

De wereld achter de wietteelt

Toine Spapens
Henk van de Bunt
Laura Rastovac

m.m.v. Chabeli Miralles Suero

Erasmus Universiteit Rotterdam/ Universiteit van Tilburg

Colofon

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie. Het onderzoek werd begeleid door:

- Prof. dr. T. vander Beken, Universiteit Gent (voorzitter).
- Prof. dr. H. Nelen, Universiteit Maastricht.
- Dr. M. van Ooijen-Houben, WODC.
- Mr. A. Clarijs, Parket Roermond, Pilot hennep en georganiseerde criminaliteit.
- Mr. C. Poelmans, Parket Roermond, Pilot hennep en georganiseerde criminaliteit.
- Mr. P. de Vrijer, Ministerie van Justitie.
- Mr. Velders, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (tot feb 2007).
- Mr. N. Matt, Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (vanaf feb 2007).

Voorwoord

De voor u liggende rapportage is het resultaat van een studie die werd uitgevoerd om inzicht te krijgen in de ‘wereld achter de wietteelt’ in Zuid-Nederland. De opdracht tot dit onderzoek was afkomstig van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie. Het project is ingekaderd binnen het beleid met betrekking tot de bredere aanpak van de georganiseerde bedrijfsmatige hennepsteelt, die in 2004 door de regering werd aangekondigd in de zogeheten ‘Cannabisbrief.’ Het pilotproject ‘Hennep en georganiseerde criminaliteit,’ dat eind 2005 in Zuid-Nederland van start is gegaan, is één van de uitvloeisels van de maatregelen die in de voornoemde brief werden beschreven. Het onderhavige onderzoek was in de eerste plaats bedoeld om, met name ook ten behoeve van deze pilot, nader inzicht te bieden in de organisatie(s) achter de bedrijfsmatige wietteelt. Een onderzoek naar illegale activiteiten die zich grotendeels in het verborgene afspelen, is echter slechts mogelijk wanneer uiteenlopende informanten daaraan hun medewerking willen verlenen.

In de eerste plaats gaat het daarbij om functionarissen bij de politie, het Openbaar Ministerie en andere instanties die, uit hoofde van hun dagelijkse werkzaamheden, over het nodige inzicht in de materie beschikken. Onze dank gaat dan ook uit naar degenen die ons welwillend hebben geholpen door cijfermateriaal bijeen te brengen, toegang te bieden tot dossiers van afgesloten opsporingsonderzoeken, en door hun visie op de georganiseerde hennepsteelt te geven. In het bijzonder bedanken wij daarbij Christel Poelmans en Ad Clarijs van het parket Roermond; Gerard Banus en Leen Quist, werkzaam bij de politieregio Brabant Zuid-Oost respectievelijk de politieregio Brabant-Noord, en Annemarie van der Burg, werkzaam bij Meld Misdaad Anoniem.

In de tweede plaats kon, in het kader van deze studie, in het ‘vrije veld’ worden gesproken met een zestiental mensen die, in verschillende hoedanigheden, actief waren (geweest) met de bedrijfsmatige wietteelt. Het ging bijvoorbeeld om personen die zelf één of meerdere hennepkwekerijen in bedrijf hadden in woningen of bedrijfspanden, of betrokken waren bij *growshops* of *coffeeshops*. Om begrijpelijke redenen kunnen deze respondenten hier niet met naam en toenaam worden genoemd, maar het zal duidelijk zijn dat wij ook hen zeer dankbaar zijn voor de informatie die zij ons hebben verstrekt.

Tot slot is een woord van dank op zijn plaats aan de begeleidingscommissie, onder voorzitterschap van professor Tom vander Beken van de Universiteit Gent, voor de kritische maar opbouwende kanttekeningen die de leden bij de conceptversies van deze rapportage hebben geplaatst.

Tilburg/Rotterdam, april 2007

Toine Spapens
Henk van de Bunt
Laura Rastovac

Inhoudsopgave	Pag.
Samenvatting.....	6
Lijst van afkortingen.....	12
1 Algemene inleiding	13
1.1 Achtergrond van het onderzoek	13
1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen	19
1.3 Theoretisch kader	20
1.4 Informatiebronnen	22
1.5 Besluit	26
2 Het productieproces	27
2.1 Inleiding.....	27
2.2 Het kiezen van productielocaties	27
2.3 De aanschaf van kweekbenodigdheden	31
2.4 Het bouwen en inrichten van een kwekerij.....	33
2.5 Vijf stadia in de teelt van wiet	36
2.6 Verhandeling van het eindproduct.....	41
2.7 Besluit	45
3 De organisatie van de wietteelt.....	46
3.1 Inleiding.....	46
3.2 Zelfstandige telers	47
3.3 Faciliteerders van het productieproces: de <i>grow shops</i>	49
3.4 Exploitanten van wietkwekerijen	54
3.5 Criminele samenwerkingsverbanden.....	59
3.6 Besluit	63
4 Internationale dimensies van wietteelt	65
4.1 Inleiding.....	65
4.2 Export van in Nederland gekweekte cannabis.....	65
4.3 Nederlandse betrokkenheid bij hennepkwekerijen in het buitenland .	70
4.4 Besluit	76
5 Bedrijfsmatige wietteelt en geweld	77
5.1 Inleiding.....	77
5.2 Geweld in relatie tot het produktieproces.....	77
5.2.1 Verticaal geweld	77
5.2.2 Horizontaal geweld	80
5.3 Wraakacties in verband met het rippen van kwekerijen	82
5.4 Overvallen op betrokkenen bij de wietteelt of -handel.....	83
5.5 Besluit	84

6	De aanpak van de wereld achter de wietteelt	86
6.1	Inleiding.....	86
6.2	De aanpak van afzonderlijke kwekerijen	87
6.2.1	Maatregelen ten aanzien van afzonderlijke kwekerijen.....	87
6.2.3	Resultaten van de aanpak in cijfers.....	89
6.2.3	Effecten van de aanpak van de telers	93
6.3	De aanpak van <i>growshops</i>	96
6.4	De aanpak van exploitanten	100
6.6	De aanpak van criminele samenwerkingsverbanden	103
6.7	Besluit	105
7	Algemeen besluit.....	108
7.1	Inleiding.....	108
7.2	Beantwoording van de onderzoeksvragen	108
7.2.1	Het productieproces	109
7.2.2	De organisatie van de wietteelt.....	112
7.2.3	Internationale dimensies van de wietteelt	113
7.2.4	Geweld in relatie tot bedrijfsmatige wietteelt	114
7.2.5	Geschatte omvang van de wietteelt	115
7.2.6	De huidige aanpak van de wietteelt in de pilotregio's.....	115
7.2.7	Resultaten van de aanpak van de wietteelt in 2005.....	116
7.3	Aanknopingspunten voor interventies.....	117
	Summary.....	121
	Bijlage 1 Overzicht van onderzochte zaaksdossiers	127
	Bijlage 2 Overzicht van geïnterviewden	136
	Bijlage 3 Protocol voor de analyse van zaaksdossiers	145
	Bijlage 4 Aandachtspuntenlijst interviews.....	147
	Bibliografie.....	149

Samenvatting

In publicaties van Bovenkerk (2001) en Bovenkerk en Hogewind (2003) werd enkele jaren geleden een alarmerend beeld geschetst van de greep die georganiseerde criminele groeperingen op de hennepcultuur in Nederland zouden uitoefenen. Dit werd door de regering in 2004 vertaald in de zogenoemde ‘Cannabisbrief’, waarin een pakket van maatregelen werd aangekondigd om de bedrijfsmatige hennepcultuur te beteugelen. Als uitvloeisel daarvan is in Zuid-Nederland een pilotproject gestart, waarin met name de aanpak van de georganiseerde criminaliteit in relatie tot de wietcultuur centraal staat.

In het licht van deze pilot is gevraagd om een nader onderzoek naar de organisatie(s) achter de wietcultuur, en naar de mogelijkheden van (innovatieve) interventiestrategieën. Dit onderzoek is uitgevoerd door de Erasmus Universiteit Rotterdam en de Universiteit van Tilburg, van juli 2006 tot en met maart 2007. Ten behoeve daarvan zijn de dossiers van negentien afgesloten (grootschalige) opsporingsonderzoeken geanalyseerd, en zestien interviews met bedrijfsmatige wietcultuur afdelers afgenomen. Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met politiemensen en functionarissen van andere instanties die bij de aanpak van de wietcultuur betrokken zijn. Voorts werden cijfermatige gegevens bijeen gebracht, en is uiteenlopend schriftelijk materiaal verzameld en bestudeerd.

In de onderhavige studie zijn om te beginnen het productieproces en de organisatie van de wietcultuur onderzocht. Tevens is ingezoomd op de internationale dimensies en op het geweld in relatie tot de bedrijfsmatige en grootschalige wietcultuur. In de tweede plaats was de aanpak van de hennepcultuur een centraal thema. Daarbij is, met betrekking tot de politieregio’s Brabant-Noord, Brabant Zuid-Oost, Limburg-Noord en Limburg-Zuid, nagegaan welke inspanningen op dit moment worden gepleegd, en tot welke resultaten deze vooralsnog hebben geleid.

Het productieproces

Het logistieke proces van de hennepcultuur en –handel omvat in principe een tiental stappen: toelevering van de kweekbenodigdheden; toelevering van stekken; opbouwen van kwekerijen; omleggen van de electriciteit; opkweken van de planten; knippen van de toppen; drogen van de toppen; aanbieden bij een inkoper; verwijderen van het hennepafval en, tot slot, de verdere verhandeling van het product.

Een nadere analyse van het logistieke proces laat zien dat het sterk is ‘gedemocratiseerd’: velen beschikken over de noodzakelijke kennis en vaardigheden om wiet te kunnen telen. Ook vereist het proces voor het overgrote deel slechts materialen die ook voor tal van andere, legale, toepassingen kunnen worden benut. Enige uitzondering zijn wellicht de koolstoffilters die worden gebruikt om hennepgeuren te maskeren, waarvan men zich kan afvragen welke andere toepassingsmogelijkheden particulieren daarvoor, buiten de wietcultuur, nog hebben.

In het bijzonder blijken *grow shops* het productieproces te faciliteren. Zij leveren normaliter alle legale kweekbenodigdheden en verstrekken ook

adviezen aan de telers. Geen van deze activiteiten is op dit moment strafbaar. Er zijn echter ook de nodige malafide groeiwinkels, die de aspirant-telers desgewenst verwijzen naar 'stekkenboeren', inkopers van wiet en naar dienstverleners als electriciens of 'hokkenbouwers.' Ook nemen zij afval uit de kwekerijen in. Een deel van de *growshops* gaat zelfs nog een stap verder, en levert ook de hennepstekken ter plaatse, terwijl tevens henneproducten worden ingekocht. Het is onmiskenbaar dat de drempel voor burgers om tot hennepsteelt over te gaan, door de activiteiten van de *growshops* sterk wordt verlaagd. Een nadere analyse wijst uit dat de overgrote meerderheid van de Zuid-Nederlandse *growshops* in de afgelopen vijf jaar op enigerlei wijze betrokken is (geweest) bij overtredingen van de Opiumwet.

De organisatie achter de wietteelt

In de organisatie van de bedrijfsmatige wietteelt kunnen hoofdzakelijk vier verschillende varianten worden onderscheiden. Om te beginnen zijn er zelfstandige telers, dat wil zeggen telers die voor eigen rekening en risico werken, die in hun eigen woning zo'n 100 tot 1.000 planten kweken. Zij maken ofwel gebruik van *growshops* om kweekbenodigdheden of hennepstekken te betrekken, of doen daarvoor een beroep op hun sociale netwerk. Datzelfde geldt voor eventuele ondersteuning bij de bouw van de kwekerijen of het illegaal aftappen van electriciteit. De oogsten worden enerzijds rechtstreeks bij *coffeeshops* afgezet, maar anderzijds bij *growshops* of andere inkoopadressen aangeboden.

In de tweede plaats zijn meer grootschalig opererende zelfstandige telers actief in (gehuurde) bedrijfspanden, of bijvoorbeeld in stallen bij boerenbedrijven, waar zij kwekerijen met 1.000 planten of meer in bedrijf hebben.

Ten derde kunnen exploitanten worden onderscheiden die 5 à 10 plantages in woningen van anderen hebben geïnstalleerd. Deze kwekerijen worden vooral ingericht bij bekenden uit hun sociale netwerk. Van dwang bij de exploitatie van dergelijke kwekerijen is, uitzonderingen daargelaten, geen sprake. Vaak maken meerdere exploitanten gebruik van dezelfde 'hokkenbouwers', electriciens en hennepknippers. Het zwaartepunt van de activiteiten van de exploitanten ligt op lokaal niveau. Zij kunnen, wanneer hun kennissenkring zich daartoe uitstrekt, echter ook bovenlokaal of aan de overzijde van de landsgrenzen kwekerijen inrichten. De exploitanten zijn doorgaans personen die eerst zelf de nodige ervaring hebben opgedaan met cannabisplantages, en daar ook de nodige verdiensten aan hebben overgehouden. Vervolgens worden zij door kennissen benaderd met de vraag of zij ook bij hen geen 'tuintje' kunnen inrichten.

Tot slot kunnen criminele samenwerkingsverbanden worden onderscheiden, die op grote schaal henneproducten inkopen, verwerken en verhandelen, en die daarnaast vaak ook eigen grote kwekerijen in bedrijf hebben. Zij beschikken over één of meer *growshops*, of minder openlijke inkoopadressen, waar de oogsten van zelfstandige telers of exploitanten worden ingekocht. De aard en kwaliteit van het product spelen geen rol: de criminele

samenwerkingsverbanden kopen zowel gedroogde cannabis van verschillende kwaliteit in, alsook 'natte wiet' of hele ongeknipte planten. De tussenproducten worden door deze groeperingen verder verwerkt. Het eindproduct wordt door hen merendeels geëxporteerd maar ook, al dan niet via tussenpersonen, in Nederland aan *coffeeshops* verkocht.

De spilfiguren in deze criminele samenwerkingsverbanden beschikken over de nodige contacten in binnen- en buitenland om op grote schaal wiet te kunnen afzetten. Omzetten van 100 à 200 kilo per week zijn niet ongewoon. Daarmee worden in enkele jaren tijd, zo blijkt uit de strafrechtelijke financiële onderzoeken, soms tientallen miljoenen euro's vergaard. In de regel hebben de hoofdpersonen uit deze samenwerkingsverbanden hun sporen in de zware misdaad reeds verdiend. Uit het onderzoek komen voorbeelden naar voren van koppelbazerij, de productie van synthetische drugs, en roofovervallen. Ook werden veroordelingen wegens moord en het schieten op politiemensen aangetroffen. De belangrijkste leden van deze criminele verbanden namen afschermingsmaatregelen die bijvoorbeeld ook bij de productie van en handel in harddrugs gebruikelijk zijn. Voorts schroomden zij niet zwaar geweld te gebruiken tegen 'zakenpartners' die op de één of andere manier in gebreke bleven.

De criminele samenwerkingsverbanden spelen een belangrijke rol in de wereld achter de wietteelt. Niet omdat zij onder dwang mensen zouden bewegen om kwekerijen in hun woningen te plaatsen, maar omdat zij de zelfstandige telers en exploitanten, door hun toegang tot *dealers* in het buitenland, een ruime afzetmarkt bieden. Het is voor de wiettelers vaak aanzienlijk eenvoudiger om de teeltopbrengst af te zetten bij deze inkopers dan om zelf met het product bij de *coffeeshops* te gaan leuren. Bovendien zijn coffeeshops alleen geïnteresseerd in cannabis van goede kwaliteit, terwijl de criminele samenwerkingsverbanden in principe alles inkopen.

Internationale dimensies

De cannabis die in Nederland wordt geproduceerd vindt voor een belangrijk deel zijn weg naar buitenlandse afnemers. Enerzijds bezoeken dagelijks vele drugstoeristen uit met name België, Duitsland en Frankrijk *coffeeshops* in Nederlandse grensgemeenten. Schattingen in diverse regio's geven aan dat het om duizenden personen per dag gaat.

Anderzijds ondernemen dagelijks waarschijnlijk tientallen drugskoeriers de reis van en naar Nederland. De hoeveelheden variëren van enkele honderden grammen tot tientallen kilo's *softdrugs*. Enkele opsporingsonderzoeken met betrekking tot Duitsland maken duidelijk dat zij rijden in opdracht van kleine en middelgrote dealers in zowel grote als kleinere steden in dat land. Hoewel regelmatig controle-acties worden georganiseerd, onder andere door het Joint Hit Team, waarbij vrijwel altijd ook één of meer drugskoeriers worden onderschept, is de pakkans in het algemeen klein.

Een tweede internationale dimensie van de wietteelt is de Nederlandse betrokkenheid bij kwekerijen in het buitenland. Met name in België worden de laatste jaren steeds meer cannabisplantages aangetroffen. De vraag is dan ook

of sprake is van een bewuste verschuiving van de teelt naar dat land. Op grond van het onderhavige onderzoek kon die veronderstelling niet worden bevestigd. Sommige geïnterviewde zelfstandige wiettelers verklaarden inderdaad dat België een aantrekkelijk land was, vanwege de geringere kans op ontdekking van de kwekerij. Een analyse van de werkwijze van exploitanten van wietkwekerijen en criminele samenwerkingsverbanden liet echter zien dat zij vooral uit opportunistische handelden: daar waar een geschikte locatie voorhanden was werd een plantage ingericht. Hierbij speelde wel een rol dat de sociale netwerken in met name het Nederlands-Belgische grensgebied in de afgelopen jaren steeds internationaler zijn geworden, onder meer omdat vele Nederlanders inmiddels een woning in België hebben gekocht. Daaronder bleken zich ook de nodige aspirant-wiettelers te bevinden.

Tot slot beperkt de hiervoor geschetste werkwijze van malafide *growshops* zich niet tot Nederlandse telers, maar zijn zij graag ook bereid buitenlandse klanten op dezelfde wijze van dienst te zijn. Regelmatig blijkt de inventaris van Belgische of Duitse kwekerijen dan ook in een Nederlandse groeiwinkel te zijn gekocht. Of de activiteiten van de *growshops* er ook toe leiden dat, vooral in het grensgebied, steeds meer Belgen of Duitsers ertoe overgaan wiet te telen, kon niet worden nagegaan.

Geweld in relatie tot de wietteelt

De conclusie van Bovenkerk en Hogewind (2003) dat, met name in de oude stadswijken van de grote steden, personen tot wietteelt zouden worden gedwongen, of tot doorgaan met kweken wanneer zij dat eigenlijk niet meer wilden, trok veel aandacht. Om die reden is het geweld in relatie tot de hennepeteelt nader onderzocht.

Om te beginnen kon de hiervoor vermelde conclusie met betrekking tot ‘verticaal geweld,’ dat wil zeggen van exploitanten tegen telers, sterk worden genuanceerd. Exploitanten vonden de thuiskwekers vrijwel altijd in hun sociale netwerk, waarin bovendien voldoende gegadigden voor een kwekerij te vinden waren. Slechts een enkele keer kon verticaal geweld worden aangetroffen, namelijk in een geval waarin een exploitant de kweker van diefstal van een deel van de planten verdacht.

‘Horizontaal geweld’, tussen criminele samenwerkingsverbanden onderling, vloeide met name voort uit zakelijke onenigheid, bijvoorbeeld over het niet nakomen van afspraken, of vanwege wanbetaling. De precieze oorzaak van deze conflicten kon niet altijd worden achterhaald.

Verreweg het meeste geweld rondom de wietteelt bleek voort te vloeien uit het leegstellen (‘rippen’) van kwekerijen. Cijfers over het aantal diefstallen uit kwekerijen zijn niet voorhanden, maar uit de interviews met telers kan worden opgemaakt dat het om een reëel risico gaat. Dieven die worden betrapt lopen de kans met zwaar geweld te worden geconfronteerd. Ook doen de bestolenen vaak pogingen om zelf de daders te achterhalen, waarbij bijvoorbeeld degenen die hand- en spandiensten hebben verleend, en dus wisten waar de kwekerij zich bevond en wanneer de planten oogstrijp zouden zijn, al snel als ‘verdachte’ in aanmerking komen.

De aanpak van de wietteelt

De aanpak van de wietteelt concentreert zich in Zuid-Nederland op dit moment vooral op de individuele hennepkwekerijen. In de politieregio's Brabant-Noord, Brabant Zuid-Oost, Limburg-Noord en Limburg-Zuid werden in 2005, volgens cijfers van de Dienst Nationale Recherche Informatie, 1.304 hennepkwekerijen opgerold. De vier regio's zelf komen uit op een totaal van 1.443, terwijl volgens de grootste energieleverancier in Zuid-Nederland 1.378 navorderingen in de desbetreffende politieregio's werden opgelegd. De verschillen in deze cijfers vloeien met name voort uit het ontbreken van een eenduidige definitie van het begrip 'hennepkwekerij.' De kwekerijen worden in verreweg de meeste gevallen (80 tot 90 procent) gevonden in woningen, en daarvan weer in overgrote meerderheid in huurhuizen.

In een deel van de (grotere) Zuid-Nederlandse gemeenten, en in het district Venraij van de politieregio Limburg-Noord ook op het platteland, wordt een integrale benadering toegepast, waarbij diverse instanties – de gemeente, de politie en het OM, de Belastingdienst, het UWV, woningbouwverenigingen, et cetera – samenwerken. Met name het risico op uitzetting uit de (huur)woning blijkt een afschrikwekkend effect te hebben. De geïnterviewde wiettelers beamen dat minder mensen bereid zijn een kwekerij in de woning te installeren, als gevolg hiervan. Of het aantal aangetroffen kwekerijen verandert, of dat verschuivingen naar andere lokaties – bedrijfspanden, koopwoningen, het buitenland – optreden, kon nog niet worden vastgesteld. Hierbij moet worden aangetekend dat nog lang niet overal 'hennepconvenanten' zijn afgesloten.

Exploitanten van hennepkwekerijen, die 5 à 10 kwekerijen in bedrijf hebben, blijken sporadisch onderwerp van opsporingsonderzoek te worden. Enerzijds ontbreekt bij de politie vaak goed zicht op hun activiteiten. Anderzijds krijgen zij in de regel minder prioriteit in de opsporing omdat bijvoorbeeld zware geweldsdelicten, seriematige inbraken, of andere vormen van meer zichtbare criminaliteit, reeds de volledige aandacht van de rekerchediensten opeisen.

Tot slot worden ook in wisselende mate opsporingsonderzoeken naar criminele samenwerkingsverbanden verricht. In de politieregio's Brabant-Noord en Brabant Zuid-Oost werden in de afgelopen jaren diverse grote en langdurige opsporingsonderzoeken uitgevoerd, op het niveau van de regionale recherche. Elders kregen deze groeperingen aandacht in meer kortstondige onderzoeken. In Zuid-Nederland als geheel is van systematische opsporingsdruk geen sprake. Een belangrijk probleem is bovendien het rendement van de opsporingsonderzoeken die wel worden uitgevoerd: de leden van criminele samenwerkingsverbanden die zich louter beperken tot de wietteelt krijgen vaak relatief lage straffen opgelegd. Zij kunnen de illegale activiteiten derhalve al snel weer oppakken, en doen dat doorgaans ook. De rekerchediensten proberen daarom zwaarder in te zetten op ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel, maar de resultaten daarvan moeten nog worden afgewacht.

Aanknopingspunten voor interventies

- De integrale aanpak ten aanzien van individuele kwekerijen lijkt resultaten op te leveren, hoewel de exacte resultaten op dit moment nog niet duidelijk zijn. Deze aanpak richt zich grotendeels op de huistelers, die ofwel voor eigen rekening en risico werken, ofwel ruimtes ter beschikking hebben gesteld aan exploitanten. Aangenomen dat de marktvraag niet ingrijpend verandert, kan worden verwacht dat zich veranderingen gaan voordoen in de organisatie van de wietteelt. Denkbaar is dat er meer afscherming plaatsvindt en dat de teelt zich verplaatst naar veiliger oorden. Het is van het grootste belang dat zorgvuldig oog wordt gehouden op het mogelijke optreden van dergelijke effecten.
- *Growshops* hebben een belangrijk drempelverlagend effect op de wietteelt. De illegale activiteiten van sommige van deze shops moeten nadrukkelijker aan banden worden gelegd. Voorts verdient het aanbeveling om nader te onderzoeken of de verkoop van materialen die louter worden gebruikt om de kwekerij af te schermen, verboden kan worden.
- Exploitanten worden op dit moment amper onderwerp van opsporingsonderzoeken. Het verdient aanbeveling om de netwerken waarin deze exploitanten opereren nader in beeld te brengen, en vervolgens gerichte interventies te plegen in de vorm van kortlopende opsporingsonderzoeken of het 'afpakken' van luxegoederen op basis van artikel 420b Sr.
- Criminele samenwerkingsverbanden beschikken over ruime afzetmogelijkheden in binnen- en buitenland. Dit is een belangrijk kapitaal waarover betrekkelijk weinigen beschikken. Aan hun handelscontacten ontnemen zij in belangrijke mate hun positie in de wereld van de wietteelt. De strategie van de politie is er normaliter op gericht om via de aanpak van de teelt de lucratieve handel te bestrijden. Signalen met betrekking tot de schaarste van wiet en stijgende prijzen geven aan dat deze benadering waarschijnlijk niet zonder gevolgen is gebleven. Omgekeerd kan een gerichte aanpak van de handel en de export ook de lucratieve teelt binnen de perken houden, met als bijkomend effect dat ook de sterkst georganiseerde criminele groeperingen achter de wietteelt, die thans nog op veel plaatsen betrekkelijk ongestoord hun gang kunnen gaan, worden getroffen. Criminele samenwerkingsverbanden kunnen worden gehinderd door inkoopadressen en grote kwekerijen die zij in bedrijf hebben te treffen. Daarnaast moeten deze groeperingen, ook in regio's waar dat thans niet gebeurt, systematischer tot onderwerp van opsporingsonderzoek worden gemaakt, waarbij ook financiële recherche cruciaal is.

Lijst van afkortingen

AID	Algemene Inspectiedienst, Ministerie van Landbouw en Visserij
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
AT	Arrestatieteam (politie)
BES	Bureau Euregionale Samenwerking (Euregio Maas-Rijn)
BFR	Bureau Financiële Recherche
BIBOB	(Wet) Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur
(Wet) BOB	Wet op de Bijzondere Opsporingsbevoegdheden
BOD	Bijzondere Opsporingsdienst
BPS	Bedrijfsprocessen systeem (politie)
BR	Bovenregionale Recherche
BRZN	Bovenregionale Recherche Zuid-Nederland
CIE	Criminele Inlichtingeneenheid
CPG	College van Procureurs-Generaal
EOT	Euregionaal Opsporingsteam (politieregio Limburg-Zuid)
FIOD-ECD	Fiscale Inlichtingen- en Opsporingsdienst-Economische Controledienst
FIPA	Full Integrated Police Action (België)
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie
GOC	(Team) Grensoverschrijdende Criminaliteit (KMAR/politie)
IOD	Inlichtingen- en Opsporingsdienst, Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu
JHT	Joint Hit Team
KTZ	Kernteam Zuid-Nederland (thans NR Unit-Zuid)
MMA	Meld Misdad Anoniem (telefonische meldlijn)
(Wet) MOT	Wet Melding Ongebruikelijke Transacties
NR	Nationale Recherche
OM	Openbaar Ministerie
OT	Observatieteam (politie)
OW	Opiumwet
SFO	Strafrechtelijk Financieel Onderzoek
SIOD	Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst
TGO	Team Grootschalige Opsporing
WVMC	Wet Voorkoming Misbruik Chemicaliën

1 Algemene inleiding

1.1 Achtergrond van het onderzoek

In het Nederlandse drugsbeleid is in 1976 een onderscheid aangebracht tussen drugs met onaanvaardbare risico's voor de gezondheid (harddrugs) en producten waarvan de risico's minder groot worden geacht (softdrugs). Sindsdien wordt een 'tweesporenbeleid' gevoerd. De basis voor het huidige drugsbeleid is de 'Paarse' drugsnota, uit 1995.¹ Het beleid houdt, vrij vertaald, in dat het gebruik van verdovende middelen eerst en vooral vanuit de optiek van de volksgezondheid wordt benaderd. De verkoop van softdrugs aan consumenten is formeel strafbaar, maar wordt onder bepaalde voorwaarden gedoogd. De aanpak van de productie van drugs en de drughandel is daarentegen echter primair een strafrechtelijke aangelegenheid.

De opsporingsactiviteiten in relatie tot verdovende middelen waren in de jaren negentig van de vorige eeuw gericht op de criminele organisaties die op grote schaal heroïne, cocaïne en softdrugs in Nederland importeerden en verhandelden. Vanaf de tweede helft van dat decennium is ook de productie van synthetische drugs een prioriteit geworden in de opsporing.² De visie die in de drugsnota van 1995 werd ontvouwd, staat nog altijd overeind.³ Wel hebben in de loop der tijd diverse wijzigingen en aanscherpingen plaatsgevonden, bijvoorbeeld door middel van een verdere regulering van de *coffeeshops*, in de vorm van de al genoemde intensivering van de bestrijding van xtc-productie en -handel, en door de verscherpte aanpak van de cocaïnesmokkel door zogeheten 'bolletjesslikkers'.⁴

In de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw werden hasj, cannabis en andere hennepproducten hoofdzakelijk geïmporteerd. De Nederlandse opsporingsinstanties, en enige tijd later ook de bestuurlijke overheden, gingen deze importeurs ('Hollandse netwerken') als een steeds grotere bedreiging van de integriteit van de samenleving zien. Er bestond vooral vrees voor infiltratie van misdadigers, en hun (gewelddadige) methoden, in de 'bovenwereld', via investeringen met het geld dat met de illegale praktijken was verdiend.⁵ Vanaf het einde van de jaren tachtig werd de opsporing van deze groeperingen dan ook geïntensiveerd. Door de aanhoudingen en de rechtszaken die daarvan het gevolg waren, waarbij de publieke belangstelling bovendien verder werd aangewakkerd door de zogeheten 'IRT-affaire', werden enkele hasjhandelaars, onder wie Klaas Bruinsma, Charles Zwolsman en Johan 'de Hakkelaar' Verhoek, ook bij de gemiddelde burger bekende personen.

¹ Tweede Kamer, Vergaderjaar 1994 – 1995, 24077, nrs. 2 – 3.

² T. Spapens (2006). Voor de bestrijding van synthetische drugscriminaliteit werd in 2001 een apart beleidsprogramma, 'Samenspannen tegen XTC, in uitvoering genomen. Zie: Tweede Kamer, Vergaderjaar, 2000 – 2001, 23760, nr. 14.

³ M. van Ooyen-Houben (2006): p. 26.

⁴ H. van de Bunt (2006).

⁵ T. Spapens (2006).

In de loop van de jaren negentig tekende zich een verandering af op de softdrugsmarkt: Nederland werd, naast import- en doorvoerland, zelf ook een belangrijke producent en exporteur van cannabis. Dit kon gebeuren omdat de kwaliteit van de 'Nederwiet', die in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw meestal niet erg hoog was, sterk verbeterde door de veredeling van de hennepplanten en de introductie van de inpandige teelt. Reeds in de drugsnota van 1995 werd verondersteld dat op dat moment al de helft van de binnenlandse softdrugsmarkt werd bediend met in Nederland zelf geproduceerde wiet.⁶ Tegelijkertijd nam de overheid aan, zo blijkt eveneens uit de nota, dat de toevoer naar de *coffeeshops* vooral van kleinschalige telers afkomstig was.⁷ Deze situatie werd in beginsel positief gewaardeerd: de uitbaters van de shops hoefden daardoor, zo was de gedachte, geen beroep te doen op criminele wiettelers die louter uit winstbejag opereerden. De kleinschalige wietteelt kreeg dan ook weinig beleidsmatige aandacht, en de aanpak daarvan vormde derhalve ook geen prioriteit voor het OM en de politie.

Tegen het einde van de jaren negentig werd echter steeds duidelijker dat het beeld van kleinschalige kwekers die mede uit ideële motieven handelden, niet (meer) geheel conform de werkelijkheid was. Daarvoor was de hennepeteelt te grootschalig en te wijd verbreid geworden. Als gevolg van deze ontwikkelingen kreeg de wietteelt meer aandacht van de opsporingsinstanties. In de politieregio Limburg-Noord was tussen 1994 en 1997 zelfs een speciaal rechercheteam doende met de opsporing en de ontmanteling van hennepkwekerijen.⁸ Voorts werden in diverse politieregio's meer incidentele acties op touw gezet om kwekerijen te ontmantelen, zoals bijvoorbeeld de actie 'Kerstster' in Den Bosch, in december 1997.

Tevens werd eind jaren negentig, in 1998 gebeurde dat bijvoorbeeld in een criminaliteitsbeeld van de politieregio Brabant-Noord, het probleem van de betrokkenheid van zware criminelen bij de grootschalige wietteelt aangekaart.⁹ Het duurde echter nog even voordat de relatie tussen de georganiseerde misdaad en de wietteelt op de politieke agenda kwam. Dit was in belangrijke mate de verdienste van de Utrechtse criminoloog Frank Bovenkerk. In 2001 besteedde hij in het boek 'Misdaadprofielen' een hoofdstuk aan het thema onder de titel: '*Nederwiet: de nieuwe economie van de onderklasse.*' De teelt van cannabis was volgens Bovenkerk allang niet meer beperkt tot een gezelschap van (vooral) ideële kwekers. In plaats daarvan waren bewoners van achterstandswijken en woonwagenkampen op steeds grotere schaal overgegaan tot de wietteelt. Hij concludeerde dat het merendeel van de cannabisplantages niet door de kwekers zelf op touw werd gezet, maar dat daarvoor criminele groeperingen verantwoordelijk waren, die zelf op de achtergrond bleven. Zulke groepen zorgden voor de installatie van kwekerijen, voor de toelevering van stekjes en voor de afname en de verdere verwerking van de oogst. Een alarmerende bevinding was bovendien dat de georganiseerde wietkwekerij in

⁶ Tweede Kamer, Vergaderjaar 1994 – 1995, 24077, nrs. 2 – 3: p. 36.

⁷ M. van Ooyen-Houben (2006): p. 26.

⁸ F. Bovenkerk en W. Hogewind (2003).

⁹ W. Gooren en J. Rebel (1998).

een sfeer van intimidatie en geweld plaatsvond, en dat niet kon worden uitgesloten dat een deel van de kwekers onder dwang handelde.

In eerste instantie leidden deze constatering en nog niet tot veel ophef. Dat veranderde echter toen in 2003 de resultaten van een vervolgstudie, *'Hennepsteelt in Nederland'*, werden gepubliceerd.¹⁰ Inmiddels was, in de persoon van Piet-Hein Donner, een minister van Justitie aangetreden die veel minder coulant tegenover de hennepsteelt stond dan zijn voorgangers. Hoewel de onderzoeksbevindingen in de kern dezelfde waren als enkele jaren eerder, leidden ze bij de nieuwe minister nu wel tot bezorgdheid.¹¹ Hij gaf het OM opdracht om een nadere analyse uit te voeren om de omvang en de zwaarte van deze vorm van criminaliteit vast te stellen. Bovendien moest deze inventarisatie nieuwe aanknopingspunten bieden voor gericht onderzoek door politie en justitie naar de criminele samenwerkingsverbanden die achter de wietteelt zaten.¹² Daarnaast dienden kwekerijen met 'korte klappen' te worden ontmanteld en de oogsten te worden vernietigd.

De regering concretiseerde de aanpak van de wietteelt in april 2004 nader in de zogeheten *'Cannabisbrief'*.¹³ Daarin stelden de ministers van de drie betrokken departementen – Volksgezondheid, Welzijn en Sport, Justitie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties – vast dat het *coffeeshop*beleid in principe voldeed. De consumptie van cannabis was in Nederland, ondanks de gemakkelijke verkrijgbaarheid van het middel, niet uitzonderlijk hoog te noemen. De productie van cannabis diende echter, naar aanleiding van de bevindingen van Bovenkerk, op intensievere wijze te worden aangepakt. Het kabinet stond daarbij een tweesporenbeleid van bestuurlijke en strafrechtelijke handhaving voor ogen.¹⁴

De analyse van het OM, die inmiddels was uitgevoerd, toonde expliciet aan dat georganiseerde criminele groeperingen de wietteelt faciliteerden. Hoe daarmee precies moest worden omgegaan stond de regering echter nog niet duidelijk voor ogen. In de Cannabisbrief werd gesteld dat op korte termijn zou worden bezien welke beleidsmatige en handhavingconsequenties aan de analyse van het OM moesten worden verbonden.¹⁵ Grosso modo kondigde het kabinet met betrekking tot de teelt van hennep de volgende zes typen maatregelen aan:¹⁶

- Van gemeenten wordt verwacht dat zij de bestuursrechtelijke handhaving van de hennepsteelt stimuleren en intensiveren door convenanten aan te gaan met private partijen en diensten, waarin afspraken worden neergelegd over ieders inzet bij deze handhaving. Het Rijk zal dit faciliteren.
- Als onderdeel van een tweesporenbeleid, waarin de bestuurlijke aanpak van groot belang is, wordt wietteelt strafrechtelijk aangepakt, zowel ten aanzien van de huisteler als ten aanzien van mogelijk betrokken criminele organisaties. Politieregio's dienen, op gezag van het OM, deze onderzoeken op grond van regionale criminaliteitsanalyses in eerste instantie zelf op te pakken, maar kunnen daarbij zonodig een beroep doen op de

¹⁰ F. Bovenkerk en W. Hogewind (2003).

¹¹ Tweede Kamer, Vergaderjaar 2002 – 2003, 24077, nr 120: p. 3.

¹² Ibidem.

¹³ Tweede Kamer, Vergaderjaar 2003 – 2004, 24077, nr. 125.

¹⁴ Tweede Kamer, Vergaderjaar 2003 – 2004, 24077, nr. 125: p. 5.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Ibidem: pp. 7 – 8.

nationale recherche. De criminele betrokkenheid van *growshops* bij de grootschalige teelt van Nederwiet wordt door het OM strafrechtelijk aangepakt.

- Het Kabinet zal woningcorporaties stimuleren om bedrijfsmatige teelt van hennep in huurwoningen te ontmoedigen door middel van het ontbinden van huurcontracten en/of het sluiten van woningen.
- Ter bevordering van de financiële aanpak van hennepeteelt, zal het OM, in gevallen waarin door de politie hennepkwekerijen worden aangetroffen, met de belastingdienst overleggen over de samenloop van het ontnemingstraject en het proces van het opleggen en invorderen van belastingaanslagen.
- De strafmaat en de richtlijn voor beroeps- en bedrijfsmatige cannabisteelt zal worden herzien in het kader van de omzetting van het Europees Kaderbesluit Illegale drugshandel.
- Het project 'Handhaven op Niveau' (HON) zal nieuwe technieken van opsporing en handhaven van hennepeteelt inventariseren en bewerken tot *best practices* van bestuurlijke en strafrechtelijke handhaving.

Dit pakket van maatregelen werd, zo blijkt uit een brief aan de Tweede Kamer van 26 april 2005, met name vertaald in de opsporing en de ontmanteling van individuele kwekerijen.¹⁷ De hennepeteelt zou worden bestreden met een integrale aanpak, waarbij diverse overheidsdiensten, energiemaatschappijen en woningcorporaties een rol dienden te spelen. In het kader van het project 'Handhaven op Niveau' (HON) werden sjablonen ontwikkeld ten behoeve van deze integrale aanpak. In de gemeente Tilburg bijvoorbeeld, ondertekenden diverse partijen in 2005 een convenant, waarin afspraken werden vastgelegd over de reactie die zou volgen wanneer in een woning een hennepkwekerij werd aangetroffen:

“Indien sprake is van een huurwoning zegt de woningbouwvereniging de huur op, de Belastingdienst legt beslag op bezittingen, het energiebedrijf zal aangifte doen van diefstal indien blijkt dat de stroom op onrechtmatige wijze wordt afgetapt, en bovendien zijn afspraken gemaakt over de uitwisseling van informatie” (Hennepconvenant)¹⁸

De integrale aanpak bleef niet bij woorden alleen. Met name de huisuitzettingen van wiettelers trokken de aandacht. De cijfers van Adeas, een grote vereniging van woningbouwcorporaties, illustreren dat.¹⁹ In 2004 werden in totaal 194 huurders uit hun huis gezet omdat in de woning een hennepkwekerij was aangetroffen. In 2005 was dat aantal al gestegen tot 349.²⁰ Huisuitzetting bleek voor de bewoners van achterstandswijken, waar de hennepeteelt zich leek te concentreren, een gevoelig punt te zijn. Zij hechten doorgaans sterk aan hun 'buurtje', waarin de leden van *extended families* in elkaars directe omgeving wonen, en gewoon zijn voortdurend bij elkaar in- en uit te lopen, en waar grootouders of ooms en tantes, een belangrijke rol kunnen spelen bij de opvang of de opvoeding van kinderen, wanneer pa of ma daar problemen mee hebben

¹⁷ Tweede Kamer, Vergaderjaar 2004 – 2005, 24077, nr. 156: p. 2.

¹⁸ Zie: *Convenant aanpak hennepeteelt in de gemeente Tilburg*, via: www.tilburg.nl.

¹⁹ Adeas is een vereniging van landelijke woningcorporaties. Adeas heeft zo'n 508 leden die gezamenlijk circa 2,4 miljoen woningen beheren.

²⁰ Adeas (2006).

of (eventjes) niet toe in staat zijn.²¹ Verwijdering uit deze sociale cocon wordt dan ook zeer gevreesd. Uitzettingsprocedures, bijvoorbeeld in de wijk 'De Bartjes' in Den Bosch en in de wijk Broekhoven in Tilburg, leidden dan ook tot hevige protesten, en tot smeebeden in de lokale media om een tweede kans.²² De wiettelers kregen daarbij enige steun van de rechter, die bepaalde dat de huisuitzettingen niet per definitie rechtmatig waren. Het belangrijkste criterium was of de kwekerij tot 'gevaarzetting' voor de omgeving had geleid, in de vorm van brandgevaar doordat de elektriciteit illegaal was afgetapt, of vanwege grote warmteontwikkeling.²³

Als gevolg van de intensievere aanpak van de hennepkwekerijen namen de risico's voor de thuiskwekers, als de plantage werd ontdekt, beduidend toe. Er zou dan ook sprake zijn van verplaatsing van de wietteelt van huurhuizen naar koopwoningen, leegstaande huizen en bedrijfspanden.²⁴ Ook zouden Nederlandse wiettelers, bij het zoeken naar productielocaties, vaker de landsgrens oversteken. Zo wordt in België een stijgend aantal cannabisplantages aangetroffen, waarbij zeer regelmatig (ook) Nederlanders betrokken zijn.²⁵

Naast de aanpak van de thuistelers kreeg ook het vraagstuk van indringing van de criminaliteit in de cannabisbranche nadere aandacht. Het Ministerie van Justitie verstrekke reeds in 2003 de opdracht voor een doorlichting van de cannabisbranche. De rapportage van dat onderzoek verscheen begin 2005, maar deze bevatte slechts een rudimentaire analyse van de criminaliteitsproblematiek.²⁶ In twee gemeenten, Venlo en Amsterdam, was gekeken naar de antecedenten van de uitbaters van *coffeeshops*, *growshops* en *smartshops*. Van de ongeveer 400 personen die werden onderzocht, bleek om en nabij 80 procent ooit met justitie in aanraking te zijn geweest.²⁷ Hoewel deze bevindingen te denken gaven, ontbrak het helaas aan informatie over de context waarin deze strafbare feiten waren gepleegd en over de ernst van de misdrijven. Vertegenwoordigers van de cannabisbranche lieten dan ook niet na te wijzen op de 'achterdeurproblematiek' – oftewel het feit dat de toelevering van softdrugs niet onder het gedoogbeleid viel – waardoor zij als ondernemers altijd het risico liepen strafbare feiten te begaan. Dat verweer trof echter maar ten dele doel, omdat het niet alleen om delicten ging die waren gerelateerd aan de handel in softdrugs, maar ook om feiten met betrekking tot harddrugs, geweldpleging, vermogensdelicten en deelname aan een criminele organisatie.

De achterdeurproblematiek werd ook door bestuurders van gemeenten aangekaart. Zo pleitte burgemeester Leers van Maastricht in de afgelopen jaren nadrukkelijk voor de regulering van aanvoer voor de *coffeeshops*. Maar zijn

²¹ Zie bijvoorbeeld: J. Terpstra (1996) en D. Elshout (2006)

²² Brabants Dagblad, *Ze doen net of ik bij Al Qaeda zat*, 22 oktober 2004, Brabants Dagblad, *Bossche wietkwekers willen tweede kans*, 5 februari 2005, Brabants Dagblad, *Twee jaar geen huis voor wietkwekers*, 2 december 2005, Brabants Dagblad, *Wiet huurders te hard aangepakt*, 8 december 2005.

²³ Brabants Dagblad, *Hennep huurders houden huis nog*, 21 september 2006.

²⁴ T. Spapens en C. Fijnaut (2005).

²⁵ T. Spapens en C. Fijnaut (2005).

²⁶ J. Snippe, B. Bieleman, H. Naayer en C. Ogier (2004).

²⁷ J. Snippe, B. Bieleman, H. Naayer en C. Ogier (2004), p. 81, p. 100.

partijgenoot minister Donner, en met hem het CDA, waren daar mordicus tegen. Zo stelde minister Donner in een brief aan de Kamer dat eerst de problematiek van de (georganiseerde) wietteelt, drugstoerisme en de niet gedoogde cannabisaanbieders moest worden opgelost, alvorens er gedacht kon worden aan regulering van de aanvoer voor *coffeeshops*.²⁸ Bovendien betoogde Donner, aan de hand van een rapport van het TMC Asserinstituut, dat internationale verdragen en Europese regelgeving het gedogen van de wietteelt niet zouden toestaan.²⁹ Dat zou overigens later door een vertegenwoordiger van de Europese Commissie worden ontkend.

Met de strafrechtelijke aanpak van de criminele groeperingen die de cannabiskwekerij organiseerden of faciliteerden, wilde nog het minder goed vloten. De minister van Justitie kondigde, een jaar nadat de Cannabisbrief was aangeboden, aan dat het OM voornemens was op korte termijn in de provincies Limburg en Noord-Brabant rechercheonderzoeken naar criminele organisaties achter de teelt te starten.³⁰ Feitelijk was men daarmee in de politieregio's Brabant-Noord en Brabant Zuid-Oost overigens ook al begonnen, maar dat kon op dat moment uiteraard nog niet met zoveel woorden bekend worden gemaakt. Gerekend naar Zuid-Nederland als geheel kregen de criminele organisaties achter de wietteelt echter weinig systematische aandacht.

Om daarin verandering te brengen werd medio 2005, op initiatief van het arrondissementsparket te Roermond, het pilotproject 'Hennep en georganiseerde criminaliteit' op de rails gezet. Het hoofddoel van deze pilot is de bevordering van een zo efficiënt en effectief mogelijke aanpak van de organisaties achter de bedrijfsmatige wietteelt, waartoe zowel traditionele als innovatieve interventiestrategieën zouden moeten worden toegepast of ontwikkeld. In eerste instantie namen vier politieregio's – Brabant-Noord, Brabant Zuid-Oost, Limburg-Noord en Limburg-Zuid – aan deze pilot deel. Eind 2006 traden ook de regio's Midden- en West-Brabant en Zeeland tot het project toe.

Bij het parket Roermond is een projectbureau geïnstalleerd, onder leiding van een officier van justitie.³¹ In de loop van 2006 organiseerde dit bureau uiteenlopende activiteiten om nader zicht te krijgen op de 'wereld achter de wietteelt.' Er werden bijvoorbeeld expertmeetings georganiseerd en er is een criminaliteitsbeeldanalyse vervaardigd door misdaadanalisten van de betrokken pilotregio's. Tevens werd het Ministerie van Justitie verzocht een wetenschappelijk onderzoek te laten doen naar de aard van de problematiek en de denkbare interventiestrategieën. Deze studie werd uitgevoerd van juli 2006 tot en met maart 2007, en kwam voor rekening van de Erasmus Universiteit Rotterdam en de Universiteit van Tilburg. Het resultaat van het desbetreffende onderzoek ligt thans voor u.

In het vervolg van dit eerste hoofdstuk worden de doelstelling en onderzoeksvragen uiteengezet. Daarna zal worden geschetst hoe het onderzoek

²⁸ Tweede Kamer, Vergaderjaar 2005 – 2006, 24077, nr. 170: p. 3-4

²⁹ T.M.C. Asserinstituut (2005).

³⁰ Tweede Kamer, Vergaderjaar 2004 – 2005, 24077, nr. 156: p. 3.

³¹ Het bureau omvat verder een parketsecretaris, een informatie-analist en een administratief medewerker.

is opgezet, en zal nader worden ingegaan op de informatiebronnen en de wijze waarop de benodigde gegevens zijn verzameld.

1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het onderzoek heeft twee doelstellingen. De eerste is systematisch inzicht te bieden in de organisatie van de bedrijfsmatige, grootschalige, wietteelt en in de achtergrond en de werkwijze van degenen die zich daarmee bezighouden. Specifieke aandachtspunten daarbij zijn de internationale dimensies van de wietteelt en het geweld in relatie tot de hennepkwekerij.

De tweede doelstelling van deze studie is na te gaan hoe de opsporing van de georganiseerde cannabiskwekerij op dit moment in de pilotregio's gestalte krijgt en welke resultaten worden bereikt.

De onderzoeksvragen zijn als volgt geformuleerd:

1. Hoe ziet het productieproces van de bedrijfsmatige, grootschalige, wietteelt eruit en hoe wordt dit uitgevoerd?
2. Is er sprake van organisatie (sturing, financiering) in de wietteelt en in welke (sociale) context speelt deze illegale activiteit zich af?
3. Welke internationale dimensies kunnen worden onderscheiden aan de wietteelt en – handel in Zuid-Nederland?
4. In welke mate is sprake van het gebruik van geweld of dwang in relatie tot de wietteelt?
5. Wat is de geschatte omvang van de wietteelt in de pilotregio's?
6. Welke middelen worden door de politie ingezet in relatie tot de wietteelt, in de zin van controles, opsporingsonderzoeken, financiële onderzoeken, et cetera? Wat zijn de lacunes in de huidige aanpak?
7. Wat zijn de meetbare resultaten van de huidige aanpak van de grootschalige wietteelt? Dit in termen van aanhoudingen, opgelegde sancties en ontmantelingen van kwekerijen.

Het onderzoek richt zich op de zogeheten 'bedrijfsmatige' wietteelt. Dat begrip wordt hier gelijkgesteld aan grootschalige hennepkwekerij. Dit is belangrijk omdat formeel, in de beleidsregels van het College van Procureurs-Generaal, met de term 'bedrijfsmatig' wordt bedoeld op hennepkwekerijen waarin meer planten worden geteeld dan nodig is voor eigen gebruik. Die grens is gesteld op maximaal vijf planten.

In de praktijk blijken de wiettelers die niet voor eigen gebruik maar voor financieel gewin (verkoop) telen, veel grotere plantages te hebben. Het gaat in woningen al gauw om honderd tot duizend planten, en dat aantal kan in bedrijfspanden oplopen tot meerdere tienduizenden. Bedrijfsmatige wietteelt is, zoals in deze studie opgevat, dus altijd grootschalig.

Zoals hiervoor werd vermeld omvatte de pilot 'Hennep en georganiseerde criminaliteit' in eerste instantie de politieregio's Brabant-Noord, Brabant Zuid-Oost, Limburg-Noord en Limburg-Zuid. Toen het onderzoeksproject reeds was gestart zijn ook de politieregio's Midden- en West-Brabant en Zeeland toegetreden tot de pilot. Een deel van de verzamelde informatie – dossiers van afgesloten opsporingsonderzoeken en interviews met

personen die zelf betrokken zijn bij de bedrijfsmatige wietteelt – heeft op alle voornoemde politieregio's betrekking. Het was, gegeven het tijdpad van het onderzoek, echter niet meer mogelijk om in de beide laatstgenoemde regio's ook cijfermatige gegevens te verzamelen. Die informatie, welke wordt gepresenteerd in hoofdstuk 6, beperkt zich derhalve tot de vier oorspronkelijke pilotregio's.

1.3 Theoretisch kader

In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van twee perspectieven om naar 'de wereld achter de wietteelt' te kijken. Het ene perspectief is 'technisch', dat wil zeggen dat gekeken wordt naar de manier waarop wiet geteeld kan worden en naar de eisen die dit stelt aan de telers. Dit, vanuit de gedachte dat de organisatie van de wietteelt samenhangt met de eisen die de wietteelt stelt. Daarom is het van belang om in dit onderzoek aandacht te besteden aan het productieproces van wiet, en aan de kennis en menskracht die benodigd zijn voor grootschalige wietteelt. Het tweede perspectief is 'sociaal', er wordt gekeken naar de samenwerking die nodig is om de productie en verkoop van wiet succesvol te kunnen verrichten. Daarbij is het belangrijk om te onderkennen dat wietteelt niet een 'gewone' illegale activiteit is. Het bedrijfsmatige telen van wiet is heel wat anders dan het plegen van overvallen of het verkopen van hard drugs. Er is namelijk geen sprake van een massieve maatschappelijke afkeuring van wietteelt, integendeel. Dit betekent dat de sociale inbedding van wietteelt veel groter is dan van de zojuist genoemde misdrijven, en dit vergemakkelijkt en beïnvloedt de mogelijkheden om samen te werken.

In hoofdstuk 2 wordt op een technische wijze naar wietteelt gekeken en worden verschillende fasen in de teelt onderscheiden. Er zal duidelijk gemaakt worden welke stappen moeten worden gezet om hennep te kunnen telen, oogsten en verhandelen, en wat hierbij allemaal aan kennis en benodigde middelen komt kijken.³² Wietteelt kan zowel buiten als binnen plaatsvinden, en is zowel op kleine schaal als grote schaal winstgevend. Er zijn dus diverse mogelijkheden aanwezig om illegaal te telen. Het is het mogelijk dat het productieproces door één persoon wordt uitgevoerd. Deze persoon kan zelfstandig alle benodigde productiemiddelen bijeen brengen, de planten opkweken, knippen en drogen, en oogsten. Maar deze ene persoon is wel afhankelijk van de medewerking en kennis van andere personen. Zonder bijvoorbeeld de opkopers van de oogsten is wietteelt nauwelijks lucratief. De wietteelt veronderstelt dus samenwerking tussen verschillende personen, en dit is het tweede perspectief waarmee naar de wereld achter de wietteelt wordt gekeken.

³² Deze benadering werd het eerst toegepast door U. Sieber en M. Bögel (1993). Overigens kunnen ook vormen van criminele dienstverlening, of van roofcriminaliteit, waarbij geen tastbare producten worden vervaardigd, uitstekend als logistieke processen worden beschreven. Zie bijvoorbeeld T. Spapens en C. Fijnaut (2005).

In de recente criminologische literatuur met betrekking tot zware en georganiseerde misdaad wordt groot belang gehecht aan de betekenis van sociale netwerken.³³ Daders zouden in deze sociale netwerken partners vinden om mee samen te werken in de misdaad. Dankzij bepaalde ontmoetingsplekken of dankzij bijvoorbeeld de introductie via een gemeenschappelijke vriend zouden zij in contact met elkaar komen. Ruggiero (2000) noemt de plaatsen waar criminelen komen, samen met zakenlui, kleine zelfstandigen, et cetera 'urban bazaars'. In de rapportage van de monitor georganiseerde criminaliteit (Van de Bunt en Kleemans, 2007) wordt gesteld dat de 'sociale inbedding' van georganiseerde criminaliteit op verschillende terreinen aanwezig is. Zij geven met behulp van enkele voorbeelden aan hoe georganiseerde criminaliteit ingebed kan zijn in collegiale netwerken of in lokale gemeenschappen. De wietteelt kan gelden als het voorbeeld bij uitstek van de sterke inbedding van illegale activiteiten in - op zichzelf legale - sociale verbanden. De teelt van wiet in volksbuurten en de betrokkenheid van bewoners bij de teelt zijn hiervan een illustratie. Tegelijkertijd is er ook een andere kant van het spectrum van telers; dit zijn criminele organisaties die veel minder zijn ingebed in buurten en bij het telen juist afzondering verkiezen op het platteland of in woonwagenvelden.

Anders dan bij roofcriminaliteit of handel in hard drugs is er bij de teelt van wiet geen eensluidendheid over het 'verboden' karakter van de activiteiten. Ook de wetgeving en het strafrechtelijk beleid dragen niet bij aan het stellen van duidelijke normen. De 'bedrijfsmatige' teelt van wiet is weliswaar verboden, maar tegelijkertijd is het toegestaan om de oogst in kleine hoeveelheden in coffeeshops te verkopen. Daardoor zijn de grenzen tussen 'legaal' en 'illegaal' in de wereld van de wietteelt vaag.

In 2006 schreef Tjihuis in zijn proefschrift 'Transnational crime and the interface between legal and illegal actors' over de 'interfaces' (verbindingen) tussen legale en illegale domeinen. In navolging van Passas onderscheidt hij 'parasitaire' en 'symbiotische' relaties tussen beide domeinen. Maar hij voegt daaraan toe dat het onderscheid tussen beide domeinen soms diffuus is, en dat in sommige gevallen bepaalde personen of instituties de beide domeinen in zich verenigen. Hij vergelijkt deze met 'sluizen', die de transformatie bewerkstelligen van illegaal naar legaal, of omgekeerd. Zo noemt hij coffeeshops als voorbeeld van een sluis-organisatie die de overgang bewerkstelligt tussen illegaliteit (achterdeur) en legaliteit (voordeur). De status van de koopwaar wordt getransformeerd van illegaal in legaal.³⁴ In deze studie zal uitvoerig worden ingegaan op de bijzondere rol die niet alleen de coffeeshops, maar met name ook de 'growshops' vervullen op het snijvlak van legaliteit en illegaliteit. Door de 'sluisfunctie' van growshops en coffeeshops worden de drempels verlaagd voor de 'gewone' teler en wordt de samenwerking vergemakkelijkt met anderen die kennis of diensten kunnen leveren.

Vanuit de beide perspectieven kan op twee verschillende manieren door politie en justitie worden gereageerd op de problematiek van de illegale wietteelt. Vanuit het 'technische' perspectief bezien zou het zinvol kunnen zijn

³³ E. Kleemans, M. Brienen en H. van de Bunt (2002): pp. 39-64. Zie ook: P. Klerks (2000) en T. Spapens (2006).

³⁴ A. Tjihuis (2006): p. 66 e.v.

om in te grijpen in (onderdelen) van het productieproces. Door bijvoorbeeld de aanpak van growshops zou kunnen worden bereikt dat de kennis en benodigdheden moeilijker te verkrijgen zijn. Dit zou vermoedelijk met name de kleine of beginnende telers ontmoedigen. Vanuit het netwerkperspectief bezien zouden de interventies van politie en justitie vooral betrekking dienen te hebben op het verminderen van de sociale inbedding van de wietteelt, waardoor de mogelijkheden tot samenwerking in de verschillende fasen van de teelt en de verkoop van de oogsten worden bemoeilijkt. Zoals gesteld is er een breed spectrum van telers, van kleine zelfstandige telers wonende in 'gewone' buurten tot criminele samenwerkingsverbanden die zowel bij teelt als handel betrokken zijn. Het is de vraag op wie en waarop de inspanningen van politie en justitie zich zouden moeten richten. Immers 'criminalisering' van de wietteelt zou kunnen leiden tot versterking van de criminele samenwerkingsverbanden, die zich beter afschermen tegen politieoptreden. Zou de aanpak echter vooral op deze criminele samenwerkingsverbanden zijn gericht dan krijgt de kleine teler wellicht meer ruimte. Het is uiteindelijk de vraag wat de minst kwade optie is. Is het ernstiger dat grote aantallen bewoners illegaal wiet telen dan dat de teelt geconcentreerd is in handen van een veel kleiner aantal grote telers (de criminele samenwerkingsverbanden)?

1.4 Informatiebronnen

Ten behoeve van het onderhavige onderzoek zijn hoofdzakelijk vier informatiebronnen gebruikt: dossiers van afgesloten opsporingsonderzoeken; interviews met betrokkenen bij de wietteelt; interviews met functionarissen van de politie, het OM en andere instanties; gegevens uit de basispolitierregistratie en uiteenlopende achtergronddocumenten zoals openbare en niet-openbare (beleids)stukken, mediaberichten en jurisprudentie.

[1] Dossiers van afgesloten opsporingsonderzoeken

Dossiers van afgesloten opsporingsonderzoeken, met name de meer grootschalige onderzoeken waarin belangrijke criminele organisatoren en hun medewerkers een rol spelen, bieden goed zicht op de wijze waarop het productieproces verloopt. Voor de bewijsvoering moet immers inzichtelijk worden gemaakt welke illegale activiteiten precies hebben plaatsgevonden en hoe die werden uitgevoerd. Aangezien bedrijfsprocessen op meerdere manieren kunnen worden georganiseerd, is het noodzakelijk een aantal verschillende dossiers te verzamelen om een totaalbeeld te verkrijgen. Daarnaast bevatten de dossiers ook informatie over de verschillende manieren waarop de wietteelt was georganiseerd.

In het onderhavige onderzoek is informatie uit 19 dossiers van afgesloten opsporingsonderzoeken gebruikt, die betrekking hadden op de periode 2000 - 2005. Door het projectbureau van de pilot 'Hennep en georganiseerde criminaliteit' bleek reeds te zijn nagegaan welke substantiële opsporingsonderzoeken in de afgelopen jaren in Zuid-Nederland werden verricht. Die inventarisatie leverde een twintigtal zaken op. Medewerkers van

het projectbureau hebben daarop gesprekken gevoerd met de leiders van het desbetreffende rechercheteam en met de verantwoordelijke officieren van justitie. In het kader van het onderhavige onderzoek is nogmaals contact gelegd met de betrokken instanties en ditmaal zijn ook de dossiers van de opsporingsonderzoeken inhoudelijk bestudeerd. Daarbij is een ingekorte versie van een protocol dat door Spapens (2006) is ontwikkeld, als leidraad gehanteerd (bijlage 3).

Hoewel de grootschalige wietteelt de laatste jaren meer aandacht heeft gekregen van de opsporingsinstanties, waren de onderzochte dossiers wisselend van omvang en reikwijdte. Met name in de pilotregio's Brabant-Noord en Brabant Zuid-Oost werden in de afgelopen jaren diverse grote opsporingsonderzoeken afgerond. De 19 bestudeerde zaken zijn in bijlage 1 samengevat. De zaken zijn afzonderlijk genummerd en in de tekst zal geregeld naar de verschillende casussen worden verwezen.

[2] Interviews met betrokkenen bij de wietteelt

In de tweede plaats zijn personen geïnterviewd die actief betrokken zijn bij de wietteelt, of dat in het verleden zijn geweest. In deze gesprekken is met name ingegaan op het bedrijfsproces en de sociale context van de wietteelt. De interviews zijn gehouden aan de hand van een aandachtspuntenlijst (zie bijlage 4).

De geïnterviewden waren op het moment van het gesprek niet gedetineerd of in een rechtszaak verwickeld. Het betrof thuishouder, exploitanten van 'wiedokken', handelaars die op relatief grote schaal cannabis inkochten en doorverhandelden, alsmede eigenaren van een *growshop* en een *coffeeshop*. Betrokkenheid bij de bedrijfsmatige en grootschalige hennepcultuur is als criterium gehanteerd: thuishouder met kwekerijen met hoogstens enkele tientallen planten zijn buiten beschouwing gelaten. Uit een aanbod van 23 respondenten zijn op die grond 16 personen gekozen waarmee daadwerkelijk een gesprek is gevoerd. In bijlage 2 wordt elke respondent kort beschreven. De interviews zijn opgenomen en vervolgens zo letterlijk mogelijk uitgetypt. In de tekst van dit rapport worden dan ook citaten uit deze interviews gepresenteerd.

Het zoeken en benaderen van de respondenten kostte betrekkelijk veel tijd en overredingskracht. Veel mensen zagen het belang er niet van in om openlijk met een onderzoeker te spreken over zijn of haar activiteiten in de wietteelt. Sommigen waren bereid om te praten omdat zij inmiddels hun activiteiten in de wietteelt hadden gestaakt en derhalve niets meer te verbergen hadden. De respondenten zijn via een sneeuwbal methode geworven. De eerste respondenten werden benaderd via het internet en via het sociale netwerk van één van de onderzoekers. Daarna is de geïnterviewden gevraagd of zij nog andere gegadigden voor een gesprek konden noemen, en of zij de onderzoeker bij hen konden introduceren.

Het voordeel van interviews met respondenten in het 'vrije veld' is dat zij, tegenover de onderzoeker, geen rekening hoeven te houden met eventuele strafrechtelijke of financiële gevolgen van hun uitspraken. Het nadeel is uiteraard dat het verhaal van de geïnterviewde niet inhoudelijk kan worden

gecontroleerd. Om de privacy van de respondenten te beschermen is de informatieverzameling middels politiegegevens enerzijds en de interviews anderzijds, strikt van elkaar gescheiden. Beide onderdelen van het onderzoek zijn door verschillende onderzoekers uitgevoerd. Aangezien de verhalen van de geïnterviewden dus niet middels andere bronnen konden worden gecontroleerd bestaat de mogelijkheid dat zij de zaken groter of anders hebben kunnen voorstellen dan ze in werkelijkheid waren. In de interviews is geprobeerd dit te ondervangen door zoveel mogelijk concrete detailvragen over de teeltactiviteiten te stellen.

[3] Interviews met functionarissen van betrokken partijen

In de derde plaats zijn gesprekken gevoerd met functionarissen van het OM, de politie en andere instellingen. In totaal ging het om 19 personen. Met hen is een gesprek gevoerd aan de hand van de conceptteksten van de relevante hoofdstukken in deze rapportage. Tevens is gevraagd om commentaar en aanvullingen.

In de vier betrokken politieregio's werd gesproken met teamleiders van de recherche die zich bezighouden met de opsporing van de georganiseerde misdaad. Bij het OM werd gesproken met zaaksofficieren die bij opsporingsonderzoeken naar hennepkwekerijen betrokken zijn geweest. In deze gesprekken lag de nadruk op de wettelijke mogelijkheden voor de aanpak van de wietteelt en de haalbaarheid van denkbare maatregelen. Ook randvoorwaarden, bijvoorbeeld in termen van personeel of materieel, waaraan moet worden voldaan om tot een effectieve aanpak van de georganiseerde wietteelt te komen, werden besproken.

Daarnaast zijn ook drie gesprekken gevoerd met personen die indirect een rol spelen bij de aanpak van de wietteelt. Zo is een gesprek gevoerd met een medewerkster van Meld Misdaad Anoniem, met een medewerker van woningbouwvereniging Adeas en met een medewerker van de afdeling diefstal van het Zuid-Nederlandse energiebedrijf Essent.

[4] Basisregistratiegegevens

De derde bron van informatie waren de gegevens uit de politieke basisregistratie. Deze bron is op drie manieren gebruikt.

Om te beginnen is de basispolitieRegistratie gebruikt om aanvullende informatie te verzamelen over degenen die een rol speelden in de onderzochte dossiers van afgesloten opsporingsonderzoeken. Daarbij is enerzijds gekeken naar de andere feiten waarvoor zij, in de afgelopen vijf jaar, met de politie in aanraking zijn gekomen. Anderzijds is deze informatiebron gebruikt om meer inzicht te krijgen in hun sociale achtergrond, alsmede in hun (criminele) relatienetwerk.

In de tweede plaats is, op vergelijkbare wijze, nader onderzoek gedaan naar personen die als betrokkenen werden vermeld bij grote hennepkwekerijen, of bij andere incidenten in relatie tot de hennep-teelt, los dus van de concrete

opsporingsonderzoeken. De desbetreffende zaken zijn geïdentificeerd aan de hand van politieke persberichten of krantenberichten.

Tot slot zijn nadere gegevens verzameld op basis van een bestand van 142 *growshops* in de zuidelijke politieregio's. Daarbij is enerzijds nagegaan of in de politieke basisregistratie illegale activiteiten in relatie tot de *growshop* werden vermeld, op het adres waar de winkel gevestigd is. Anderzijds is met betrekking tot de uitbaters of medewerkers van deze shops waarvan de namen konden worden achterhaald, nagegaan of zij in de afgelopen vijf jaar verdacht werden van strafbare feiten en is, aan de hand van de politieke basisregistratie, hun (criminele) relatienetwerk nader in kaart gebracht. Er is derhalve geen gebruik gemaakt van criminele inlichtingen of van andere informatiebestanden waarover de politie beschikt.

[5] Overige bronnen

Tot slot is een veelheid van openbaar bronnenmateriaal verzameld en bestudeerd, waarvan wetenschappelijke publicaties, openbare beleidsrapporten, kamerstukken, jaarverslagen van de pilotregio's, mediaberichten en openbare rechterlijke uitspraken de belangrijkste waren.

De categorie mediaberichten verdient enige toelichting. Bij de vakgroep Strafrecht van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid aan de Universiteit van Tilburg wordt al een aantal jaren onderzoek gedaan naar transnationale misdaad in het grensgebied van Nederland, België en Duitsland, en de justitiële en politieke samenwerking bij de opsporing. In het kader daarvan worden vanaf begin 2004 de persberichten van de Nederlandse en Belgische politie inzake zware en georganiseerde criminaliteit in dit gebied systematisch verzameld.³⁵ Datzelfde geldt voor de berichtgeving in een aantal lokale kranten, die deels via het internet worden gevolgd.³⁶ Deze mediaberichten geven een indruk van de ontwikkelingen in de wereld van de wietteelt, voor zover deze bijvoorbeeld gepaard gaan met uitzettingen, aanhoudingen, aangetroffen goederen zoals hennepkwekerijen, verdovende middelen, wapens, et cetera, of (gewelddadige) incidenten. Voor zover mogelijk zijn berichten in de geschreven pers tevens gecontroleerd in de politieregistratie of in de door politie uitgebrachte persberichten. Dit betrof alleen de feiten die zich in Nederland hebben afgespeeld, aangezien de onderzoekers geen toegang hadden tot de Belgische of Duitse politiestructuren.

Tot slot dienen de openbare rechterlijke uitspraken separaat te worden aangestipt. Deze bron kan tegenwoordig eenvoudig via het internet worden geraadpleegd.³⁷ De rechterlijke uitspraken zijn primair van belang vanwege de jurisprudentie die erin is vervat, maar ze geven vaak tevens een beeld van de

³⁵ Het betreft de websites van de politieregio's Zeeland, Midden- en West-Brabant, Brabant Zuid-Oost, Brabant-Noord, Limburg-Noord en Limburg-Zuid, alsmede de nieuwssite van de Federale politie in België. Daarnaast worden ook landelijke media bijgehouden, zoals de website van het Openbaar Ministerie, de Volkskrant en de Telegraaf.

³⁶ Het gaat daarbij om het Brabants Dagblad en De Limburger in Nederland; Het Belang van Limburg, de Gazet van Antwerpen en Het Volk in België, alsmede de Aachener Zeitung in Duitsland.

³⁷ Via www.rechtspraak.nl

werkwijze en de aard van de illegale activiteiten van criminele samenwerkingsverbanden. Soms is er zelfs zeer gedetailleerde informatie in vervat, zoals excerpten uit afgeluisterde telefoongesprekken. Enkele uitspraken hadden bovendien betrekking op de onderzochte zaaksdossiers, en boden daarop aanvullende informatie.

1.5 Besluit

In dit hoofdstuk zijn de achtergronden van het onderzoek geschetst, de doelstelling, de onderzoeksvragen en de opzet van het onderzoek. Voorts zijn de informatiebronnen die ten behoeve van deze studie zijn gebruikt de revue gepasseerd. In het vervolg van deze rapportage worden bij de beschrijving van de verschillende onderwerpen de diverse bronnen geïntegreerd gebruikt.

In hoofdstuk 2 wordt allereerst het productieproces van de bedrijfsmatige wietteelt onder de loep genomen, en de wijze waarop de onderscheiden onderdelen daarvan worden uitgevoerd. Het tweede onderwerp van het onderzoek betreft de wijze waarop de uitvoering van het productieproces is georganiseerd, en in welke sociale context de wietteelt zich afspeelt. Dit komt in het hoofdstuk 3 aan de orde.

In de hoofdstukken 4 en 5 wordt vervolgens dieper ingegaan op enkele specifieke aspecten van de wietteelt. Allereerst komen in hoofdstuk 4 de internationale dimensies van de hennepkwekerij en –handel nader aan de orde. Daarbij gaat het enerzijds om de export van de in Nederland gekweekte wiet en anderzijds om de Nederlandse betrokkenheid bij wietplantages in het buitenland, met de nadruk op België en Duitsland.

Een heikel onderwerp in relatie tot de bedrijfsmatige wietteelt is het geweld dat zich daarbij afspeelt. De bevindingen van Bovenkerk (2001) en Bovenkerk en Hogewind (2003) wekten met name verontrusting door de conclusie dat de wietteelt zich in belangrijke mate zou afspelen in een sfeer van intimidatie en geweld. Om die reden wordt dit thema in hoofdstuk 5 nader onder de loep genomen.

Vervolgens zal in hoofdstuk 6 aandacht worden besteed aan de aanpak van de wietteelt. Om te beginnen wordt nagegaan welke inspanningen, in het jaar 2005, in de vier pilotregio's zijn verricht om de wietteelt te bestrijden. Daarbij wordt bijvoorbeeld gekeken naar de uitgevoerde opsporingsonderzoeken, de hoeveelheid ontmantelde kwekerijen, het aantal aangehouden verdachten, afspraken in het kader van een integrale aanpak, et cetera.

Tot slot volgt in hoofdstuk 7 het algemeen besluit van deze studie, waarin de onderzoeksvragen worden beantwoord, en de (denkbare) interventies met betrekking tot de bedrijfsmatige wietteelt zullen worden samengevat.

2 Het productieproces

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal aandacht worden besteed aan de verschillende fasen van het productieproces van wiet. Welke stappen moeten worden gezet om hennep te kunnen telen en oogsten, en wat komt daar allemaal bij kijken? In paragraaf 2.2 wordt ingegaan op de locatiekeuze van de kwekerijen. Vervolgens wordt aandacht besteed aan de kweekbenodigdheden (paragraaf 2.3), de bouw en de inrichting van de kwekerijen (paragraaf 2.4), de stadia in de teelt van wiet (paragraaf 2.5) en tenslotte aan de laatste schakel in de keten, de verkoop van de oogst (paragraaf 2.6). In paragraaf 2.7 worden de bevindingen uit dit hoofdstuk kort op een rij gezet.

2.2 Het kiezen van productielocaties

De eerste stap in het productieproces is het zorgen voor een geschikte (veilige) productielocatie. De teelt, van stek tot oogst, kan in principe op één locatie worden uitgevoerd, maar vaak worden verschillende ruimten gebruikt. In de afzonderlijke fasen van de teelt (zie paragraaf 2.5) worden andere eisen gesteld, bijvoorbeeld op het punt van de duur van de belichting. Zo is er langduriger belichting nodig bij het stekken in de zogeheten 'kloonkamers' dan bij het kweken van de hennepplanten.³⁸ Goede belichting is van cruciaal belang, anders mislukt de oogst. Een ervaren teler herinnert zich wat er fout ging tijdens zijn eerste kweek:

Respondent 13: “De eerste oogst was alles fout gegaan. Diegene met wie ik het had gedaan deed telkens de deur open om te kijken. Dus de plantjes kregen de hele tijd licht, donker, licht, donker. Hij ging ook elke keer kijken als de lampen uit stonden. Dan deed hij het licht aan, waardoor ze meer dan 12 uur licht kregen op een dag. Die planten raakten helemaal van slag. Ik heb alles eruit moeten trekken en het opnieuw moeten doen.”

Een ander belangrijke vereiste die veelvuldig in de interviews wordt genoemd, is het klimaat in de ruimte. In de kwekerij moet een bepaalde luchtvochtigheid in stand worden gehouden, en ook de juiste temperatuur is belangrijk voor de teelt.³⁹ Als de klimaatsomstandigheden onvoldoende zijn kan dit tot allerlei problemen leiden, zoals rot, insecten in de planten, of slechte groei. Niet alleen de apparatuur speelt hierbij een belangrijke rol, maar volgens de respondenten is het groeiproces ook afhankelijk van de aard van de locatie. Niet alle ruimten zijn even geschikt. Soms kunnen op een bepaalde plek onmogelijk de goede

³⁸ De moederplant heeft ongeveer 18 uur licht nodig per dag, in tegenstelling tot de hennepplanten tijdens de groeiperiode, die slechts 12 uur licht per dag vereisen (BOOM, 2004: p39).

³⁹ Zie: Growside Maastricht V.O.F., *Handleiding van kweken op voorbereide aarde*, via: www.growside.nl, alsmede: *Temperaturen tijdens de kweek*, via: www.snow-white.nl.

klimaatsomstandigheden worden gerealiseerd. De navolgende citaten vormen daarvan een illustratie:

Respondent 2: “Ik kweekte gemiddeld 25 gram per plant droog en dat is ongeveer het gemiddelde, misschien zelfs iets lager. Maar het lag er vooral aan de ruimtes die niet goed waren. Niet alle ruimtes kunnen gebruikt worden voor het groeien van de plantjes. Maar dat leerde ik natuurlijk pas gaandeweg. (...) Ik had ook problemen met de luchtinlaat, waardoor ik de temperatuur niet goed kreeg”.

Respondent 9: “De lucht moet hoe dan ook naar buiten en naar binnen, dus de ruimte moet geschikt gemaakt kunnen worden als die er niet geschikt voor is. En dat lukt nou eenmaal niet altijd”.

Tot slot moet bij het kiezen van een kweeklocatie rekening worden gehouden met de grootte die de planten uiteindelijk zullen bereiken. De gemiddelde hennepplant wordt tussen de 60 en 100 centimeter groot, terwijl de lampen ongeveer 50 centimeter boven de planten moeten hangen.⁴⁰ Daarnaast moet rekening worden gehouden met de hoogte van de plantenbakken. Dit betekent in het algemeen dat een kweeklocatie een minimale hoogte van ongeveer twee meter moet hebben.

Alvorens de planten in de plantenbakken worden geplaatst om te worden opgekweekt, worden ze eerst ‘voorgegroeid’ tot ze wortel schieten. Het voorgroeiproces stelt minder eisen aan de locatie dan de kweekfase, omdat de stekken slechts weinig ruimte in beslag nemen. Één van de respondenten, die al zes jaar wiet teelt, zegt hierover het volgende:

Respondent 2: “Tijdens het voorgroeien hebben de plantjes veel licht nodig, 18 tot 24 uur en weinig voeding. Je moet elke dag wel even kijken hoe het gaat en de temperatuur meten enzovoorts. De ruimte die ik eraan kwijt was is natuurlijk niet veel. Je krijgt de stekken in treeën en je kunt ze gewoon daarin onder die lamp zetten. Het neemt pas veel ruimte in beslag als je ze in groei gaat zetten, want dan moeten ze in potten worden gezet, overpotten dus. Ze moeten half nat half droog zijn. De plantjes moeten ook gespoten zijn, want de luchtvochtigheid moet hoog zijn in deze weken.”

Maar de telers kunnen er ook voor kiezen om twee weken kweektijd te besparen door kant en klaar stekken te kopen bij een ‘stekkenboer.’ De prijzen van de stekken blijken, afgaande op de interviews en de gegevens uit enkele politiedossiers, uiteen te lopen. De prijsverschillen zijn het gevolg van wisselende vraag, maar ook de soort, die op zijn beurt medebepalend is voor de kwaliteit van het eindproduct, heeft gevolgen voor de vraagprijs. De stekkenprijzen varieerden in de onderzochte periode van 60 eurocent per stuk tot 2,50 euro. Een van de respondenten hield zich bezig met de stekkenproductie, en hij verkocht gemiddeld 8.000 stuks per week. Zijn vraagprijs schommelde altijd tussen de 1 en 2 euro per stek.

Naast een locatie voor de stekkenkweek en de kweek van de planten moet er een plek worden gevonden om de hennepplanten te knippen en te drogen. Soms wordt voor het knippen de kweekruimte gebruikt omdat daar de

⁴⁰ Afhankelijk van de soort in combinatie met de gekozen kweekmethode. Zie: www.wietcd.nl

apparatuur aanwezig is om stankoverlast te voorkomen. Thuis telers drogen de planten vaak thuis, in een andere kamer van de woning.

Respondent 9: “Knippen deden we in dezelfde ruimte omdat het anders echt heel erg gaat stinken. Het drogen deden we altijd in de kamer ernaast want dan kon de wiet er meteen weer op. Anders verliezen we zeker 5 dagen.”

Er kunnen ook goede redenen zijn om het knippen gescheiden te houden van het kweken, en om ook weer op een andere plek de wiet te drogen. Dit gebeurt over het algemeen uit veiligheidsoverwegingen, en wordt in de regel door de grotere kwekers gedaan. Een geïnterviewde teler die vier grote kwekerijen bezit, waar gemiddeld 1.000 planten staan, zegt:

Respondent 11: “Knippen doe ik altijd op een andere locatie, dit doe ik voor de veiligheid. Zo blijven de knippers van mijn ruimte vandaan. Het knippen gebeurt op buitenlocaties, buiten de stad bedoel ik dan, achteraf. Dan heb ik ook geen koolstoffilters nodig en zo. Ik ben dan ook binnen één dag weg daar. Kijk ik kweek expres acht keer. Zo heb ik elke week een oogst en niet alles in één keer. Want dat is echt niet te doen, dat zou veel te veel werk kosten.”

Uit de interviews en uit de politiedossiers blijkt dat de inpandige wietteelt op allerlei locaties plaatsvindt. In de eerste plaats op slaapkamers, zolderkamers, of in de kelders van woningen. Daarnaast wordt echter ook gekweekt in garageboxen, schuurtjes bij woningen, stallen bij boerderijen, of in bedrijfsloodsen.

Respondent 11: “Ik doe alles in bedrijfspanden. Ik heb sowieso vier vaste panden. Ik doe het onder grote loodsen, bijvoorbeeld een witlofboerderij. Ik werk onder de grond. De vloer eruit gebroken, met een lader helemaal uit laten graven, kelder in gestort en een mooie ruimte opgebouwd. Hier staan ongeveer duizend plantjes. Het is 60 vierkante meter dus reken allemaal maar uit. Nou als je op het platteland woont dan hebben burens echt geen argwaan, want die heb je niet en je bent een bedrijfspand. Dus de activiteiten die daar plaatsvinden hebben te maken met de bedrijfsvoering.”

Naast deze vaste kweeklocaties worden ook wel mobiele locaties gebruikt, zoals binnenvaartschepen, zeecontainers of opleggers. Op deze wijze kan de kwekerij eventueel worden verplaatst wanneer de grond de telers te heet onder de voeten wordt. Bepaalde soorten zeecontainers bieden ook een goede bescherming tegen het risico van ontdekking door middel van warmtedetectie. Dat geldt vooral voor containers die voor koeltransporten bedoeld zijn, en die om deze reden extra goed zijn geïsoleerd. Wanneer daarin een hennepkwekerij wordt geïnstalleerd valt dat met infraroodapparatuur veel moeilijker te ontdekken.

De kosten van de huur van een locatie

Het is moeilijk om betrouwbare informatie te vinden over de bedragen waarvoor mensen een kamer in hun woning beschikbaar stellen voor de wietteelt. Datzelfde geldt voor de bedragen die worden neergeteld voor de huur van bedrijfspanden die voor de teelt van wiet worden benut. In de politiedossiers zijn de betrokkenen geneigd om hun verdiensten zo laag

mogelijk voor te stellen, vanwege eventuele ontnemingsvorderingen of dreigende verrekeningen met onterecht ontvangen uitkeringen. De verhuurders zullen om dezelfde redenen hun huurinkomsten bagatelliseren. De huurders kunnen daarentegen juist de hoogte van de huursom overdrijven, omdat zij die als aftrekpost mogen opvoeren. Bovendien is het moeilijk in zijn algemeenheid iets te zeggen over de hoogte van de huurprijzen, omdat de omstandigheden telkens variëren. Vaak werkt de verhuurder mee aan het onderhoud van de planten of leent hij zich ervoor katvanger te zijn, en ontvangt daarvoor uiteraard een groter deel van de opbrengst. In andere gevallen staat hij alleen de ruimte af. Ook bedrijfsloodsen of stallen verschillen: soms is loods voorzien van water en krachtstroom, maar in een andere gevallen niet. Een geïnterviewde kweker, die verschillende panden bezit, vertelt over een katvanger die een pand huurde voor een stekkenkwekerij:

Respondent 6: “Ik heb een keer iets met een jongen samen gedaan, hij zette het pand op zijn naam. Ik betaalde iedere maand de huur van het pand aan hem, dat pand kostte 900 euro in de maand. Dat was een stekkenkwekerij. Daar waren 2 stekkenhokjes van 170 planten, dus zeg maar 350 moederplanten en dan een hele grote kamer dat als stekkenkamer diende. Dat was een moeilijk pand, maar wel een heel mooi pand. En hij kon er ook nog in wonen”.

In een van de interviews spreekt de respondent over het huren van leegstaande loodsen bij boeren tegen een vast maandelijks bedrag. In elke loods heeft hij circa 1.000 planten staan:

Respondent 11: “Het werkt zo, de persoon heeft niets met de kweekruimte te maken. Die heeft hij niet eens gezien bij wijze van spreken. Ik geef ze een vast bedrag van 3.000 euro per maand en dat is het enige wat die persoon ermee te maken heeft. Eigenlijk betaal ik huurkosten en kosten dat hij zijn mond houdt”.

De meeste verhuurders zijn zich ervan bewust dat de opbrengsten van de oogsten tegenwoordig heel wat waard zijn. Aangezien zij als eigenaar/huurder van de ruimte toch al de meeste risico's lopen, zijn eisen van twintig tot vijftig procent van de opbrengst niet ongebruikelijk. Bij de teelt in woningen is het gebruikelijk dat personen die de kwekerij installeren en degenen die de ruimte ter beschikking stellen de kosten delen, zo komt uit de interviews naar voren.

Respondent 2: “De huur van de hokjes deelden we samen. Ik betaalde de helft mee van de huur van de woning”.

Respondent 7: “We doen alles samen, samen de huur betalen, samen de spullen betalen en samen de winst. We doen het 50-50. Maar het is wel allemaal op vertrouwensbasis. Hij neemt het mee en ik moet hem maar geloven”.

Aan de andere kant blijken er ook verhuurders te zijn die juist een ‘vriendenprijsje’ hanteren. In casus 3 werd een loods waarin een drietal caravans waren gestald die als kweekruimten waren ingericht voor 780 planten, voor slechts 100 euro per maand verhuurd. Dit verklaarde althans de verdachte, terwijl die er dus juist belang bij had de huurprijs zo hoog mogelijk voor te stellen.

Uitpandige teelt

Naast de inpandige wietteelt wordt een deel van de hennep op landbouwpercelen verbouwd, bijvoorbeeld tussen de maïs. Die groeit eveneens hoog op en daartussen zijn de hennepplanten minder zichtbaar. Ook worden de planten wel in bospercelen neergezet. Deze 'buitenwiet' is minder krachtig dan de 'binnenwiet'. Dit is voor een bepaalde categorie gebruikers juist een aanbeveling, temeer omdat sprake is van een natuurlijk en biologisch verantwoord groeiproces. Over de omvang van deze buitenteelt is niet zo veel bekend: de politie lijkt er maar weinig aandacht aan te besteden. In 2004 werden in het district Venray (regio Limburg-Noord) vijftien buitenplantages ontdekt. De regiopolitie Brabant Zuid-Oost voerde in september 2005 een ééndaagse actie uit, waarbij vanuit de lucht naar hennepplanten werd gezocht die tussen de maïs groeiden. Dit bracht diverse locaties aan het licht, waar in totaal zo'n 7.350 planten werden gevonden.⁴¹

Bij de buitenteelt van hennep is de kweker sterk afhankelijk van de weersomstandigheden. De afgelopen jaren is sprake geweest van warme zomers, en dat was uiteraard bevorderlijk voor de buitenteelt. Bij vochtig weer is echter de kans groot dat schimmels in de planten ontstaan. Daarnaast bestaat het risico dat de planten worden ontdekt en gestolen. Één van de geïnterviewden, die graag buiten tuiniert, heeft jarenlang ervaring met buitenteelt. Het is volgens hem meer hobby dan business:

Respondent 4: "Een groot nadeel van buitenwiet is dat het rond oktober veel regent en dan kun je echt veel weggooien. Dan krijg je echt veel toprot en schimmels. We hebben de laatste tijd veel last van Polen die de plekken afstruinen voor wiet. Vorig jaar hetzelfde. Hadden we er 300 gezet en op het laatst alles weg. Ik was er zelf niet bij, maar kreeg een telefoontje: 'de planten zijn weg'. Dat is nou het risico van tussen het maïs zetten. Ik kan me daar zo kwaad om maken, echt misselijk. Doe het toch lekker zelf en laat ons gewoon met rust"

2.3 De aanschaf van kweekbenodigdheden

Voor de inpandige teelt van hennepplanten moeten de nodige spullen worden aangeschaft. Om te beginnen het kweekmateriaal zelf, zoals plastic bakken waarin de planten kunnen worden gezet, potgrond of steenwol, alsmede groeien bestrijdingsmiddelen. Voorts is elektrische apparatuur en toebehoren nodig, zoals bijvoorbeeld groeilampen, transformatoren en tijdschakelaars. Wanneer iemand geen gebruik wil maken van het lichtnet zijn ook stroomgeneratoren met bijbehorende brandstof nodig. Verder moeten materialen worden aangeschaft voor het waterbeheer, zoals slangen, ringen, klemmen en pompelpompen. Tot slot zijn materialen nodig om de kwekerij af te schermen, in de vorm van bijvoorbeeld isolatiemateriaal, zeil om te voorkomen dat het licht van de groeilampen 's nachts zichtbaar is, alsmede afzuiginstallaties en

⁴¹ Regiopolitie Brabant Zuid-Oost, *Politie pakt illegale hennep teelt in maïs aan*, 20 september 2005.

koolstoffilters om de hennepvlucht te maskeren. Tot slot kunnen, wanneer er regelmatig niemand in de woning of bedrijfsloods aanwezig is, ook camera's of detectieapparatuur worden aangebracht.

Deze materialen zijn afzonderlijk verkrijgbaar bij bijvoorbeeld de tuinbouwgroothandel en doe-het-zelf zaken. *Growshops* bieden echter het complete assortiment aan. Veertien van de zestien geïnterviewden kochten hun kweekbenodigdheden dan ook bij een groeiwinkel. Één van de respondenten, die zelf vijf jaar een *growshop* heeft gedreven en hiermee recent is gestopt, zegt:

Respondent 10: “Wat we vooral deden was klanten helpen aan spullen, producten verkopen en bedenken wat handig zou kunnen zijn voor kwekers wat we kunnen maken en verkopen. Een stukje innovatie dus. Dan kwam er weer iemand langs die problemen had met spint, die had weer problemen met het opbouwen van zijn hok, die wist niet hoe een voedingscomputer werkte en noem zo maar op. Veel advies hebben we gegeven. Het meest ergerde ik me aan mensen die wilden kweken, maar er echt helemaal niets van af wisten. Die gaf ik meestal eerst een boek en ik zei dat zij maar terug moesten komen als zij het boek hadden gelezen.”

De groeilampen, klimaatbeheersingsapparatuur en afzuiginstallaties in hennepkwekerijen vragen veel energie. In de meeste gevallen wordt die onttrokken aan het lichtnet. Dit brengt echter risico's met zich mee. De energiebedrijven zijn thans alert op afwijkend stroomverbruik, met name in woningen. Het probleem van een hoog stroomverbruik kan worden ondervangen door de elektriciteit illegaal 'voor de meter' af te tappen. Een extreem laag verbruik kan echter ook tot argwaan leiden. Een andere optie is derhalve het terugdraaien van de meters. Daarbij kan immers rekening worden gehouden met het normale verbruik. Er kunnen echter ook nog andere problemen ontstaan: een grote kwekerij kan zoveel stroom vragen dat het lichtnet ter plaatse wordt overvraagd en storingen het gevolg zijn. Zo werd bijvoorbeeld in augustus 2006 in Tilburg een kwekerij met 2.500 planten en 1.550 hennepstekken gevonden omdat in de buurt diverse malen de stroom was uitgevallen.⁴²

Deze problemen met de stroomvoorziening kunnen worden omzeild door stroomgeneratoren te gebruiken. Die hebben als bijkomend voordeel dat ze ook kunnen worden ingezet in loodsen waarin het aan de benodigde elektriciteitsvoorzieningen ontbreekt. Het gebruik van generatoren heeft echter ook nadelen: ze zijn duur in aanschaf of huur, en ze verbruiken veel dieselolie. In casus 19 werd een generator aangetroffen met een waarde van 18.000 euro. Soms worden deze investeringskosten vermeden door dergelijke generatoren te stelen of te verduisteren, bijvoorbeeld door ze met valse papieren te huren en vervolgens niet meer te retourneren.⁴³

De voor generatoren benodigde dieselolie is een belangrijke kostenpost. Er kan gebruik worden gemaakt van de goedkope (onbelaste) 'rode' landbouwdiesel, maar het is ook hier mogelijk tot diefstal over te gaan. In casus 19, waarin sprake was van een zeer grote kwekerij, werd gebruik gemaakt van een generator die op gewone 'witte' dieselolie liep, die zeer waarschijnlijk van

⁴² Politie Midden- en West-Brabant, *Persberichten district Tilburg*, 25 augustus 2006.

⁴³ T. Spapens en C. Fijnaut (2005): p. 151.

diefstal afkomstig was. In een interview vertelde een respondent dat hij een generator bezit die op aardgas loopt. Dat gas werd bovendien illegaal afgetapt, zodat het geen extra kosten met zich meebracht.

Respondent 11: “Kijk ik koop een aggregaat voor 24.000 euro op gas, die sluit ik rechtstreeks aan op de gasleiding en heb er helemaal geen omkijken naar. Kijk diesel is wel een beetje hetzelfde verhaal, alleen moet daar een mannetje elke keer diesel komen aanvoeren. Dat is weer een mannetje meer die het weet. Daarbij is rode diesel een stuk duurder en gas kost me niets. Ik zorg ervoor dat alles helemaal clean is en dat er geen sporen naar mij kunnen leiden. Het kost wel even wat, maar het is de investering waard.”

Een nadeel voor de gebruiker is overigens dat de herkomst van generatoren, wanneer ze in een kwekerij worden aangetroffen, door de politie kan worden nagetrokken. Er moeten dus extra maatregelen worden getroffen, bijvoorbeeld in de vorm van het inschuiven van een katvanger, om te voorkomen dat de generator naar de uitbater van de kwekerij leidt.

2.4 Het bouwen en inrichten van een kwekerij

Nadat de productieruimte en de benodigde materialen, alsmede de energievoorziening, zijn geregeld, is de bouw en inrichting van de kwekerij de volgende stap in het productieproces. In de volksmond wordt gesproken van het ‘bouwen van wiethokken.’ Enige kennis en inzicht is daarbij wel noodzakelijk, zo kon reeds uit de vorige paragraaf worden opgemaakt. De ruimte moet geschikt worden gemaakt voor de apparatuur en de kweekbenodigdheden die hierin moeten komen te staan. Er moeten bijvoorbeeld plantenbakken worden getimmerd, bevestigingen voor de belichting- en bevoeiingsapparatuur en voor de overige apparatuur zoals de afzuiginstallatie, koolstoffilters, de luchtinlaat, de luchtbevochtigers, et cetera. Één van de geïnterviewden, die samen met anderen een ‘wiethok’ heeft gebouwd met 400 planten, stelt:

Respondent 9: “Voordat je begint met het bouwen van een hok is het wel zo makkelijk om de ruimtes uit te tekenen. Zo weet je waar de luchtinvoer en luchtafvoer moeten komen. Er moeten twee grote gaten in de muur zitten, eentje om lucht naar buiten te blazen en één voor de luchtinvoer. Deze moeten naar buiten gericht zijn. Sommige doen dat door hun roosters, maar op de kamer daarboven had ik geen rooster naar buiten toe. Dus dan maar de grote drillhamer erbij. Zo zie je maar dat een hok bouwen niet iets heel simpels is en wel iets is waar je bij na moet denken. Want toen wij ontdekten dat de lucht nergens uit kon blazen, moest wel even iets anders worden bedacht”.

Bij de bouw en inrichting van de kwekerij moet eveneens aandacht worden besteed aan de afscherming. Dit betekent dat de ruimte lichtdicht moet worden gemaakt, dat isolatiematerialen en dat moet worden voorkomen dat er stankoverlast ontstaat.⁴⁴ Een respondent vertelt dat ook isolatiewol tegen de wanden moet worden aangebracht om geluidshinder te voorkomen. Ander afschermingsmateriaal, zoals folie, wordt eventueel aangebracht om te

⁴⁴ Zie www.hennepdesk.eu

voorkomen dat de kwekerij via warmtedetectie kan worden gelokaliseerd. Stankfilters moeten voorkomen dat buurtbewoners (letterlijk) lucht krijgen van de aanwezigheid van de kwekerij.

Tenslotte moeten niet alleen maatregelen worden getroffen om de burens en de politie in het ongewisse te laten, maar ook de collega-telers en wiethandelaars. Vooral de grotere kwekerijen in bedrijfspanden worden, blijkens de politiegegevens en informatie uit de interviews, goed beveiligd vanwege het risico van 'rippen', oftewel diefstal van planten uit de kwekerij. De plantages worden bijvoorbeeld van veiligheidssloten voorzien en soms zelfs van geavanceerde bewakingssystemen, zoals op afstand bediende camera's of detectiesystemen die een signaal naar iemands mobiele telefoon doorgeven.

Respondent 6: "We hadden overal een sms com liggen voor de beveiliging, zo'n alarm zeg maar". Op het moment dat iemand je tuintje binnendringt krijg je een sms binnen.

Respondent 11: "Ik heb zelf een programmaatje dat ik precies alles kan zien wat waar gebeurt. Ik heb overal camera's hangen dus kan alles op afstand in de gaten houden".

Tijdens de ontmanteling van grote kwekerijen werden, zo blijkt uit de onderzochte dossiers, ook wel vuurwapens of alarmpistolen aangetroffen. De stille getuigen van de achterdocht en angst die kennelijk bestaan in de wereld van de wietteelt.

Bij de opbouw van het 'wiethok' is het goed aanleggen en installeren van de elektrische apparatuur zeer belangrijk. In een kwekerij is immers sprake van een hoge luchtvochtigheid, waardoor de kans op kortsluiting aanzienlijk is wanneer de elektra onoordeelkundig is aangebracht. Regelmatige branden in hennepkwekerijen illustreren dat. Zowel uit de onderzochte dossiers van afgesloten opsporingsonderzoeken als uit de interviews blijkt dat voor de elektriciteitsvoorziening enerzijds 'ervaringsdeskundigen' worden ingeschakeld, maar anderzijds ook vakmensen, zoals (ex-)medewerkers van elektrotechnische installatiebedrijven of energiebedrijven. Elektriciens worden overigens niet alleen ingeschakeld om de stroomvoorziening in de kwekerij te installeren, maar ook om elektriciteit 'voor de meter' af te tappen, of om de meters terug te draaien. De elektriciteitsmeters zijn verzegeld, zodat dit bedrog onmiddellijk opvalt tenzij een nieuw 'loodje' wordt aangebracht. Volgens een respondent kon dit voor ongeveer 300 euro door een elektricien in orde worden gemaakt. In casus 7 werd een zegeltang aangetroffen die was gestolen van een onderhoudsmonteur van een energiebedrijf. In casus 17 was de hoofdverdachte als electricien in dienst bij een energiebedrijf. Hij kon vanwege dat werk zelf zegels aanbrengen, en kluste in de avonduren bij door voor hennep telers de meter terug te draaien. Uit een interview komt naar voren dat er ook een handeltje gedreven wordt in zegeltangen:

Respondent 2: "Ik had verstand van stroom, maar heb er geen speciale opleiding voor gehad. (...) Via de *growshop* kende ik kerels die bij de Essent werkten die tangen verkochten en die speciale loodjes verkochten".

De opbouw van een kleine kwekerij van 300 planten vergt ongeveer zestig uur werk, zo verklaart een respondent. In een interview geeft een respondent aan dat hij met vijf of zes anderen, anderhalve week nodig had gehad om een hok met een capaciteit van 7.500 hennepplanten te bouwen. Uit de verklaringen van tuinstelers blijkt dat de opbouw van de plantages in de woningen vaak een kwestie is van doe-het-zelven.⁴⁵ Ervaringskennis is belangrijk, en daarvoor wordt vaak een beroep gedaan op het sociale netwerk van vrienden of familieleden die niet onbekend zijn met de wietteelt. Als de aspirant-tuinsteler niet over zo'n vriendenkring beschikt kan hij altijd nog bij een *growshop* advies krijgen. De geïnterviewden geven aan ook boeken of video's te gebruiken, of informatie op te zoeken op het internet.

Bij grote kwekerijen wordt het werk vaak uitbesteed aan 'hokkenbouwers.' In casus 1 was zo'n hokkenbouwer betrokken bij de inrichting van diverse kwekerijen. Hij kreeg van de opdrachtgever het geld waarmee hij bij een *growshop* de benodigde materialen kocht. In een van de interviews bevestigt een exploitant van kwekerijen dat hij lopende rekeningen had bij enkele *growshops*. Zodoende konden de hokkenbouwers daar gemakkelijk materialen ophalen. Wekelijks betaalde hij de openstaande rekeningen bij deze *shops*.

Respondent 6: "Als er een hokje gebouwd moest worden dan deden anderen dat voor me en waren ze vrij om te halen wat ze nodig hadden voor dat hokje. Ik betaalde de bonnen dan allemaal en reed langs verschillende shops, waarmee ik die afspraak had".

De kosten voor het bouwen en inrichten van hokken

Het bouwen van een kwekerij voor 100 planten kost, met alle toebehoren, ongeveer 2.000 euro.⁴⁶ Één van de respondenten stelde dat hij "voor een hokje met 300 planten" circa 5.000 euro moest investeren, met de aankoop van stekken, de huur van de ruimte en het gebruik van de elektra meegerekend. In enkele dossiers van afgesloten opsporingsonderzoeken komen vergelijkbare bedragen voor:

In casus 1 vergde de inrichting van een kwekerij met zo'n 300 planten een bedrag tussen de 2.275 en 3.200 euro. In dit geval bouwde de hokkenbouwer de plantage op 'tot aan de elektriciteitsmeter.'

In casus 6 werd een kwekerij van 150 planten voorgefinancierd door de uitbater van de *growshop*, die ook de materialen leverde. In dit geval bedroegen de investeringskosten 2.045 euro. De eerste oogst leverde de teler bijna 4.000 euro op.

Op de totale kosten van het opkweken van de hennep, dat wil zeggen de kosten van elektra en water, kon nauwelijks zicht worden gekregen. De verschillen tussen de kwekerijen, bijvoorbeeld in omvang of kweekmethoden, waren daarvoor te groot. Bovendien werd elektrische stroom vaak voor de meter

⁴⁵ Verklaringen in de dossiers van afgesloten opsporingsonderzoeken, alsmede in de basispolitieregistratie.

⁴⁶ De prijzen zijn afkomstig van Positive Grow, een online growshop. Deze bieden producten via het internet aan. Zie: <http://www.positivegrow.nl> voor de complete prijslijst.

afgetapt, of werden de elektriciteitsmeters in de woning teruggedraaid, zodat de stroomkosten nihil waren.

Het is in elk geval duidelijk dat de productiekosten aanzienlijk lager liggen dan de uiteindelijke opbrengst van de wiet, waarover hierna meer. In één geval werden de productiekosten van een kilo cannabis geschat op 200 euro, uiteraard afgezien van personeelskosten. Dat bedrag lijkt echter wat al te laag, tenzij sprake is van een grote kwekerij en schaalvoordelen kunnen worden bereikt. Natuurlijk daalt de kostprijs eveneens sterk wanneer de kwekerij meerdere oogsten oplevert, omdat dan de investeringskosten over meerdere productiecycli kunnen worden afgeschreven.

2.5 Vijf stadia in de teelt van wiet

In de wietteelt kunnen in principe vijf stadia worden onderscheiden: de productie van hennepstekken, het kweken van de planten, het knippen van de hennep toppen, het drogen van de toppen en tot slot het verwijderen van het hennepafval.

(1) *Productie van stekken*

Eind jaren negentig werd in het Algemeen Politieblad nog beschreven hoe 'kloonkamers' waar hennepstekken werden gekweekt, binnen de bedrijfsmatige wietteelt een sleutelpositie innamen.⁴⁷ Inmiddels kan echter worden geconstateerd dat dit onderdeel van de wietteelt is gedemocratiseerd: er zijn tal van grotere en kleinere 'stekkenboeren' actief, die zich in dit werk hebben gespecialiseerd.

In deze stekkenkwekerijen wordt een aantal gezonde moederplanten voortdurend in het groeistadium gehouden, zodat ze gestekt kunnen worden. De stekjes wordt daarna een week of twee gegeven om te wortelen. Vervolgens worden ze in zogeheten 'pluggen' gezet. Pluggen zijn gemaakt van isolatiemateriaal en hebben een ronde vorm met een doorsnede van circa vijf centimeter en een hoogte van ongeveer drie centimeter. De stekjes worden daarna verkocht aan de afnemers en afgeleverd. In sommige gevallen worden stekken gebruikt voor eigen kweek.

Bij ontmantelingen van deze stekkenkwekerijen maakt de politie geen onderscheid tussen stekken en moederplanten. Het aantal in beslaggenomen 'planten' is dan ook meestal erg hoog, maar het merendeel daarvan betreft de stekken. In kleine stekkenkwekerijen worden doorgaans enkele tientallen moederplanten aangetroffen, in één voorbeeld uit de politieregistratie ging het om 82 moederplanten en circa 1.400 stekjes. In casus 10 was echter sprake van een grootschalige en professioneel georganiseerde stekkenkwekerij. In een loods werden ongeveer 500 moederplanten en ruim 13.000 stekken gevonden van verschillende soorten planten.

Zoals al eerder vermeld varieerden de prijzen in de onderzochte periode van 60 eurocent tot 2,50 euro per stek. De productie van stekken vergt nogal wat

⁴⁷ Algemeen Politieblad, *Pak de kloonkamer aan*, 5 juni 1999.

werk, omdat het specifieke belichting, andere klimaatsomstandigheden en andere voeding vereist dan het kweken van hennepplanten. Om die reden wenden de telers zich vaak tot *grow shops* of gespecialiseerde stekkenboeren om de stekken aan te schaffen:

Respondent 9: “Het is veel meer werk en je verdient met kweken hetzelfde. Nou dan weet ik het wel. Het is meer werk omdat je elke dag die planten moet bijhouden, precies de goede voeding geven, precies goed knippen, groeihokje, blokjes...nee ik doe gewoon liever wiet, veel makkelijker. En als ze er eenmaal op staan, heb je er niet zoveel omkijken meer naar. Ja, af en toe het vat vullen en blaadjes weghalen, maar dat is nooit zoveel”.

(2) *Kweken van de planten*

De tweede stap in het productieproces is het opkweken van de hennepstekken tot volwassen planten. Het kweekproces zelf kan op verschillende manieren worden uitgevoerd. Het meest gebruikelijk is het kweken van de planten in potten omdat dit, volgens een verklaring van één van de verdachten in een politieverhoor, de hoogste opbrengst zou leveren (casus 1). De soort die in dat geval werd geteeld leverde ongeveer 40 gram per plant op. Er wordt ook wel gekweekt op zogenaamde kweekmatten, maar de opbrengst zou dan, volgens dezelfde persoon, slechts 25 gram per plant bedragen. Ook andere kweekmethoden kunnen echter worden aangetroffen, bijvoorbeeld kweekketels. In januari 2005 vond de politie in Nijmegen zelfs een plantage met 5.000 planten, die allemaal in tonnen werden gekweekt.⁴⁸

De dagelijkse verzorging van wietplanten vergt niet bijzonder veel deskundigheid of tijd. Een thuisteler die circa 100 planten kweekt kan gemakkelijk zelf het onderhoud doen. Bij grotere kwekerijen moet het werk wel worden uitbesteed. In casus 1 werd iemand ingeschakeld om dagelijks 800 planten te verzorgen, hetgeen hem ongeveer 2 uur per dag kostte. Hij ontving hiervoor 4.000 euro per oogst. Uitgaande van een groeicyclus van negen weken kwam dat dus neer op circa 30 euro per gewerkt uur.

Bij het kweken van de wietplanten kunnen zich verschillende problemen voordoen. In de eerste plaats kan door ondeskundige belichting en bevoeiing schade ontstaan. Uit de verslagen van telefoontaps die onderdeel uitmaakten van de bestudeerde politiedossiers, blijkt dat zich geregeld problemen voordeden: verkeerd afgestelde tijdschakelaars (casus 4), waterlekkages (casus 1, casus 9), stroomgeneratoren die niet op het juiste toerental wilden lopen, zodat het gewenste voltage niet werd gehaald (casus 7), et cetera. In de tweede plaats bleken kwekers regelmatig last te hebben van ongedierte en plantenziekten, met name van spint.

De kwaliteit van de wiet wordt deels bepaald door het verloop van het kweekproces, dat wil zeggen de belichting, de voeding, de bevoeiing, de temperatuur, et cetera. De eerste drie weken van het groeiproces zijn bepalend voor de verdere verloop van de kweek en dus ook voor de kwaliteit van het eindproduct. Er bestaat echter ook kwaliteitsverschil tussen de soorten planten.

⁴⁸ Brabants Dagblad, *Politie vindt hennep in kweekketels*, 21 januari 2005.

Er zijn hennepsoorten die snel groeien maar mindere kwaliteit cannabis opleveren. Een voorbeeld hiervan is 'Top 44'. Deze snelgroeiende varianten worden door telers aangeduid als 'industriële' hennep. Sommige cannabiskwekers telen louter de snelgroeiende wiet. Wanneer de kosten en baten worden afgewogen lijkt de korte oogsttijd op te wegen tegen de lagere kwaliteit van de oogst:

Respondent 13: "Kijk, in een groot hok zet je gewoon Top 44 weg en in een klein hok NLX. NLX is een witsoort en brengt meer op per kilo, maar Top 44 is een wietsoort die vaker in een jaar kan worden geoogst. Top 44 staat zeven weken en NLX tien weken. Kijk, je hebt een ruimte en je moet gewoon bedenken hoe haal ik er op jaarbasis het meeste uit. En reken maar uit, dat is Top 44. Dat zijn twee weken meer per jaar dan NLX. Je hebt sneller geld, eerder je investering terug en minder risico. Zo kweek ik. Het maakt me niet uit of het goede of slechte wiet is, ik krijg het toch wel kwijt".

Andere telers beweren echter het tegendeel: de langere oogsttijd zou zich dubbel en dwars terugbetalen door de hogere prijs die voor een betere kwaliteit wordt betaald:

Respondent 3: "Het voordeel van een aparte soort is dat het sowieso aan een shop verkocht kan worden. Het moet wel tien weken afbloeien, maar brengt meer op dan een reguliere soort. Op een gegeven moment is het gewoon een simpele rekensom. Je moet gewoon zakelijk doen. Kweken is gewoon een wetenschap. En vandaar ook de keus om een ander soort dan normaal te kweken. Al is het alleen maar voor de prijs. Het is gewoon een hele simpele overweging. Je neemt een PP en die moet negen weken staan. Je plakt er één week meer aan vast voor onze soort en het brengt vervolgens meer dan het dubbele op".

Welke strategie wordt gehanteerd lijkt dus afhankelijk van de persoonlijke inschatting van de teler. Bovendien is van belang over welke afzetkanalen hij beschikt. In de door de politie ontmantelde grote kwekerijen (meer dan 1.000 planten) bleken vrijwel altijd meerdere soorten hennepplanten tegelijkertijd geteeld te worden. De feitelijke schifting in kwaliteit vond, blijkens de dossiers en de interviews, vooral plaats door de grote inkopers. Zij kochten diverse soorten wiet in. De goede kwaliteit cannabis werd verkocht aan *coffeeshops*, terwijl de wiet van middelmatige en lage kwaliteit voor de export bestemd werd.

(3) *Knippen van de hennep toppen*

Bij het telen van hennep gaat het uiteraard om het verkrijgen van de cannabishars, waarin zich de stof THC bevindt die de roesverwekkende eigenschappen heeft. Dit zijn de zichtbare kleine witte kristallen op de plant. Met name de bloemtoppen van de cannabisplant scheiden veel hars af. Wanneer de cannabisplant volgroeid is worden deze toppen geoogst. Nadat er is geoogst worden, in de meeste gevallen, de hennepplanten meteen geknipt. Het voordeel voor de hennep teler is dat dan gebruik kan worden gemaakt van elektrische knipmachines, en dat de toppen sneller droog zijn. Het nadeel van het snellere droogproces is dat de kwaliteit van de hennep afneemt. De andere

optie is om de plant eerst in zijn geheel te oogsten en te drogen, en dan pas te knippen.

Het knippen van de planten vergt wel enige vaardigheid, maar niet dusdanig dat thuistelers het niet zelf zouden kunnen. De planten worden onderaan de steel afgeknipt, waarna ze van takken en bladeren worden ontdaan. De grote bladeren, waarop geen kristallen te vinden zijn, worden als eerst van de stam af geplukt. Het vereist meer werk om alle kleine bladeren die overblijven te knippen. Een hennepplant bevat meestal veel bloemtoppen die tussen de kleine bladeren zitten. Met een kleine schaar (of knipmachine) worden deze zorgvuldig tot de top afgeknipt.

Aangezien aan een wietplant veel toppen groeien, is het knippen een tamelijk arbeidsintensief werkje. Één van de respondenten gaf aan dat hij samen met vier andere personen elf uur nodig had gehad om 150 planten te knippen. Een andere respondent stelde dat hij ongeveer twintig minuten per plant nodig had. Omdat het uit veiligheidsoverwegingen van belang is om het knipwerk zo snel mogelijk uit te voeren, wordt vaak dag en nacht met een aantal mensen doorgewerkt. Twee respondenten vertellen hierover:

Respondent 9: “Dan lieten we gewoon een paar vrienden overkomen om hele dagen en nachten door knippen. De volgende ochtend alles opruimen en naar het drooghokje brengen en dan kan even later alles klaar gemaakt worden voor een nieuwe oogst”.

Respondent 13: “Omdat ik ben begonnen met knippen kon ik het zelf hartstikke snel. Dus hielp ik bij mijn eigen wiet ook zelf mee. We hadden een heel leuk vast clubje en het ging allemaal hartstikke goed. Hele betrouwbare jongens. Een man of 6/7. Ze hielpen ook altijd mee bouwen. En ik ga nog veel met die jongens om maar niemand knipt meer. (...). Het is heel moeilijk om een vast clubje te krijgen. Vooral omdat veel jongens die hebben geknipt nu zelf een hokje zijn begonnen”.

Volgens respondent 1 krijgen knippers een uurloon van 12,50 tot 15 euro per uur. Ook respondent 2 betaalt dat bedrag. Hij vindt het wel gemakkelijk verdiend: “Het is eigenlijk 15 euro per uur voor een beetje ouwehoeren.”

(4) *Drogen van de hennep*

De vierde fase in het productieproces is het drogen van de geknipte hennep toppen. Zoals hiervoor al werd aangegeven kan het drogen eventueel ook vooraf gaan aan het knippen. Na het drogen is het product in principe te gebruiken, bijvoorbeeld door het te vermengen met tabak en te roken. Het drogingproces is, evenals het soort plant, van groot belang voor de kwaliteit van het eindproduct. Het vergt een aantal weken om de geoogste hennep toppen goed te drogen.

De kwekers, ook de thuistelers, gaan in de praktijk verschillend om met het drogingsproces. In de meeste gevallen wordt de hennep binnen tien dagen gedroogd en verkocht. Wanneer de wiet te snel wordt gedroogd en verpakt, rijpt deze in de verpakking echter verder. Dit heeft een verlies van smaak en geur tot gevolg, waardoor de kwaliteit achteruit gaat. Ook kunnen, wanneer de wiet nog niet goed droog is, schimmels ontstaan. Sommige bedrijfsmatige telers

proberen het drogingsproces te versnellen door gebruik te maken van droogkasten of andere warmtebronnen. Ook dat is niet bevorderlijk voor de kwaliteit. Anderen laten het drogingsproces echter op natuurlijke wijze plaatsvinden, om een zo goed mogelijk resultaat te bereiken.

Opmerkelijk is dat sommige afnemers ook genoeg nemen met ongeknipte hennepplanten of met hennep toppen die nog niet gedroogd zijn. In dat laatste geval wordt gesproken van ‘natte wiet.’ In casus 5 en casus 7 kochten *growshops* alles in wat werd aangeboden, ongeacht de kwaliteit en de mate van droging.

Na het drogen hoeft de cannabis nog slechts te worden verpakt. In de regel worden die eventueel vacuüm geseald in plastic. Dit wordt meestal gedaan als het product wordt geëxporteerd. Hennep die aan binnenlandse afnemers wordt verkocht wordt meestal verpakt in speciale plastic zakken, waarna ze klaar zijn voor verhandeling. Deze attributen kunnen eveneens in groeiwinkels of *smartshops* worden gekocht.

(5) *Verwijderen van het hennepafval*

De kwekers resteert nog een laatste stap, namelijk het verwijderen van het afval, dat wil zeggen van de resten van de planten en de gebruikte kweekbenodigdheden. De eenvoudigste oplossing is om het afval als tuinafval op de gemeentelijke vuilstortplaats aan te bieden. In casus 5 werd regelmatig afval naar de gemeentelijke vuilstort gereden. De medewerkers van deze vuilstortplaatsen zien dat niet altijd met genoeg aan. In Tilburg namen zij bijvoorbeeld het initiatief om afval uit hennepkwekerijen voortaan te weigeren, met het argument dat hennepafval niet als particulier afval maar als bedrijfsafval moest worden beschouwd. Een thuisteler die bij de vuilstortplaats afval komt inleveren, loopt bovendien het risico dat het kenteken van zijn voertuig wordt genoteerd.

Uit de politieke basisregistratie kan tevens worden opgemaakt dat het ook niet ongebruikelijk is dat het afval ergens in de openbare ruimte wordt gedumpt. Dit is uiteraard strafbaar, en dus evenmin zonder risico voor de teler. Ook was incidenteel sprake van telers die de potaarde en plantenresten in hun eigen tuin begroeven.

Om de problemen met de afvalverwijdering op te lossen, bieden veel *growshops* de klanten de mogelijkheid het afval daar ter plaatse aan te bieden. Één *growshop*eigenaar beweerde zelfs dat hij afspraken met de gemeente had gemaakt over het mogen innemen van het hennepafval. Formeel gezien is echter ook het bezit van plantendelen strafbaar, omdat niet alleen de toppen van de plant, maar ook de andere delen werkzame bestanddelen bevatten.⁴⁹ In casus 7 werd bij een *growshop*, die als inkoopadres van een crimineel samenwerkingsverband fungeerde, een 24 kuub container aangetroffen, die stampvol hennepafval zat.

⁴⁹ Zo kwam uit de politieregistratie een geval naar voren van een persoon die bij een *growshop* het afval mocht ophalen en die daaruit, met een bepaalde bewerking, alsnog de nodige hasjes wist te winnen. Of dit product ook kwalitatief goed genoeg was om voor verkoop in aanmerking te komen vermeldde het proces-verbaal niet.

2.6 Verhandeling van het eindproduct

De laatste stap van het productieproces is de verkoop van het eindproduct. In deze studie staat de *wietteelt* centraal. We zullen alleen aandacht besteden aan de eerste schakel van de handel, namelijk die tussen teler en afnemer. De verdere organisatie van de cannabishandel is geen onderdeel van dit onderzoek.

Telers, zowel de kleine thuistelers als de grote telers, hebben met drie typen afnemers te maken: *coffeeshops*, *growshops* en opkopers. Er wordt vaak gesuggereerd dat de *coffeeshops* uitsluitend door kleine telers worden bevoorraad. Vertegenwoordigers van de *coffeeshop*branche schetsten tijdens een expertmeeting een beeld van strikt gescheiden circuits: enerzijds zouden er criminele groeperingen in de wietteelt actief zijn, die louter slechte kwaliteit aanboden die in de *coffeeshops* onverkoopbaar is. Daarom zouden de *coffeeshops* vooral aangewezen zijn op vaste, zelfstandige, toeleveranciers, die geen banden met zulke criminele groeperingen zouden hebben, en die wel het gevraagde kwaliteitsproduct konden leveren.⁵⁰

Uit de interviews blijkt inderdaad dat er een levendige handel is tussen kleine telers en *coffeeshops*. Een respondent die *coffeeshopeigenaar* is geweest, verklaart dat hij geregeld aanbiedingen kreeg van kleine telers:

Respondent 16: “Verder sta je in een *coffeeshop* dus komt er heel vaak iemand binnen die een oogst heeft gedraaid en die zijn spul kwijt wil hebben. Echt hoeveel aanbiedingen ik heb gehad dat wil je niet weten. Echt heel veel. Nou de één zie je maar één keer en de ander komt wat vaker terug. Ze komen met een plukje wiet dat we eerst even testen. Blijkt het goeie te zijn, dan kan hij zijn oogst komen brengen tegen de prijs die wij ervoor geven”.

Ook enkele telers verklaren in de interviews dat zij met wietogsten gingen leuren bij *coffeeshops*. Het betreft middelgrote telers waarvan er één bij vrienden vier ‘hokken’ had staan en een ander een kwekerij met 1.500 planten had.

Respondent 3: “De jongen die alles wegbrengt gaat langs de *coffeeshops* en gaat ermee leuren om het maar zo te zeggen, en die stopt niet voordat hij de prijs heeft die hij wil hebben”.

Respondent 14: “Nu hebben we een *coffeeshop* gevonden die het altijd afneemt voor een hoge prijs. (...) We hebben nu twee vaste adressen. Kijk we gaan gewoon langs en gooien een monster af. Nou vindt hij het wat, dan is het mooi, vindt hij het niets, jammer dan. En zo zijn we op zoek gegaan naar iemand die zegt: kun je mij dit vast leveren?”.

Het beeld van de bevoorrading van de *coffeeshops* door louter kleine telers is echter niet volledig, zo kan op grond van de bevindingen uit de politieonderzoeken worden geconstateerd. Daaruit blijkt dat ook criminele samenwerkingsverbanden *coffeeshops* bevoorraden. In vijf dossiers van

⁵⁰ Expertmeeting in het kader van de pilot ‘hennep en georganiseerde criminaliteit’, Eindhoven, 18 mei 2006.

afgesloten opsporingsonderzoeken (casus 2, 3, 5, 6 en 9) konden zulke leveringen door de politie worden geobserveerd.

In andere onderzochte dossiers werd zichtbaar dat de *coffeeshops* niet rechtstreeks zaken deden met criminele samenwerkingsverbanden, maar dat een 'hennepmakelaar' als tussenpersoon optrad. Die kocht bij uiteenlopende criminele groeperingen wiet van goede kwaliteit in, en verkocht deze vervolgens door aan *coffeeshops*, onder meer in het westen van het land. Hij zette per week 50 tot 70 kilo om. Voor de uitbaters van *coffeeshops* biedt zo'n constructie de nodige voordelen: zij hoeven enerzijds zelf geen zaken te doen met criminele samenwerkingsverbanden, en blijven anderzijds toch verzekerd van voldoende aanvoer.

Het overgrote deel van de geproduceerde wiet werd echter niet afgezet bij *coffeeshops*, maar ingekocht door *growshops*. Een deel van de groeiwinkels bleek letterlijk als vooruitgeschoven post van criminele samenwerkingsverbanden te fungeren, zowel ten behoeve van de levering van stekken aan de telers, als voor het opkopen van de oogsten van de thuistelers en exploitanten. Anders dan *coffeeshops* kijken *growshops* niet naar de kwaliteit van het product, en blijken zij ook bereid om 'halffabrikaten' op te kopen, zoals natte wiet of zelfs hele ongeknipte hennepplanten. Respondent 15 is een voorbeeld van een teler die direct zaken deed met de *grow shop*:

Respondent 15: "Wij gingen altijd naar een *growshop* in een andere stad. En waar je je plantjes kan halen kun je het ook weer terug brengen. Nou die zijn zo gegroeid dat het makkelijk is om je wiet kwijt te krijgen".

Ook grootschalige telers die zelf de kwekerijen financierden en inrichtten, zetten de oogst voor een deel af bij een *growshop* (casus 1). Via de uitbaters van deze winkel werd het product vervolgens verder verhandeld, en ook geëxporteerd naar het buitenland. In hoofdstuk 3 wordt verder ingegaan op de rol van *growshops*.

Het derde type afnemer is de opkoper; soms doen telers zaken met Nederlandse opkopers (tussenhandelaren) die internationale contacten hebben, soms hebben zij directe contacten met buitenlandse afnemers. In casus 5 werd bijvoorbeeld aan Britse en Duitse afnemers geleverd. In casus 7 werden kopers uit Polen, Italië en Duitsland bevoorrad. Zelfs het meest inferieure product vond nog zijn weg naar het buitenland. Dit werd, wederom in casus 5, in Frankrijk verkocht, hoewel er zelfs daar maar een beperkte markt voor was. Ook één van de geïnterviewden had directe contacten met afnemers uit Engeland, die elke week 50 tot 60 kilo kwamen ophalen. Een andere respondent verkocht zijn hennep rechtstreeks aan afnemers in Duitsland. In drie gevallen ging de opbrengst via een tussenhandelaar naar het buitenland.

In casus 2 werden partijen cannabis direct verkocht aan afnemers van Franse afkomst, die de partijen verder doorverkochten in Frankrijk.

In casus 5 werden zaken gedaan met een samenwerkingsverband uit Amsterdam, dat contacten had met afnemers in Groot-Brittannië en over een goede smokkellijn beschikte. De spilfiguur van die groepering zit inmiddels een gevangenisstraf in het buitenland uit in verband met xtc-smokkel.

In casus 7 was sprake van uiteenlopende handelscontacten met andere afnemers in Zuid-Nederland. De hoofdverdachte verkocht de cannabis aan verschillende van deze handelaars, die op hun beurt weer zorgden voor de verkoop aan afnemers in bijvoorbeeld Italië en Duitsland. Spapens (2006) onderzocht een dossier dat (onder meer) betrekking had op de handel in verdovende middelen in de politieregio Limburg-Zuid.⁵¹ Daarin was, omgekeerd, zichtbaar hoe drugshandelaars die bezig waren met de verkoop van softdrugs, diverse criminele contacten benaderden om een hoeveelheid van enkele tientallen kilo's cannabis, bedoeld voor een Duitse klant, bij elkaar te krijgen. Ook de criminele samenwerkingsverbanden in de hier onderzochte zaaksdossiers handelden regelmatig onderling in partijen *wiet*. Zo leverde de groepering uit casus 2 bijvoorbeeld partijen aan het samenwerkingsverband in casus 7.

In hoofdstuk 3.5 wordt uitvoeriger ingegaan op de rol van deze afnemers.

De verkoopprijzen

De markt voor cannabisproducten is op zichzelf redelijk transparant: wiettelers kunnen zich bijvoorbeeld eenvoudig via internetfora informeren over de gangbare prijzen.⁵² De prijs die de telers ontvingen liep uiteen van zo'n 1.800 tot 3.000 euro per kilo, afhankelijk van het soort cannabisplant en de kwaliteit waarmee het proces van telen, knippen en drogen was uitgevoerd.

In casus 6 werd bijvoorbeeld 'witte' cannabis ingekocht, van kennelijk goede kwaliteit, voor 3.000 euro per kilo. De gemiddelde kwaliteit cannabis werd verhandeld voor prijzen tussen de 2.300 en 2.700 euro per kilo.

In casus 5 werd een teler kennelijk steeds beter in de uitvoering van het kweekproces. Dat valt althans af te leiden uit het feit dat de afnemers steeds hogere prijzen betaalden voor elke volgende oogst. Het begon met 2.300 euro per kilo, terwijl een derde oogst 2.770 euro per kilo opbracht.

De respondenten zijn graag bereid te praten over de opbrengsten en prijzen van de wiet. Zij blijken ook goed op de hoogte van de huidige marktprijzen (november 2006). Skunksoorten, zoals Top 44, leveren gemiddeld tussen de 2.500 en 2.700 euro en witsoorten, zoals NLX, gemiddeld tussen de 3.500 en 3.700 euro per kilo.

Respondent 9: "Tegenwoordig zetten we gewoon een skunk weg. Makkelijk en snel. (...) Maar goed, wij kregen 2.500 euro per kilo. Dit is redelijk laag, ik hoorde namelijk om me heen dat we er meer voor konden krijgen. Maar ja weet je, het is zijn vader en we doen het met drie, ik ga nu niet naar een ander lopen natuurlijk"

Respondent 13: Voor natte wiet krijg ik 700 of 800 euro per kilo, Top 44 krijg ik tussen de 2500 en 2800 euro en NLX tussen de 3500 en 3700 euro per kilo. Dat komt omdat het in Brabant is en dat zit dicht bij de grens met Duitsland en België."

Respondent 14: "Ik zet NLX weg, omdat ik het een mooie plant vind. Het blijft heel mooi wit. (...) Nu krijg ik er gewoon 3.500 euro voor".

⁵¹ T. Spapens (2006): pp. 349 – 350.

⁵² Bijvoorbeeld via <http://www.wietforum.nl>.

Enkele andere geïnterviewden die wiet teelden noemden in het algemeen wat lagere bedragen. Eén van hen ontving een bedrag van 2.000 euro per kilo. Een ander had een vaste afnemer die 2.200 euro per kilo betaalde, maar soms ook meer, en soms ook minder.

Bijna alle respondenten stellen dat de prijzen in het afgelopen jaar zijn gestegen, en zij verklaren dit uit het dalende aanbod ten gevolge van de intensievere aanpak van de thuisteelt. Ook enkele geïnterviewde onderzoekers geven aan dat het investeringsrisico voor telers is toegenomen door het politieoptreden, en dat daardoor de prijs voor wiet is gestegen.

De winsten van de tussenhandel werden door de betrokkenen als wisselend omschreven.

In casus 10 verklaarde hoofdverdachte dat hij aan de 'bemiddeling' van sommige soorten wiet, zoals *Northern Light Special*, maar zo'n 45 euro per kilo overhield. Gemiddeld genomen lag zijn winst echter op 137 euro per kilo, terwijl hij 60 à 70 kilo wiet per week inkocht en doorverhandelde.

Ook één van de geïnterviewden vertelde dat hij maar betrekkelijk weinig winst maakte op de tussenhandel. Hij verhandelde 40 à 50 kilo per week door, maar stelde daar maar zo'n 50 euro per kilo aan over te houden. Anderen zouden 200 à 300 euro winst per kilo 'pakken', primair door de thuishouwers relatief slecht te betalen.

Voor deze tussenhandelaars lijken de werkelijke grote verdiensten te zitten in de handel met buitenlandse afnemers. In casus 8 werd vastgesteld dat Engelse afnemers 3.357 euro per kilo wiet in rekening werd gebracht, hoewel daarin mogelijk ook transportkosten waren verdisconteerd.⁵³ Dan nog zou sprake kunnen zijn van een winst per kilo in de orde van zo'n 500 euro, wanneer wordt aangenomen dat het bij de export naar Groot-Brittannië niet gaat om de allerbeste kwaliteit wiet. De handel met Engelse afnemers was echter niet van risico's ontbloot.

Eén van de geïnterviewden stelde dat degenen met wie hij zaken deed goed betaalden. Ze hadden echter de gewoonte om maar de helft van de cannabis, bijvoorbeeld bij een levering van 40 kilo, vooraf te betalen, en de rest pas als het transport in goede orde was gearriveerd. Dit betekende dat ook de verkoper dus een financieel risico liep bij de smokkeltransporten. Aangezien hij, als 'makelaar in cannabis', volgens eigen zeggen maar een betrekkelijk kleine winstmarge per kilo had, vond deze geïnterviewde het gevaar erbij in te schieten te groot. Als er wat mis ging met het transport, of als de afnemers slecht van betalen waren, moest hij immers maar zien hoe hij zijn centen kreeg.

⁵³ Voor transporten van hasjesj vanuit Marokko naar Nederland werd in een zaak die in het kader van Spapens (2006) werd onderzocht, omgerekend zo'n 275 euro per kilo in rekening gebracht. Gezien de risico's die, vanwege de controles bij de landsgrens, aan een transport naar Groot-Brittannië kleven, mag worden aangenomen dat ook daar de smokkelkosten behoorlijk zijn.

Respondent 6: “Kijk, als je bergen geld hebt dan kun je dat risico gerust nemen. Er zijn alleen zat jongens die zo de mist in zijn gegaan en veel geld hebben verloren”.

2.7 Besluit

In dit hoofdstuk is het productieproces van wiet gedetailleerd beschreven: welke stappen moeten worden gezet in dit proces, welke vaardigheden zijn hiervoor nodig en wat levert het op? In het volgende hoofdstuk wordt beschreven hoe dit productieproces is georganiseerd. Uit de ‘droge’ beschrijving in dit hoofdstuk komt naar voren dat het telen van wiet een zeer laagdrempelige illegale activiteit is. Het opbouwen van een plantage en het kweken van goede wiet vergt weliswaar de nodige kennis en ervaring maar, deze is inmiddels bij velen voorhanden, en kan bovendien ook via *growshops*, internetfora en handboeken worden betrokken. Voorts zijn er ruim voldoende ‘dienstverleners’, zoals ‘hokkenbouwers’ en elektriciens actief, die specifieke karweitjes kunnen uitvoeren. Ook zijn er (nog steeds) tal van locaties voorhanden, zoals de eigen woning, een schuurtje of een leegstaande bedrijfsloods, die geschikt zijn om als kwekerij te dienen.

De wietteelt vergt in de tweede plaats merendeels grondstoffen en materialen die ook voor vele andere toepassingen kunnen worden gebruikt. Slechts van bepaalde attributen, zoals (grote) koolstoffilters om geuren te maskeren, kan men zich afvragen welke andere toepassingsmogelijkheden die, buiten de wietteelt, verder nog hebben voor particulieren. Dit is echter niet zonder meer eenvoudig: er zullen bijvoorbeeld ook maatregelen moeten worden getroffen om ‘lekkage’ naar wiettelers van deze filters te voorkomen vanuit bedrijven die er wel een reële toepassingsmogelijkheid voor hebben, of om ervoor te zorgen dat er geen illegale import vanuit het buitenland op gang komt. Alvorens zo’n maatregel wordt overwogen is een ex ante evaluatie dus geen overbodige luxe.

Tot slot kan, wanneer wordt gekeken naar de afzet van hennep, worden vastgesteld dat ook hier sprake is van vele mogelijkheden. Individuele telers kunnen de wiet verkopen bij *coffeeshops*, onder voorwaarde dat de kwaliteit goed is, of aanbieden bij *growshops* en andere inkoopadressen van criminele samenwerkingsverbanden, waar de kwaliteit minder belangrijk is. De ruime beschikbaarheid van afzetmogelijkheden is cruciaal voor de wietteelt: de wietteelt kan alleen maar grootschalig zijn wanneer er ook ruime afzetmogelijkheden bestaan voor de oogsten.

3 De organisatie van de wietteelt

3.1 Inleiding

Hoe de wietteelt is georganiseerd is één van de belangrijkste vragen in dit onderzoek. Bestaat de wereld van de wietteelt vooral uit kleine zelfstandigen (de zogeheten thuistelers) of is er sprake van een bepaalde mate van organisatie in het productieproces van de wietteelt en zo ja, hoe worden de verschillende werkzaamheden dan gecoördineerd en door wie? In de navolgende paragrafen zullen wij de vormen van organisatie schetsen die wij in het empirische materiaal (de dossiers en interviews) hebben aangetroffen. Vier zaken zullen daarbij nader worden belicht.

In de eerste plaats kunnen zelfstandige telers worden onderscheiden die voor eigen rekening en risico wiet telen. Dit zijn in om te beginnen de kleinere telers (ook wel thuiskwekers genoemd), die kwekerijen hebben van zo'n 100 tot maximaal 1.000 planten. De gemiddelde grootte van een kwekerij is 300 à 400 planten. Zij verzorgen de planten zelf en bieden de oogsten te koop aan bij *coffeeshops* of andere opkopers. Voor het opbouwen van de kwekerij, het omleggen van de elektriciteit of het knippen van de toppen, kunnen zij eventueel een beroep doen op ondersteuning van 'dienstverleners.' Daarnaast kunnen ook zelfstandige telers worden onderscheiden die de zaken op meer grootschalige wijze aanpakken. Zij *runnen* bijvoorbeeld een grote plantage met 1.000 planten of meer, of ze hebben meerdere kwekerijen tegelijk in bedrijf, die zowel in woningen als in bedrijfsloodsen ondergebracht kunnen zijn.

In de tweede plaats zal worden ingegaan op de 'faciliteerders' van de wietteelt. De zelfstandige telers maken, zoals in hoofdstuk 2 al werd vermeld, desgewenst gebruik van uiteenlopende dienstverleners. *Growshops* spelen in de praktijk in dat netwerk vaak een sleutelrol, enerzijds als faciliteerders van zelfstandige kwekers, en anderzijds als verzamelpunten voor de inkoop van wiet. Via de *growshop* kan de zelfstandige teler stekken kopen, de oogsten afzetten, adviezen krijgen, en in contact komen met 'mannetjes' die de elektriciteit manipuleren, met hokkenbouwers en met tussenpersonen die knipsters kunnen regelen. In paragraaf 3.3 zal dan ook nader worden ingegaan op de rol van de *growshops* in het hennepnetwerk.

In de derde plaats kunnen 'exploitanten' worden onderscheiden. Daarbij gaat het om personen die de kwekerijen installeren bij thuistelers. De laatstgenoemden hoeven in dat geval alleen de ruimte ter beschikking te stellen, maar ze kunnen eventueel ook een bijdrage leveren aan de verzorging. De exploitant neemt in principe alle activiteiten rondom de kwekerij voor zijn rekening en financiert het geheel. Degene die de ruimte ter beschikking stelt krijgt een percentage van de opbrengst. Vanwege het organisatiewerk dat dit met zich meebrengt hebben de exploitanten in de regel vijf à tien kwekerijen tegelijkertijd in bedrijf.

Tot slot moet de gekweekte wiet worden afgezet. De cannabis van de beste kwaliteit wordt, zoals in hoofdstuk 2 werd beschreven, ten dele afgezet bij de Nederlandse *coffeeshops*. De overige opbrengst en het mindere product

verdwijnen over de landsgrenzen. Bij deze handel spelen ‘criminele samenwerkingsverbanden’ een cruciale rol. Zij kopen de wiet op grote schaal in, via hun eigen *growshops* of op andere verzamelpunten, en zorgen voor de export. Daarnaast exploiteren zij, mede om verzekerd te zijn van voldoende en constante aanvoer, vaak ook zelf nog grote hennepkwekerijen in bedrijfspanden. De wiet wordt deels aan eigen criminele contacten in het buitenland verkocht, en deels aan andere tussenpersonen die over deze afzetmogelijkheden beschikken.

3.2 Zelfstandige telers

De eerste categorie wietkwekers die kan worden onderscheiden zijn de zelfstandige telers. Zij financieren de kwekerij zelf en voeren ook verder de werkzaamheden zo veel mogelijk zelfstandig uit. In de praktijk kunnen daarbij allerlei gradaties worden onderscheiden, variërend van thuishelers die bijna alles zelf doen – opbouwen, verzorgen, knippen, drogen – tot en met personen die zich met van alles en nog wat laten helpen. Zelfstandige thuishelers installeren de kwekerij in de eigen woning, of in een schuurtje bij het huis.

In de interviews en in de basispolitierregistratie konden daarnaast echter ook zelfstandige telers worden aangetroffen die de zaken op grotere schaal hadden aangepakt, bijvoorbeeld door een kwekerij met 1.000 planten of meer te installeren in een bedrijfspand. Zij konden door de omvang van de plantage niet alles meer zelf doen, maar moesten uiteenlopende hulpkrachten inschakelen.

Een goed voorbeeld van (de start van) een zelfstandige thuisheler kon worden aangetroffen in casus 9. Tijdens het opsporingsonderzoek, dat overigens was gericht op een *growshop*, kwam een man in beeld die ter plaatse bij die winkel de kweekbenodigdheden, met inbegrip van de stekken, aanschafte. Hij was handig genoeg om de kwekerij zelfstandig op te kunnen bouwen. Zijn vrouw, die naar eigen zeggen ‘groene vingers’ had, verzorgde dagelijks de wietplanten. Slechts het omleggen van de elektriciteit beheerste deze thuisheler niet zelf, maar daarvoor kon hij, via dezelfde *growshop*, een beroep doen op een malafide elektricien. Zijn vrouw belde voor advies met de *growshop* als er problemen waren met ‘spint’ of luis in de planten. Tot slot kon de oogst bij deze winkel worden verkocht.

Ook in de interviews komt de rol van *growshops* naar voren als leveranciers van apparatuur, van advies of ‘mannetjes’ die specifieke karweitjes voor hun rekening kunnen nemen, en als inkoopadres. De drempel om over te gaan tot het kweken van hennep ligt derhalve bijzonder laag: ook iemand die geen enkel contact heeft in het milieu van de wietteelt kan er, dankzij de *growshop*, eenvoudig mee beginnen.

In de praktijk hebben de meeste thuishelers echter de nodige kennis van familieleden die reeds een hennepkwekerij hebben, of hebben gehad. Naast de *growshops* speelt derhalve ook het gewone sociale netwerk een grote rol in het leven van de zelfstandige telers. Contacten in het eigen relatienetwerk hebben het voordeel dat ze meer vertrouwd zijn: wie garandeert immers dat een onbekende elektricien, die via de *growshop* is ingehuurd, niet samenwerkt met *rippers* die de kwekerij komen leeghalen als de oogst bijna is volgroeid?

Kweekbenodigdheden worden ook regelmatig tweedehands van bekenden overgenomen, en via hen komt de aspirant-thuisteler ook in contact met klusjesmannen die kunnen helpen bij het opbouwen van de kwekerij of met elektriciens. Ook voor het meehelpen bij het knippen van de planten zijn er in de eigen kennissenkring doorgaans genoeg gegadigden te vinden, die voor 15 euro per uur wel een centje willen bijverdienen. Het knippen van de toppen is een tamelijk arbeidsintensief karweitje. Voor het knippen van een kwekerij van 300 tot 400 planten in één dag blijken al snel vijf of zes knippers nodig. Bijvoorbeeld in casus 2, casus 3 en casus 5 regelden de thuistelers daarvoor een aantal vriendinnen of familieleden. Toen die ter plaatse werden aangehouden verklaarden ze dat ze alleen maar op de koffie waren. Leeftijd speelde nauwelijks een rol: ook 65-plussers werden voor dit werk ingeschakeld.

Bovenkerk en Hogewind (2003) beschrijven de zelfstandige wiettelers als het type personen dat (de kleine thuishkwekers uitgezonderd) vooral voorkomt in arme buurten van steden en dorpen en ook op woonwagencampen. Hun omzet is gebonden aan de vloercapaciteit van de ruimte, en varieert tussen de tientallen en honderden planten per persoon.⁵⁴ Ook in ons empirisch materiaal treffen wij voorbeelden aan van dit type telers. Het zijn mensen die door deze illegale werkzaamheden boven het bestaansminimum kunnen uitstijgen. Zij kunnen dankzij de inkomsten uit wietteelt dure auto's kopen en meermalen per jaar op vakantie gaan totdat misoogsten, politieacties of ander onheil voor een terugval zorgen. Er is dan na jaren wietteelt bij de kleinere telers weinig geld meer over. Op de vraag waaraan het geld is uitgegeven zegt een respondent het volgende:

Respondent 1: “gewoon dingen van gekocht. Van alles, eten, kleren, heel vaak uit eten, een vriendin...daar gaat je geld ook zo aan op, tja, van alles. Ik leefde er van. Ik werkte niet op dat moment nee.”

Een andere respondent, die momenteel 400 planten heeft staan in zijn woning, maakt alles meteen op aan een uitbundige levensstijl:

Respondent 9: “Alles dat ik verdien gaat er weer even hard uit hoor. Alles is zo duur geworden en als je een beetje een goed weekend wil hebben kost dat aardig wat. We gaan meestal stappen op vrijdag en zaterdag, rijden veel rond en doen gewoon waar we zin in hebben. En dat kost nou eenmaal veel geld”

Respondent 5 heeft tijden gekend waarin hij 1.000 planten had staan in een gehuurd pand en bij zijn ouders. Nu is hij verzeild geraakt in de amfetaminehandel. Terugkijkend op zijn intensieve wietteeltperiode:

Respondent 5: “in die tijd hebben we echt lekker geld verdiend. We hadden toen echt een goed leven, gewoon gokken, eten, drugs gebruiken, hierheen, daarheen....wat een tijd! Maar niet dat we nu kunnen zeggen dat we er iets aan over hebben gehouden, van we hebben een mooie auto gekocht of zo. Nee, we hebben alles meteen uitgegeven.”

⁵⁴ F. Bovenkerk en W. Hogewind (2003): p. 115.

De meeste zelfstandige thuisstellers beschikken niet over het vloeroppervlak om zeer grote kwekerijen op te kunnen zetten. Ook het ontbreken van het benodigde investeringsgeld kan een spelbreker zijn. De omvang van de thuisstellers gaat dan ook zelden boven de 1.000 planten uit, terwijl 300 à 400 planten het meest gebruikelijk is. Uit de politiegegevens komen echter ook voorbeelden naar voren van grootschalig werkende zelfstandige telers, die over een eigen bedrijfsloods of andere grote ruimte beschikten. Zo werd in de zijlijn van casus 6 een kwekerij met ruim 3.000 planten opgerold – de kweekbenodigdheden waren in dit geval geleverd door de hoofdverdachte in die casus – die was opgezet door een ondernemer wiens reguliere zakelijke activiteiten niet bijzonder voor de wind gingen. De onderzoekers vermoedden dan ook dat een deel van de spullen in de plantage op de pof was geleverd.

3.3 Faciliteerders van het productieproces: de *grow shops*

In de voorgaande paragraaf is reeds aangegeven dat *grow shops* een belangrijke rol spelen voor de zelfstandige telers. Hier wordt daarom dieper ingegaan op de rol van deze winkels. Een *growshop* is daarbij gedefinieerd als ‘een winkel waar, aan particulieren, complete inventarissen van goederen worden verkocht die nodig zijn voor de inplanting van wiet, met inbegrip van materialen die enkel bedoeld zijn om de kwekerij af te schermen voor de buitenwereld’. Met name dat laatste is een belangrijk element. De uitbaters van *growshops* wijzen er graag op dat de producten waarin zij handelen ook kunnen worden gebruikt om tomaten of andere groenten te telen. Daarbij wordt echter voorbijgegaan aan het feit dat een tomatenkweker geen behoefte heeft aan zaken als afzuiginstallaties en koolstoffilters, die louter bedoeld zijn om geuren te maskeren.

Growshops faciliteren de productie van wiet in de eerste plaats door de verkoop van kweekbenodigdheden en van materialen die bedoeld zijn om de plantage voor de buitenwereld af te schermen. Daarnaast kunnen de thuisstellers bij de *growshop* terecht voor advies. Het grootste deel van de *growshops* gaat echter verder, door de kwekers desgevraagd te verwijzen naar ‘stekkenboeren’ of naar personen die werkzaamheden in de kwekerij kunnen verrichten.

Tot slot biedt een deel van de *growshops* zelfs *full-service*. Dit wil zeggen dat naast de legale kweekbenodigdheden ook de stekken ter plaatse worden geleverd, de oogsten van de telers worden ingekocht en dat ook het afval uit de kwekerijen er kan worden gedeponeerd. Uit afschermingsoverwegingen staan de stekken soms niet in de *growshop* zelf, maar bijvoorbeeld in een naastgelegen loods of in een andere ruimte in hetzelfde pand, die (op papier) aan een andere huurder toebehoort. Een voormalige *growshop*-eigenaar die werd geïnterviewd vertelt dat zijn klanten alles konden krijgen wat ze nodig hadden voor de wietcultuur, ook de illegale middelen:

Respondent 10: “Wat een kweker nodig heeft, konden wij bieden. Stel je nou voor als je wil kweken maar je weet niets van de stroom, wij kennen kerels van de Essent die stroom komen aanleggen bij je thuis. Wil je de meter terug draaien, kan je bij ons loodjes kopen en een tang huren. U zoekt, wij leveren. Na ja niet wij, maar we zorgen dat je in contact komt met... Soms kwam er zelfs iemand langs die zich aanbood. Zo zijn we aan die tangen gekomen. Er kwam een kerel langs die bij de Essent werkt en tangen wilde verkopen”.

Dezelfde werkwijze komt regelmatig uit de dossiers van afgesloten opsporingsonderzoeken naar voren. Casus 9 is hiervan een voorbeeld.

In casus 9 was de hoofdverdachte de eigenaar/uitbater van een *growshop* in de politieregio Limburg-Zuid. Hij leverde de ingekochte wiet aan één of meer *coffeeshops*. Bij de politie kwam een achttal kwekerijen in beeld. De telers opereerden volledig zelfstandig, ofschoon sommigen wel een beroep deden op (telefonisch) advies dat door een medewerkster van de *growshop* werd gegeven, of op ondersteuning door een elektricien die via de *growshop* kon worden ingehuurd. Enkele kwekers bleken kennissen van deze hoofdverdachte of medewerkers van de *growshop*.

Een criminaliteitsbeeld van growshops

In het kader van de pilot ‘Hennep en georganiseerde criminaliteit’ is door misdaadanalisten in de zes zuidelijke politieregio’s een criminaliteitsbeeld vervaardigd, waarin diverse aspecten van de wietteelt onder de loep zijn genomen. Daarbij zijn ook de *growshops* nader beschouwd. In deze paragraaf worden daarvan enkele resultaten gepresenteerd. De analisten van de zes zuidelijke politieregio’s vervaardigden een overzicht van *growshops* en konden daaraan 408 personen koppelen. Van hen bleek 67 procent één of meer criminele antecedenten te hebben. Softdrugs (31 procent), vermogensdelicten (28 procent), geweldsdelicten (25 procent) en overtredingen van de Wet Wapens en Munitie (12 procent), alsmede delicten in relatie tot harddrugs (10 procent), speelden de belangrijkste rol.⁵⁵

Op basis van de inventarisatie van *growshops* die door de misdaadanalisten van de zes zuidelijke regio’s werd samengesteld, hebben wij 142 *growshops* geïdentificeerd die aan de hiervoor gegeven definitie voldeden.⁵⁶ In het volgende schema is de verdeling over de regio’s weergegeven.

⁵⁵ Één persoon kan op meerdere terreinen antecedenten hebben. De afzonderlijke percentages kunnen dus niet worden opgeteld.

⁵⁶ De oorspronkelijke lijst bevatte 178 shops. Door één van de regio’s waren echter ook de *smart-* en *headshops* onder de noemer *growshop* geschaard. En weer een ander deel van de lijst betrof gespecialiseerde bedrijven die in slechts één product handelden dat ten behoeve van de wietteelt kon worden gebruikt, zoals meststoffen of groeimiddelen. Hoewel deze firma’s op *websites* voor hennepkwekers wel als groeiwinkels worden vermeld, en enkele ervan ook in de bestudeerde dossiers van afgesloten opsporingsonderzoeken opdoken, is het de vraag of deze bedrijven strikt genomen als *growshop* kunnen worden beschouwd. Tot slot bleken enkele shops inmiddels van het toneel te zijn verdwenen.

Tabel 3.1 *Growshops* in de zes zuidelijke politieregio's

Regio	Aantal	Percentage	Inwoners/<i>grow shop</i>
Zeeland	10	7%	38.000
Midden- en West-Brabant	60	43%	17.000
Brabant-Zuid-Oost	22	15%	33.000
Brabant-Noord	8	6%	78.000
Limburg-Noord	13	9%	39.000
Limburg-Zuid	29	20%	22.000
Totaal	142	100 %	27.000

Het schema laat zien dat de *growshops* zeer ongelijk over Zuid-Nederland verdeeld zijn. In de regio Midden- en West-Brabant bevindt zich 43 procent van het totaal, en in de regio Limburg-Zuid 20 procent. In Zeeland en Brabant-Noord bevindt zich daarentegen slechts 7, respectievelijk 6 procent van de Zuid-Nederlandse *growshops*.

Afgezet tegen het aantal inwoners van de politieregio's blijkt dat in Midden- en West-Brabant, afgerond op duizend, één *growshop* per 17.000 inwoners voorhanden is. Ook in de regio Limburg-Zuid is het aantal *growshops* hoger dan gemiddeld in Zuid-Nederland. In de regio Brabant-Noord kan echter slechts één shop op 78.000 inwoners worden aangetroffen. Ook in de regio's Zeeland en Limburg-Noord is het aantal shops benedengemiddeld. Er is dus sprake van aanzienlijke verschillen. Hoe die moeten worden verklaard is niet duidelijk.

Aan de hand van politiegegevens is nader onderzocht welke illegale activiteiten in relatie tot de *growshops* bekend zijn geworden. Enerzijds is nagegaan wat in de politiële basisregistratie wordt vermeld met betrekking tot het adres van de groeiwinkel in kwestie. Vervolgens zijn de namen van de eigenaren of beheerders, en - wanneer hun namen bekend waren - ook die van de personeelsleden, in de basispolitieregistratie nagekomen. Deze exercitie is noodgedwongen slechts indicatief. Er kan om te beginnen ook in andere politiële registratiesystemen relevante informatie voorhanden zijn, die door ons wordt gemist. Voorts besteden de verschillende politieregio's, en daarbinnen ook de basisteams, niet allemaal evenveel aandacht aan deze shops. Sommige *growshops* worden bijna maandelijks gecontroleerd of bezocht voor een gesprekje met de beheerder of een verkoper. Elders komt de politie echter vrijwel nooit ter plaatse, en zijn er in vijf jaar tijd – in principe de periode die de basispolitieregistratie bestrijkt – maar enkele vermeldingen te vinden. Bovendien worden lang niet altijd de namen van de shops of van de uitbaters in de mutaties verwerkt. Het is dus niet in alle gevallen duidelijk of de eigenaar nog dezelfde is, of dat de winkel inmiddels niet in andere handen is overgegaan.

Onder het voorbehoud van deze beperkingen worden in de volgende tabel de resultaten van de analyse van de (illegale) betrokkenheid van deze shops bij de wietteelt weergegeven. De cijfers zijn beperkt tot zaken die 'hard' door de politie zijn vastgesteld. Met andere woorden: er moeten daadwerkelijk

hennepstekken, cannabis of andere strafbare goederen zijn aangetroffen in de *growshop*. Andere informatie, bijvoorbeeld meldingen omtrent hennepgeuren of verdachte bewegingen rondom het pand, zijn in de cijfers niet meegenomen. Ook wanneer het bij aangetroffen hennepplanten ging om een proefopstelling van slechts enkele planten, is dit buiten beschouwing gelaten.⁵⁷ Wanneer eigenaren of personeelsleden van de winkel elders bij strafbare feiten betrokken waren, moeten zij daadwerkelijk als verdachte zijn aangehouden. Wanneer er sprake is van relaties houdt dit in dat de betrokkenen met elkaar in verband staan vanwege vriendschap, familiebindingen of zakelijke contacten in verband met de wietteelt of anderszins, die verder gaan dan de aankoop van kweekbenodigdheden.

Voor een goed begrip moet worden vermeld dat de items in de volgende tabel afzonderlijk van elkaar moeten worden gelezen. Met andere woorden: de eerste rij laat zien dat in 13 procent van de *growshops* de inkoop en/of aanwezigheid van cannabis, natte wiet of hennepplanten is vastgesteld. Bij 87 procent van de onderzochte shops was daarvan dus geen sprake. De items in de tabel kunnen derhalve niet verticaal worden opgeteld.

Tabel 3.2 *Growshops* en criminaliteit (N = 142)

Constatering	Aantal	Percentage
In de <i>growshop</i> is de inkoop en/of aanwezigheid van cannabis, natte wiet of hennepplanten vastgesteld	13	9%
In de <i>growshop</i> is de verkoop en/of aanwezigheid van hennepstekken vastgesteld	21	15%
In de <i>growshop</i> is een hennep- en/of stekkenwekerij aangetroffen	8	6%
Er is verkoop van soft- en/of harddrugs vanuit de <i>growshop</i> vastgesteld	12	8%
Eigenaren/personeel zijn van de shop zijn als verdachte aangehouden terzake delicten die verband houden met softdrugs op andere locaties dan de (huidige) <i>growshop</i> (hennepwekerij, handel, hennepknippen, et cetera)	14	10%
Eigenaren/personeel van de <i>growshop</i> zijn als verdachte aangehouden in één van de 19 bestudeerde opsporingsdossiers	11	8%
Eigenaren/personeel onderhouden relaties met subjecten in één of meer bestudeerde zaaksdossiers	13	9%
Eigenaren/personeel onderhouden relaties met subjecten in onderzoeken naar andere vormen van zware of georganiseerde misdaad	12	8%
Geen enkele vermelding in de politieregistratie omtrent illegale activiteiten op de locatie van de <i>growshop</i> of van eigenaren/personeel	41	29%

⁵⁷ Hoewel dit soort 'proefopstellingen' mede bedoeld lijkt te zijn ter maskering van de inkoop van hennep. Zulke planten verspreiden immers ook een hennepgeur, dus als er bijvoorbeeld klachten komen uit de buurt over een penetrante wietlucht, kan het personeel van de *growshop* bij een bezoek van de politie naar de proefopstelling verwijzen.

Uit de tabel blijkt bij slechts 29 procent van de onderzochte *growshops* geen enkele vermelding in de politieregistratie, of geen enkele vermelding in negatieve zin, kon worden aangetroffen. Dat hoeft overigens, gezien de kwaliteit van de gegevens, niet te betekenen dat er rondom deze shops ook niets illegaals gebeurt.

De tabel laat zien dat vanuit de *growshops* naar verhouding het vaakst in stekken worden gehandeld (15 procent van de onderzochte shops). Bij 9 procent van de *growshops* werd tevens de inkoop van hennep vastgesteld. Bij zo'n 10 procent van de *growshops* was sprake van eigenaren, beheerders of personeelsleden die in de afgelopen vijf jaar werden aangehouden terzake illegale activiteiten in relatie tot softdrugs, maar niet op de vestigingslocatie van de *growshop*. Zij hadden bijvoorbeeld zelf een hennepkwekerij, waren betrokken bij het opbouwen of afbreken van kwekerijen elders, werden op heterdaad betrapt bij het vervoer van hennep toppen of –stekken, of waren betrokken bij de handel in softdrugs.

Voorts onderhield 9 procent van de uitbaters of personeelsleden van de onderzochte *growshops* nauwe contacten met één of meer verdachten in de onderzochte dossiers. In de bestudeerde opsporingsdossiers kwam 8 procent van de Zuid-Nederlandse groeiwinkels direct in beeld, en werden eigenaren of medewerkers als verdachten aangehouden. Eveneens in 8 procent van de gevallen was sprake van contacten met personen die in andere opsporingsonderzoeken naar zware of georganiseerde misdaad figureerden. Daarbij ging het met name om de productie van synthetische drugs en de grootschalige import van softdrugs uit het buitenland.

In 8 procent van de gevallen werd vastgesteld dat vanuit de *growshop* direct, in groothandelshoeveelheden, wiet aan buitenlandse afnemers werd verkocht. Opmerkelijk is dat deze praktijken zich goeddeels lijken te beperken tot het district Bergen op Zoom (politieregio Midden- en West-Brabant) en het district Zeeuws-Vlaanderen (politieregio Zeeland). Dit verschijnsel kan waarschijnlijk vooral worden verklaard vanuit het feit dat ter plaatse telkens één crimineel samenwerkingsverband de *coffeeshops* in bezit heeft, de handel vanuit de illegale verkooppunten bedrijft, en tevens één of meer lokale *growshops* uitbaat.⁵⁸ In vergelijking daarmee werd in de politieregio's Brabant Zuid-Oost en Limburg-Zuid weliswaar enkele keren handel vanuit een *growshop* vastgesteld, maar daarbij leek het vooral te gaan om de verkoop van gebruikershoeveelheden aan met name Nederlandse klanten.

Tot slot werd in 6 procent van de *growshops* op enig moment een volwaardige hennep- of stekkenkwekerij aangetroffen. Het ging daarbij dus niet om 'proefopstellingen' van enkele hennepplanten. Bovendien is hierbij niet meegerekend dat bij *growshops* regelmatig 'een deur verderop' wel kwekerijen werden gevonden. Diverse *growshops* bleken te zijn gevestigd in panden die kadastraal waren opgedeeld, en waar dus op papier sprake was van meerdere

⁵⁸ In Bergen op Zoom werd tijdens de afronding van deze rapportage, eind februari 2007, overigens een actiedag gehouden in het kader van een onderzoek van de politie Midden- en West-Brabant, waarbij tientallen leden van de desbetreffende criminele groepering werden aangehouden.

huurders. De shop was bijvoorbeeld gevestigd op 'Waterlaan 8a' – de naam is uiteraard fictief – terwijl het gehele pand de adressen Waterlaan 8b tot en met 8f omvatte. Op deze andere adressen waren weer andere rechtspersonen gevestigd. Het is een manier om de illegale activiteiten, zoals de stekkenkweek en stekkenverkoop, of de inkoop en de verwerking van de kant-en-klare wiet, formeel los te koppelen van de *growshop*.

Wanneer de meer recente mutaties in de politieregistratie worden nagelezen blijkt dat de uitbaters van de *growshops* steeds meer beginnen te klagen over de geïntensiverde aanpak van de thuisteelt. Klanten zouden steeds minder bereid zijn om spullen rechtstreeks bij de shop te komen inkopen of ophalen, omdat zij vrezen dat de kentekens van hun auto's ter plekke door de politie worden genoteerd. Sommige telers nemen tegenmaatregelen door een voertuig van een niet-kwekende vriend te lenen, of desnoods een auto te huren, als zij kweekbenodigdheden gaan ophalen. Sommige *growshops* hebben hun dienstverlening echter uitgebreid: zij leveren de aangekochte goederen bij de klant thuis af. Aangezien de thuistelers ook risico lopen te worden gesignaleerd wanneer zij het hennepafval op de gemeentelijke stortplaats komen aanbieden, nemen veel *growshops* inmiddels ook discreet het afval van de klanten in. De shop biedt het vervolgens aan als bedrijfsafval, soms zelfs met instemming van de gemeente.

3.4 Exploitanten van wietkwekerijen

Na het intermezzo over de rol van *growshops* in de wereld achter de wietteelt, komen we tot een bespreking van de volgende organisatorische variant waarin het productieproces plaatsvindt. In dit geval gaat het niet meer om zelfstandige telers, maar om personen die de kwekerij hebben ingericht in woningen of in bedrijfsloodsen die aan anderen toebehoren. Deze verhuurders stellen de kweekruimte beschikbaar, en delen in de uiteindelijke opbrengst. Degenen die de hennepkwekerijen op deze manier opzetten worden hier als 'exploitanten van wietkwekerijen' aangeduid. Uit het onderzoek kwamen twee soorten exploitanten naar voren.

Om te beginnen was sprake van personen die zich louter met het financieren en opzetten van wietkwekerijen bezighielden. Daarbij ging het vaak om exploitanten die eerst als zelfstandige teler waren begonnen, en die daarmee het nodige geld hadden verdiend. Zij werden daarop benaderd door personen die niet over de nodige expertise of investeringskapitaal beschikten, om ook bij hen een 'tuintje' te komen opzetten. Sommigen, zo kwam naar voren in de interviews, waren er minder vrijblijvend ingerold, maar gaven blijk van een zeker ondernemerschap.

In de tweede plaats werden exploitanten aangetroffen waarvan het uitbaten van hennepkwekerijen slechts één van de bezigheden was. In casus 1 was de belangrijkste illegale activiteit de productie van en handel in synthetische drugs. Daarnaast had deze criminele groepering echter, zoals het in het politiedossier werd omschreven, ook een 'divisie hennep' die, buiten de hoofdman, grotendeels los stond van de 'divisie synthetische drugs.' De

hennepdivisie had een tiental kwekerijen in bedrijf, zowel in woningen als in bedrijfspanden in Nederland en België. Ook in casus 4 was sprake van een misdaadondernemer die zich met allerlei uiteenlopende illegale handel bezighield, alsmede met de fabricage van synthetische drugs. Daarnaast was hij ook doende met het opzetten van hennepkwekerijen. Hij verloor daarvoor, mede door problemen in de kwekerijen, echter al vrij snel de belangstelling en deed daarop het geheel over aan één van zijn secondanten.

Deze werkwijze van de exploitanten verschilt in essentie niet van die van zelfstandige telers, behoudens in het opzicht dat zij niet in hun eigen woning of bedrijfsopstallen actief zijn. Degene die de kweeklocatie beschikbaar stelt hoeft in principe zelf geen activiteiten in de kwekerij te verrichten. Vaak verleenden zij echter wel kleinere of grotere hand- en spandiensten.

De exploitant kan zo nodig zelf de kwekerij bij iemand thuis opbouwen, de planten verzorgen, de elektriciteit omleggen, en komen knippen. Hij kan daarvoor, evenals de zelfstandige telers, echter ook een beroep doen op dienstverleners. Naarmate de activiteiten groeien is de kans echter groot dat de exploitant meer zaken, zoals het opbouwen van de hokken of het verzorgen van de planten, gaat delegeren aan hulpkrachten. In casus 1 en casus 4 bijvoorbeeld hadden enkele hulpjes een dagtaak aan het verzorgen van de planten in diverse kwekerijen. De exploitant is uiteraard wel degene die ervoor dient te zorgen dat eventuele problemen in de kwekerij – die zich in de praktijk regelmatig voordoen – worden opgelost, en dat op tijd het benodigde personeel, zoals een ploeg knippers, wordt geregeld.

In casus 3 exploiteerde de verdachte tien kwekerijen. Deze waren allemaal relatief klein, met zo'n 200 tot 400 planten. De exploitant had contacten met een leverancier van stekken, met een elektricien, met bouwers van de hokken en met afnemers.

Een belangrijke vraag is hoe de exploitant aan personen komt die bereid zijn een deel van hun woning ter beschikking te stellen voor de wietteelt. Volgens Bovenkerk en Hogewind (2003) komt in de relatie tussen exploitanten en de personen bij wie de kwekerijen zijn geplaatst geregeld dwang en intimidatie voor.⁵⁹ Aan de ene kant zouden de exploitanten hiervan gebruik maken om kweekruimte te bemachtigen, aan de andere kant zouden dwang en intimidatie worden toegepast als er iets mis gaat (politieacties, misoogsten) en de vraag aan de orde is wie daarvoor het gelag moet betalen. Uit onze casussen en interviews komt een ander beeld naar voren. In de regel kost het de exploitanten weinig moeite om personen te vinden die een deel van hun woning ter beschikking willen stellen voor de inrichting van een hennepkwekerij. Veelal gaat het daarbij om contacten uit het sociale netwerk van de exploitant. Slechts een enkele keer ging het om relatieve onbekenden.

In casus 2 en casus 3 werden de kwekerijen geïnstalleerd bij personen uit de directe sociale omgeving van de exploitant, die één en ander financierde. In casus 2 ging het bijvoorbeeld om familieleden, een vriend uit de sportschool, iemand met wie hij wel eens handelde in bromfietsonderdelen, et cetera.

⁵⁹ F. Bovenkerk en W. Hogewind (2003): p. 117.

In casus 12 richtte de exploitant enerzijds kwekerijen in bij bekenden. Anderzijds 'ronselde' hij ook tenminste één vaste bezoeker van een *coffeeshop* waar hij regelmatig kwam, en waarvan hij wist dat die in financiële moeilijkheden zat.

In het proces van contactlegging en besluitvorming zijn door ons weinig tot geen aanwijzingen van geweld of intimidatie aangetroffen, niet met betrekking tot kwekerijen in woningen, en ook niet ten aanzien van bedrijfsopstallen die voor het inrichten van plantages worden benut.

In de praktijk hebben de exploitanten vooral te maken met vrienden of kennissen, die maar al te graag wat bij willen verdienen met het verhuren van ruimte. Een respondent die tot voor kort betrokken was bij de exploitatie van meerdere hennepkwekerijen, en die daarnaast ook op grote schaal stekken verkocht, zegt dat hij doorlopend verzoeken kreeg van mensen die graag kweekruimte ter beschikking wilden stellen:

Respondent 6: “Als ik wilde had ik wel 100 tuinen⁶⁰ kunnen hebben, maar op een gegeven moment zei ik: luister, ik wil er zoveel geld in investeren en dan ben ik gewoon klaar. Elke keer moest ik alles investeren want niemand had geld. Alles moest van mij afkomen. Ze kwamen elke keer naar mij toe, wil je bij mij een tuintje opzetten? Ze wisten dat ik dat zo nu en dan deed bij anderen. Op een gegeven moment ging het echt allemaal te ver. Als ze gezeik hadden kwamen ze allemaal naar mij toe”.

Ook uit de onderzochte dossiers blijkt dat exploitanten, die op zoek zijn naar ruimten in woningen, al snel bij vrienden of kennissen kunnen slagen. Personen die een grote kwekerij willen opzetten, met enkele duizenden planten of meer, moeten in de regel echter actiever op zoek naar geschikte locaties, omdat woningen of schuurtjes hiervoor niet in aanmerking komen. Bedrijfsopstallen worden enerzijds onder valse voorwendselen gehuurd, of met medeweten en instemming van de verhuurder. Anderzijds kan ook vaak de constructie van (illegale) onderverhuur worden aangetroffen. Het pand is in dat geval gehuurd voor de uitoefening van een feitelijke bedrijvigheid. Een deel van de ruimte wordt door de ondernemer in kwestie echter onderverhuurd, bijvoorbeeld omdat het met de zakelijke activiteiten niet goed gaat. In zulke gevallen blijken de exploitant en de ondernemer eveneens vaak bekenden van elkaar, of gemeenschappelijke kennissen te hebben.

Respondent 11: “Tja, hoe gaat zoiets. Kijk het is een hele tijd slecht gegaan met de witlof. De ouders van een vriendin van mij hadden een witlofboerderij. Nou op den duur hoor je een beetje uit de verhalen dat ze ook wel weer eens op vakantie willen of gewoon hun hypotheek willen betalen (...) ik heb mijn stoute schoenen aangetrokken op het dieptepunt en ben met hun om de tafel gaan zitten. Ze hadden er wel oren naar. Nou de investering hoeven ze niet bang voor te zijn, dat doe ik allemaal. Ik kon het geld laten zien en dan gaan ze er over nadenken. We zijn een script gaan schrijven hoe we het gingen aanpakken.”

Door de grote betekenis van het sociale netwerk voor de exploitanten, zijn hun activiteiten vaak lokaal begrensd. In sommige straten in de steden zijn soms

⁶⁰ Tuinen zijn synoniem voor kwekerijen.

bijna deur-voor-deur hennepkwekerijen in woningen aangetroffen. Het lijkt dan alsof er sprake is van één regisseur op de achtergrond die zo'n hele straat in zijn greep heeft. Uit de interviews komt echter een ander beeld naar voren. Zo vertelde één van de respondenten dat in zijn straat diverse exploitanten actief waren.

Respondent 15: “Iedereen had zijn eigen contacten en eigen wietkwekers. Dat is ieders pakkie an. Het enige dat we deden was elkaar helpen en geld lenen. Iedereen deed mee aan het telen, maar iedereen had een andere afnemer. Er is niet één persoon verantwoordelijk voor heel de buurt.

Er kunnen dus verschillende exploitanten naast elkaar actief zijn, maar het is ook mogelijk dat zij onderdeel uitmaken van hetzelfde sociale netwerk, en met elkaar samenwerken. Deze complexiteit wordt heel goed onder woorden gebracht door respondent 13, die momenteel een aantal kwekerijen exploiteert:

Respondent 13: “Dus ik heb op dit moment drie hokjes. Die ene kerel waar ik het mee doe die heeft ook weer een paar andere hokjes bij vrienden van hem en die vrienden van hem hebben ook weer meer hokjes met zijn vrienden. En zo gaat het maar door. Nee, ik heb niets met hun vrienden te maken. (...) Meestal regel ik de stekken, maar bij de ene hok die ik nu heb met die andere kerel heeft hij de stekken geregeld. (...) de wiet verkoop ik altijd aan dezelfde mensen. Maar nu ik het met andere jongens ook doe laat ik ze maar. Wiet kwijt raken is voor mij heel makkelijk, dat is hetzelfde als goud verkopen. Zo simpel, ik ken zoveel mensen. Maar als die andere jongens het willen regelen met wie ik het samen doe, prima. Als het maar iets oplevert, anders doe ik het wel zelf. (...) Kijk je hebt de grote kweker en daaromheen hangen de kleinere kwekers en daarom heen hangen nog kleinere kwekers. En zo heb je een groepje, maar dit is ook in constante wisselende samenstelling”.

Ondanks het feit dat de exploitanten ‘aansturen’ en financieren is er in de meeste gevallen sprake van horizontale samenwerkingsrelaties met degenen bij wie de kwekerijen worden geïnstalleerd. De plantage wordt in onderling overleg en met wederzijds goedvinden opgezet, en zowel de opbrengsten als de risico's worden gedeeld. De al eerder geciteerde grote teler:

Respondent 6: “Nou dan bouwden we weer een hokje bij iemand en betaalde ik alles zelf. De eerste keer moest ik wel mijn geld terug hebben, wat het kostte. En wat er over bleef deelden we gewoon samen. En ik heb het altijd zo gedaan, de helft voor de mensen bij wie we kweekten en mijn helft deelde ik met mijn zwager. Eigenlijk had ik maar 1/3 terwijl ik wel het meeste deed. Mensen kregen 50 procent zeg maar”.

Respondent 2: “De hokjes bij de anderen kwam eigenlijk ook allemaal van mij af, maar dit was 50 – 50. Zij stellen hun huis beschikbaar en ik bouw daar een hokje op en zij helpen mee. Maar kennis hebben ze niet, nee dat komt allemaal van mij af”.

Vanuit het perspectief van de thuishouders bezien zijn vooral het gebrek aan kennis en geld redenen om de samenwerking met een exploitant aan te gaan. Wanneer iemand een aantal succesvolle oogsten achter de rug heeft kan hij dus eventueel ook als ‘zelfstandige teler’ verder gaan. Voorwaarde is uiteraard wel

dat hij adressen heeft waar hij voor stekken terecht kan, of de oogsten kan afleveren. Gezien de hiervoor beschreven rol van veel *growshops* in het productieproces, hoeft dat in principe weinig problemen te geven.

Zelfstandige tuinstelers kunnen zich, op hun beurt, ook tot exploitanten ontwikkelen. Enkele respondenten spreken in die termen over hun 'carrière' in de wietteelt. Zij hebben, zoals anderen, niet onmiddellijk alle verdiensten uit de kwekerijen er doorgejaagd maar hielden ook nog investeringsgeld over. Begonnen als kleine tuinsteler zijn zij binnen enkele jaren zelf een exploitant geworden die zorg draagt voor verschillende kwekerijen. Enkele citaten uit de interviews illustreren dit:

Respondent 2: "Alle winst, nou ja niet alle, maar een groot deel van de winst leg ik apart en het hoognodige maak ik op. Dus heb ik geld over om te investeren, zodat ik er meer geld van kan maken".

Respondent 13: "Gaandeweg verdien je zelf met kweken en investeer je de winst in nieuwe hokken. Je moet wel vooruit gaan natuurlijk".

Wanneer personen die eerst alleen maar ruimte ter beschikking stelden voor zichzelf beginnen, wekt dat weinig animositeit bij de exploitanten, hetgeen gezien het gemak waarmee de gegadigden voor een kwekerij in de woning zich aandienen, op zichzelf weinig verbazing wekt. Het is niet ondenkbaar dat de hardere integrale aanpak van de wietteelt, zoals die met name in de grotere Zuid-Nederlandse gemeenten gestalte heeft gekregen, op termijn echter zal leiden tot een afnemend aanbod van personen die bereid zijn een kwekerij te laten installeren. Op dit moment lijkt hun aantal in absolute zin echter nog niet substantieel af te nemen. Wel kan uit interviews en politiegegevens worden opgemaakt dat minder bewoners van huurwoningen bereid zouden zijn ruimte ter beschikking te stellen, vooral vanwege het risico op huisuitzetting. Met betrekking tot koopwoningen is uitzetting echter niet mogelijk, en daarom zou sprake zijn van een verschuiving in die richting. Daarbij speelt mede een rol dat de sterk gestegen prijzen ertoe hebben geleid dat veel recente huizenkopers op het randje van hun financiële spankracht balanceren.

Op de verdiensten van de exploitanten is betrekkelijk weinig zicht gekregen. De exploitanten waarop zicht is gekregen hadden zo'n vijf à tien kwekerijen tegelijkertijd in bedrijf. Gezien het feit dat zij 50 à 70 procent van de opbrengst van de kwekerij opstrijken, waarvan dan uiteraard nog wel de investerings- en exploitatiekosten moeten worden afgetrokken, moeten hun inkomsten derhalve aanzienlijk zijn. Het is uiteraard denkbaar dat ook hier het merendeel van het geld consumptief wordt besteed. Een enkele keer vertelde een respondent dat hij de opbrengsten in het buitenland liet beleggen.

Respondent 11: "En ik moet geld uitgeven aan mensen van de bank in Zwitserland. Ik heb afgesproken dat ik een heel laag rentepercentage krijg en betaal hun natuurlijk ook veel geld hierdoor. Ze weten van de bank niet wat ik doe en dat interesseert ze ook niet, zolang ze er maar leuk aan verdienen. Zij beleggen het en investeren het weer. Echt een financieel adviseur lacht me vierkant uit. Maar dat risico kan ik niet lopen. Deze mensen doen iets voor je, ze zijn betrouwbaar".

Hoewel dit citaat op zichzelf niet erg geloofwaardig klinkt, laat het wel zien dat er ook exploitanten zijn die naar wegen zoeken om de opbrengsten wit te wassen en deze voor andere dan louter consumptieve doeleinden te gebruiken.

3.5 Criminele samenwerkingsverbanden

In Nederland wordt, volgens schattingen van de Dienst Nationale Recherche Informatie (DNRI), 323 tot 766 ton cannabis per jaar geproduceerd.⁶¹ Hoewel deze ruime marge aanduidt met hoeveel onzekerheden zo'n schatting is omgeven, staat zonder meer buiten kijf dat sprake is van een omvangrijke illegale activiteit. Schattingen, eveneens van de DNRI, van de omvang van de binnenlandse afzetmarkt doen vermoeden dat het overgrote deel van de in Nederland geproduceerde cannabis naar het buitenland wordt geëxporteerd. In hoofdstuk 4 zal nader worden ingegaan op de wijze waarop dat gebeurt. De vraag die in deze paragraaf nader aan de orde komt is hoe de cannabis vanuit de kwekerijen van de zelfstandige telers of de exploitanten bij deze buitenlandse afnemers belandt. Zoals de titel van deze paragraaf al aangeeft blijken 'criminele samenwerkingsverbanden' daarbij een belangrijke rol te spelen.⁶² Wij verstaan hieronder de samenwerking tussen personen die er primair op gericht is (systematisch) misdrijven te plegen. Soms beperkt de samenwerking zich tot het uitvoeren van een specifiek type misdrijf (drugshandel; woninginbraak), maar het samenwerkingsverband kan ook op het plegen van meerdere typen misdrijven zijn gericht.

Zelfstandige wiettelers kunnen het eindproduct uiteraard zelf proberen te verkopen aan eindgebruikers in binnen- of buitenland, of bij *coffeeshops*. Dat laatste gebeurt in de praktijk ook, zo blijkt uit enkele interviews. Daarnaast bleek één van de geïnterviewde exploitanten ook rechtstreeks toegang te hebben tot contacten met Engelse afnemers. Er mag echter worden aangenomen dat, gezien de achtergrond van de geïnterviewde telers en exploitanten, de meesten niet over directe contacten met buitenlandse dealers of inkopers beschikken. Uit de grootschalige opsporingsonderzoeken die in de afgelopen jaren in de politieregio's Brabant-Noord (casus 5, casus 6) en Brabant Zuid-Oost (casus 7, casus 8) werden uitgevoerd, blijkt dan ook dat criminele samenwerkingsverbanden als tussenschakels in deze handel optreden. Zij beschikken over de noodzakelijke contacten om op grote schaal cannabis en hasjiesj te kunnen afzetten. De samenwerkingsverbanden hadden een vaste kern, veelal een familieverband, en kenden een uitgekristalliseerde taakverdeling.

Voor deze criminele samenwerkingsverbanden is een belangrijk vraagstuk hoe zij van voldoende en constante aanvoer van cannabis verzekerd kunnen blijven. Daartoe kunnen zij twee wegen bewandelen: zelf (grote) hennepkwekerijen opzetten in bedrijfspanden, of wiet inkopen die door

⁶¹ A. van der Heijden (2006).

⁶² Daarmee is overigens niet gezegd dat groeperingen die zich niet met de export van cannabis bezighouden geen criminele samenwerkingsverbanden zouden zijn.

zelfstandige telers of exploitanten wordt geproduceerd. In de praktijk blijken deze criminele groeperingen vaak beide te doen. De nadruk ligt echter op de inkoop.

Hiervoor is al gesteld dat een aantal *growshops* tevens henneproducten inkoop in uiteenlopende stadia van verwerking. Telers kunnen de wiet gedroogd of nat aanleveren, of desnoods de hele, ongeknijpte, plant. Ook de kwaliteit van de wiet speelt geen rol. In de voornoemde opsporingsonderzoeken bleken de criminele samenwerkingsverbanden telkens één of meer *growshops* te bezitten, waar op grote schaal wiet werd ingekocht.

In casus 7 vormde bijvoorbeeld een *growshop* in Helmond de spil van de activiteiten. Dezelfde groepering had ook nog een andere *growshop* in de provincie Zeeland in bedrijf, die na de aanhouding van de hoofdverdachten, halsoverkop werd overgedaan aan een nieuwe (papieren) eigenaar. In casus 5 fungeerde een *growshop* in Den Bosch als inkoopadres. Dit bedrijf was zelfs alleen maar op papier een *growshop*. In kweekmaterialen werd niet of nauwelijks gehandeld: feitelijk werden er alleen stekken geleverd en wiet ingekocht.

Er konden echter ook andere inkoopadressen dan *growshops* worden aangetroffen:

In casus 8 beschikte het criminele samenwerkingsverband weliswaar over een *growshop*, maar daarnaast konden de toeleveranciers ook op het woonwagenkamp terecht waar vrijwel de hele groepering (een 'familiebedrijfje') woonde.

In casus 7 konden de goede bekenden van de hoofdverdachte de wiet ook rechtstreeks bij hem thuis – een afgelegen villa in het buitengebied – afleveren. Ter plaatse had hij tevens een grote hennepdrogerij.

Wanneer de aanvoer via de reguliere inkoopadressen tijdelijk onvoldoende was, deden de criminele samenwerkingsverbanden ook onderling zaken, of namen zij wiet af van exploitanten van hennepkwekerijen, die bijvoorbeeld in casus 2 en casus 4 naar voren kwamen. De exploitant die in casus 2 een hoofdrol speelde leverde bijvoorbeeld cannabis aan het criminele samenwerkingsverband in casus 7. De organisator uit casus 4, voor wie de wietteelt maar een zijdelingse activiteit was – hij richtte zich vooral op de productie van en de handel in synthetische drugs en op de handel in gestolen voertuigen – verkocht de wiet aan de groepering uit casus 8. Zo nodig deden de diverse Zuid-Nederlandse criminele samenwerkingsverbanden ook zaken met leveranciers elders in het land, bijvoorbeeld in de regio's Gelderland-Midden, Rotterdam-Rijnmond en Flevoland. Deze onderlinge handel betrof overigens niet alleen het eindproduct, maar ook hennepstekken. In de praktijk reden hulpkrachten regelmatig op en neer om onderlinge bestellingen op te halen of af te leveren.

Naast de inkoop van wiet van zelfstandige thuishouder en exploitanten, hadden diverse criminele samenwerkingsverbanden ook eigen grote kwekerijen in bedrijf. Enerzijds zal daarbij het creëren van een gegarandeerde aanvoer een punt van overweging zijn geweest, anderzijds is de winstmarge wanneer de wiet

zelf wordt gekweekt natuurlijk nog aanzienlijk hoger dan wanneer louter wordt in- en verkocht.

De criminele samenwerkingsverbanden in casus 5, casus 7 en casus 10 exploiteerden zelf grote kwekerijen. In die gevallen bleek sprake van een functionele verdeling: degene die in de *growshop* inkocht bemoeide zich niet direct met de kwekerij. In casus 5 werden de kwekerijen bijvoorbeeld gerund door de broer van een man die in de *growshop* werkte, tezamen met degene die als inkoper optrad. In casus 7 was sprake van twee hoofdverdachten, waarvan er één de algemene leiding in handen had en de financiën bestierde, terwijl de ander voor de installatie van de hennepkwekerijen zorgde, waar soms meer dan 10.000 planten stonden. Weer anderen hadden een taak in de *growshop* (inkoop) of regelden het knippen van de planten. Voor dat laatste karweitje werden regelmatig Polen ingeschakeld. De algemene leider van het criminele samenwerkingsverband verzorgde merkwaardigerwijs wel zelf het drogen en verpakken van de wiet: in een kelder onder een loods bij zijn villa werd een hennepdrogerij aangetroffen. In casus 10 beperkte de hoofdverdachte zich louter tot de handel. In dit geval beheerde een familielid de, eveneens grote, hennepkwekerijen.

Er waren echter ook criminele samenwerkingsverbanden die zich louter tot de handel beperkten, maar die mogelijk wel kwekerijen ‘op afstand’ hadden staan. Met andere woorden: zij betrokken de wiet van één of meer zelfstandig opererende grote telers, waarbij zij de inrichting van de kwekerij eventueel voorfinancierden, om er aldus van verzekerd te zijn dat deze de oogst niet op een ander adres zou verkopen. Dat laatste was bijvoorbeeld in casus 6 aan de orde.

In de politieregio's Brabant-Noord en Brabant Zuid-Oost werden in de afgelopen jaren diverse opsporingsonderzoeken naar deze criminele samenwerkingsverbanden verricht. Deze onderzoeken concentreerden zich echter vooral op de inkoop en de productie van cannabis, en veel minder op de export. Over de handel met het buitenland is derhalve minder bekend geworden. In casus 6 werden handelscontacten vastgesteld met een gerenommeerde Amsterdamse wetsovertreder die op dat moment over een ‘lijn’ naar Groot-Brittannië beschikte. Ook in casus 8 was sprake van export naar Groot-Brittannië. Aan de hand van de basispolitierregistratie konden contacten worden vastgesteld tussen het criminele samenwerkingsverband in casus 7 en de groepering die in casus 12 figureerde. Deze laatste groep hield zich op zijn beurt bezig met de levering van verdovende middelen aan dealers in Duitsland. Deze zendingen werden door drugskoeriers afgeleverd.

Contacten met grote buitenlandse afnemers komen in het criminele milieu uiteraard niet zomaar tot stand. De spilfiguren in de criminele samenwerkingsverbanden bleken hun sporen in de (georganiseerde) misdaad dan ook reeds te hebben verdiend, bijvoorbeeld in de drugshandel, de koppelbazerij, met roofovervallen, et cetera. Zij onderhielden meestal nauwe contacten met betrokkenen bij andere vormen van georganiseerde misdaad, zoals de productie van en handel in synthetische drugs, de grootschalige import van soft- en harddrugs, of voertuig- en ladingdiefstallen. In casus 4, casus 7 en casus 8 werden bijvoorbeeld contacten vastgesteld met personen die actief waren in het milieu van de synthetische drugs. Ook waren er contacten met

personen die zich bezighielden met de import van hasjiesj en marihuana uit het buitenland, bijvoorbeeld in casus 7. In casus 5 werd aangenomen dat de hoofdverdachte ook betrokken was bij de smokkel van andere verdovende middelen naar Groot-Brittannië, maar dit werd in het rechtbankdossier niet verder geconcretiseerd.

Het afschermingsniveau van de criminele samenwerkingsverbanden valt niet eenduidig te beoordelen. Enerzijds onderhielden met name de inkopers in de *growshops* vrij openlijk telefonische contacten over de aankoop van wiet met leveranciers, zowel zelfstandige telers als exploitanten. Er werd natuurlijk wel versluierd gesproken, maar die ‘codetaal’ was meestal eenvoudig te doorzien.

Anderzijds namen de spilfiguren van deze criminele groeperingen soms verregaande afschermingmaatregelen. Een goed voorbeeld daarvan is te vinden in casus 7.

In casus 7 sprak de hoofdverdachte alleen mondeling en persoonlijk met zijn belangrijkste medewerkers. Via de telefoon werden dan ook alleen gesprekken gevoerd in de trant van ‘kom even langs’, waardoor afluisteren weinig opleverde. In dit geval hoefde ook weinig via de telefoon te worden besproken, aangezien de belangrijkste leden van de groepering elkaar vrijwel dagelijks troffen in de *growshop* waaromheen de illegale activiteiten draaiden. Toch wisselde het criminele samenwerkingsverband ook nog regelmatig van *pre-paid* mobiele telefoons.⁶³ De hoofdverdachte was bovendien ook zeer voorzichtig met zijn auto’s: hij liet die nooit ergens onbeheerd achter, om aldus te voorkomen dat de politie de voertuigen van peilzenders kon voorzien. Tot slot had hij een woning gekocht in het buitengebied, met daaromheen een groot omheind terrein. Daarenboven had hij een aantal lichtmasten geplaatst en waarschijnlijk ook nog andere verklikkerapparatuur. Dit had tot gevolg dat de locatie zeer moeilijk door de politie kon worden benaderd. Deze misdaadondernemer bleek nauwe contacten te onderhouden met collega-criminelen, die zich onder meer met de fabricage van synthetische drugs en de import van *softdrugs* bezighielden.

Het zal duidelijk zijn dat de criminele samenwerkingsverbanden de inkomsten uit de wietteelt en –handel niet alleen maar consumptief kunnen besteden: de opbrengsten zijn daarvoor simpelweg te groot.

In casus 7 werd het wederrechtelijk verkregen voordeel voor het hele criminele samenwerkingsverband berekend op 59,5 miljoen euro, een som die over een periode van drie jaar zou zijn vergaard. Hoe dit geld werd besteed kon maar zeer ten dele worden achterhaald. De hoofdverdachte had in Nederland een woning gekocht van 1,5 miljoen euro, en daarnaast was sprake van een luxueuze levensstijl. Uiteraard reden de verdachten rond in de nieuwste modellen auto’s in de duurste prijsklasse, maar die stonden formeel op naam van een Belgisch leasebedrijf.⁶⁴ Ook bezat één van hen een boot met een nieuwprijs van 300.000 euro. Het dossier bevatte echter geen informatie over eventuele buitenlandse investeringen.

⁶³ Dit werd gedaan omdat het dan enige tijd duurde voordat de politie de telefoonnummers had achterhaald en weer kon gaan afluisteren.

⁶⁴ Deze firma mag zich overigens verheugen in een grote populariteit in het Zuid-Nederlandse criminele milieu. Het desbetreffende bedrijf is op het internet bovendien volledig onvindbaar.

In casus 8 werd bij de voordeelsberekening uitgegaan van een gemiddelde omzet van 204 kilo cannabis per week. Op jaarbasis zou het derhalve om 10.608 kilo moeten gaan. Een hennepplant levert gemiddeld genomen zo'n 25 gram eindproduct op. Voor deze hoeveelheid zijn derhalve op jaarbasis 424.320 hennepplanten nodig. Als die alleen door thuistelers geleverd moeten worden zouden daarvoor, uitgaande van een gemiddelde van 300 planten per plantage en vier oogsten per jaar, permanent 354 kwekerijen in bedrijf moeten zijn.⁶⁵ Het wederrechtelijk verkregen voordeel voor de hele criminele organisatie werd in dit geval berekend op 45 miljoen euro, verdiend in de periode 1999 – 2004. In deze casus werd het geld eveneens in het eigen woongenot en een dure levensstijl, met inbegrip van regelmatige prijzige vakanties, gestoken. Het samenwerkingsverband opereerde vanaf een relatief afgelegen woonwagenkamp in de regio Brabant Zuid-Oost en de politie constateerde dat de oude woonwagens langzamerhand door grote villa's werden vervangen. Tijdens de 'actiedag' in november 2004 werden, onder meer, zeventig auto's en vijfentwintig boten in beslag genomen. Deze groepering investeerde echter ook, zowel in Nederland als in België, geld in auto- en caravanbedrijven en in twee seksclubs.

In andere zaken bleek Spanje het land waarheen het zwarte geld mede werd gesluisd. In casus 5 kocht de hoofdverdachte bijvoorbeeld een grote woning aan één van de 'costa's.' In deze zaak werd het wederrechtelijk verkregen voordeel witgewassen via een autohandelaar. In een recent onderzoek van de politieregio Brabant-Noord, dat in deze studie nog niet kon worden meegenomen omdat de zaak op dat moment nog niet was afgerond, woonde de hoofdverdachte zelfs permanent in Spanje: voor zijn hennepzaken in Nederland vloog hij wekelijks heen en weer.

3.6 Besluit

In dit hoofdstuk stond de vraag centraal hoe de wietteelt is georganiseerd. Zoals in hoofdstuk 2 al werd geschetst moeten in de wietteelt een aantal stappen worden gezet, van het begin (de stek) tot het eindproduct. Bedrijfsruimten moeten worden geregeld alsmede productiemiddelen, er moet een kwekerij worden geïnstalleerd, de hennep toppen moeten worden geogst, gedroogd en verpakt, en het eindproduct moet worden afgezet bij klanten in binnen- en/of buitenland.

In dit productieproces zijn de activiteiten op verschillende manieren georganiseerd. Er is om te beginnen de zelfstandige teler die voor eigen rekening en risico werkt. Hij regelt zelf de toevoer van stekken en heeft ook zijn eigen afzetkanalen. Zelfstandige thuistelers, die doorgaans enkele honderden planten kweken, zijn in principe in staat om zelfstandig alle stappen in het productieproces uit te voeren. Voor de werkzaamheden waarin hij niet

⁶⁵ Hoewel het uiteraard om een ruwe schatting gaat – volgens sommige bronnen zou bijvoorbeeld een opbrengst van 40 gram per plant haalbaar zijn, en ook de aanwezigheid van megakwekerijen met enkele duizenden planten of meer zou de rekensom uiteraard beïnvloeden – betekent een en ander toch dat vele (zelfstandige) telers bereid moeten zijn de oogst bij hetzelfde adres af te leveren.

bedreven is, zoals bijvoorbeeld het illegaal aftappen van elektriciteit, kan een beroep op dienstverleners worden gedaan, waarvan er velen in het hennepnetwerk aanwezig zijn.

Growshops spelen voor een deel van de zelfstandige telers een cruciale rol, omdat zij niet alleen de inventaris voor een kwekerij verkopen en advies geven, maar vaak ook bemiddelen naar dienstverleners, zoals elektriciens, ‘stekkenboeren’, en inkopers van wiet. In een aantal gevallen levert de *growshop* de stekken zelf, en worden ook de oogsten ter plekke ingekocht. Aspirant-telers hoeven dus niet over contacten in het hennepnetwerk te beschikken om toch te kunnen beginnen. De drempel om over te gaan tot het installeren van een wietkwekerij wordt daardoor sterk verlaagd. Veel beginnende wiettelers kunnen bovendien ook in hun eigen sociale netwerk de noodzakelijke contacten leggen en adviezen verkrijgen.

De tweede organisatievorm achter de wietteelt betreft de ‘exploitanten’, oftewel personen die hennepkwekerijen in woningen van anderen of in bedrijfsloodsen financieren en inrichten, zo nodig ook de verzorging en het knippen van de planten voor hun rekening nemen, en die adressen hebben waar de oogsten kunnen worden verkocht. De kwekerijen worden vrijwel altijd bij kennissen ingericht. In de praktijk blijken deze exploitanten maximaal vijf à tien kwekerijen tegelijkertijd in bedrijf te hebben. Zij maken eveneens gebruik van ‘hokkenbouwers’, elektriciens, plantenverzorgers en hennepknippers, die doorgaans echter ook nog voor andere exploitanten of, met uitzondering uiteraard van de plantenverzorgers, voor zelfstandige telers werken.

Tot slot kunnen in de wereld achter de wietteelt criminele samenwerkingsverbanden worden onderscheiden. Het belangrijkste kapitaal van deze groepen zijn de grootschalige afzetmogelijkheden voor cannabis waarover zij, in binnen- en buitenland, beschikken. Deze groeperingen kunnen daardoor enerzijds grote hoeveelheden wiet van zelfstandige telers of exploitanten inkopen, voor zover die uiteraard niet over eigen afzetkanalen beschikken, en anderzijds zelf grote plantages opzetten. De wiet wordt ingekocht via de eigen *growshops* of andere inkoopadressen. De afschermingmaatregelen die door de spilfiguren van deze verbanden worden genomen wijken niet af van de maatregelen die kunnen worden aangetroffen bij groeperingen die zich in Zuid-Nederland bijvoorbeeld bezighouden met de import van harddrugs, de synthetische drugsproductie en –handel, of bijvoorbeeld georganiseerde ladingdiefstallen. De centrale figuren in deze criminele samenwerkingsverbanden waren in het verleden vaak al betrokken bij vormen van zware misdaad. Tot slot is zwaar geweld, of de dreiging daarmee, ten aanzien van ‘zakenrelaties’ bij deze groeperingen geen uitzondering. Wanneer de vraag wordt gesteld of er in relatie tot wietteelt sprake is van georganiseerde criminaliteit, dan kan die ten aanzien van deze groeperingen niet anders dan bevestigend worden beantwoord.

4 Internationale dimensies van wietteelt

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de internationale dimensies van de wietteelt. Daarbij kan nader onderscheid worden gemaakt in twee aspecten.

Om te beginnen wordt, zo bleek al in de voorgaande hoofdstukken, een deel van de in Nederland geproduceerde cannabis geëxporteerd naar het buitenland. Om te beginnen kopen drugstoeristen de verdovende middelen, bedoeld voor eigen gebruik, in *coffeeshops* in ons land en ze nemen vaak ook gebruikershoeveelheden mee terug naar huis. Daarnaast plaatsen handelaars in verdovende middelen in met name België, Duitsland en Frankrijk hun bestellingen in Nederland, waarna ze naar de eindbestemming worden gesmokkeld. In paragraaf 4.2 zal vooral nader worden ingegaan op de vraag hoe deze handelshoeveelheden worden geëxporteerd, en op welke wijze Nederlandse exploitanten van wietkwekerijen en criminele samenwerkingsverbanden daarbij betrokken zijn.

In de tweede plaats kunnen internationale dimensies worden onderscheiden aan de hennepsteelt zelf. Sinds enkele jaren is, met name in het Belgisch-Nederlandse grensgebied, een sterke stijging waarneembaar van het aantal aangetroffen cannabiskwekerijen. Regelmatig blijken Nederlanders daarbij direct betrokken, als huurders of bewoners van de panden, of als de organisatoren achter de kwekerijen. Daarnaast wordt ook door buitenlandse wietkwekers een beroep gedaan op Nederlandse *growshops*, voor de aankoop van kweekbenodigdheden en hennepstekken. Vooral in de grensregio's zijn er aanwijzingen dat de telers ook de oogsten weer via Nederlandse inkoopadressen afzetten.

In het vervolg van dit hoofdstuk komen deze beide internationale aspecten van wietteelt in Zuid-Nederland nader aan de orde.

4.2 Export van in Nederland gekweekte cannabis

Drugstoerisme is in de Nederlandse grensstreken een bekend fenomeen. De cliëntèle van de *coffeeshops* in de Nederlandse grensgemeenten bestaat voor een belangrijk deel uit buitenlandse kopers. De politieregio Limburg-Zuid schat dat per dag enkele duizenden drugstoeristen de regio bezoeken, overigens niet alleen voor de aankoop van *softdrugs* maar ook voor *harddrugs*.⁶⁶ Dat aantal lijkt nog aan de bescheiden kant. In de politieregio Zeeland wordt bijvoorbeeld alleen al in de gemeente Terneuzen het dagelijkse aantal bezoekers, door de burgemeester, op gemiddeld 2.500 geschat.⁶⁷ Een deel van deze buitenlandse kopers consumeert de verdovende middelen ter plekke, maar anderen nemen

⁶⁶ T. Spapens en C. Fijnaut (2005): p. 129.

⁶⁷ Het Volk, *Elke dag met 3.000 naar Terneuzen voor een joint*, 29 december 2006. In vakantieperiodes zou het dagelijkse gemiddelde nog hoger liggen, en werd het op 3.000 geschat.

(ook) een hoeveelheid voor eigen gebruik mee de grens over. Een analyse van het GOC-team Heerlen van de KMAR, wees uit dat de buitenlandse kopers van softdrugs gemiddeld op maar 28 kilometer van de Nederlandse landsgrens woonden.⁶⁸ Er mag dan ook worden verondersteld dat de drugstoeristen in de grensstreken regelmatige bezoekers zijn van Nederlandse *coffeeshops*.

De meeste drugstoeristen die Zuid-Nederland aandoen zijn afkomstig uit België, Duitsland en Frankrijk. Het ligt voor de hand dat zij voor de aankoop van *softdrugs* de kortste en gemakkelijkste weg naar Nederland nemen. De klanten uit Duitsland doen, in relatie tot Zuid-Nederland, hun inkopen vooral in de *coffeeshops* in Zuid-Limburg en in Roermond en Venlo.⁶⁹ De kopers uit het Noordoosten van Frankrijk rijden doorgaans eveneens naar Zuid-Limburg, terwijl de klanten uit het Noordwesten van dat land thans vooral de omgeving van Breda, Roosendaal en Bergen op Zoom opzoeken, alsmede ook Zeeuwsch-Vlaanderen.⁷⁰ Overigens doen de buitenlandse kopers ook andere gemeenten in de grensregio's aan.

De export van handelshoeveelheden van de in Nederland geproduceerde cannabis, maar overigens ook van softdrugs die eerst vanuit andere landen naar ons land zijn gesmokkeld alsmede ook van harddrugs, vindt in de regel plaats door middel van koeriers. Zij komen doorgaans de bestellingen van de buitenlandse dealers ophalen in Nederland. Ook de omgekeerde figuur, waarin de Nederlandse leveranciers door hun eigen koeriers de goederen bij de klant laten afleveren, kan worden aangetroffen. Een voorbeeld daarvan is te vinden in casus 13.

Sinds de invoering van het vrije verkeer van personen, diensten en goederen in de Europese Unie in 1992, en door de sterk toegenomen mobiliteit in het algemeen, is de smokkel van drugs op het Europese continent sterk gefragmenteerd. Het oude beeld van een 'hiërarchische' drugsmarkt, waarin eerst een grote hoeveelheid verdovende middelen naar een buitenlandse stad of regio wordt gesmokkeld om te worden verdeeld over tussenhandelaren, die op hun beurt de detailhandel ter plaatse bedienen, gaat op het Europese continent niet meer op. In plaats daarvan komen de kleinhandelaren uit de ons omringende landen zelf regelmatig, bijvoorbeeld wekelijks of maandelijks, naar Nederland om hier hun inkopen te doen.⁷¹ De illegale goederen worden door de voornoemde drugskoeriers gesmokkeld. Per transport vervoeren zij hoeveelheden die variëren van enkele honderden grammen tot honderd kilo *softdrugs*. Ook 'cocktailzendingen' van diverse soorten soft- en harddrugs zijn

⁶⁸ T. Spapens en C. Fijnaut (2005): p. 140.

⁶⁹ Buiten Zuid-Nederland doen zij uiteraard ook andere grensgemeenten aan, zoals Nijmegen, Arnhem, Winterswijk, Enschede, et cetera.

⁷⁰ Daarnaast heeft de handel zich voor een deel verplaatst naar Belgische steden, als Antwerpen, Gent en Luik, vanwege het feit dat de controles aan de Nederlandse landsgrens de afgelopen jaren zijn opgevoerd. De drugspanden aldaar worden bevoorradt vanuit Nederland. Zie: T. Spapens en C. Fijnaut (2005) en B. de Ruyver (2006)

⁷¹ L. Paoli (2004) onderzocht de drugsmarkt in Frankfurt en constateerde de hier beschreven werkwijze. Wanneer de registratie van onderscheppingen van het GOC-team Heerlen wordt beschouwd, of de resultaten van controles door het JHT of de acties van de Belgische politie, kan worden geconcludeerd dat zulke lijnen ook met andere steden in België, Duitsland en Frankrijk bestaan.

gebruikelijk, al naar gelang de klantenkring van de afnemer waarvoor de koerier rijdt. Vanwege het geringe risico op aanhouding, ofwel aan de landsgrenzen, ofwel verderop in het binnenland, worden doorgaans weinig tot geen afschermingsmaatregelen genomen: de drugs worden eenvoudig met personenwagens vervoerd.

Naast België, Frankrijk en Duitsland is ook Groot-Brittannië een belangrijk bestemmingsland voor verdovende middelen uit Nederland, alsmede ook voor vuurwapens. Deze transporten moeten, vanwege het geringere aantal punten waarop de Britse landsgrens kan worden overschreden en de nog altijd bestaande controles aldaar, echter beter worden afgeschermd. Voor de smokkel naar Groot-Brittannië wordt dan ook vaker gebruik gemaakt van voertuigen die van geheime bergplaatsen voorzien zijn. Omdat de organisatie van zulke transporten ingewikkelder is, zijn de smokkelzendingen per stuk vaak groter dan op het continent.⁷²

Vermoedelijk ondernemen wekelijks vele tientallen drugskoeriers en kleinhandelaars de reis naar Nederland om hier inkopen te doen. Dit kan althans worden afgeleid uit het feit dat bij vrijwel elke controle-actie van de Nederlandse of Belgische politie wel enkele koeriers worden onderschept. Een willekeurige greep uit de persberichten van de zuidelijke politieregio's illustreert dat.

Op 22 augustus 2006 werden op de rijksweg A16 bijvoorbeeld een Fransman en een Belgische vrouw aangehouden die drie kilo cannabis vervoerden. Zij verklaarden die even tevoren in Breda te hebben gekocht.⁷³ Op 27 augustus van dat jaar hield de politie in Venlo twee Duitsers aan met een kilo hennep en wat hasjiesj en cocaïne.⁷⁴ Op dezelfde dag werden in Bergen op Zoom twee Belgen gearresteerd die 100 gram hasjiesj en 100 gram cannabis bij zich hadden. Hun aanhouding leidde naar een illegaal verkooppunt, waar nog eens 2,5 kilo hasjiesj en hennep werd gevonden, en waar nog enkele Belgische drugskoeriers aanwezig waren.⁷⁵ Op 28 augustus werd in Roosendaal, na een verkeersongeval, een Belg aangehouden met 600 gram cannabis in de auto.⁷⁶ Deze voorbeelden kunnen naar believen worden aangevuld met andere persmeldingen uit de zuidelijke politieregio's.

In de afgelopen jaren zijn de controles in de grensgebieden, en op de grote transportassen, sterk geïntensiveerd. Zowel aan de Nederlandse landsgrens als in België worden zeer regelmatig controle-acties gehouden. Sinds enkele jaren voert het *Joint Hit Team* (JHT), waarvan Nederlandse, Franse en Belgische politiemensen deel uitmaken, regelmatige controles uit op de routes Rotterdam-Lille (E19) en Luik-Maastricht (rijksweg A2), aan de 'groene grens' (het grensgebied buiten de snelwegen) en ook op de internationale treinen. Recentelijk is ook een JHT met Duitsland gevormd. Ook lokaal vinden controles

⁷² Deze constatering betreft alleen de export vanuit Nederland. Bij de smokkel van softdrugs naar Nederland, bijvoorbeeld vanuit Marokko, gaat het vaak wel om zendingen van meerdere honderden kilo's tegelijkertijd.

⁷³ Politie Midden- en West-Brabant, *Persberichten district Breda*, 22 augustus 2006.

⁷⁴ Politie Limburg-Noord, *Politie pakte drugsgebruikers op*, 27 augustus 2006.

⁷⁵ Politie Midden- en West-Brabant, *Verzamelde persberichten district Bergen op Zoom*, 27 augustus 2006.

⁷⁶ Politie Midden- en West-Brabant, *Persberichten district Bergen op Zoom*, 28 augustus 2006.

plaats, bijvoorbeeld onder de vlag van het project Courage, dat sinds enkele jaren in de gemeenten Roosendaal en Bergen op Zoom loopt.

Drugskoeriers lopen niet alleen het risico om in Nederland te worden aangehouden. Ook verderop in België en op de route naar Frankrijk, voert de politie met grote regelmaat nachtelijke controleacties uit, de zogeheten *Full Integrated Police Actions* (FIPA). Deze acties worden in de eerste plaats op touw gezet om het mobiele banditisme te bestrijden.⁷⁷ Een bijkomend effect is echter dat ook regelmatig mensen tegen de lamp lopen die in Nederland verdovende middelen hebben gekocht. In België worden tevens regelmatig lokale controle-acties gehouden onder noemers als ‘Antigoon’ (arrondissement Antwerpen), ‘Goliath’ (arrondissement Gent) en ‘Obelix’ (arrondissement Tongeren). Een aantal keren per jaar worden controle-acties in meerdere landen gecoördineerd uitgevoerd, onder de noemer ‘Etoile.’ In de nacht van 10 op 11 juni 2006 werd bijvoorbeeld in Nederland, België, Luxemburg en Frankrijk een ‘Etoile-actie’ gehouden, waarbij onder meer 7,5 kilo softdrugs, 1 kilo heroïne en enkele honderden grammen cocaïne in beslag werden genomen.⁷⁸ Alleen al het JHT hield in 2005 in totaal 287 verdachten aan tijdens 336 controles. Daarbij werden, naast harddrugs, 269 kilo cannabis en 222 kilo hasjiesj onderschept.⁷⁹ In het kader van het project Courage werden in hetzelfde jaar ruim 442 kilo hennep en 16 kilo hasjiesj in beslag genomen.⁸⁰ In al deze gevallen ging het uiteraard om een optelsom van de kleine hoeveelheden die door drugstoeristen werden meegenomen en de grotere zendingen die bij drugskoeriers werden aangetroffen.

Als gevolg van de regelmatige controle-acties door de Nederlandse, Belgische en Franse politie op de gangbare smokkelroutes, zijn de illegale verkooppunten deels van Nederland naar steden als Luik, Antwerpen en Gent verplaatst, zo constateert de Belgische politie. De bevoorrading vindt vanuit Nederland plaats, maar de kopers lopen minder risico omdat zij nog maar een deel van de route hoeven af te leggen. Degenen die de drugs vanuit Nederland naar de Belgische verkooppunten vervoeren zijn beter in staat de controles te omzeilen, door tijdstippen te kiezen waarop de kans op aanhouding klein is, bijvoorbeeld in de ochtendspits.⁸¹ Ook kunnen zij ‘verkenner’ vooruit sturen om na te gaan of de politie actief is.

Vanuit de optiek van het onderhavige onderzoek is met name de vraag van belang waar de buitenlandse dealers de handelshoeveelheden aankopen. In principe komen daarvoor drie wegen in aanmerking: malafide *coffeeshops*; via illegale verkooppunten; directe contacten met exploitanten van wietkwekerijen;

⁷⁷ Daarbij ging het met name om groepen Oost- en Zuidoost-Europeaanen, die tijdelijk in België verbleven, onder andere in Brussel, Antwerpen en Luik. Van daaruit pleegden zij in de wijde omgeving woninginbraken, of inbraken in bedrijven, en tevens garagediefstallen (diefstal van de autosleutel uit de woning, waarna vervolgens het voertuig werd ontvreemd). Zulke groeperingen werden ook in verband gebracht met carjackings en overvallen op woningen.

⁷⁸ Politie Midden- en West-Brabant, *Internationale drugsactie boekt resultaten*, persbericht 11 juni 2006.

⁷⁹ Politie Midden- en West-Brabant (2006), *Regionaal jaarverslag 2005*: p. 23.

⁸⁰ Project Courage, *Jaarverslag 2005*: p. 18.

⁸¹ Zie ook: T. Spapens en C. Fijnaut (2005): p. 133.

directe contacten met (leden van) criminele samenwerkingsverbanden. We gaan op deze drie mogelijkheden nader in.

In de gedoogde *coffeeshops* die zich aan de regels houden kan de consument maar een beperkte hoeveelheid verdovende middelen aankopen. Het valt echter niet uit te sluiten dat sommige *coffeeshops* zich daaraan weinig gelegen laten liggen. Dit komt bijvoorbeeld uit één van de interviews naar voren. Een voormalige *coffeeshophouder* vertelde dat hij ook grotere hoeveelheden softdrugs dan de toegestane gebruikershoeveelheid aan buitenlandse klanten verkocht. Het was dan ook niet voor niets dat zijn shop de deuren moest sluiten.

Respondent 16: “We kregen een inval in de *coffeeshop*. Er is natuurlijk teveel voorraad gevonden. Echt hoor, het gaat allemaal naar consumenten. Hiervan bestond de klantenkring voor 80 procent uit Belgen. Ze namen wel vaker grotere hoeveelheden mee. Tuurlijk, dat doen alle Belgen. Die komen hun handel hier halen, bij de shops. Ze gaan niet voor klein beetje elke keer naar Nederland rijden”.

Een andere mogelijkheid is dat de *coffeeshops* als contactpunten fungeren voor buitenlandse kopers die op zoek zijn naar grotere hoeveelheden verdovende middelen. Een gedetineerde die in het kader van Spapens (2006) werd geïnterviewd, verklaarde dat het leggen van zulke contacten via een *coffeeshop* zeer eenvoudig was. Volgens hem was dat een kwestie van aankomen met een luxe voertuig met een buitenlands kenteken en luidruchtig entree maken in de shop. Na een middagje rondhangen waren er dan, volgens hem, altijd wel mensen die vroegen wat hij nodig had en die hem in contact konden brengen met leveranciers. Hiermee is dus niet gezegd dat de uitbater of het personeel van de *coffeeshop* in kwestie doorverwijzen naar illegale verkooppunten: het kan ook een lid van de cliëntèle betreffen.

Kopers die ‘de weg weten’ kunnen in de tweede plaats direct hun inkopen doen bij illegale verkooppunten, of koeriers ter plekke de bestellingen laten ophalen. Spapens en Fijnaut (2005) constateerden dat in het zuiden van Limburg sprake is van een uitgebreide infrastructuur van locaties waar illegaal verdovende middelen, zowel soft- als harddrugs, worden verkocht.⁸² Zulke verkooppunten waren te vinden in uiteenlopende sociale huurwoningen, appartementen in flats of kamers in panden die eigendom waren van louche huisjesmelkers. Zo’n infrastructuur kan ook in andere grensgemeenten worden aangetroffen. Alleen in Bergen op Zoom en Roosendaal bijvoorbeeld, werden in 2004 al 83 panden als illegale verkooppunten voor verdovende middelen aangemerkt.⁸³ Een jaar later waren er daarvan, als gevolg van een geïntensiveerde handhavingsaanpak in het kader van het project Courage, nog 34 over.⁸⁴ Op illegale verkooppunten worden regelmatig aanzienlijke hoeveelheden verdovende middelen aangetroffen. Zo werd in maart 2005 in

⁸² Bij de handel in harddrugs gaat het met name om drugstoeristen die voor eigen gebruik inkopen.

⁸³ Project Courage, Jaarverslag 2005, p. 9.

⁸⁴ Ibidem.

een loods in Maastricht bijvoorbeeld 34,5 kilo softdrugs en 60.000 euro aangetroffen.⁸⁵

De handel hoeft niet persé op vaste illegale verkooppunten plaats te vinden. De koper en verkoper kunnen ook telefonisch afspraken om op een andere plaats, bijvoorbeeld een wegrestaurant, over de hoeveelheid, prijs en kwaliteit te onderhandelen. Het Euregionale Opsporingsteam (EOT) van de politieregio Limburg-Zuid verrichte in 2004 een onderzoek waarin een crimineel samenwerkingsverband op die manier bezig was met de verkoop van ruim tien kilo cannabis en enkele duizenden xtc-pillen aan Duitse kopers.⁸⁶ In dat specifieke geval hadden de handelaars zelf geen wietkwekerijen, en betrokken zij de softdrugs van een tweetal contacten in het Maastrichtse criminele milieu. Uit de interviews en de onderzochte dossiers van afgesloten opsporingsonderzoeken kwamen echter ook enkele voorbeelden naar voren van exploitanten van wietkwekerijen die zelf over handelscontacten met buitenlandse afnemers beschikten. Zo werd één van de betrokkenen in casus 2 aangehouden toen hij, met enkele anderen, op een parkeerplaats bezig was een zending softdrugs over te laden in de auto van een Franse drugskoerier. En één van de geïnterviewde wiettelers zei er het volgende over:

Respondent 11: “Ik hoef niet kilo’s te gaan verkopen overal en nergens, al mijn wiet gaat weg en daar komt een vast bedrag voor terug. Iedere week gaat er wiet weg. En ik kan zeggen dat dit allemaal naar het buitenland gaat, o.a. Duitsland. Ik heb natuurlijk mijn mannetjes hier aan wie ik het wegbreng en zij zorgen dat het op de juiste plek komt. Ik heb twee vaste afnemers en al mijn contacten lopen via hun”.

Tot slot bleken criminele samenwerkingsverbanden op uiteenlopende manieren betrokken bij de export. Enerzijds onderhielden zij rechtstreekse handelscontacten met buitenlandse afnemers, bijvoorbeeld in casus 5 en casus 8. Anderzijds verkochten zij de wiet eerst aan handelaars in Nederland, die vervolgens voor de export zorgden. Een goed voorbeeld hiervan is te vinden in casus 13. In deze zaak ging het om een groepering die actief was in Venlo, en die wekelijks tientallen kilo’s softdrugs verkocht aan dealers in Duitsland. De bestellingen werden opgehaald door Duitse drugskoeriers, maar ook wel door Nederlanders bij de kopers thuis afgeleverd. De groepering in kwestie betrok de cannabis onder meer van het criminele samenwerkingsverband dat in casus 7 wordt beschreven, maar daarnaast ook van andere groeperingen, onder meer in Brabant-Noord en Limburg-Noord.

4.3 Nederlandse betrokkenheid bij hennepkwekerijen in het buitenland

De tweede internationale dimensie van de Nederlandse wietteelt die kan worden onderscheiden, is de betrokkenheid van Nederlanders bij hennepkwekerijen in het buitenland. Dat kan enerzijds de vorm krijgen van Nederlandse zelfstandige thuistelers, exploitanten of criminele

⁸⁵ Politie Limburg-Zuid, *Grote drugsvangst*, 16 maart 2005.

⁸⁶ Zie T. Spapens (2006).

samenwerkingsverbanden die in het buitenland kwekerijen inrichten, en anderzijds van buitenlandse telers die een beroep doen op Nederlandse *growshops* of andere inkopers of faciliteerders.

Met name in België, en in mindere mate in Duitsland, wordt de laatste jaren een toenemend aantal hennepkwekerijen aangetroffen. De Belgische minister van Justitie Onkelinx meldde in januari 2006 aan het parlement een aanzienlijke stijging van het aantal grote cannabisplantages, dat wil zeggen met 500 planten of meer, dat werd aangetroffen. In 2003 ging het om 12 grote hennepkwekerijen. Een jaar later waren het er al 35. En in 2005 waren in België, tot en met de maand augustus, reeds 58 grote kwekerijen ontdekt.⁸⁷ In de Duitse deelstaat Nordrhein-Westfalen werden in 2005 in totaal 10 (grotere) kwekerijen gevonden, tegen 12 in 2004. Hier was derhalve sprake van een lichte daling van het aantal, maar daar stond tegenover dat de omvang van de plantages was toegenomen: de hoeveelheid in beslag genomen planten steeg van 23.402 naar 51.033.⁸⁸

Met name in België worden de cannabisplantages vooral in de grensgebieden met Nederland aangetroffen. In 2004 werden bijvoorbeeld in de arrondissementen Turnhout en Tongeren zo'n 45 kwekerijen opgespoord.⁸⁹ In 2005 was, alleen al in het in het arrondissement Tongeren, het aantal door de politie gevonden kwekerijen toegenomen tot 54 stuks. In andere arrondissementen die aan Nederland grenzen werden in 2004 26 (Hasselt), 25 (Antwerpen), 24 (Dendermonde), 22 (Luik), 9 (Verviers) en 3 (Eupen), hennepkwekerijen aangetroffen.

Bij de Belgische hennepkwekerijen blijken Nederlanders vaak op de één of andere manier betrokken. Dit weerspiegelt zich ook in het internationale rechtshulpverkeer. In 2005 ging zo'n tien procent van het rechtshulpverkeer tussen België en de politieregio's Midden- en West-Brabant en Zeeland, over Nederlanders die in verband waren gebracht met cannabisplantages in België.⁹⁰ In 2001 speelde dat thema nog vrijwel geen enkele rol.⁹¹

Hoewel het aantal aangetroffen hennepkwekerijen in de Belgische en Duitse grensregio's nog altijd in het niet valt bij de Nederlandse cijfers, is wel sprake van een snelle toename van het aantal aangetroffen kwekerijen. Of daarbij ook een rol speelt dat de Belgische en Duitse politie alerter is geworden op cannabisplantages, of dat sprake is van een reële toename valt niet te zeggen. Het staat echter buiten kijf dat de Belgische en Duitse autoriteiten zich zorgen maken over een mogelijke verplaatsing van de wietteelt vanuit Nederland. Het is dan ook de vraag wat de achtergrond is van de Nederlandse

⁸⁷ Senat de Belgique, Annales, 19 janvier 2006, via: <http://www.senate.be>.

⁸⁸ Landeskriminalamt Nordrhein-Westfalen, *Lagebild Rauschgiftkriminalität in Nordrhein-Westfalen 2005*.

⁸⁹ Federale Politie, 2006, *Analyse cannabisplantages in België*: p. 13.

⁹⁰ Het rechtshulpverkeer werd onderzocht in het kader van een lopend onderzoek naar de criminaliteitsproblematiek in de Belgisch-Nederlandse en Duits-Nederlandse grensgebieden. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties door de Universiteit Tilburg en de TU Twente.

⁹¹ Het rechtshulpverkeer met betrekking tot 2001 werd onderzocht in het kader van C. Fijnaut, T. Spapens en D. van Daele (2005).

betrokkenheid bij de kwekerijen. Een nadere analyse van het rechtshulpverkeer met België wijst uit dat die drieledig is.

Het rechtshulpverkeer gaat ten eerste over Nederlanders die in België een huis hebben gekocht, en vervolgens zelf een hennepkwekerij in hun woning hebben ingericht, of met een Nederlandse exploitant in zee zijn gegaan. In de tweede plaats betreft het gevallen waarin Nederlanders leegstaande woningen of bedrijfspanden hebben gehuurd waarin cannabisplantages werden gevonden. Tot slot gaat het om Belgische telers, die de kweekbenodigdheden in Nederland bij een *growshop* hebben gekocht, en eventueel ook de oogsten in ons land verkopen. We gaan op deze drie varianten nader in.

In de afgelopen jaren is, in het grensgebied met België, sprake van een stijgend aantal Nederlanders dat over de landsgrens een huis heeft gekocht. Daaronder blijken zich ook de nodige (potentiële) hennep telers te bevinden. In het Belgische Lanaken werden in de afgelopen jaren bijvoorbeeld diverse kwekerijen aangetroffen in panden waar Nederlanders woonden.⁹²In casus 2 had de exploitant, die zelf woonachtig was in Zeeuwsch-Vlaanderen, diverse Nederlandse kennissen die naar België waren verhuisd, en die graag een hennepkwekerij in hun woning wilden laten installeren. De kwekerijen werden ter plaatse door leden van het criminele samenwerkingsverband opgebouwd. In casus 1 woonde één van de hulpkrachten van het criminele samenwerkingsverband in een Belgisch grensdorp, en hij had in zijn woning tevens een wietkwekerij.

Het inrichten van een kwekerij in België heeft, volgens de geïnterviewde telers, zowel voor- als nadelen. Een eerste voordeel is dat het in België veelal gaat om vrijstaande woningen in plattelandsdorpen, waardoor het risico dat omwonenden gaan klagen vanwege stankoverlast of brandgevaar een stuk kleiner is.

Respondent 10: In de shop hoorde ik van iemand dat hij in België een huis heeft gekocht met een stuk grond eraan. Hij heeft achteraan op zijn grond een grote container in de grond gegraven en een aggregaat aangesloten. Nou wie wil daar nog achter komen? Hij woont gewoon in zijn huurwoning in Nederland en niemand weet dat hij in België een huis heeft gekocht waar hij kweekt. Hij heeft geen last van burens dus dat maakt ook niet uit. En maar kweken”.

Een ander voordeel is dat de Belgische energiebedrijven afwijkingen in het stroomverbruik (nog) niet doorgeven aan de opsporingsinstanties.

Respondent 10: “Het is daar ook makkelijk met de stroom. Een Belgische klant vertelde me dat hij stroom rechtstreeks van de stroomdraad aan de kant van de weg trekt. In België lopen die draden boven de grond zo een huis naar binnen en dan weer naar de straat. Echt een lachertje. Hij vertelde ook dat als ze daar langs kwamen om de meter op te meten en je was niet thuis, je een briefje in je bus kreeg. Daarin vroegen ze of je wilde bellen om een afspraak te maken. Nou dan doe je dat

⁹² Het Belang van Limburg, *Cannabisplantage ontdekt in appartement Lanaken*, 22 februari 2005, Het Belang van Limburg, *Politie vindt cannabisplantage in Lanaken*, 13 april 2005, Het Belang van Limburg, *Politie vindt weedplantage in Gellik*, 10 juni 2005. Lanaken grenst direct aan Maastricht en kan, gezien het percentage Nederlanders dat er woonachtig is, vrijwel worden beschouwd als een (gegoede) buitenwijk van die stad.

niet en dan komen ze niet. Een andere jongen uit België vertelde dat bij hem de stroom nooit wordt opgemeten. Je hoeft alleen maar een briefje in te vullen en de stand zelf door bellen. Handig toch”

Voorts vertoont de Belgische wetgeving (nog) de lacune dat pas sprake is van een strafbaar feit wanneer er is geoogst. Een geïnterviewde kweker die in een Belgisch grensdorp woont werd door de politie gearresteerd, maar niet veroordeeld omdat hij aannemelijk kon maken dat er nog niet was geoogst.

Respondent 2: “Mijn derde hokje was toen ik was verhuisd naar België. Ik had daar een losstaande schuur. Daar had ik in totaal iets van 500 plantjes gehad. (...) Mijn laatste hokje was ook in België, verder de grens over. Hier had ik twee grote kamers vol gezet, het waren iets van 700 plantjes. (...) Nee, ben wel een keer gepakt in België, maar daar hebben ze me niets kunnen maken. Ik heb gezegd dat dit mijn eerste keer is dat ik het heb gedaan en dat ik nog niet heb geoogst. Ze hebben me gepakt voordat ik kon oogsten. Dus zo heb ik er niets aan verdiend, alleen maar in geïnvesteerd. Maar ik heb vrijspraak gekregen omdat ik nog niet had geoogst en dit niet strafbaar is in België.”

Tegenover deze voordelen staat echter het nadeel dat de thuistelers, wanneer het bewijs van de oogst wel kan worden geleverd, in België aanzienlijk zwaarder worden bestraft dan in Nederland. In november 2006 werden bijvoorbeeld drie Nederlanders in België veroordeeld tot celstraffen van tien tot achttien maanden, voor een cannabisplantage waarin 400 planten stonden.⁹³

De tweede vorm van Nederlandse betrokkenheid bij hennepkwekerijen in België betreft de gevallen waarin de huurder van leegstaande woningen of bedrijfspanden waarin wietkwekerijen worden gevonden, een Nederlander blijkt te zijn. Ook bestaat de mogelijkheid dat bij zo'n pand bijvoorbeeld regelmatig voertuigen met een Nederlands kenteken werden gezien. Als dit het geval is kan middels rechtshulpverzoeken worden gevraagd om nadere identificatie of een verhoor van de huurders of de kentekenhouders. Nader onderzoek in Nederland leverde echter meestal niet veel op.

De panden bleken in de onderzochte gevallen te zijn gehuurd met behulp van de identiteitspapieren van personen die zelf niet bij de kwekerij betrokken waren. In casus 7 bijvoorbeeld, werden, tijdens een zoeking in de *grow shop* die door de organisator in kwestie werd gedreven, kopieën van diverse identiteitsbewijzen aangetroffen. Die waren deels gestolen, deels door de eigenaar, al dan niet terecht, als vermist opgegeven en deels vrijwillig ter beschikking gesteld.

In de meeste gevallen wordt gebruik gemaakt van katvangers, die hun eigen identiteitspapieren beschikbaar stelden voor het aangaan van het huurcontract. Zij lieten zich alleen zien bij de ondertekening van dat contract, of zelfs dat niet. De katvangers bleken zich, wanneer zij werden verhoord, meestal van de domme te houden. Het kwam echter ook voor dat zij rustig vertelden dat zij hun identiteitspapieren tegen betaling aan iemand anders ter beschikking hadden gesteld. Uiteraard verklaarden zij verder niets over deze opdrachtgevers. De katvangers leken bovendien niet erg te vrezen voor

⁹³ Gazet van Antwerpen, *Rechter in Turnhout geeft Nederlanders celstraf voor cannabisplantage*, 23 november 2006.

persoonlijke consequenties. ‘Als de Belgen me willen hebben moeten ze maar om uitlevering vragen’, stelde één van hen in een politieverhoor, uiteraard wetende dat dit niet zou gebeuren.

Wanneer in de politieregistratie de achtergrond van deze stromannen nader wordt onderzocht, blijkt dat de meesten contacten in het lokale criminele netwerk hebben. Zij zijn bijvoorbeeld aangetroffen in het gezelschap van gekende criminelen, zijn regelmatige bezoekers van horecagelegenheden die als ontmoetingsplaatsen van het milieu te boek staan, of zij hebben familiebanden met lokaal bekende wetsovertreders. Sommigen traden ook al op als katvanger voor kwekerijen in Nederland zelf, of hadden zelf al ooit een cannabisplantage in de eigen woning gehad. Het gaat doorgaans om personen uit achterstandswijken, die in financiële moeilijkheden verkeren. Zij worden, bijvoorbeeld in het café of via kennissen, benaderd om ‘iets bij te verdienen’, door hun identiteitspapieren uit te lenen. Een kleiner deel van de katvangers is zelf echter niet actief betrokken bij illegale activiteiten, althans voor zover dat uit het ontbreken van politiecontacten kan worden afgeleid.

De derde vorm van Nederlandse betrokkenheid bij hennepkwekerijen in het buitenland is facilitering. De inpandige wietteelt kan in principe in elk land plaatsvinden. Een Duitse of Belgische wietkweker kan zaken als groeilampen en potaarde eveneens eenvoudig in eigen land aanschaffen. Hij is voor hennepstekken en voor het afzetten van de oogsten echter afhankelijk van contacten in het criminele milieu. De Nederlandse thuisteler is wat dat aangaat in het voordeel: hij kan daarvoor immers eenvoudig terecht bij malafide *growshops*, en eventueel ook proberen cannabis van goede kwaliteit rechtstreeks aan een *coffeeshop* te verkopen.

Buitenlandse hennepkwekers kunnen deze problemen omzeilen door de benodigdheden in Nederland aan te kopen. Sommige *growshops* bieden op hun *website* zelfs informatie in meerdere talen aan, om buitenlandse klanten te lokken. In februari 2005 werden in de regio Limburg-Zuid bijvoorbeeld twee Hongaren aangehouden, die met een busje op weg waren naar hun thuisland. In het voertuig bevonden zich kweekbenodigdheden en 106 hennepstekken.⁹⁴

Het lag in dit geval niet voor de hand dat zij ook met de oogst terug zouden komen naar Nederland, maar meer dat deze in het thuisland zou worden afgezet. Deze figuur kon vaker worden aangetroffen, bijvoorbeeld ook met betrekking tot België. In april 2006 bijvoorbeeld, werden in het Belgische Leuven drie cannabisplantages opgerold waarbij Nederlanders betrokken waren, maar waarvan de opbrengst ter plaatse in het illegale circuit werd afgezet.⁹⁵ Recent werd een Belg door de rechtbank van Antwerpen tot vijf jaar celstraf veroordeeld voor het opzetten en runnen van een tiental hennepkwekerijen. In totaal werden daarbij 32 personen aangehouden. De hennepstekken kocht men bij een Nederlandse *growshop*, maar de gekweekte cannabis werd in Antwerpen en omgeving afgezet.⁹⁶

⁹⁴ Politie Limburg-Zuid, *Aantreffen hennep en kweekmateriaal in voertuig*, 22 februari 2005.

⁹⁵ De Standaard Online, *Drugshandelaars veroordeeld*, 18 augustus 2006. Bij deze kwekerijen waren meermaals auto's met Nederlandse kentekens gesignaleerd.

⁹⁶ *Gazet van Antwerpen, Tot vijf jaar cel voor 32-koppige drugsbende*, 22 december 2006.

De thuistelers in de grensgebieden kunnen echter, evenals de Nederlandse kwekers, ook hun oogsten bij een Nederlandse afnemer te koop aanbieden. Het initiatief voor het opstarten van de kwekerij ligt in deze gevallen bij de buitenlandse kweker. In casus 9 kon daarvan een voorbeeld worden aangetroffen. Hier had een in België woonachtige Nederlander die in geldnood was gekomen, besloten een hennepkwekerij te beginnen, en hij kocht de materialen in bij de *growshop* van de hoofdverdachte in deze zaak. Een rechtshulpverzoek van de Belgische autoriteiten had bijvoorbeeld betrekking op een ontdekte hennepkwekerij in het arrondissement Hasselt, waarbij de (Belgische) teler verklaarde dat hij de oogst aan een Nederlandse *growshop* in de regio Brabant Zuid-Oost verkocht, waar hij tevens de kweekbenodigdheden had aangeschaft.

De bezorgdheid van de Belgische en Duitse autoriteiten is vooral dat de praktijk van de bedrijfsmatige en grootschalige wietteelt in Nederland zich uitbreidt naar hun landen, of zich mogelijk anderszins verplaatst. Wat kan hierover, op basis van het onderhavige onderzoek, worden gezegd?

In hoofdstuk 3 is reeds gesteld dat *growshops* de drempel voor aspirant-wiettelers aanzienlijk verlagen, door *full-service* te bieden, met inbegrip van de inkoop van de oogsten. Het is onmiskenbaar dat ook buitenlandse telers daarvan kunnen profiteren. Dat hoeft zich niet noodzakelijkerwijs tot de buurlanden of de grensgebieden te beperken, zoals het voorbeeld van de Hongaren illustreert. De vraag of de facilitering vanuit Nederland ook betekent dat de hennepeteelt zich netto uitbreidt naar andere landen kon op basis van de beschikbare informatie echter niet worden beantwoord.

Een andere veronderstelling die, met name in België, kan worden beluisterd, is dat de hennepeteelt zich van Nederland naar de overzijde van de landsgrens verplaatst. Dit zou vooral worden ingegeven door de integrale aanpak die in Nederland steeds meer wordt toegepast.⁹⁷ Uit de interviews komt inderdaad naar voren dat thuistelers de pakkans in België kennelijk lager inschatten.⁹⁸ Uit de dossiers van de afgesloten opsporingsonderzoeken blijkt echter geen sprake van een bewuste voorkeur van de exploitanten en criminele samenwerkingsverbanden voor kweeklokaties in België. Zij maakten daarentegen gebruik van elke kans die zich aandienende, hetzij in de vorm van iemand die een deel van zijn woning beschikbaar wilde stellen, hetzij in de vorm van een leegstaand bedrijfspand of huis dan men kon huren. Waar dat pand zich bevond speelde in de overwegingen geen zichtbare rol. In zekere zin is dat ook verklaarbaar: de risico's voor de exploitanten en criminele samenwerkingsverbanden op de achtergrond zijn immers betrekkelijk klein. Leegstaande panden worden gehuurd op naam van katvangers die geen informatie verstrekken, en ook thuistelers zijn meestal niet geneigd namen te noemen.

Het stijgende aantal kwekerijen dat in België wordt gevonden, en waarbij sprake is van Nederlandse betrokkenheid, lijkt dan ook met name het gevolg van het toegenomen aantal Nederlanders dat zich in de afgelopen jaren in België heeft gevestigd.

⁹⁷ Zie hoofdstuk 1. In hoofdstuk 6 zal hierop nader worden ingegaan.

⁹⁸ Met betrekking tot Duitsland kon daarover geen nadere informatie worden verkregen.

4.4 Besluit

In dit hoofdstuk is de internationale dimensie van de Nederlandse wietteelt aan de orde gekomen. In de eerste plaats gaat het daarbij om de export van Nederlandse cannabis naar het buitenland, door drugstoeristen en drugskoeriers. Op basis van het onderhavige onderzoek kan worden geconcludeerd dat in de grensgemeenten in Zuid-Nederland sprake is van een uitgebreide infrastructuur van verkooppunten waar softdrugs worden verkocht. Wekelijks doen duizenden drugstoeristen, en waarschijnlijk tientallen drugskoeriers, Nederland aan om gebruikers- respectievelijk handelshoeveelheden verdovende middelen te kopen of op te halen.

Enerzijds blijken de exploitanten en criminele samenwerkingsverbanden die in hoofdstuk 3 werden beschreven over directe handelscontacten met buitenlandse afnemers te beschikken. Anderzijds wordt de wiet door hen aan groeperingen in Nederland verkocht die over de contacten met dealers in het buitenland beschikken. De smokkel heeft in belangrijke mate het karakter van leveringen ‘*on demand*.’ Kleine en middelgrote handelaren in Duitsland, België, Frankrijk en Groot-Brittannië plaatsen regelmatige (wekelijkse) bestellingen in Nederland, van die producten waar hun klantenkring belangstelling voor heeft. Softdrugs worden, per zending, in hoeveelheden van enkele honderden grammen tot zo’n 100 kilo gesmokkeld. Op het Europese continent is de pakkans voor de koeriers, ondanks het toegenomen aantal controle-acties, nog altijd betrekkelijk klein. Voor de smokkel naar Groot-Brittannië moeten meer afschermingsmaatregelen worden genomen.

De tweede internationale dimensie van de Nederlandse wietteelt is de betrokkenheid van landgenoten bij hennepkwekerijen in het buitenland. Vooral in België, en in mindere mate in Duitsland, wordt een toenemend aantal hennepkwekerijen aangetroffen. Men maakt zich dan ook zorgen over mogelijke verplaatsingseffecten. Als daarvan sprake is, lijkt het vooral te maken te hebben met het toenemend aantal Nederlanders dat zich in België heeft gevestigd. Onder deze emigranten bevinden zich de nodige personen die zelfstandig een wietkwekerij opzetten, maar ook mensen die bereid zijn een exploitant een cannabisplantage te laten installeren. In het laatste geval gaat het, evenals in Nederland, om bekenden uit het sociale netwerk. Van bewuste verplaatsing lijkt echter geen sprake: exploitanten en criminele samenwerkingsverbanden maken daarentegen vooral gebruik van de mogelijkheden die zich aandienen.

Daarnaast blijken Nederlandse *growshops* een rol te spelen bij buitenlandse hennepkwekerijen. Zij verkopen, met name in de grensregio’s, de (legale en illegale) kweekbenodigdheden desgewenst ook aan buitenlandse telers of exploitanten van wietkwekerijen. De opbrengst van de teelt bleek, door Belgische exploitanten die in Antwerpen en Leuven onderwerp van opsporingsonderzoek waren geworden, te worden afgezet in het illegale circuit ter plaatse. In Belgisch-Nederlandse grensgebieden konden echter ook voorbeelden worden aangetroffen waarin de oogst weer werd aangeboden op inkoopadressen in Nederland.

5 Bedrijfsmatige wietteelt en geweld

5.1 Inleiding

Het onderzoek van Bovenkerk en Hogewind (2003), waaraan in de onderhavige studie al een aantal keren werd gerefereerd, trok vooral de publieke en politieke aandacht vanwege de bevinding dat exploitanten de thuistelers in een deel van de gevallen zouden dwingen tot het installeren van kwekerijen in hun woning. Ook zouden telers, waarvan de kwekerij door de politie was ontdekt, geen verklaringen durven afleggen omdat dit zou worden vergolden met fysiek geweld. Deze dreiging met geweld werd gezien als een voor de georganiseerde misdaad typerende methode van beïnvloeding van personen en afscherming van de eigen activiteiten. Dit werd dan ook beschouwd als een aanwijzing dat de georganiseerde criminaliteit vaste voet had gekregen in de wereld van de wietteelt. In hoeverre sporen deze (interpretaties van) geweldsuitingen met ons empirisch materiaal?

In dit hoofdstuk wordt het geweld in relatie tot de wietteelt nader onderscheiden in drie typen. Om te beginnen gaat het om geweld dat direct aan het productieproces gerelateerd is (paragraaf 5.2). Daarbij gaat het enerzijds om verticaal geweld, van exploitanten tegen telers, en anderzijds om horizontaal geweld, dat wil zeggen onderling tussen verschillende exploitanten of leden van uiteenlopende criminele samenwerkingsverbanden.

In de tweede plaats kan geweld worden onderscheiden dat voortvloeit uit diefstallen van hennep uit kwekerijen (paragraaf 5.3). Deze praktijk van 'rippen' leidt er enerzijds toe dat wiettelers soms verregaande maatregelen treffen om hun kwekerijen te beschermen, waar eventuele dieven het slachtoffer van kunnen worden. Anderzijds kunnen diefstallen leiden tot wraakacties.

Tot slot lopen degenen die betrokken zijn bij de softdrugsproductie en –handel het risico te worden overvallen (paragraaf 5.4).

In het vervolg van dit hoofdstuk komen deze verschillende modaliteiten nader aan de orde. In paragraaf 5.5 zullen de bevindingen kort worden samengevat.

5.2 Geweld in relatie tot het productieproces

5.2.1 Verticaal geweld

Verticaal geweld kan worden gedefinieerd als geweld dat in ongelijke relaties wordt gebruikt, bijvoorbeeld van de exploitant tegen een thuiskweker die op de één of andere manier in gebreke is gebleven, of tegen een dienstverlener waarvoor hetzelfde geldt.

Gezien de strafrechtelijke achtergrond van sommige betrokkenen kan het zeker niet worden uitgesloten dat in onwelgevallige situaties geweld wordt gebruikt. Maar van een systematisch gebruik van geweld (of geweldsdreiging) om ervan verzekerd te zijn dat men zijn huis of schuur als kwekerij ter

beschikking stelt, zijn in de onderzochte dossiers noch in de interviews aanwijzingen gevonden. De exploitanten van hennepkwekerijen in woningen maakten gebruik van vrienden en kennissen, en die werden over de streep getrokken door het vooruitzicht van een gemakkelijke bijverdienste. Uit de interviews komt bovendien naar voren dat vrienden en kennissen van exploitanten hen juist zelf opzoeken, omdat zij graag wat willen bijverdienen. Slechts in casus 12 kon in zekere zin worden gesproken van ‘ronselen’, aangezien de exploitant en de teler elkaar in dat geval alleen kenden uit de *coffeeshop*.

Exploitanten financieren doorgaans de hele kwekerij, aangezien degene in wiens woning het geheel wordt opgezet daarvoor de middelen ontbeert. De kans bestaat dus dat een thuiskweker, wanneer de plantage wordt ‘geript’ of ontdekt door de politie, met een schuld wordt opgezadeld. In de wietteelt is het evenwel gebruikelijk dat de exploitant het verlies dat ontstaat als gevolg van de ontdekking van de thuiskwekerij voor zijn rekening neemt. Ook indien een hennepkwekerij wordt geript is hij dus zijn geld kwijt. Dit is het risico dat een exploitant neemt wanneer hij ergens een kwekerij installeert:

Respondent 15: “Alleen als je ooit gepakt wordt dan zeg je niet van wie het is. (...) En diegene die de kwekerij heeft betaalt, betaalt vervolgens al je boetes en dergelijke. Het is zijn risico en zijn geld”.

Respondent 13: “Het ene jaar leef je echt als een god in Frankrijk en kun je alles betalen, maar het andere jaar kun je zoveel pech hebben gehad dat al je hokken zijn geript of gepakt en dat je niets meer hebt. Dat is het risico van het vak”.

Natuurlijk zijn er vele thuiskwekers die verklaren te zijn begonnen vanwege financiële schulden, maar er kon geen enkel proces-verbaal worden aangetroffen waarin iemand stelt dat die schuld was ontstaan vanwege een eerdere kwekerij. In de interviews konden evenmin concrete gevallen worden aangetroffen waarin productieruimten onder dwang ter beschikking moesten worden gehouden van de exploitant. Daarbij zal ongetwijfeld een rol spelen dat de investeringskosten al na de eerste oogst zijn terugverdiend. Bovendien bleken er steeds voldoende gegadigden te zijn die een ruimte ter beschikking wilden stellen.

Toch vertelt een respondent uit een volksbuurt in één van de Brabantse steden iets over dwang. Hierbij geeft ze echter wel onbedoeld aan dat het toepassen van geweld of uitoefenen van dwang eerder uitzondering dan regel is, of wellicht dat het meer op geruchten dan op feiten is gebaseerd. Het zouden ‘Turken’ zijn die de ‘zwakkere’ mensen uit de buurt dwingen ruimtes ter beschikking te stellen:

Respondent 15: “Ik ken een vrouwtje in de bijstand die bang is voor de maatschappij en van iedereen. Een sociaal zwakker iemand. Turken komen dan daar binnen en zeggen, je hebt niets te zeggen ik pak je zolder af en ik ga kweken hier. Zo’n vrouwtje is in een zwakzinnige toestand en weet niet hoe de maatschappij is en hartstikke bang is om te praten of mensenschuw is.”

Soms werden samenwerkingsrelaties gestaakt door de exploitant als er over en weer een gebrek aan vertrouwen was. In zulke gevallen kwam evenmin toepassing van geweld of dwang naar voren uit de onderzoeksgegevens. De relatie werd simpelweg beëindigd, en het conflict werd daardoor niet op de spits gedreven:

Respondent 13 “Ik ben een keer opgelicht door een jongen. Ik had met hem een hok en hij zou de wiet wegbrengen. Ik weet zeker dat hij meer per kilo kreeg dan hij zei tegen me. Maar weet je,, het interesseert me niet. Het staat allemaal op zijn naam en hij loopt het risico. Ik doe daar niet te moeilijk over. Triest figuur, wat interesseert mij nou die 500 euro? Dus laat ik het maar. Maar dat wordt echt veel gedaan hoor. Of dan zeggen ze dat het minder kilo is dan dat het werkelijk is. Nou ook goed, ze doen allemaal maar”.

In het kader van het onderhavige onderzoek werden negentien dossiers van, soms grootschalige, afgesloten opsporingsonderzoeken bestudeerd. Slechts in één daarvan (casus 12) was sprake van geweld van een exploitant ten opzichte van een thuiskweker.⁹⁹ In een ander geval (casus 19) was sprake van impliciete dreiging.

In het eerste geval was de oorzaak van de geweldsexplosie de diefstal van een deel van een oogst van hennetoppen. Die lagen te drogen in de woning van de thuishouder toen ze werden gestolen. De exploitant verdacht de teler er echter van dat hij de oogst zelf had verduisterd, en probeerde hem met grof geweld tot een ‘bekentenis’ te dwingen. De exploitant stond weliswaar bekend als gewelddadig, maar hij had kennelijk niet eerder geweld gebruikt tegen degenen die voor hem kweekten. Bovendien kenden in dit geval de exploitant en de teler elkaar nauwelijks, hetgeen ook tamelijk ongebruikelijk is.

In het andere voorbeeld was sprake van een zeer grote kwekerij (30.000 planten) die was ingericht in een ondergrondse silo bij een boerderij. De eigenaar, die zelf op het perceel woonde, was in eerste instantie weliswaar akkoord gegaan met de installatie, maar kreeg daarbij in een later stadium toch de nodige bedenkingen. Vanwege het door hem gepercipieerde criminele kaliber van degenen die de plantage hadden opgezet, durfde hij hen echter niet meer de deur te wijzen.

Tot slot zou soms ook, volgens politiebronnen, sprake zijn van criminele samenwerkingsverbanden die bewust grote kwekerijen ‘op afstand’ zetten. In zulke gevallen financieren zij wel de inrichting en de planten voor, in ruil voor een percentage van de te verwachten opbrengst. Wanneer de kweker echter in gebreke blijft, bijvoorbeeld omdat zijn plantage wordt ontdekt of geript, of omdat de oogst mislukt, eisen zij toch minimaal de investering terug. Als de teler de schulden niet kan voldoen loopt hij de kans met (grof) geweld te worden geconfronteerd. Met name groeperingen uit de woonwagenwereld zijn, zo is de indruk van onderzoekers in de regio Brabant-Noord, bedreven in deze werkwijze: zij hoeven zich op deze manier niet met het productieproces bezig te

⁹⁹ Daarnaast werd door medewerkers van de pilot ‘Hennep en georganiseerde criminaliteit’ nog één andere zaak aangedragen waarin van verticaal geweld sprake was geweest. Van deze zaak kon in het kader van het onderhavige onderzoek het dossier echter niet worden achterhaald.

houden ('dat lijkt teveel op werken') maar kunnen zich aldus op de handel concentreren ('handel geeft status').¹⁰⁰

De conclusie uit het voorgaande is derhalve dat verticaal geweld niet mag worden uitgesloten, maar dat de mate waarin dit voorkomt lijkt mee te vallen. Deze bevinding was eveneens de uitkomst van een expertmeeting die in het kader van de pilot 'Hennep en georganiseerde criminaliteit' werd georganiseerd, over het onderwerp van geweld in relatie tot de bedrijfsmatige wietteelt.

5.2.2 Horizontaal geweld

Horizontaal geweld kan worden gedefinieerd als geweld dat enerzijds voortvloeit uit uiteenlopende handelstransacties die in het kader van het productieproces moeten worden verricht, en anderzijds als geweld dat zijn oorsprong vindt in concurrentie tussen criminele samenwerkingsverbanden.

Tijdens het productieproces van wiet zijn allerlei transacties aan de orde, bijvoorbeeld over de aankoop van productiemiddelen, maar meer nog met betrekking tot de verhandeling van het eindproduct. Daarbij kunnen uiteraard allerlei conflicten ontstaan, bijvoorbeeld als gevolg van het feit dat partners zich niet aan afspraken houden of betalingsverplichtingen niet nakomen, of wanneer de kwaliteit van de geleverde goederen tegenvalt. Als zich zulke conflicten voordoen kunnen de betrokken partijen uiteraard niet naar de rechter stappen. In plaats daarvan moeten zij er onderling uit zien te komen. Vaak blijkt dat ook te lukken. Goederen waar de klant niet tevreden over is kunnen bijvoorbeeld worden teruggenomen of er kan een vorm van schaderegeling worden overeengekomen. Soms blijft men gewoon zaken met elkaar doen, maar de consequentie kan ook zijn dat men elkaar vervolgens uit de weg gaat. Zo'n voorbeeld kwam naar voren in de interviews. Het betrof een respondent die wekelijks 40 tot 50 kilo hennep naar Engeland verkocht. De samenwerking met de Engelsen werd echter stopgezet, naar aanleiding van een mislukte transactie, zonder dat daar enig geweld aan te pas is gekomen.

Respondent 6: Ik heb hem een keer in contact gebracht met iemand anders en die heeft hem besodemieterd. Toen was ie pissig op mij. Ik ben toen naar Engeland geweest naar hem toe en we hebben een glas bier zitten drinken. Hij was helemaal over de zeik. Ik zei jongen, je hebt het niet van mij gekocht je hebt het van hem gekocht. Ik zat er helemaal niet tussen. Toch is ie in één keer gestopt met me."

¹⁰⁰ Deze werkwijze komt overigens niet uit de lucht vallen: hetzelfde principe werd door criminele samenwerkingsverbanden uit de woonwagenwereld toegepast met betrekking tot de productie van synthetische drugs. Laboranten kregen (gratis) een hoeveelheid van de essentiële grondstof PMK, en dienden in ruil daarvoor een hoeveelheid kant-en-klare xtc terug te leveren. Hoe en waar zij deze produceerden was verder hun eigen verantwoordelijkheid. Ook hier was sprake van zware fysieke bedreigingen of geweld wanneer zij in gebreke bleven en aldus met 'schulden' bleven zitten. Zie T. Spapens (2006).

Het is echter ook mogelijk dat er geen vergelijk komt, waardoor het conflict kan escaleren. In de onderzochte dossiers van afgesloten opsporingsonderzoeken konden daarvan enkele voorbeelden worden aangetroffen.

In casus 5 werd een afnemer van een partij cannabis die weigerde te betalen op niet mis te verstane wijze onder de neus gewreven dat dit tot zware repercussies zou leiden. De betrokkene was zelf ondergedoken, maar vervolgens werd zijn vader aansprakelijk gesteld. Kennelijk slaagde hij er uiteindelijk in een betalingsregeling te treffen.

In casus 7 werd in april 2005 een grove aanslag gepleegd, waarvan de exacte achtergrond overigens niet duidelijk is geworden. Daarbij werd met een gestolen auto de voorpui van de woning van het slachtoffer geramd. Vervolgens werd hij zwaar mishandeld. De daders staken daarna het voertuig in brand, waarop ook de woning vlam vatte. Dit voorval vormde mede de aanleiding om het reeds lopende opsporingsonderzoek tegen de verdachten in casus 7 te intensiveren.

In het algemeen bestaat bij politiefunctionarissen de indruk dat veel gevallen van moord en doodslag in het Zuid-Nederlandse criminele milieu, althans in de afgelopen jaren, rechtstreeks met de wietteelt in verband staan. In het kader van de pilot 'Hennep en georganiseerde criminaliteit' werden daarom de onderzoeken naar moord of doodslag die in de afgelopen vijf jaar in de zes Zuid-Nederlandse politieregio's werden uitgevoerd nader onderzocht. Uit die inventarisatie bleek dat ongeveer 10 procent van alle zaken waarin een TGO was opgestart, met hennep te maken had. Dat lijkt een relatief laag percentage, maar daarbij moet wel worden aangetekend dat verreweg de meeste zware geweldsdelicten voortvloeien uit relatieconflicten en niet uit problemen rondom illegale activiteiten. In dat licht geplaatst is het percentage dan ook hoog te noemen.

De exacte achtergrond van geweldsuitbarstingen tussen collega-criminelen blijft veelal onduidelijk. Van de Port (2001) constateerde in een onderzoek naar liquidaties in het criminele milieu, dat bijvoorbeeld lang niet altijd sprake hoeft te zijn van rationeel gedrag. Emoties kunnen in ruzies of conflicten gemakkelijk de overhand krijgen en, wanneer de betrokkenen reeds gewapend zijn en een 'kort lontje' hebben, snel uit de hand lopen. Van korte lontjes was ook in de onderzochte dossiers enkele keren sprake. Zo was één van de hoofdverdachten al eens tot een langdurige gevangenisstraf veroordeeld voor een tweevoudige doodslag, en een ander voor het schieten op een politieman.

Horizontaal geweld lijkt echter vooral voort te vloeien uit onenigheid over handelstransacties en niet uit een eventuele concurrentiestrijd tussen afnemers. Voor het laatste zijn geen aanwijzingen gevonden. Er is eerder sprake van het tegendeel: de verschillende samenwerkingsverbanden deden in de onderzochte gevallen juist regelmatig zaken met elkaar, als één van hen op zoek was naar cannabis, of wanneer er juist sprake was van een overschot dat men via de eigen afzetkanalen niet kwijt kon.

5.3 Wraakacties in verband met het rippen van kwekerijen

In de wereld van de georganiseerde wietteelt in Zuid-Nederland is het stelen van oogsten uit kwekerijen, oftewel rippen, kennelijk schering en inslag. Opmerkelijk is dat zelfs in de interviews enkele respondenten openlijk over hun bereidheid praten om een ander te rippen:

Respondent 13 “We gingen naar een hok van 10.000 planten en wilden alles weghalen. Dit is een beetje uit de hand gelopen. Ze kwamen van de beveiliging naar buiten gelopen met pistolen. We hadden wel andere jongens meegenomen met een pistool, maar het zijn echt linke jongens weet je. Het was echt een groot hok. We zijn toen zonder iets keihard weggerend.”

Ook in mediaberichten wordt regelmatig bericht gegeven van ripacties. De volgende gevallen zijn voorbeelden uit persberichten. Op 12 juli 2005 werden drie personen op heterdaad betrapt bij een inbraak in een woning in Hooge Zwaluwe. Daar bleek een cannabisplantage met ongeveer 500 planten te staan.¹⁰¹ Op 21 juli 2005 betrapte de politie in Breda twee personen die bezig waren met het stelen van hennepplanten in een kwekerij, die nagenoeg oogstrijp waren. Er stonden 1.600 planten in deze kwekerij.¹⁰² In oktober 2005 werd in Eindhoven door de politie een inbraak in een hennepkwekerij vastgesteld, waarbij 740 planten waren gestolen.¹⁰³ Deze voorbeelden kunnen naar believen worden aangevuld.

De telers nemen uiteenlopende maatregelen om diefstal uit kwekerijen te voorkomen. Het meest kwetsbaar zijn de plantages in bedrijfsloodsen of leegstaande woningen, waar immers niemand aanwezig is die de poging tot diefstal kan (proberen te) voorkomen. Degenen die deze kwekerijen installeren brengen dan ook het nodige zware hang- en sluitwerk aan. Doorgaans wordt ook een beveiligingssysteem geïnstalleerd, bijvoorbeeld in de vorm van een alarminstallatie die een bericht naar een mobiele telefoon verstuurt. Dat kan de GSM van de eigenaar van de kwekerij zelf zijn, maar ook een ingehuurde ‘bewaker.’ In casus 19 was bijvoorbeeld sprake van zo’n persoon, die kennelijk in de buurt van de kwekerij verbleef, en die telkens binnen enkele minuten ter plaatse was als zich iets ongebruikelijks voordeed. In een ander geval, dat in de basispolitieregistratie werd aangetroffen, waren personen uit het portierswereldje van één van de Brabantse steden ingehuurd. Zij kwamen zeer snel ter plekke toen de politie de kwekerij binnentrad. In enkele andere kwekerijen werden *booby-traps* aangetroffen, bijvoorbeeld in de vorm het onder stroom gezette deurklinken, of een explosief dat af zou gaan wanneer de deur werd geopend.

Dat één en ander soms zware gevolgen kan hebben wordt geïllustreerd door een geval dat zich in november 2002 afspeelde. Daarin schoot iemand

¹⁰¹ Politie Midden- en West-Brabant, *Rippers van hennepkwekerij op heterdaad betrapt*, 12 juli 2005.

¹⁰² Politie Midden- en West-Brabant, *Persberichten district Breda*, 21 juli 2005

¹⁰³ Politie Brabant Zuid-Oost, *2e persbericht van zondag 30 oktober 2005*, 30 oktober 2005.

door een glazen deur op personen waarvan hij dacht dat zij bezig waren zijn hennepkwekerij leeg te halen. In werkelijkheid betrof het leden van een arrestatieteam van de politie. De verdachte hield tijdens de nachtelijke uren een geladen pistool onder handbereik, en toen hij mensen in zijn woning hoorde scharrelen, stond hij onmiddellijk op, laadde het pistool door en aarzelde niet te schieten.¹⁰⁴ In mei 2006 verdwenen in het Limburgse Venray twee Marokkaanse jongens spoorloos. Uit het politieonderzoek kwam naar voren dat zij vermoedelijk bezig waren geweest met het stelen van hennepplanten uit een kwekerij. Deze zaak was bij de afronding van dit rapport nog niet opgelost.

Ondanks dit soort 'preventiemaatregelen' valt de diefstal uit kwekerijen niet altijd te voorkomen. Het ligt voor de hand dat de teler die zoiets overkomt in grote woede ontsteekt, en aangezien hij niet naar de politie kan stappen – er zijn overigens in de politieregistratie enkele voorbeelden aangetroffen waarin de teler dat wel deed, maar uiteraard nul op rekest kreeg – zal hij zelf op de één of andere manier genoegdoening moeten zien te krijgen. Het probleem is te achterhalen wie verantwoordelijk moet worden gehouden. Daarbij wordt de beschuldigende vinger in de praktijk al snel gericht op personen die, naast de telers zelf, op de hoogte waren van het bestaan van de kwekerij, en die bovendien hadden kunnen uitrekenen wanneer de planten oogstrijp zouden zijn. Bij deze vorm van eigen rechter spelen is het risico op fouten uiteraard aanzienlijk: de kwekerij kan immers ook meer toevallig door rippers zijn ontdekt, of één en ander kan het gevolg zijn van loslippigheid van de betrokkene zelf.

In casus 11 leidde de diefstal van planten uit een kwekerij tot onenigheid omdat de elektriciën, die de stroomvoorziening had aangelegd, er door de eigenaren van de plantage van werd verdacht dat hij de locatie had verraden aan een bekende 'ripper' van kwekerijen. De slachtoffers, waarvan tenminste één ook geen kleine jongen in het lokale criminele milieu was, riepen hem daarop ter verantwoording. Het gesprek liep echter uit de hand, waarna een schietincident volgde en de elektriciën zwaar gewond raakte. Tegen de hoofdverdachte werd vijf jaar celstraf geëist.

In casus 7 kwam de verdenking van betrokkenheid bij het leegstelen van een hennepkwekerij een Eindhovenenaar te staan op een aantal salvo's uit een machinepistool die op zijn woonwagen gericht waren. Daarbij vielen overigens geen gewonden.

5.4 Overvallen op betrokkenen bij de wietteelt of -handel

Personen die betrokken zijn bij illegale activiteiten zijn in zekere zin ook zelf aantrekkelijke doelwitten voor overvallen en berovingen. De daders in kwestie zullen immers veronderstellen dat het slachtoffer geen (volledige) aangifte van gestolen geld of goederen zal durven doen bij de politie, wanneer die afkomstig zijn uit illegale activiteiten. Ook uitbaters van *coffeeshops* en *growshops* lopen het risico van beroving. Overvallers lijken *coffeeshops* als aantrekkelijke doelwitten te beschouwen, niet alleen vanwege de aanwezigheid van geld, maar

¹⁰⁴ Zie LJN: AL 1456, 22 september 2003.

ook vanwege de voorraad wiet, die eventueel kan worden doorverkocht. Om dezelfde reden zijn *growshops* waar wiet wordt ingekocht aantrekkelijk voor overvallers. Uit de onderzochte dossiers van afgesloten opsporingsonderzoeken bleek dat diverse personen die daarin een rol speelden, met overvallen te maken hadden gehad.

In casus 2 werd de *coffeeshop* overvallen waar een deel van de oogst uit de kwekerijen van de exploitant naartoe ging. Voor deze overval werden enkele Antillianen aangehouden en veroordeeld. Hun vriendjes vielen daarop nog een tijdlang de uitbater van de winkel lastig, omdat die de overvallers ‘verraden’ zou hebben aan de politie.

In casus 6 trad één van de hoofdverdachten bemiddelend op bij een diefstal uit de woning van een Turkse *coffeeshopeigenaar*. Daarbij werd uit een kluis een bedrag van enkele tienduizenden euro’s gestolen, alsmede een hoeveelheid verdovende middelen, en daarnaast werden ook andere waardevolle voorwerpen ontvreemd. Het slachtoffer kwam er al snel achter dat een groep jeugdige Marokkanen uit Den Bosch verantwoordelijk was geweest voor de overval, en kondigde wraakacties aan. Dat maakte, kennelijk vanwege het criminele kaliber van de uitbater van de *coffeeshop*, zo’n indruk dat de daders eieren voor hun geld kozen. Zij toonden zich direct bereid de gestolen goederen terug te geven. Dat gebeurde dan ook, minus de drugs (die waren reeds gebruikt).

In casus 10 werd de hoofdverdachte slachtoffer van een overval in zijn woning. Onder bedreiging van een pistool en een hakbijl werd de organisator door drie gemaskerde daders gedwongen geld af te geven. Ze rukten een kluis uit de muur van de huiskamer waar ongeveer 60.000 euro in zat. De organisator in kwestie was hierdoor zo aangeslagen dat hij serieus van plan was te stoppen met de illegale activiteiten. Later kwam hij overigens op dat besluit terug.

In een interview vertelt een voormalige *coffeeshop*-eigenaar over zijn slachtofferschap. Hij werd een aantal jaren geleden beroofd door een groep Antillianen:

Respondent 16: “Ik ben zelf ook een keer beroofd in de *coffeeshop*. We hadden een speciaal hok waar mensen wiet konden kopen. Het was sluitingstijd en iedereen was naar buiten. Ik was in het hok geld aan het natellen toen ineens 3 mannen naar binnen liepen. Ik keek omhoog en voor me stond een kerel met bivakmuts. Eerst dacht ik nog dat een vriend van me een geintje wilde uithalen. Hij trok zijn pistool en richtte deze onder het glas door naar me. Ondertussen zag ik een andere over de toonbank springen en het geld uit de kassa pakken. Ik moest alle wiet en hasj afstaan en ze hebben al het geld meegenomen. Het was een stel Antillianen. We hebben ze nadien niet meer kunnen pakken. Zij komen met het vliegtuig speciaal overgevlogen om een beroving te doen, geld te pakken en snel weer terug te vliegen. Ze hebben een paar duizend euro buitgemaakt en een paar honderd gram hasj en wiet. Op dat moment was ik nog niet eens zo zeer geschrokken, die klap kwam eigenlijk pas achteraf”.

5.5 Besluit

De vraag die in dit hoofdstuk aan de orde werd gesteld was in hoeverre de wereld van de wietteelt met harde hand beheerst wordt door criminele samenwerkingsverbanden. Uit het onderzoek blijkt onmiskenbaar dat in de

wereld van de wietteelt regelmatig sprake is van (zwaar) geweld. Dat geweld wordt echter, uitzonderingen daargelaten, niet door exploitanten uitgeoefend tegenover telers of andere uitvoerenden (knippers, elektriciens). Horizontaal geweld is daarentegen wel met enige regelmaat aan de orde, hoewel conflicten ook in der minne worden geschikt. Bij horizontaal geweld zijn met name criminele samenwerkingsverbanden betrokken. Hoewel de aanleiding van de conflicten vaak duister blijft, lijkt het bovenal te gaan om onenigheid die voortvloeit uit mislukte transacties, wanbetaling, et cetera. Er lijkt tot nog toe geen sprake van concurrentiestrijd tussen groeperingen onderling.

Geweld in relatie tot de wietteelt vloeit in de tweede plaats voort uit het rippen van hennepkwekerijen, of pogingen daartoe. Grote kwekerijen in bedrijfspanden zijn in de regel voorzien van een alarmsysteem, en bij onraad komt binnen enkele minuten een (gewapende) bewaker ter plaatse. Een (onervaren) dief loopt dus grote risico's. Daarnaast kunnen slachtoffers van diefstal zelf wraakacties op touw zetten, als zij vermoeden wie de dader zou kunnen zijn.

Tot slot kan nog een derde vorm van geweld in relatie tot de cannabisbranche worden onderscheiden, namelijk het risico van gewapende overvallen op *coffeeshop*- of *growshop*houders. De conclusie van Bovenkerk en Hogewind dat er sprake is van een verontrustende ontwikkeling in de wietteelt omdat thuistelers met geweld door georganiseerde criminelen zouden worden gedwongen kwekerijen in hun woningen te installeren, kan echter niet door ons worden onderschreven.

6 De aanpak van de wereld achter de wietteelt

6.1 Inleiding

Het kweken van hennep, alsmede het exporteren van cannabis of andere *softdrugs*, is strafbaar gesteld in de Opiumwet (OW). Softdrugs vallen onder Lijst II. Artikel 3 OW bepaalt dat het verboden is stoffen behorende tot lijst II binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen (lid a); te telen, te bereiden, te bewerken, te verwerken, te verkopen, af te leveren, te verstrekken of te vervoeren (lid b); aanwezig te hebben (lid c); te vervaardigen (lid d).¹⁰⁵

In artikel 11 OW wordt de strafmaat bepaald met betrekking tot artikel 3 OW. Lid 1 bepaalt dat 'hij die handelt in strijd met een in artikel 3 gegeven verbod, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van de tweede categorie. Lid 2 bepaalt dat 'hij die opzettelijk handelt in strijd met een in artikel 3 onder B, C of D, gegeven verbod, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie'. Lid 3 stelt dat 'hij die in de uitoefening van een beroep of bedrijf opzettelijk handelt in strijd met een in artikel 3 gegeven verbod, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vijfde categorie'. In lid 4, tot slot, is vastgelegd dat 'hij die opzettelijk handelt in strijd met een in artikel 3 onder A, gegeven verbod, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vijfde categorie.'¹⁰⁶

In de beleidsregels Drugs, die worden uitgevaardigd door het College van Procureurs-Generaal (CPG), is echter nader bepaald dat indien er geen sprake is van bedrijfsmatige teelt, de kweker afstand kan doen van de planten, en in dat geval zal een politiesepot volgen. Deze grens is gelegd bij vijf planten.¹⁰⁷ In Nederland leeft breed de gedachte, zelfs bij veel politiemensen, dat het telen van maximaal vijf planten niet strafbaar zou zijn. Dat is echter onjuist: het CPG heeft louter bepaald dat in zo'n geval geen vervolging plaatsvindt.

Zoals reeds in hoofdstuk 1 werd beschreven zijn in de zogenoemde 'Cannabisbrief' van 2004, door de regering uiteenlopende maatregelen aangekondigd om de wietteelt in Nederland te beteugelen. In dit hoofdstuk komt nader aan de orde op welke wijze die in de afgelopen jaren gestalte hebben gekregen. Daarbij wordt ten eerste nagegaan welke aanpak is toegepast ten aanzien van de afzonderlijke kwekerijen – die dus zowel 'eigendom' van zelfstandige telers, exploitanten als criminele samenwerkingsverbanden kunnen zijn – hoe deze inspanningen zich vertalen in cijfers, en welke effecten

¹⁰⁵ Bovendien kunnen door de Minister van Justitie, krachtens artikel 3a, vijfde lid, stoffen onder de werking van artikel 2 en 3 worden gebracht, in afwachting van toevoeging aan Lijst I of Lijst II.

¹⁰⁶ Artikel 11 bevat ook nog een lid 5 en 6, waarin uitzonderingen worden gemaakt wanneer het slechts gaat om hoeveelheden hennep of hasjiesj van ten hoogste 30 gram, of om geringe hoeveelheden bestemd voor eigen gebruik. In die gevallen zijn het tweede en vierde lid van artikel 11 niet van toepassing.

¹⁰⁷ Geraadpleegd via <http://www.om.nl>

ze hebben op de bereidheid van mensen om een hennepkwekerij in hun woning te (laten) installeren. Vervolgens zal aandacht worden besteed aan de aanpak van de growshops (paragraaf 6.3), van de exploitanten (paragraaf 4.4) en van de criminele samenwerkingsverbanden (paragraaf 4.5). In de slotparagraaf (4.6) worden de bevindingen uit dit hoofdstuk wederom samengevat.

6.2 De aanpak van afzonderlijke kwekerijen

De thuistelers kunnen nader worden onderscheiden in zelfstandige thuistelers en kwekers die slechts hun woning ter beschikking stellen aan exploitanten voor het installeren van een wietplantage. Zij hebben in de regel 100 tot maximaal 1.000 planten in huis staan. Daarnaast zijn ook grotere zelfstandige wiettelers onderscheiden, die 1.000 planten of meer in woningen of bedrijfspanden hebben, en tot slot ook de (zeer grote) kwekerijen die door criminele samenwerkingsverbanden worden opgezet.

In principe is de aanpak die navolgend zal worden beschreven relevant voor de opsporing van zowel de thuiskwekerijen als van (grote) kwekerijen in bedrijfspanden. Sinds het uitbrengen van de ‘Cannabisbrief’ is met name de aanpak van de thuisteelt geïntensiveerd. Daarmee wordt dus ook geraakt aan thuistelers die niet zelfstandig opereren, maar die hun woning slechts beschikbaar hebben gesteld aan een exploitant.

De reden voor de intensievere aanpak van de hennepkwekerij in woningen zijn de overlast en gevaarstelling die deze met zich meebrengt. Bovendien concentreert de thuisteelt zich in de sociaal-economisch zwakkere buurten, hetgeen (verdere) verloedering van deze wijken in de hand werkt. Tot slot gaat de wietteelt gepaard met andere maatschappelijk ongewenste zaken, zoals energiediefstal, uitkeringsfraude en belastingontduiking.¹⁰⁸

6.2.1 Maatregelen ten aanzien van afzonderlijke kwekerijen

In deze eerste subparagraaf wordt kort beschreven welke aanpak in de afgelopen ten aanzien van de afzonderlijke kwekerijen is gehanteerd. Daarbij gaat het in de eerste plaats om de opsporing en ontmanteling van de plantages door de politie. Ten tweede wordt aandacht besteed aan de integrale benadering die op een aantal plaatsen wordt toegepast. Tot slot blijkt de telefonische anonieme meldlijn ‘Meld Misdaad Anoniem (MMA)’ gevolgen te hebben gehad voor de individuele hennepkwekers.

De opsporing en ontmanteling van hennepkwekerijen in woningen is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van de politie. De politie reageert bijvoorbeeld op aanwijzingen dat zich ergens een wietkwekerij bevindt. Die kunnen op hun beurt voortvloeien uit klachten over hennepoverlast of (water)overlast van buurtbewoners, of MMA-meldingen. Het is ook mogelijk dat de politie zelf de hennepkwekerijen op het spoor komt, bijvoorbeeld wanneer surveillanten met hennepgeuren, of met een kwekerij, worden

¹⁰⁸ Zie: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2006): pp. 5 – 6.

geconfronteerd wanneer zij om een andere reden ter plaatse komen. Ook breekt regelmatig brand uit in woningen als gevolg van de wietteelt. Voorts kan er ook meer actief worden opgespoord, bijvoorbeeld door het posten bij *growshops* om na te gaan wie daar kweekmaterialen kopen, of door middel van het maken van warmtebeelden. In de meeste politieregio's worden, op grond van dit soort informatie, al sinds jaar en dag op regelmatige tijden 'veegacties' gehouden, waarbij op één dag een aantal verdachte adressen gelijktijdig wordt bezocht. Op 29 maart 2006 werd in de regio Midden- en West-Brabant bijvoorbeeld nog een grote regionale hennepactie gehouden. Bij die actie werden, verspreid over de regio, 38 hennepkwekerijen ontmanteld, waarbij in totaal 10.544 planten konden worden geruimd.¹⁰⁹ Ook op andere plaatsen worden regelmatig 'hennepaaldagen' gehouden, bijvoorbeeld maandelijks of zelfs wekelijks.

In de tweede plaats wordt de thuisteelt van hennep aangepakt door middel van een integrale benadering. In dit geval krijgen de kwekers waarbij een plantage in de woning is aangetroffen niet alleen te maken met strafrechtelijke maatregelen, maar kunnen zij ook met bestuursrechtelijke, civielrechtelijke en privaatrechtelijke gevolgen worden geconfronteerd. De politie en het OM, de Belastingdienst, gemeentelijke instanties zoals het Centrum voor Werk en Inkomen (CWI) en de sociale dienst, en private partijen, zoals energiebedrijven en woningbouwcorporaties, zijn de partners die op gecoördineerde en geïntegreerde wijze met elkaar samenwerken. In diverse grote gemeenten zijn convenanten tussen deze verschillende partijen afgesloten. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft in 2006 een voorbeeldconvenant opgesteld, dat gemeenten als handleiding kunnen gebruiken.¹¹⁰

De gedachte achter de integrale aanpak is dat de betrokken partijen aan het aantreffen van een hennepkwekerij in een woning, systematisch de maatregelen verbinden waartoe zij bevoegd zijn. De politie verricht opsporingshandelingen; het OM kan strafvervolging instellen; de Belastingdienst kan een naheffing opleggen met betrekking tot verzwegen inkomsten; gemeentelijke instanties kunnen eventueel uitkeringen terugvorderen; het energiebedrijf kan aangifte doen van stroomdiefstal en een navordering opleggen; de woningbouwvereniging kan een huurovereenkomst ontbinden. Ook kan een rekening worden gepresenteerd voor de kosten van het afvoeren van de planten en kweekmaterialen naar de vuilstort.

De bedrijfsmatige wietteelt beperkt zich uiteraard niet tot alleen achterstandswijken in de (grote) steden. Ook in de dorpen op het platteland en in boerderijen in het buitengebied wordt hennep geteeld. In oktober 2005 werd derhalve door de politie in het district Venray (regio Limburg-Noord) een project gestart om ook een integrale aanpak toe te gaan passen ten aanzien van

¹⁰⁹ Politie Midden- en West-Brabant, *Politie Midden- en West-Brabant houdt grote hennepactie*, 29 maart 2006.

¹¹⁰ Zie: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (2006). Gemeenten vinden hierin een praktische handleiding om afspraken vast te leggen met verschillende partijen om de hennepeteelt gezamenlijk aan te pakken

hennepkwekerijen in agrarische gebouwen en in bedrijfsloodsen.¹¹¹ Dit project kreeg de naam 'Het groene goud.'

In de derde plaats is enkele jaren geleden de mogelijkheid geïntroduceerd om illegale activiteiten of verdachte zaken anoniem te melden, via een telefoonlijn, onder de noemer 'Meld Misdaad Anoniem' (MMA). Hoewel burgers altijd al de mogelijkheid hadden zaken anoniem bij de politie te melden, is de drempel om dat ook daadwerkelijk te doen door de introductie van MMA aanzienlijk verlaagd. Deze 'kliklijn' is weliswaar niet specifiek opgezet voor de aanpak van de wietteelt, maar in de praktijk blijkt dat veel meldingen daarop betrekking hebben. De cijfers illustreren dat: landelijk kwamen in 2005 in totaal 4.234 anonieme meldingen binnen met betrekking tot wietteelt. Hierop werd, wanneer de aantijging op basis van andere gegevens aannemelijk leek, nadere actie ondernomen door de politie of door andere instanties. Dit gebeurde in 71 procent van de aangemelde gevallen. Als gevolg daarvan konden 471 verdachten worden aangehouden en 407 hennepkwekerijen worden opgerold.¹¹²

6.2.3 Resultaten van de aanpak in cijfers

In deze subparagraaf wordt nagegaan tot welke resultaten de aanpak van de afzonderlijke kwekerijen heeft geleid, in termen van aantallen opgerolde plantages. Het overzicht van deze cijfers wordt beperkt tot het jaar 2005, het meest recente jaar waarover, op dit moment, gegevens beschikbaar zijn.¹¹³

Idealiter zou men uiteraard willen weten wat de totale omvang van de wietteelt in Zuid-Nederland is, en hoe die zich als gevolg van de uiteenlopende interventies ontwikkelt. Het maken van een schatting van de omvang van de wietteelt in Zuid-Nederland was ook één van de onderzoeksvragen. Aangezien deze vraag voor het doel van het onderzoek van secundair belang was, is volstaan met het inventariseren van het cijfermateriaal dat door anderen is verzameld of samengesteld. Met betrekking tot Zuid-Nederland bleken, afgezien van een poging van het Dagblad De Limburger, geen specifieke schattingen te zijn gemaakt. De landelijke schattingen die in de loop der tijd in uiteenlopende publicaties naar voren zijn gebracht, verschillen hemelsbreed van elkaar. Eerdere schattingen kwamen uit op 36 tot 250 ton.¹¹⁴ Van der Heijden (2006) komt, in de meest recente publicatie, tot een ondergrens van de

¹¹¹ Zie <http://www.hetgroenegoud.info>. Dit is een website die speciaal voor dit project werd opgezet. Aan het project werken de politieregio Limburg-Noord, een viertal woningbouwcorporaties, Essent, LLTB, het UWV, het OM, de gemeenten Venray, Horst aan de Maas, Sevenum, Bergen, Mook en Middelaar, Meerlo-Wanssum, Gennep, de Provincie Limburg, en de Belastingdienst mee.

¹¹² Alleen een MMA-melding is nog onvoldoende voor een bezoek van de politie aan de woning. Er moeten daarnaast ook nog andere aanwijzingen voorhanden zijn dat er mogelijk een hennepkwekerij aanwezig is, zoals bijvoorbeeld warmtebeelden, afwijkend elektriciteitsgebruik, antecedenten van de bewoners terzake verdovende middelen, et cetera.

¹¹³ Dit cijfermateriaal is tevens bijeengebracht ten behoeve van de uiteindelijke evaluatie van de pilot 'Hennep en georganiseerde criminaliteit', die is voorgenomen aan het einde van de looptijd van dat project (2006 - 2009).

¹¹⁴ A. van der Heijden (2006): p. 7.

productie van 323 ton, en een bovengrens van 766 ton. Eventuele ontwikkelingen in de omvang van de wietteelt, als gevolg van de interventies die in de afgelopen jaren zijn gepleegd, kunnen in het geheel niet cijfermatig worden vastgesteld.

Bij gebrek aan informatie omtrent de werkelijke omvang van de wietteelt, moet worden teruggegrepen op cijfermateriaal omtrent het aantal ontmantelde hennepkwekerijen. Die gegevens worden op uiteenlopende plaatsen verzameld. De Dienst Nationale Recherche Informatie (DNRI) houdt op landelijk niveau een registratie bij, voor zover althans informatie door de afzonderlijke politieregio's wordt aangeleverd. De politieregio's beschikken daarnaast over eigen cijfermateriaal. Voorts houden ook private partijen, zoals energiebedrijven, gegevens bij met betrekking tot hennepkwekerijen, wanneer daar bijvoorbeeld stroomdiefstal werd geconstateerd.

Ondanks die inspanningen blijkt het op dit moment onmogelijk om het aantal ontmantelde hennepkwekerijen exact te bepalen. De belangrijkste reden daarvoor is het ontbreken van een eenduidige definitie van het begrip 'hennepkwekerij.' Zo is niet helder of daaronder ook de niet-bedrijfsmatige plantages van vijf planten of minder moeten vallen. Ook is onduidelijk of in geval van een brand die door een hennepkwekerij wordt veroorzaakt ook de kwekerij wordt geteld. Hetzelfde geldt voor de vraag of ook een veldje hennepplanten in de open lucht als kwekerij moet worden opgevat, of dat die term louter voor de in pandige teelt moet worden gereserveerd. Bij gebrek aan een algemene definitie tellen de analisten van de politieregio's de kwekerijen goeddeels naar eigen inzicht. Daar komt bij dat de hennepkwekerijen niet eenvoudig 'met een druk op de knop' uit politiële basisregistratiesystemen vallen te halen.¹¹⁵ Het navolgende overzicht moet dus met mitsen en maren worden omkleed.

In totaal werden in Nederland in 2005, volgens cijfers van de DNRI, 5.630 hennepkwekerijen ontmanteld. Ongeveer een kwart daarvan bevond zich in de politieregio's Brabant-Noord, Brabant Zuid-Oost, Limburg-Noord en Limburg-Zuid.¹¹⁶ Daarnaast is ook analisten van de vier voornoemde politieregio's gevraagd om cijfers omtrent het aantal ontmantelde hennepkwekerijen te verschaffen, en tevens om daarover nadere informatie te verschaffen. In de twee navolgende tabellen worden de resultaten weergegeven. De verschillen in het cijfermateriaal illustreren de hiervoor geschetste problematiek.

¹¹⁵ In het bedrijfsprocessensysteem worden hennepkwekerijen weggeschreven onder de algemene categorie 'softdrugs', waaronder bijvoorbeeld ook aantreffen van een partij cannabis, export of verkoop aan jongeren kan vallen.

¹¹⁶ Korps Landelijke Politiediensten (2006): p. 32.

Tabel 1a Aangetroffen hennepkwekerijen in de pilotregio's in 2005
(cijfers DNRI)

Regio	Aantal kwekerijen	Aantal geruimde planten
Brabant-Noord	247	143.000
Brabant Zuid-Oost	193	88.000
Limburg-Noord	134	90.000
Limburg-Zuid	730	180.000
Totaal	1.304	501.000

De tabel laat zien dat in 2005, volgens de DNRI, in de vier oorspronkelijke pilotregio's in totaal 1.304 kwekerijen werden aangetroffen, waarbij 501.000 planten werden geruimd. De regio Limburg-Zuid is met 730 kwekerijen veruit koploper. In de regio Limburg-Noord zijn daarentegen 'slechts' 134 plantages geteld. De volgende tabel geeft de cijfers weer die door analisten van de vier regio's in het kader van het onderhavige onderzoek werden aangeleverd.

Tabel 1b Aangetroffen hennepkwekerijen in de pilotregio's in 2005
(cijfers pilotregio's)

Regio	Aantal kwekerijen	Aantal geruimde planten	Omvang kwekerij < 200 planten	Grootste ontmantelde kwekerij
Brabant-Noord	249	142.796	42%	30.000
Brabant Zuid-Oost	407	168.257	57%	6.300
Limburg-Noord	171	170.049	63%	47.432
Limburg-Zuid	616	279.365	48%	15.740
Totaal	1.443	760.467		

Tabel 1b illustreert de verwarring met betrekking tot het aantal aangetroffen kwekerijen. Slechts in de regio Brabant-Noord is het cijfer vrijwel gelijk aan het getal dat de DNRI vermeldt. In Limburg-Zuid wordt daarentegen een kleiner aantal plantages geteld, terwijl het aantal geruimde planten merkwaardigerwijs een stuk hoger wordt opgegeven. Met name de regio Brabant Zuid-Oost wijkt het cijfer af: het is meer dan dubbel zo hoog als in de tabel 1a werd gepresenteerd. Ook in Limburg-Noord is het aantal planten substantieel hoger dan uit de cijfers van de DNRI blijkt.

Uit de cijfers blijkt dat de omvang van kwekerijen in Limburg-Noord gemiddeld het grootst is, waarna Limburg-Zuid volgt. Ook werd in Limburg-Noord in 2005 de grootste kwekerij ontmanteld: deze had een omvang van 47.432 planten. In Brabant Zuid-Oost stonden in grootste kwekerij die werd aangetroffen 'slechts' 6.300 planten.

De politieregio's hebben tevens cijfers aangeleverd omtrent het aantal aangehouden personen in relatie tot hennepkwekerijen. In totaal ging het om 1.866 personen, waarvan 341 in Brabant-Noord, 524 in Brabant Zuid-Oost, 385 in Limburg-Noord en 616 in Limburg-Zuid. Ook dit cijfer is wederom hoogst indicatief, bij gebrek aan een eenduidige definitie van wie in relatie tot een aangetroffen hennepkwekerij als verdachte moet worden aangemerkt. Is dat alleen de huurder of eigenaar van de woning of het bedrijfspand, of geldt dat voor alle (volwassen) bewoners? Ook is het de vraag of de verdachten alleen degenen zijn die ter plaatse waren toen de politie binnentrad, of dat het ook personen betreft die pas na verloop van tijd, na verder onderzoek, als zodanig werden aangemerkt.

In de volgende tabel is weergegeven op welke locaties de hennepkwekerijen werden aangetroffen.

Tabel 2 Lokatie aangetroffen hennepkwekerijen in de pilotregio's in 2005 (cijfers pilotregio's)

Regio	Woning (incl schuur)	Bedrijfspand	Overig
Brabant-Noord	80	15	5
Brabant Zuid-Oost	79	13	8
Limburg-Noord	78	11	11
Limburg-Zuid	90	9	1

De tabel laat zien dat in alle pilotregio's verreweg het grootste deel van de hennepkwekerijen in woningen werd aangetroffen. Het betreft 78 tot 90 procent van de kwekerijen. Nadere cijfers laten zien dat huurwoningen nog altijd favoriet zijn. In Brabant Zuid-Oost bevond 80 procent van de kwekerijen zich in een huurwoning, in Limburg-Noord en Limburg-Zuid ging het om zo'n 70 procent van het totaal.

Zoals hiervoor al werd vermeld houden ook private partijen gegevens bij over hennepkwekerijen. Een belangrijke partij in dit verband is het energiebedrijf. Wanneer sprake is van stroomdiefstal kan door de energieleverancier aangifte worden gedaan, waarna een navordering kan volgen. Het energiebedrijf Essent is in de vier pilotregio's verreweg de grootste stroomleverancier. De navolgende tabel laat zien hoeveel gevallen van stroomdiefstal in 2005 door Essent werden vastgesteld, waarbij sprake was van wietteelt, en waarbij navorderingen werden opgelegd.

In 2005 zijn landelijk door Essent in totaal 2.564 woningen bezocht in verband met een vermoeden van stroomdiefstal. In 1.800 gevallen werd een factuur opgesteld, in de overige gevallen kon óf geen diefstal worden geconstateerd, óf kon er niemand aansprakelijk worden gesteld, óf er was niemand die als verdachte kon worden aangemerkt. In de volgende tabel zijn de cijfers weergegeven met betrekking tot de vier oorspronkelijke pilotregio's.

Tabel 3 Registratie navorderingen energiebedrijf Essent in 2005 vergeleken met cijfers politieregio's

Regio	Navorderingen Essent	Aantal politieregio's
Brabant-Noord	231	249
Brabant Zuid-Oost	316	407
Limburg-Noord	197	171
Limburg-Zuid	634	616
Totaal	1.378	1.443

De tabel laat zien 1.378 navorderingen betrekking hadden op de vier pilotregio's. De gemeente Eindhoven valt buiten deze cijfers, aangezien Essent hier niet als energieleverancier optreedt. Uit nader cijfermateriaal van Essent blijkt dat in haar werkgebied 24.490.000 kilowattuur aan stroom werd gestolen. De totale omvang van de navorderingen bedroeg 8.656.551 euro.¹¹⁷ In de navorderingen wordt overigens niet alleen de diefstal zelf gerekend, maar ook de kosten die het energiebedrijf moest maken om de diefstal vast te stellen en de aangerichte schade te repareren.¹¹⁸

In de regio Limburg-Zuid werden, zowel door Essent als de politie, de meeste gevallen van stroomdiefstal vastgesteld. Ook in de andere regio's komen de verhoudingen overeen. Toch is ook in deze cijfers sprake van enkele ongerijmdheden. In niet alle gevallen wordt immers illegaal stroom afgetapt, bijvoorbeeld omdat de kwekerij maar klein is, of omdat van stroomgeneratoren gebruik wordt gemaakt. Men zou dus verwachten dat het aantal navorderingen van Essent per definitie lager ligt dan het aantal kwekerijen in de politieregistratie. In twee van de vier pilotregio's is dat, in aanmerking genomen dat Eindhoven in de cijfers van Essent niet is meegerekend, echter niet het geval. Ook in de regio Brabant-Noord is het verschil slechts zeer klein.

Tot slot kan ook een beroep worden gedaan op cijfers van woningbouwverenigingen, met betrekking tot uitzettingen uit woningen in verband met de wietteelt. Een volledig beeld is moeilijk te geven, aangezien in Zuid-Nederland uiteenlopende corporaties actief zijn, die voorts niet allemaal participeren in de integrale aanpak van de wietteelt. Aedes, een koepelorganisatie van woningbouwverenigingen, geeft aan dat in 2005 bij alle aangesloten corporaties in totaal 493 vonnissen met betrekking tot uitzetting zijn uitgesproken. Hiervan zijn er 349 daadwerkelijk geëffectueerd.

6.2.3 Effecten van de aanpak van de telers

De voorgaande subparagraaf heeft laten zien dat de risico's voor de individuele kwekers de afgelopen tijd zijn toegenomen als gevolg van de integrale aanpak en vanwege de grotere kans te worden 'verklikt.' Welke effecten daarmee zijn

¹¹⁷ Deze cijfers waren helaas niet per politieregio afzonderlijk beschikbaar.

¹¹⁸ In deze cijfers is ook de politieregio Midden- en West-Brabant meegerekend.

bereikt is thans, gezien de hiervoor geschetste meetproblemen, niet in cijfers uit te drukken. In interviews met wiettelers kan echter worden beluisterd dat de verscherping van de aanpak niet zonder gevolgen is gebleven.

Om te beginnen kan worden vastgesteld dat de thuishouders met name het risico op huisuitzetting, met daaraan gekoppeld dat men enkele jaren niet in aanmerking komt voor een nieuwe huurwoning, zeer vrezen. Dit bleek bijvoorbeeld al uit berichten in de media die in hoofdstuk 1 werden besproken. Vijf van de zestien geïnterviewden onderschrijven dat het risico op huisuitzetting de angst onder de (potentiële) telers heeft vergroot. Één van de respondenten zei het volgende:

Respondent 15 “Er staat in het contract dat je het huis uit wordt gezet. En je kunt dan de volgende vijf jaar geen huis meer krijgen. Ik ken iemand die het huis is uitgezet en voor de komende vijf jaar geen huis meer mag huren. Die had geen werk, geen huis, geen kwekerij niets meer. Die heeft heel goedkoop zo’n oude caravan gekocht en die moet de komende vijf jaar op een camping wonen”.

Ook de gevolgen van de introductie van MMA worden onderschreven door de respondenten: thuishouders maken zich ernstig zorgen over de mogelijkheid dat buurtbewoners naar zo’n lijn kunnen bellen, wanneer ze informatie hebben over personen die hennep telen.

Respondent: 6 “Ik heb er 6 a 7 jaar goed geld mee verdiend en nu is het gewoon klaar. Er is teveel controle nou en teveel gezeik. Het is de laatste twee jaar ontzettend verhard. Ook onder elkaar, veel afgunst, heel veel afgunst. Als ze denken: hij verdient meer als ik, dan bellen ze al op naar zo’n speciaal nummer”.

De effecten van een succesvol beleid kunnen ook tot uitdrukking komen in schaarste en stijgende prijzen. Daarvan lijkt eveneens sprake. *Coffeshophouders* klaagden tijdens een expertmeeting in het kader van de pilot ‘Hennep en georganiseerde criminaliteit’, dat het steeds moeilijker wordt om aan wiet te komen: zij raakten hun vaste leveranciers kwijt omdat steeds minder mensen nog wiet durfden te telen. De geïnterviewden onderschrijven eveneens dat sprake is van schaarste. Volgens hen is deze prijsstijging ook inderdaad te wijten aan het verminderde aanbod van wiet, en niet aan een gestegen vraag.

Respondent 13 “Vroeger begon ieder voor zich te kweken. Het was zoveel, dat de prijzen van de wiet heel erg laag stonden. Er was gewoon een overschot. Soms zaten growhops gewoon helemaal vol. Zo is dat allemaal ontstaan. Nu is dat wel even anders. Nu zijn al die mensen gepakt en hele buurten uitgeveegd”.

Respondent 15 “Het ligt eraan hoe de prijzen van wiet staat. Soms geven ze hoge prijzen soms lage prijzen. Het is niet een vaste prijs. Tja, waar ligt dat aan? Hoeveel wiet er in de omloop is en hoe makkelijk ze het kunnen krijgen. Ik weet wel net als nu staan de prijzen heel hoog, er is een hoog risico, veel mensen worden gepakt dus er is een stuk minder wiet. Dan moeten ze wel veel geven”.

Door de schaarste van de wiet zou bovendien worden gesjoemeld met het eindproduct. Dit wordt door vier respondenten aangegeven, en ook bij de

politie zijn vergelijkbare signalen binnengekomen. Ook in de media verscheen recent een aantal berichten over partijen vervuilde wiet, die waren versneden met bakmeel, zand of gemalen takjes.¹¹⁹ Criminele samenwerkingsverbanden uit de woonwagenwereld zouden thans natte ongeknipte wiet opkopen. Ze bieden een forse prijs om aanbieders te lokken, maar compenseren deze hogere kosten vervolgens door de wiet kunstmatig te verzwaren met glasschilfers. Dit procédé zou alleen maar op natte wiet kunnen worden toegepast. Een voormalige *coffeeshopeigenaar* vertelt hierover het volgende:

Er is een zwaar tekort in de *coffeeshops* aan wiet. Dat komt enerzijds doordat er minder wiet in omloop is en anderzijds door een bepaalde groep. Wat ze doen is veel meer geld geven voor wiet. Ze geven geld voor natte ongeknipte wiet. Nou ideaal voor een kweker natuurlijk. Een kweker krijgt meer geld voor zijn wiet dat hij niet hoeft te laten drogen en niet hoeft te knippen. Dit scheelt hem veel risico en hij krijgt nog meer voor zijn oogst ook. Dus wat doet iedereen, die brengt het naar het kamp toe. Wat ze ermee doen is het volgende. Ze gooien er glassnippers bij, zodat het de helft zwaarder wordt van gewicht. Dit verkopen ze allemaal aan het buitenland.

Het zal duidelijk zijn dat zulk bedrog tot ongewenste ontwikkelingen kan leiden. Om te beginnen is het de vraag welke effecten het gebruik van deze vervuilde wiet op de gezondheid heeft. Voorts zullen de afnemers het zeker niet appreciëren om op deze manier te worden opgelicht, en dat kan op zijn beurt een toename van het horizontale geweld tot gevolg hebben.

Hoewel de integrale aanpak en MMA dus niet zonder gevolgen lijken te zijn gebleven, is het de vraag of het effect op de productie op langere termijn zal beklijven. Een deel van de geïnterviewde telers en politiemensen, maar bijvoorbeeld ook een makelaar, signaleren verschuivingseffecten.

Om te beginnen zijn nog lang niet in alle gemeenten 'hennepconvenanten' afgesloten, met name niet op het platteland. En op het platteland is de kans dat omwonenden wetenschap hebben van de kwekerij, en dus kunnen 'klikken,' minder groot dan in dichtbevolkte stadswijken. Het is dus niet ondenkbaar dat de hennepteelt deels naar het platteland zal verschuiven. Een geïnterviewde onderzoeker constateerde tevens een verschuiving naar boerenbedrijven. Reeds enkele jaren geleden werd in de regio Brabant-Noord al vastgesteld dat veel boeren het water als gevolg van opeenvolgende crises – de varkenspest, de MKZ-crisis, de vogelgriep – financieel aan de lippen stond, waardoor zij vaker bereid zouden zijn stallen zonder al te veel vragen te verhuren.¹²⁰

In de tweede plaats zou de wietteelt ook verschuiven van huurwoningen in achterstandswijken naar koopwoningen. Hieraan zouden de sterk gestegen huizenprijzen, waardoor de kopers vaak op de rand van hun financiële spankracht balanceren, debet zijn. Op bewoners van koopwoningen heeft een integrale benadering minder vat, omdat zij niet het risico lopen van huisuitzetting.

¹¹⁹ Brabants Nieuwsblad de Stem, *Wiet bijna niet meer te krijgen*, 27 oktober 2006.

¹²⁰ Regiopolitie Brabant-Noord, T. Spapens en M. Bruinsma (2003).

Een derde verschuiving die door politiemensen, maar bijvoorbeeld ook door een makelaar, wordt signaleerd is die naar bedrijfsloodsen. Een makelaar waarmee een gesprek werd gevoerd in het kader van een ander project, vertelde bijvoorbeeld dat het in de stad waar hij actief was, nauwelijks nog bedrijfsloodsen verkrijgbaar waren, vanwege de druk die de exploitanten en criminele samenwerkingsverbanden op deze markt legden. Hierdoor zou, volgens geïnterviewde telers, ook de groep die zich met de wietteelt bezighoudt veranderen. Bedrijfsloodsen vergen immers veel grotere investeringen, waardoor alleen nog kapitaalkrachtige criminelen zich aan de teelt zouden wagen. Bovendien zou deze ontwikkeling kunnen leiden tot toenemend geweld vanwege het risico op diefstal uit de kwekerijen.

Respondent 6 “Doordat de straffen zo laag waren trok het nou eenmaal ook een slag volk aan, dat vriendelijker en beter doordacht te werk ging. Maar nu is de politie flink zijn best aan het doen om het wereldje van de wiet naar de kloten te laten gaan. Ze zorgen ervoor dat de prijzen gaan stijgen van de wiet en dat de risico’s zodanig hoog worden dat het alleen nog maar gekke mensen aantrekt of grote criminelen. De politie jaagt de ongevaarlijke mensen weg. Ze zorgen ervoor dat de goede de plaats moeten ruimen voor de slechten”.

Respondent 2 “Ze pakken niet de belangrijke mensen aan door de huistelers uit huis te zetten en op te pakken. Ik bedoel nu gaan mensen in grote loodsen kweken, moeten deze goed beveiligd worden voor het rippen dus komen er vuurwapens aan te pas, diegene die dit kunnen betalen zijn alleen nog maar de grote criminelen”.

Tot slot is, in hoofdstuk 4 reeds de mogelijkheid beschreven dat telers de wijk nemen naar het buitenland. Hoewel het aantal kwekerijen dat in België wordt aangetroffen sterk stijgende is, en daarbij vaak sprake is van een vorm van Nederlandse betrokkenheid, kon een bewuste verschuiving op basis van de onderzoeksgegevens echter niet worden vastgesteld. Ook het absolute aantal kwekerijen is in België nog altijd bescheiden.

6.3 De aanpak van *grow shops*

In het onderhavige rapport is reeds diverse malen geconstateerd dat *grow shops* op dit moment een cruciale rol spelen bij de bedrijfsmatige wietteelt. De activiteiten van deze winkels zorgen ervoor dat de instapdrempel voor potentiële hennepkwekers sterk wordt verlaagd. Dit als gevolg van het feit dat veel *grow shops*, buiten het leveren van de legale kweekmaterialen en het geven van adviezen omtrent de teelt, tenminste bereid zijn de telers te verwijzen naar stekkenleveranciers, electriciens en opkopers van wiet. Een aantal *grow shops* gaat nog een stap verder door ter plaatse de stekken te leveren, de oogsten in te kopen en het hennepafval in te nemen. Gebleken is dat sommige *grow shops* zelfs weinig meer dan *frontstores* zijn van criminele samenwerkingsverbanden die op grote schaal cannabis leveren aan binnen- en buitenlandse afnemers. Een bijkomend probleem is dat Nederlandse *grow shops* deze rol niet alleen vervullen voor inheemse wietelers, maar ook voor thuiskwekers aan de overzijde van de landsgrens.

De Nederlandse autoriteiten voeren thans geen systematisch beleid ten aanzien van de *growshops*. Een inventarisatie die met betrekking tot de Zuid-Nederlandse groeiwinkels werd uitgevoerd (zie hoofdstuk 3) liet zien dat deze maar op enkele plaatsen regelmatig door de politie worden gecontroleerd. Meestal krijgen deze shops echter maar weinig aandacht. Wanneer ze als groothandel staan ingeschreven, en ze van buitenaf niet als *growshop* herkenbaar zijn, is het bestaan bij de politie soms niet eens bekend. De aanpak van de *growshops* blijft dan ook beperkt tot incidentele acties.

Een complicerende factor is uiteraard dat een *growshop* die zich louter beperkt tot het leveren van kweekmaterialen, en zich ook verder houdt aan de wettelijke eisen die aan de bedrijfsvoering worden gesteld, geen strafbare feiten begaat. *Growshops* kunnen alleen worden aangepakt wanneer zij de Opiumwet overtreden of sjoemelen met de bedrijfsvoering.

In het eerste geval kan, op basis van artikel 13b van de Opiumwet, tot bestuurlijke sluiting worden overgegaan. Uit hoofdstuk 3 bleek bijvoorbeeld dat een niet onbelangrijk deel van de *growshops* overtredingen van de Opiumwet begaat, door te handelen in stekken of het inkopen van oogsten, door het afval uit kwekerijen in te nemen, en door te verwijzen naar allerlei ‘dienstverleners’

In het tweede geval kan valsheid in geschrifte ten laste worden gelegd. Zo bleek uit onze eigen inventarisatie dat een deel van de *growshops* bij de Kamer van Koophandel is ingeschreven als groothandel, terwijl bij politiecontroles duidelijk werd dat zij wel degelijk aan particulieren leverden. Ongeoorloofde verkopen aan particulieren moeten op de één of andere manier valselijk in de bedrijfsadministratie worden verwerkt, of daarbuiten worden gehouden, hetgeen uiteraard strafbaar is.

In Rotterdam-Rijnmond is voorts recent geëxperimenteerd met een aanpak van de *growshops* in één district van die politieregio. Daarbij is een integrale benadering toegepast, waarbij uiteenlopende instanties – gemeente, politie, OM, AID, UWV, het energiebedrijf en de Belastingdienst – op basis van hun eigen bevoegdheden, een controle hebben uitgevoerd. Wanneer overtredingen van de Opiumwet werden geconstateerd, heeft de gemeente de bedrijven voor zes maanden of langer gesloten, op grond van art. 13b OW. De ervaringen leren dat het vaststellen van de daadwerkelijke aanwezigheid van hennepstekken, cannabis of hennepafval, door de rechter voldoende wordt geacht om tot bestuurlijke sluiting over te kunnen gaan. Voorwaarde daarvoor is wel dat deze spullen zich op het adres bevinden waarop de *growshop* staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. Daarnaast is ook gebruik gemaakt van verklaringen van thuistelers over de aankoop van stekken bij bepaalde *growshops*.¹²¹

Wanneer deze aanpak wordt geïntensiveerd mag worden aangenomen dat de *growshops*, zoals op sommige plaatsen nu al gebeurt, hun legale en illegale activiteiten nadrukkelijker zullen scheiden door deze op (administratief)

¹²¹ In een geval waarin de stekkenkwekerij zich in een ander deel van het pand bevond, in een door de uitbater van de *growshop* onderverhuurde ruimte, bepaalde de rechter dat verwijtbare betrokkenheid onvoldoende was aangetoond. Ook moet nog worden afgewacht of verklaringen van thuistelers omtrent bemiddeling vanuit de shops op zichzelf reeds voldoende bewijsmateriaal vormen om tot bestuurlijke sluiting over te kunnen gaan.

verschillende plaatsen onder te brengen. En de thuishouder die worden aangehouden leggen nu reeds zeer spaarzaam verklaringen af over hoe zij in contact zijn gekomen met stekkenboeren, malafide electriciens of afnemers van cannabis. Wanneer zulke verklaringen vaker als bewijsmateriaal tegen *growshops* worden ingebracht, mag worden verondersteld dat de thuishouder, al dan niet zachtzinnig, op het hart zal worden gedrukt dat zij tegenover de politie hun mond moeten houden.

Een andere denkbare methode om de *growshops* onder controle te brengen is een vergunningstelsel. De lokale overheid kan op dit moment in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) reeds eisen stellen aan de vestiging van *growshops*. Het ophangpunt voor zo'n vergunningplicht is het feit dat het gemeentebestuur maatregelen mag treffen om overlast of andere aantastingen van de openbare orde te beperken of te voorkomen. Dit betekent wel dat vooraf specifieke straten moeten worden aangewezen waar deze overlastproblematiek speelt of wordt verwacht. De kans bestaat dan ook dat de *growshops* zich, vanwege de vergunningplicht, ter plaatse niet zullen vestigen, of zullen vertrekken wanneer ze daar al zitten. Toch hebben de gemeenteraden van Bergen op Zoom en Roosendaal in juni 2005 besloten zo'n stelsel in te voeren voor *grow-* en *smartshops*, beluizen en internetcafés.¹²² Concrete ervaringen met deze maatregel zijn echter nog niet bekend.

Een derde methode die binnen de huidige wettelijke kaders overwogen kan worden, is het zogeheten 'afnemen.' Dit houdt in dat, op basis van het artikel 420bis van het Wetboek van Strafrecht, wordt ingegrepen wanneer personen beschikken over woningen, dure auto's of andere luxegoederen, terwijl daar kennelijk geen of slechts zeer weinig inkomsten, blijkende uit belastingopgaven, tegenover staan. Een belangrijk voordeel is dat het gronddelict waarmee de zwarte inkomsten zijn verworven, niet langer in de bewijsvoering hoeft te worden betrokken. Ook het op andermans naam zetten van goederen biedt geen soelaas, aangezien diegenen op hun beurt ook moeten kunnen aantonen waar het geld vandaan is gekomen.

De politie Amsterdam-Amstelland heeft deze afpakmethode in samenwerking met de Belastingdienst ontwikkeld, en deze de 'Cabrio-methode' gedoopt. Van *growshops* wordt door politiefunctionarissen waarmee in het kader van deze studie werd gesproken, verondersteld dat de gewone bedrijfsvoering geen bijzondere winsten genereert. Er wordt pas groot geld verdiend wanneer wiet wordt ingekocht en doorverhandeld. Deze veronderstelling moet nader worden getoetst, maar indien zij klopt biedt dit aanknopingspunten om de Cabrio-methode toe te passen op uitbaters van *growshops* die er een opzichtige luxe levensstijl op nahouden.

De hiervoor beschreven maatregelen zijn alleen geschikt om *growshops* aan te pakken die zich niet aan de regels houden, dan wel bieden ze slechts beperkte handvatten om de vestiging van zulke winkels te reguleren. Er mag echter worden aangenomen dat een verscherping van de controle op de *growshops* ertoe zal leiden dat de illegale bezigheden van de bedrijfsvoering (verder) worden losgekoppeld van de legale, zodat de *growshop* in kwestie

¹²² Project Courage, *Jaarverslag 2005*, Roosendaal.

weinig te verwijten valt. Ook de mogelijkheden om de *growshops* aan een vergunningplicht te onderwerpen zijn op dit moment beperkt. Toch leeft de vraag bij opsporingsinstanties of de thans legale activiteiten van de *growshops* niet verder aan banden moeten worden gelegd.

Het Ministerie van BZK heeft recent een expertmeeting georganiseerd om na te gaan welke additionele maatregelen eventueel zouden kunnen worden getroffen. Aldaar werden diverse suggesties besproken, waaronder de hiervoor beschreven ‘Cabrio-aanpak’ en het experiment met de integrale aanpak in Rotterdam. Als eventuele additionele maatregel is ook nagegaan welke voor en nadelen een vergunningstelsel voor *growshops* zou kunnen hebben.

Een vergunningstelsel heeft, om te beginnen, als belangrijkste voordeel dat potentiële uitbaters van *growshops* kunnen worden gescreend – de vergunningverlening zou bijvoorbeeld onder de Wet BIBOB kunnen worden gebracht – waardoor malafide aspirant-uitbaters kunnen worden geweerd. Daarnaast kunnen in de vergunningsvoorwaarden additionele eisen worden gesteld, bijvoorbeeld aan de bedrijfsadministratie of aan de naleving van de milieuregels. Bij de wietteelt worden immers ook de nodige schadelijke chemicaliën gebruikt. Dit zou de mogelijkheden om bij overtredingen tot bestuurlijke sluiting over te gaan, naast het huidige artikel 13b OW, kunnen verbreden.

Een belangrijk nadeel van een vergunningstelsel is echter dat dit het bestaan van *growshops* impliciet van overheidswege sanctioneert. Dat is ongewenst omdat de rechter heeft bepaald dat ‘iedere exploitatie van een *growshop* [op zijn] minst genomen de verdenking van medeplichtigheid aan overtreding van de Opiumwet met zich mee[brengt]’.¹²³ En dat is ook illegaal wanneer het om vijf planten of minder gaat. Het is dus maar de vraag hoe zo’n vergunningstelsel zich tot deze rechterlijke uitspraak verhoudt. Bovendien laat zo’n vergunningstelsel onverlet dat de illegale activiteiten nog altijd ‘een deur verderop’ zullen plaatsvinden.

Zoals in hoofdstuk 2 reeds werd beschreven, zou ook kunnen worden gedacht aan het aan banden leggen van de verkoop van materialen die louter dienen om hennepkwekerijen af te schermen, en die dus voor de teelt van andere producten geen gebruiksdoel hebben. Praktisch gaat het daarbij vooral om de verkoop aan particulieren van de afzuiginstallaties en koolstoffilters die worden gebruikt om hennepgeuren te maskeren. Ook dit is echter niet zonder meer eenvoudig: er zullen bijvoorbeeld ook maatregelen moeten worden getroffen om ‘lekkage’ naar wiettelers van deze filters vanuit bedrijven die er wel een reële toepassingsmogelijkheid voor hebben te voorkomen (bijvoorbeeld restaurants), of om ervoor te zorgen dat er geen illegale import vanuit het buitenland op gang komt. Alvorens zo’n maatregel wordt overwogen is een ex ante evaluatie dus geen overbodige luxe.

Een volgende denkbare mogelijkheid om de *growshops* aan banden te leggen zou een uitbreiding van de Opiumwet met een artikel dat voorbereidingshandelingen ook ten aanzien van *softdrugs* strafbaar stelt. Thans is zo’n artikel reeds in de Opiumwet opgenomen in relatie tot de vervaardiging

¹²³ LJN: AT9224, 12 juli 2005.

van *harddrugs* (artikel 10a OW). Met zo'n wetsartikel zou ook de levering van legale goederen strafbaar kunnen worden gesteld wanneer de leverancier weet, of logischerwijs kan vermoeden, dat deze voor het plegen van strafbare feiten zullen worden gebruikt. Bij de bestrijding van de productie van synthetische drugs is artikel 10a OW zeer bruikbaar gebleken. Een vergelijkbaar wetsartikel ten aanzien van Lijst II OW zou het functioneren van de huidige *growshops* vrijwel onmogelijk maken. De vraag kan echter worden gesteld of het verantwoord is om zo'n zwaar middel in te zetten terwijl tegelijkertijd het gebruik van *softdrugs* wordt gedoogd, en bovendien maatschappelijk breed wordt geaccepteerd.

Ook zo'n artikel biedt echter ontsnappingsmogelijkheden. De meeste goederen die in een growshop worden verkocht zijn immers ook bij doe-het-zelf winkels en tuincentra te koop. Wanneer voorbereidingshandelingen in relatie tot wietteelt strafbaar worden gesteld valt dan ook te verwachten dat de bedrijvigheid van de *growshops* verder zal worden verdeeld over (op papier) afzonderlijke firma's: op adres 1a kan men dan bijvoorbeeld de plantenbakken en de potaarde gaan verkopen; op adres 1b de groeilampen en de overige elektra; et cetera. Vervolgens kan dan bij de rechter worden verdedigd dat deze afzonderlijke bedrijven precies hetzelfde doen als de voornoemde doe-het-zelf winkels en tuincentra. Tevens wordt het dan aanzienlijk moeilijker om wettig en overtuigend te bewijzen dat er willens en wetens goederen zijn geleverd die voor het plegen van strafbare feiten zullen worden gebruikt.

6.4 De aanpak van exploitanten

In hoofdstuk 3 is beschreven hoe exploitanten van wietkwekerijen een aantal plantages, doorgaans zo'n vijf à tien tegelijkertijd, financieren en installeren in de woningen van anderen of in bedrijfsloodsen. In deze paragraaf komt de vraag aan de orde hoe deze exploitanten zouden kunnen worden aangepakt.

Op voorhand kan worden vastgesteld dat exploitanten deels worden geraakt door de hiervoor beschreven (integrale) aanpak van hennepkwekerijen. Zoals werd beschreven lijken de exploitanten van hennepkwekerijen meer moeite te hebben om, althans onder huurders in de gemeenten waar een hennepconvenant van kracht is, gegadigden te vinden die een plantage in de woning willen laten installeren. Tegelijkertijd hebben zij echter nog de nodige uitwijkmogelijkheden, bijvoorbeeld naar bezitters van koopwoningen.

De activiteiten van de exploitanten zijn, zo blijkt uit het onderhavige onderzoek, ook door middel van gerichte opsporingsonderzoeken aangepakt. Exploitanten werden enerzijds onderwerp van kortlopende onderzoeken op het niveau van de districtsrecherche (casus 2, casus 3, casus 12) of van de regionale recherche (casus 15, casus 16) en anderzijds zijn zij meegenomen als onderdeel van (grootschalige) opsporingsonderzoeken op het niveau van de regionale recherche (casus 1, casus 4). Slechts in het geval van casus 2 en casus 3 werd, met de nodige moeite, binnen de reguliere planning van de districtsrecherche de ruimte gevonden om een opsporingsonderzoek tegen de exploitanten in kwestie te starten. In de overige zaken was de aanleiding tot het onderzoek een andere dan de wietteelt. Het ging bijvoorbeeld om synthetische drugs (casus 1,

casus 4) of om een zwaar geweldsdelict (casus 12). En in het geval van casus 15 en casus 16 kaderden de onderzoeken in een bredere aanpak van één van de belangrijkste 'vrijplaatsen' in de desbetreffende politieregio, waarover veel publicitaire ophef was ontstaan.

Uit het voorgaande volgt dat in normale omstandigheden een exploitant weinig risico loopt om te worden aangehouden en vervolgd. De reguliere opsporing vindt in Nederland plaats op het niveau van de basisteams, de districten, de politieregio, de bovenregionale recherche en de nationale recherche. Een exploitant zou normaliter, binnen deze kaders, in aanmerking komen voor onderzoek op het niveau van de basisteams of de districten. De basisteams besteden hun researchcapaciteit doorgaans echter vooral aan geweldsdelicten. Bovendien kunnen zij vaak niet meer dan enkele dagen aan afzonderlijke zaken besteden. Wanneer er bijvoorbeeld een grote hennepkwekerij wordt gevonden kan ter plaatse enig onderzoek worden gedaan, zullen eventuele verdachten en getuigen worden gehoord, en kan nadere informatie worden ingewonnen bij derden. Als dat geen direct resultaat oplevert moet de zaak echter worden opgelegd, eventueel in afwachting van nader onderzoek op een hoger niveau in de politieorganisatie. Voor doorrecherchen op eventuele exploitanten, wanneer er ergens een wietplantage is aangetroffen, is geen tijd.

Op het niveau van de districtsrecherche wordt in de praktijk de capaciteit eveneens grotendeels opgeslokt door onderzoeken naar zware geweldsdelicten, of andere zaken die het veiligheidsgevoel van de burgers sterk raken of zichtbare overlast veroorzaken, zoals seriematige woninginbraken, ramkraken, drugshandel, et cetera. Er blijft doorgaans weinig personele capaciteit over voor onderzoek naar personen die weliswaar een aantal hennepkwekerijen in bedrijf hebben, maar die verder geen zichtbare problemen veroorzaken. Reguliere opsporingsonderzoeken naar exploitanten, zoals in casus 2 en casus 3, zijn dan ook eerder uitzondering dan regel.

Wanneer opsporingsonderzoeken daadwerkelijk worden gestart, blijken de exploitanten betrekkelijk weinig afschermingsmaatregelen te nemen. Het onderhouden van de contacten met de thuistelers en met de uiteenlopende dienstverleners waarvan zij gebruikmaken geschiedt in de regel telefonisch, en hoewel er versluierd wordt gesproken, levert de interpretatie van die gesprekken weinig problemen op. Voorts, kan door middel van observatie, de lokatie van de kwekerijen meestal betrekkelijk gemakkelijk worden achterhaald. Een onderzoek tegen een exploitant kan derhalve in principe binnen enkele maanden worden afgerond.

De strafmaten die worden opgelegd ten aanzien van exploitanten zijn verhoudingsgewijs hoog. Exploitanten maken doorgaans gebruik van vaste dienstverleners, en ook het bedrijfsproces verloopt in vaste stappen. Het gevolg is dat al snel sprake is van een 'criminele organisatie' in de zin van artikel 140 van het Wetboek van Strafrecht. In één rechterlijke uitspraak werd dat als volgt verwoord: 'verdachte en zijn medeverdachten hadden binnen de organisatie ieder een eigen taak. Zo hielden sommigen zich bezig met het uitzoeken van locaties voor hennepkwekerijen en richtten anderen de kwekerijen in, daarbij geadviseerd door deskundigen. Vervolgens namen weer anderen de dagelijkse

verzorging van de hennepplanten op zich en hielpen velen met de oogst en het knippen van de hennep toppen. Tevens waren er personen die zorgdroegen voor de handel in en het vervoer van het eindproduct: wiet. Om deze keten van werkzaamheden efficiënt op elkaar te doen aansluiten, was een goed georganiseerde taakverdeling onontbeerlijk. Hiertoe hadden verdachte en zijn medeverdachten veelvuldig telefonisch contact waarbij zij zich, ter voorkoming van ontmaskering, vaak bedienden van versluierd taalgebruik. Verdachte had de *knowhow* omtrent de wietteelt, leverde de apparatuur en grondstoffen voor de wietteelt en verrichtte hand- en spandiensten in de hennepkwekerijen. Naar het oordeel van de rechtbank kan verdachte worden aangemerkt als deelnemer aan een criminele organisatie.¹²⁴ In de voornoemde zaak werd de verdachte tot 24 maanden celstraf veroordeeld. In mei 2004 kreeg een andere exploitant 3 jaar celstraf opgelegd. Hij had vier grootschalige hennepkwekerijen in bedrijf gehad en was eveneens als leider van een criminele organisatie aangemerkt.¹²⁵

Het belangrijkste probleem bij de aanpak van exploitanten is, zoals hiervoor reeds werd beschreven, het vinden van de benodigde menskracht om daadwerkelijk opsporingsonderzoek te kunnen doen. Bovendien is vermoedelijk een aanzienlijk aantal exploitanten actief, zo kan worden opgemaakt uit de interviews met wiettelers. Als er dus al opsporingsonderzoeken naar individuele exploitanten kunnen worden verricht, is het maar de vraag of daarmee het netwerk substantieel wordt verstoord. De vraag is dan ook aan de orde of efficiëntere en/of effectievere interventies mogelijk zijn. Er kunnen in hoofdzaak twee invalshoeken worden onderscheiden.

Een eerste denkbare methode om exploitanten te hinderen is ook hier de Cabrio-aanpak. Exploitanten die meerdere kwekerijen tegelijk in bedrijf hebben genereren immers aanzienlijke inkomsten, die mede worden gebruikt om luxegoederen aan te schaffen. Met 'afpakken' worden de illegale activiteiten weliswaar niet direct beëindigd, maar wordt wel bereikt dat exploitanten het leven zuur wordt gemaakt. Bovendien wordt hiermee een duidelijk signaal naar de omgeving en naar de thuistelers afgegeven.

Alvorens zo'n aanpak succesvol kan worden toegepast is het uiteraard wel noodzakelijk om de exploitanten 'in beeld' te krijgen. Uit het onderhavige onderzoek bleek dat zij op dit moment vaak niet bekend zijn bij de politie. Als er een kwekerij van een exploitant wordt opgerold leggen de bewoners van de woning in normale omstandigheden geen verklaring af over degene die de inrichting heeft verzorgd. Om te determineren wie als exploitant optreden zal derhalve eerst actuele informatie bijeen moeten worden gebracht en geanalyseerd.

Een tweede invalshoek is om het onderzoek op te schalen, en een groter deel van een lokaal hennepnetwerk, waarin meerdere exploitanten naast elkaar actief zijn, onderwerp van opsporingsonderzoek te maken. Ook hier geldt echter dat zulke onderzoeken alleen met succes ter hand kunnen worden genomen wanneer er beter zicht bestaat op de contouren van dat netwerk. Om te beginnen kunnen specifieke dienstverleners, met name elektriciens, als vertrekpunt worden genomen voor nadere analyse, omdat zij vaak voor

¹²⁴ Uitspraak in de zaak LJN: AT9224, 12 juli 2005.

¹²⁵ Uitspraak in de zaak LJN: AO9187, 7 mei 2004.

meerdere exploitanten tegelijk werken. Daarnaast is het evident dat de exploitanten adressen moeten hebben waar zij met de opbrengst uit de kwekerijen terecht kunnen. Zij zetten enerzijds de oogsten af bij *coffeeshops* en hebben soms ook zelf handelscontacten met buitenlandse afnemers. Anderzijds verkopen ook exploitanten de oogsten aan criminele samenwerkingsverbanden. Dit betekent dat de kans groot is dat een deel van hen (zijdelings) in beeld is gekomen in de opsporingsonderzoeken die in de afgelopen tijd naar criminele samenwerkingsverbanden zijn verricht. Een grondige analyse van restinformatie uit deze onderzoeken zou derhalve, aangevuld met informatie uit andere bronnen, de benodigde startinformatie kunnen bieden.

6.6 De aanpak van criminele samenwerkingsverbanden

Criminele samenwerkingsverbanden zijn in hoofdstuk 3 onderscheiden als groeperingen die over substantiële afzetmogelijkheden voor *softdrugs* beschikken, in binnen- en buitenland. Zij kopen op grote schaal cannabis in, via één of meer eigen *growshops* of andere inkoopadressen, en hebben daarnaast regelmatig ook eigen grote hennepkwekerijen in bedrijf. Criminele samenwerkingsverbanden worden op dit moment zowel indirect gehinderd, als direct in opsporingsonderzoeken betrokken.

Criminele samenwerkingsverbanden worden indirect ook gehinderd door de geïntensiveerde aanpak van de thuisteelt. Die heeft immers tot gevolg dat zij ofwel een zwaardere concurrentiestrijd moeten leveren om het product, en hogere prijzen moeten betalen, ofwel zwaarder moeten investeren in eigen kwekerijen, met het risico dat zo'n plantage wordt ontdekt of geript.

De directe opsporing van de criminele organisaties achter de wietteelt heeft echter wisselende prioriteit in de pilotregio's. De politieregio's Brabant-Noord en Brabant Zuid-Oost hebben de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in de opsporing van criminele samenwerkingsverbanden die de wietteelt als illegale hoofdactiviteit hadden. In beide regio's werden grootschalige onderzoeken uitgevoerd, die elk ongeveer een jaar werk hebben gevegd. De politie in de regio Limburg-Zuid voerde in 2005 een drietal onderzoeken uit, één naar een *growshop* die wiettelers in de grensstreek faciliteerde, één naar een exploitant die een tiental kwekerijen in bedrijf had, en één naar een groepering die henneproducten verwerkte op een woonwagenkamp. Deze opsporingsonderzoeken vergden elk zo'n drie maanden werk. In de politieregio Zeeland werden twee onderzoeken afgerond naar exploitanten die eveneens ongeveer een tiental kwekerijen runden. In de politieregio Limburg-Noord concentreerde men zich vooral op de kilohandel van *softdrugs* richting Duitsland. Naar producenten werd geen grootschalig onderzoek gedaan. Wel werd researchewerk verricht naar aanleiding van vondsten van grootschalige kwekerijen en knipperijen, maar dit leidde niet tot de aanhouding van de opdrachtgevers op de achtergrond. In de politieregio Midden- en West-Brabant was het beeld hiermee vergelijkbaar. Er werd één opsporingsonderzoek verricht naar een groepering die zich vooral richtte op synthetische drugs, maar die ook een tiental grotere en kleinere hennepkwekerijen exploiteerde. Voorts werd een onderzoek gedaan naar een belangrijke hennepmakelaar. Dit onderzoek moest

echter, met beperkte menskracht en middelen, door een basisteam worden verricht. Bij de afsluiting van deze rapportage werd overigens duidelijk dat in 2006 een grootschalig opsporingsonderzoek naar een crimineel samenwerkingsverband was uitgevoerd.

Criminele samenwerkingsverbanden in de wietteelt en –handel schermen zich goed af en zijn in dat opzicht vergelijkbaar met groeperingen die zich met andere vormen van zware en georganiseerde misdaad bezighouden. Het blijkt vooral arbeidsintensief om bewijsmateriaal tegen de leidende figuren in deze samenwerkingsverbanden te verzamelen. Zij regelen vrijwel geen zaken over de telefoon, nemen maatregelen om zich af te schermen tegen observatie en wonen regelmatig op locaties die moeilijk onopvallend te benaderen zijn. De opsporingsonderzoeken vergen dan ook relatief veel tijd en inspanning. Doorlooptijden van een jaar of meer zijn niet ongebruikelijk, en naast de gebruikelijke opsporingsmethoden (telefoontap en observatie) moet soms ook voor andere middelen worden gekozen, zoals het opnemen van vertrouwelijke communicatie met een technisch hulpmiddel.

Voor de leden van criminele samenwerkingsverbanden geldt dat, de aard en omvang van hun illegale activiteiten in aanmerking genomen, de uiteindelijke strafmaten vaak juist relatief laag uitvallen. Uitzonderingen zijn de gevallen waarin de spilfiguren al eerder werden veroordeeld, bijvoorbeeld vanwege deelname aan andere criminele organisaties of voor zware geweldsdelicten. Organisatoren die zich echter altijd hebben beperkt tot de wietteelt hebben doorgaans echter geen (zwaar) strafblad. De opgelegde celstraf leidt er dan ook niet toe dat de illegale activiteiten worden stopgezet. Casus 10 is daarvan een goed voorbeeld. De hoofdverdachte in deze zaak werd in enkele jaren tijd twee maal aangehouden en veroordeeld. Nog in de proeftijd van de eerste zaak was de hoofdverdachte alweer actief met de cannabishandel en –productie.

Een specifiek probleem met betrekking tot criminele samenwerkingsverbanden in de wietteelt, dat door geïnterviewde rechercheurs naar voren werd gebracht, is dat de kern van zulke groepen vaak een familie is, waarin ook de vrouwen hun partij vaak flink meeblazen. Criminele familieverbanden blijven – in tegenstelling tot samenwerkingsverbanden die louter op zakelijke overeenkomsten gebaseerd zijn – gemakkelijker in stand wanneer een aantal leden wordt aangehouden en veroordeeld. Degenen die een meer ondergeschikte rol spelen, alsmede de vrouwelijke leden, krijgen doorgaans zeer lage of in het geheel geen celstraffen opgelegd. Het gevolg is dat zij de illegale activiteiten eenvoudig kunnen voortzetten. De spilfiguren blijven vanuit de gevangenis de zaken aansturen: tijdens de regelmatige bezoeken aan de penitentiaire inrichting kunnen de leden die op vrije voeten zijn verslag komen uitbrengen en instructies komen ophalen.

Het zal duidelijk zijn dat het rendement van de opsporingsonderzoeken, uitgedrukt in de mate waarin de illegale activiteiten worden verstoord of beëindigd, in zulke omstandigheden maar zeer betrekkelijk is. In de politieregio's waar in de afgelopen jaren grote opsporingsonderzoeken zijn verricht, wordt dan ook geprobeerd om de nadruk sterker op de ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel te leggen.

Financieel rechercheren kan een belangrijke bijdrage leveren aan de opsporing van georganiseerde criminaliteit. Daarover bestaat vrij algemeen consensus bij zowel opsporingsinstanties als wetenschappers.¹²⁶ Dat geldt enerzijds voor de fase waarin het bewijsmateriaal tegen criminele samenwerkingsverbanden wordt verzameld. Een goederenstroom kan immers niet zonder een (parallele) geldstroom. Anderzijds kan ontneming een belangrijk middel zijn om de criminele samenwerkingsverbanden te treffen. Bovendien wordt hiermee voorkomen dat het geld in de bovenwereld wordt geïnvesteerd. Politiefunctionarissen constateren dat het criminele geld onder meer wordt geïnvesteerd in *coffeeshops*, in de prostitutie en in de autohandel. Ook verdwijnt geld over de grens, bijvoorbeeld naar België of Spanje.

Ontnemen blijkt in de praktijk om een aantal redenen echter minder eenvoudig dan in theorie.¹²⁷ Om te beginnen ontbreekt het bij de politie vaak aan mensen met voldoende diepgaande financiële expertise, vooral ook omdat volleerde experts op het vlak van de financieel-economisch criminaliteit in het bedrijfsleven vaak een veelvoud van het politiesalaris wordt geboden. In de tweede plaats worden de vorderingen die de politie aan de hand van Strafrechtelijke Financiële Onderzoeken (SFO's) opstelt vaak, eerst door het OM en daarna door de rechter, aanzienlijk naar beneden bijgesteld. Tot slot is het moeilijk om de opgelegde vorderingen in hun geheel te innen. De feitelijke opbrengst blijft veelal beperkt tot het contante geld dat bij zoekingen wordt aangetroffen; eventuele tegoeden op (buitenlandse) bankrekeningen, voor zover daarover informatie voorhanden is; en de opbrengst van de openbare verkoop van de roerende en onroerende goederen waarop beslag kan worden gelegd.

In enkele van de voornoemde zaken werden nietemin forse claims neergelegd. Met betrekking tot de hoofdverdachte en zijn vrouw in casus 8 werd in het SFO een wederrechtelijk verkregen voordeel van 40 miljoen euro vastgesteld. De hoofdverdachte in casus 10 werd na zijn eerste aanhouding geconfronteerd met een vordering van 227.000 euro, waarvan hij zelf had aangegeven dit bedrag met de illegale activiteiten te hebben 'verdiend'. Toen hij ten tweede male werd aangehouden voor vergelijkbare feiten kwam dit hem op een vordering van ruim 275.000 euro te staan. Ontnemingsvorderingen zijn doorgaans zaken van lange adem, dus op dit moment is nog niet duidelijk hoe deze zullen eindigen.

6.7 Besluit

In dit hoofdstuk is nagegaan hoe de aanpak van de wereld achter de wietteelt op dit moment gestalte krijgt, en welke nadere interventies zouden kunnen worden gepleegd. Daarbij is nader onderscheid gemaakt tussen de aanpak die thans wordt gehanteerd ten aanzien van de individuele wietkwekerijen en de –telers, de *growshops* die de wietteelt faciliteren, de exploitanten die meerdere hennepkwekerijen in de woningen of bedrijfspanden van anderen hebben gefinancierd en geïnstalleerd, en de criminele samenwerkingsverbanden die

¹²⁶ Zie bijvoorbeeld T. Spapens (2006): pp. 112 – 116.

¹²⁷ W. Faber en A. van Nunen (2002).

eerst en vooral de scharnierpunten zijn tussen de teelt en de export, en daarnaast ook vaak zelf grootschalige kwekerijen in bedrijf hebben.

In het algemeen kan worden geconstateerd dat de opsporingsinstanties en andere publieke en private partijen geen van de voornoemde betrokkenen bij de wietteelt ongemoeid hebben gelaten. Met name de integrale aanpak van thuishouwers lijkt, hoewel betrouwbaar cijfermateriaal ten ene male ontbreekt, effecten op de wereld achter de wietteelt te hebben. Andere denkbare interventies, met name het 'afpakken' van luxegoederen die met crimineel geld zijn gekocht middels de zogenoemde 'cabrio-methode', zien er veelbelovend uit en zouden ook tegen *growshops* en exploitanten van wietkwekerijen kunnen worden ingezet, alsmede tegen leden van criminele samenwerkingsverbanden.

Het belangrijkste probleem bij de aanpak van de bedrijfsmatige wietteelt kan worden samengevat onder de noemer dat deze thans nog verre van sluitend is. Ten eerste lijkt de integrale aanpak van de thuishouwers bijvoorbeeld vooral goed te werken vanwege het risico van huisuitzetting waarmee de telers worden geconfronteerd. Bewoners van koopwoningen, of bezitters van bedrijfspanden of stallen bij boerderijen, worden hierdoor echter niet bedreigd, waardoor het afschrikkende effect van de integrale benadering hier minder groot is.

In de tweede plaats is het politiebeleid ten aanzien van de *growshops* op lokaal niveau zeer verschillend. Op sommige plaatsen worden de shops zeer regelmatig gecontroleerd op overtredingen van de Opiumwet, terwijl ze elders nauwelijks enige politiebelaagstelling krijgen.

In de derde plaats krijgen exploitanten van wietkwekerijen maar weinig systematische aandacht. Slechts in de politieregio Zeeland konden eigenstandige opsporingsonderzoeken worden aangetroffen. In de andere regio's werden exploitanten van wietkwekerijen slechts in relatie met onderzoek naar andere illegale activiteiten aangehouden en vervolgd. Enerzijds is een belangrijk probleem dat bij de districtsrecherches, en eventueel ook bij de basisteams, de personele capaciteit in de regel wordt opgeslokt door opsporingsonderzoeken naar strafbare feiten die de rechtsorde meer zichtbaar schokken. Anderzijds lijkt het ook te ontbreken aan voldoende inzicht in het 'hennepnetwerk', en wie daarbinnen als exploitant van wietkwekerijen actief zijn.

Tot slot kan ten aanzien van de criminele samenwerkingsverbanden worden vastgesteld dat zij in enkele politieregio's wel systematisch aandacht van de opsporingsinstanties krijgen, terwijl zij elders vrijwel ongestoord hun gang kunnen gaan. Een belangrijk probleem is het betrekkelijk geringe rendement van de opsporingsonderzoeken naar criminele samenwerkingsverbanden. De strafmaten zijn, gegeven de omvang van de illegale activiteiten, over het algemeen laag, ondanks het feit dat de Opiumwet en artikel 140 Sr. in principe ruime mogelijkheden bieden. Op dit moment betekent een aanhouding en veroordeling van leden van criminele samenwerkingsverbanden in de wietteelt dan ook meestal niet het einde van de illegale activiteiten. Zwaarder inzetten op financiële opsporing en ontneming is in dit licht een weg die op sommige plaatsen reeds wordt bewandeld. De resultaten daarvan zullen echter pas op wat langere termijn zichtbaar worden. Bovendien is het natuurlijk niet de bedoeling van het strafrecht dat een

ontnemingsvordering een zwaar accent moet krijgen omdat de opgelegde celstraffen kennelijk onvoldoende effect sorteren. Het is dan ook mede zaak om het gehalte van de criminele samenwerkingsverbanden zo helder mogelijk bij de rechters over het voetlicht te brengen.

7 Algemeen besluit

7.1 Inleiding

In dit onderzoek stond de bedrijfsmatige wietteelt in Zuid-Nederland centraal. Dit vraagstuk is enkele jaren geleden hoger op de beleidsmatige agenda gekomen, onder meer naar aanleiding van wetenschappelijk onderzoek van Bovenkerk (2001) en van Bovenkerk en Hogewind (2003). De beschrijving hierin van het verloederende effect van de hennepkwekerij op met name de volkswijken in de steden, waarbij criminele organisaties achter de wietteelt bovendien dwang en geweld ten opzichte van thuistelers niet zouden schuwen, leidde tot bezorgdheid van de autoriteiten. In de zogenoemde ‘Cannabisbrief’ van april 2004 kondigde het kabinet dan ook een intensivering van de aanpak van de bedrijfsmatige wietteelt aan. Onderdeel daarvan was de aanpak van de criminele organisaties achter de hennepsteelt, die nader werd uitgewerkt in de pilot ‘Hennep en georganiseerde criminaliteit’ in Zuid-Nederland. Het onderhavige onderzoek werd in de eerste plaats uitgevoerd om, ten behoeve van deze pilot, meer inzicht te krijgen in de ‘wereld achter de wietteelt.’ Daarnaast is nagegaan hoe de hennepsteelt op dit moment wordt aangepakt en tot welke effecten dat leidt.

Ten behoeve van het onderzoek is gebruik gemaakt van informatie uit diverse bronnen. De belangrijkste daarvan waren de dossiers van 19 afgesloten opsporingsonderzoeken en interviews met 16 personen die bij de bedrijfsmatige wietteelt betrokken zijn (geweest). Daarnaast zijn in de pilotregio’s cijfermatige gegevens verzameld, werden aanvullende gesprekken gevoerd met onderzoekers en met vertegenwoordigers van andere instanties. Tot slot is ook uiteenlopende schriftelijke informatie verzameld.

7.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen

De doelstellingen van deze studie zijn vertaald in zeven onderzoeksvragen. We zetten deze nogmaals op een rij:

1. Hoe ziet het productieproces van de bedrijfsmatige, grootschalige, wietteelt eruit en hoe wordt dit uitgevoerd?
2. Is er sprake van organisatie (sturing, financiering) in de wietteelt en in welke (sociale) context speelt deze illegale activiteit zich af?
3. Welke internationale dimensies kunnen worden onderscheiden aan de wietteelt en – handel in Zuid-Nederland?
4. In welke mate is sprake van het gebruik van geweld of dwang in relatie tot de wietteelt?
5. Wat is de geschatte omvang van de wietteelt in de pilotregio’s?
6. Welke middelen worden door de politie ingezet in relatie tot de wietteelt, in de zin van controles, opsporingsonderzoeken, financiële onderzoeken, et cetera? Wat zijn de lacunes in de huidige aanpak?

7. Wat zijn de meetbare resultaten van de huidige aanpak van de grootschalige wietteelt? Dit in termen van aanhoudingen, opgelegde sancties en ontmantelingen van kwekerijen.

In de navolgende subparagrafen worden deze vragen zo goed mogelijk beantwoord.

7.2.1 Het productieproces

Om een bepaalde illegale activiteit te beteugelen kan om te beginnen worden gedacht aan interventies in het productieproces. Of zulke interventies mogelijk zijn is afhankelijk van kritische facetten van dat proces, zoals schaars verkrijgbare grondstoffen. Vervolgens kunnen bijvoorbeeld maatregelen worden getroffen om de verkrijgbaarheid daarvan te bemoeilijken. Daarnaast kan het productieproces ook specifieke kennis of vaardigheden vragen, waarover slechts weinigen beschikken. Ook op deze personen kunnen interventies worden gericht, bijvoorbeeld door hen met voorrang onderwerp van opsporingsonderzoek te maken. In het volgende schema wordt een overzicht gepresenteerd van de onderdelen van het productieproces van de bedrijfsmatige wietteelt.

Deelactiviteit	Uitvoering
Toelevering stekken	Gebeurt zowel door grote als kleine (gespecialiseerde) stekkenkwekers. Verkoop aan thuistelers mede rechtstreeks vanuit of via bemiddeling door <i>growshops</i> .
Toelevering van legale kweekbenodigdheden	Doorgaans door <i>growshops</i> . Ook worden materialen gekocht bij doe-het-zelf bedrijven, handels in tuinartikelen of in vijverinstallaties. Tevens handel in 'tweedehands' materialen door telers onderling.
Opbouwen kwekerijen	Gebeurt doorgaans door de thuistelers zelf of door personen die ervaring hebben met het opzetten van eigen kwekerijen en die handig zijn met kluswerk.
Omleggen elektriciteit	Gebeurt meestal door personen die zijn opgeleid in de elektrotechnische installatie, in sommige gevallen medewerkers van energiebedrijven. Ook amateurs zijn actief. Kunnen door thuistelers via <i>growshops</i> worden benaderd.
Onderhoud kwekerijen	Gebeurt door zelfstandige thuistelers; door exploitanten of leden van criminele samenwerkingsverbanden
Inkoop wiet	Gebeurt zowel relatief openlijk bij malafide <i>growshops</i> als meer verborgen op andere inkoopadressen. Ook inkoop van goede kwaliteit wiet rechtstreeks door <i>coffeeshops</i>
Knippen	Gebeurt zowel in de kwekerijen zelf als op verzamellocaties. Knippers (met name vrouwen) zijn vooral afkomstig uit sociale netwerk van de telers of exploitanten. Criminele samenwerkingsverbanden schakelen ook Oost-Europeanen (Polen) in.
Drogen	Gebeurt door thuistelers zelf, of bij hulpkrachten van criminele samenwerkingsverbanden thuis. Doorgaans kleinschalige activiteit.
Handel	Goede kwaliteit cannabis wordt door thuistelers, exploitanten en criminele samenwerkingsverbanden rechtstreeks, of via tussenpersonen, bij <i>coffeeshops</i> afgezet. Mindere kwaliteit wordt geëxporteerd, enerzijds via directe handelscontacten, anderzijds via 'kilohandelaars' in met name grensgemeenten.
Afvoer afval kwekerijen	Thuistelers en criminele samenwerkingsverbanden voeren afval direct af naar stortplaatsen, of deponeren het afval bij <i>growshops</i> die voor de verdere verwerking zorgen. Ook dumping komt voor.

Het productieproces van wietteelt blijkt vrijwel onafhankelijk van grondstoffen die niet ook voor vele andere legale toepassingen worden gebruikt. Slechts van (grote) koolstoffilters die worden gebruikt om de hennepgeuren uit de kwekerijen te maskeren, kan men zich afvragen waarvoor particulieren die verder nog nuttig kunnen gebruiken. Het productieproces is bovendien sterk 'gedemocratiseerd.' Met betrekking tot alle onderdelen is een veelheid van aanbieders, uitvoerders of dienstverleners actief. Binnen dit proces kan slechts één centrale actor worden onderscheiden: de *grow shop*.

De groeiwinkels blijken de drempel voor (zelfstandige) thuistelers om een kwekerij te beginnen sterk verlagen. In principe verkopen de shops slechts kweekbenodigdheden, en adviseren zij kweker, en deze activiteiten zijn legaal. In de praktijk blijken vele *growshops* de telers echter ook te verwijzen naar 'hokkenbouwers', elektriciens en stekkenleveranciers, en nemen zij ook het afval uit de kwekerijen weer in. Sommige groeiwinkels gaan nog een stap verder door zelf de stekken te leveren en door ook de oogsten weer in te kopen. Sommige shops zijn niet meer dan legale facades van criminele samenwerkingsverbanden, waar op grote schaal wiet wordt ingekocht, terwijl er nauwelijks nog in kweekbenodigdheden wordt gehandeld.

De aanpak van malafide *growshops* is in de praktijk niet eenvoudig. Wanneer zij zich louter beperken tot verwijzing van de aspirant-telers naar dienstverleners is dat moeilijk strafrechtelijk te bewijzen. Voorts kunnen groeiwinkels waar thans vrijwel openlijk hennepstekken worden geleverd of oogsten worden ingekocht, wanneer de controles worden geïntensiveerd, deze illegale activiteiten betrekkelijk eenvoudig scheiden van de legale bedrijfsvoering, door van verschillende rechtspersonen en adressen gebruik te gaan maken. In een aantal gevallen gebeurt dat nu reeds. Het bewijs dat de legale en illegale activiteiten door één en dezelfde groepering worden uitgevoerd is slechts met intensief speurwerk te leveren.

Een verscherping van de regelgeving, bijvoorbeeld middels het introduceren van een vergunningenstelsel, valt te overwegen, maar dat laat uiteraard onverlet dat de illegale activiteiten nog altijd eenvoudig naar 'een deur verderop' kunnen worden verplaatst. Bovendien wordt het bestaan van *growshops* door middel van een vergunningstelsel impliciet gesanctioneerd, terwijl zij hun bestaan louter ontlenen aan de wietteelt, een strafbare activiteit derhalve.

Een maatregel in de vorm van de strafbaarstelling van voorbereidingshandelingen in relatie tot de productie van *softdrugs*, die aan het bestaan van groeiwinkels in hun huidige vorm een effectief einde zou maken, is op dit moment waarschijnlijk te ingrijpend, gegeven het feit dat het gebruik van deze verdovende middelen wordt gedoogd en maatschappelijk bovendien breed wordt geaccepteerd. Bovendien zou zo'n wetsartikel ertoe kunnen leiden dat de groeiwinkels hun activiteiten verder gaan verdelen over verschillende rechtspersonen, die op papier dezelfde bedrijfsactiviteit hebben als bijvoorbeeld doe-het-zelf winkels en tuincentra.

Een wellicht wel haalbare ingreep is het aan banden leggen van de verkoop, aan particulieren, van de materialen die louter ter afscherming van kwekerijen nodig zijn, met name de geurfilters. Ook dit is echter niet zonder meer eenvoudig: er zullen bijvoorbeeld ook maatregelen moeten worden getroffen om 'lekkage' naar wiettelers van deze filters vanuit bedrijven die er wel een reële toepassingsmogelijkheid voor hebben te voorkomen, of om ervoor te zorgen dat er geen illegale import vanuit het buitenland op gang komt. Alvorens zo'n maatregel wordt overwogen is een zorgvuldige ex ante evaluatie dus geen overbodige luxe.

7.2.2 De organisatie van de wietteelt

De tweede vraag was of er sprake is van organisatie in de wietteelt en in welke (sociale) context deze illegale activiteit zich afspeelt. Uit het onderhavige onderzoek kwam naar voren dat de hennepkwekerij op uiteenlopende manieren is georganiseerd. In het volgende schema zijn de gangbare organisatievormen samengevat.

Organisatievorm	Activiteiten
Zelfstandige telers	Verzorgen zelfstandig de inrichting en verzorging van hennepkwekerijen in de eigen woning en bieden de oogsten aan bij <i>coffeeshops</i> of <i>growshops</i> .
Zelfstandige telers of exploitanten met grote kwekerijen in bedrijfspanden.	Zorgen voor de huur van leegstaande bedrijfspanden of woningen. Regelen de financiering, inrichting en de verzorging van de kwekerijen, alsmede het knippen en verwerken van de oogst.
Exploitanten met 5 - 10 plantages in woningen	Regelen de financiering, inrichting en zo nodig ook de verzorging van kwekerijen in woningen, alsmede het knippen en verwerken van de oogst. De thuishouder stellen ruimte ter beschikking en verzorgen eventueel ook de planten. Zij ontvangen daarvoor een percentage van de opbrengst. De exploitanten bieden de oogsten aan bij de afnemers.
Criminele samenwerkingsverbanden die op grote schaal hennepproducten inkopen, verwerken en verhandelen, met name voor de export, en eventueel ook eigen kwekerijen in bedrijf hebben (bedrijfspanden)	Deze groepen beschikken over ruime afzetmogelijkheden in het criminele milieu. Zij maken veelal gebruik van <i>growshops</i> of andere verzamelpunten waar hennepproducten worden ingekocht van zelfstandige thuishouders alsmede van exploitanten. Hulpkrachten zorgen voor verdere verwerking (knippen, drogen, verpakken) Daarnaast exploiteren deze groepen doorgaans zelf meerdere grote hennepkwekerijen.

De analyse van de organisatie van de bedrijfsmatige wietteelt leverde vier organisatievormen op: de zelfstandige thuishouders; de zelfstandige telers of exploitanten met grote kwekerijen in bedrijfspanden; exploitanten van kwekerijen in woningen; en criminele samenwerkingsverbanden die op grote schaal hennepproducten inkopen en doorverhandelen, en daarnaast vaak ook zelf grote kwekerijen in bedrijf hebben. Het onderhavige onderzoek biedt hiermee op twee punten aanvullend inzicht ten opzichte van eerdere studies.

Om te beginnen moet het beeld dat criminele organisaties op grote schaal hennepkwekerijen zouden exploiteren in woningen, ingrijpend worden genuanceerd. In plaats daarvan blijken vele kleinere exploitanten actief die elk maar 5 à 10 plantages tegelijkertijd in bedrijf hebben. Deze activiteiten vinden veelal op lokaal niveau plaats, en in (hechte) sociale netwerken. Degenen die de kwekerijen in de woningen hebben zijn vrijwel altijd goede bekenden van de exploitant.

Exploitanten worden thans maar in beperkte mate opgespoord en vervolgd, zo blijkt uit het onderhavige onderzoek. De thuishouders leggen zelden

of nooit verklaringen over hen af, waardoor zij vaak buiten beeld blijven. Dit bemoeilijkt ook de uitvoering van gericht opsporingsonderzoek, waarvoor bovendien meestal onvoldoende personele capaciteit voorhanden is. Wanneer er wel onderzoek wordt gedaan blijkt het afschermingsniveau doorgaans beperkt, waardoor het benodigde bewijsmateriaal relatief snel bijeengebracht kan worden.

In de tweede plaats komen uit het onderzoek criminele samenwerkingsverbanden naar voren. Deze groeperingen richten zich eerst en vooral op de inkoop en doorverhandeling van henneproducten, dat wil zeggen: kant-en-klare cannabis van uiteenlopende kwaliteit; natte wiet; hele ongeknijpte planten. De wiet van de beste kwaliteit wordt, zo nodig via tussenpersonen, afgezet bij de *coffeeshops*. De mindere kwaliteit wordt geëxporteerd. De wiet wordt enerzijds betrokken van zelfstandige thuistelers of exploitanten, door middel van de inkoop in eigen *growshops*, of op meer onopvallende adressen. Anderzijds hebben deze groeperingen vaak ook zelf grote plantages, of werken zij samen met zelfstandige telers die op zeer grote schaal in bedrijfsloodsen kweken.

Deze samenwerkingsverbanden zijn, ook in termen van afschermingsmethoden en de toepassing van horizontaal geweld, vergelijkbaar met groeperingen die zich met andere vormen van georganiseerde misdaad bezighouden. De spilfiguren zijn in het verleden vaak bij andere vormen van zware misdaad betrokken geweest, of onderhouden contacten in dit milieu. Voordeelsberekeningen wijzen uit dat deze verbanden zeer grote illegale geldstromen genereren.

Met name in de politieregio's Brabant-Noord en Brabant Zuid-Oost zijn in de afgelopen jaren grootschalige opsporingsonderzoeken naar criminele samenwerkingsverbanden uitgevoerd. Bepaalde onderdelen van de illegale activiteiten, zoals het inkopen van wiet op verzameladressen of het regelen van knippers voor de (grote) kwekerijen, vinden relatief openlijk plaats. De spilfiguren in deze organisaties blijken zich daarentegen echter zeer goed af te schermen: zij wisselen vrijwel geen inhoudelijke informatie uit via de telefoon, en nemen bijvoorbeeld maatregelen tegen observaties. Een belangrijk probleem bij de verstoring van de activiteiten is dat het vaak om familieverbanden gaat, die in stand blijven wanneer de kernleden zijn veroordeeld. De illegale activiteiten worden dan ook vaak voortgezet door de leden die nog op vrije voeten zijn. Ook veroordeelde spilfiguren kunnen al snel hun plaats weer innemen, aangezien de celstraffen, wanneer men zich tenminste louter tot de wietteelt en –handel beperkt, in het algemeen laag zijn. Omdat de strafrechtelijke aanpak relatief weinig rendement heeft, wordt door de politie en het OM meer ingezet op de ontneming van het wederrechtelijk verkregen voordeel.

7.2.3 Internationale dimensies van de wietteelt

De internationale dimensies van de wietteelt hebben enerzijds betrekking op de export van Nederwiet over de landsgrenzen en anderzijds op de betrokkenheid van Nederlanders bij cannabisplantages in het buitenland. Met name dat laatste

aspect baart de autoriteiten in de ons omliggende landen steeds meer zorgen. De export van verdovende middelen vanuit ons land is uiteraard al langer een aandachtspunt.

Uit het onderzoek blijkt dat criminele samenwerkingsverbanden een spilfunctie vervullen bij de export. Ook exploitanten van wietkwekerijen hebben in een aantal gevallen rechtstreekse contacten met buitenlandse afnemers. De daadwerkelijke smokkel is in hoge mate gefragmenteerd. Het gaat om kleine hoeveelheden per zending, die in de regel rechtstreeks bij kleine en middelgrote handelaren in Duitsland, België, Frankrijk en Groot-Brittannië worden afgeleverd. De pakkans voor de drugskoeriers is vermoedelijk klein, hoewel bij elke controle-actie wel één of meer koeriers worden onderschept.

Met name in België wordt in de afgelopen jaren een toenemend aantal hennepkwekerijen aangetroffen, waarbij vaak ook Nederlanders betrokken zijn. De vraag is dan ook of zich verplaatsingseffecten vanuit Nederland voordoen, mogelijk vanwege de intensievere aanpak van de kwekerijen in ons land. Daarvan blijkt echter geen sprake. De toename lijkt veeleer te worden verklaard door het stijgende aantal Nederlanders dat zich in België vestigt. Daaronder bevinden zich ook de nodige zelfstandige thuistelers en personen die bereid zijn een wietkwekerij in hun woning te laten installeren. In het laatste geval gaat het, evenals in Nederland, om bekenden van de exploitanten. Zij, en ook criminele samenwerkingsverbanden, laten zich vooral leiden door opportunisme bij het zoeken naar geschikte kweeklocaties.

Nederlandse *growshops* faciliteren daarnaast ook regelmatig buitenlandse telers. Ook zij kunnen voor kweekbenodigdheden, adviezen, bemiddeling en hennepstekken terecht bij de groeiwinkels. Ook oogsten kunnen desgewenst bij sommige shops worden aangeboden.

7.2.4 Geweld in relatie tot bedrijfsmatige wietteelt

Een bevinding uit eerder onderzoek die voor de nodige verontrusting zorgde, was dat thuistelers het risico liepen van bedreiging of geweldsgebruik door exploitanten van kwekerijen. In een aantal gevallen zouden de telers zelfs onder dwang een deel van hun woning ter beschikking moeten stellen¹²⁸ Dit beeld moet op grond van het onderhavige onderzoek in belangrijke mate worden genuanceerd. De thuistelers werkten ofwel zelfstandig, ofwel ze waren persoonlijke relaties van de exploitant. Slechts in uitzonderlijke gevallen bleek sprake van het 'ronselen' van thuistelers die in geldnood zaten.

Daarmee is niet gezegd dat de wietteelt niet gepaard gaat met (soms zwaar) geweld. De achterliggende oorzaak daarvan was echter eerst en vooral het 'rippen' van kwekerijen, of zakelijke onenigheid tussen criminele samenwerkingsverbanden, bijvoorbeeld over wanbetaling. Met name uit de interviews kwam naar voren dat diefstal van bijna volgroeide planten uit de kwekerijen, zowel voor de kleinschalige thuistelers als voor exploitanten die grotere kwekerijen met 1.000 planten of meer in bedrijf hadden, een reële

¹²⁸ Bovenkerk (2001) en Bovenkerk en Hogewind (2003)

dreiging vormde. Wanneer de kwekerij toch werd leeggestolen resulteerde dit zo nu en dan in wraakacties waarbij ook vuurwapens werden gebruikt.

7.2.5 Geschatte omvang van de wietteelt

De volgende onderzoeksvraag betrof het maken van een schatting van de wietteelt in Zuid-Nederland. Deze exercitie is beperkt tot een inventarisatie van de berekeningen die in uiteenlopende eerdere onderzoeken zijn gemaakt. De uitkomsten van die schattingen liepen echter zeer ver uiteen: van 38 ton tot 766 ton op jaarbasis. Specifiek met betrekking tot Zuid-Nederland waren geen bruikbare schattingen voorhanden.

Een belangrijk startprobleem, dat ook in het onderhavige onderzoek werd vastgesteld, is het ontbreken van betrouwbare basisinformatie over het aantal kwekerijen dat door de politie wordt ontmanteld, en de omvang van de productie ter plaatse. Naast de op dit punt gebrekkige informatiehuishouding bij de politie, wordt ook geen eenduidige definitie van het begrip ‘hennepkwekerij’ gehanteerd. Het ontbreken van enigermate plausibele schattingen van de omvang van de wietteelt is overigens wel een serieus probleem: het bepalen van de *outcomes* van de (toekomstige) aanpak van de wietteelt wordt daardoor immers op voorhand problematisch. De conclusie kan echter geen andere zijn dan dat op dit moment de vraag naar de omvang van de wietteelt in de pilotregio's niet te beantwoorden valt.

7.2.6 De huidige aanpak van de wietteelt in de pilotregio's

De huidige aanpak van de wietteelt concentreert zich in de pilotregio's in de eerste plaats op de individuele kwekerijen, en daarnaast wordt opsporingsonderzoek verricht naar exploitanten en criminele samenwerkingsverbanden.

Op basis van het onderhavige onderzoek kan worden geconstateerd dat in alle pilotregio's regelmatig hennepkwekerijen worden ontmanteld. Om de thuisteelt te ontmoedigen is in een aantal gemeenten in de zuidelijke politieregio's een hennepconvenant afgesloten, om daarmee een integrale aanpak van de telers te bewerkstelligen. Op het platteland wordt met zo'n integrale benadering slechts in het district Venraij van de politieregio Limburg-Noord geëxperimenteerd. Al met al wordt de integrale aanpak van de wietteelt derhalve nog maar gefragmenteerd toegepast: nog lang niet alle gemeenten doen er aan mee. Bovendien is de jurisprudentie met betrekking tot de uitzettingen uit huurwoningen nog in ontwikkeling.

De export van verdovende middelen vanuit Nederland, waarbij het overigens maar voor een deel gaat om in ons land geproduceerde cannabis, maar ook om harddrugs en vermoedelijk ook om *softdrugs* die eerst vanuit derde landen naar Nederland zijn gesmokkeld, heeft in wisselende mate aandacht in de pilotregio's. Het drugstoerisme is vooral een punt van zorg in de grensgemeenten, met name vanwege de overlast die door de buitenlandse kopers, alsmede door illegale verkooppunten, wordt veroorzaakt. In de

afgelopen jaren zijn de controles op de gebruikelijke smokkelroutes geïntensiveerd. Deze worden bijvoorbeeld op regelmatige basis uitgevoerd door het Joint Hit Team, en in het kader van de projecten Hektor (Venlo) en Courage (Roosendaal en Bergen op Zoom). Daarnaast organiseert ook de Belgische politie zeer regelmatig nachtelijke controleacties, waarbij doorgaans ook drugskoeriers worden onderschept die uit Nederland afkomstig zijn.

Tot slot werden in de Zuid-Nederlandse politieregio's in de afgelopen jaren opsporingsonderzoeken verricht naar exploitanten van hennepkwekerijen en naar criminele samenwerkingsverbanden. Deze onderzoeken liepen echter uiteen in aard en reikwijdte. In de politieregio's Brabant-Noord en Brabant Zuid-Oost voerde de regionale recherche in de afgelopen jaren telkens minstens één grootschalig opsporingsonderzoek naar een crimineel samenwerkingsverband uit. In de politieregio Zeeland werd een aantal onderzoeken naar exploitanten van wietkwekerijen verricht. In de politieregio Midden- en West-Brabant deed men onderzoek naar een hennepmakelaar (casus 10), en maakte de wietteelt ook deel uit van een onderzoek naar een crimineel samenwerkingsverband dat zich vooral met synthetische drugs bezighield (casus 1). In de politieregio Limburg-Zuid werden diverse kortlopende onderzoeken uitgevoerd naar een growshop (casus 9), een exploitant (casus 15) een crimineel samenwerkingsverband (casus 16) en een dienstverlener (casus 17). In de regio Limburg-Noord concentreerde men zich op de handel in softdrugs (casus 13 en casus 14). In deze zaken werden tevens ontnemingsvorderingen opgelegd.

7.2.7 Resultaten van de aanpak van de wietteelt in 2005

De laatste onderzoeksvraag had betrekking op de opsporingsresultaten in de pilotregio's met betrekking tot de bedrijfsmatige wietteelt. Daarbij is 2005 als ijkjaar genomen. Over de opsporingsresultaten in de pilotregio's worden geen systematische gegevens bijgehouden. Het is dan ook zeer moeilijk daarvan een goed beeld te schetsen. Dat geldt zelfs voor betrekkelijk elementaire 'outputgegevens' als het aantal ontmantelde hennepkwekerijen, zoals hiervoor al werd beschreven.

In de vier pilotregio's waar informatie werd verzameld werden in 2005 in totaal 1.343 kwekerijen geteld. De politieregio Limburg-Zuid registreert verreweg de meeste kwekerijen, terwijl het aantal in Limburg-Noord het kleinst is. In 2005 werden in de vier pilotregio's 669.355 hennepplanten geruimd. Bij een geschatte opbrengst van 20 à 25 gram per plant zouden die goed zijn geweest voor afgerond 14 à 17 ton cannabis.

De resultaten van de integrale aanpak van de thuisteelt konden slechts in beperkte mate worden achterhaald. De energiebedrijven legden in 1.378 gevallen navorderingen op vanwege stroomdiefstal. De omvang daarvan bedroeg 8.656.551 euro. Tevens werden 493 huurovereenkomsten opgezegd vanwege wietteelt, en werd in 349 gevallen tot daadwerkelijke huisuitzetting overgegaan. Cijfers omtrent het aantal door het OM vervolgd personen en de opgelegde strafmaten konden niet worden achterhaald.

In deze gegevens zijn niet de resultaten van de opsporingsonderzoeken naar de wietteelt verwerkt die in de vier pilotregio's werden uitgevoerd. In al deze onderzoeken was sprake van de exploitatie of facilitering van hennepkwekerijen, en de verwerking en verhandeling van de opbrengsten van de teelt. In 2005 rondde de regiopolitie Brabant-Noord één grootschalig onderzoek af (casus 5), dat ongeveer een jaar in beslag nam. Tevens werd op dat moment al gewerkt aan een ander onderzoek, dat in 2006 werd afgerond.¹²⁹ In 2005 liep eveneens een langdurig onderzoek in de regio Brabant Zuid-Oost (casus 7), dat eveneens pas werd afgerond in 2006. In de politieregio Limburg-Zuid werd dat jaar een drietal onderzoeken uitgevoerd (casus 9, casus 15, casus 16), die elk ongeveer drie maanden researchewerk vergden. In de regio Limburg-Noord werd geen opsporingsonderzoek naar de georganiseerde wietteelt gedaan, maar wel een onderzoek naar de handel in softdrugs (casus 14). In deze zaken werden tevens ontnemingsvorderingen opgelegd, of de SFO's zijn nog lopende. De resultaten van deze vorderingen zijn nog niet bekend.

7.3 Aanknopingspunten voor interventies

In deze studie zijn diverse opties de revue gepasseerd waarmee op de niveaus van het productieproces, respectievelijk de criminele samenwerking, in de bedrijfsmatige wietteelt kan worden geïntervenieerd. Het ultieme doel van deze interventies is uiteraard een verstoring te bewerkstelligen in het 'hennepnetwerk', om daarmee een daadwerkelijke vermindering van de omvang van de wietteelt te realiseren. Het hennepnetwerk vertoont echter een betrekkelijk groot incasservermogen. Bovendien betreft het een laagdrempelige illegale activiteit, waarvoor weinig specifieke expertise nodig is.

Om te beginnen kan worden geconstateerd dat de integrale aanpak die ten aanzien van individuele kwekerijen wordt toegepast, tot gevolg lijkt te hebben dat minder personen bereid zijn wiet in hun (huur)woning te telen. Dit heeft dus ook gevolgen voor de exploitanten en de criminele samenwerkingsverbanden, zo kan worden opgemaakt uit interviews. De cijfermatige effecten zijn op dit moment nog niet duidelijk. De vraag is met name of zich verplaatsingseffecten zullen gaan voordoen naar andere lokaties. Ook kan een eventuele schaarste van wiet mogelijk leiden tot meer concurrentie tussen criminele samenwerkingsverbanden, tot oplichtingspraktijken, en aldus tot meer onderling geweld, respectievelijk negatieve gezondheidseffecten voor consumenten. Het valt derhalve aan te bevelen om zorgvuldig oog te houden op deze ontwikkelingen.

In de tweede plaats spelen de *growshops* op dit moment een wezenlijke rol in de bedrijfsmatige wietteelt. Malafide groeiwinkels bieden ook *full service* met betrekking tot illegale activiteiten. Het wordt dan ook aanbevolen een beleid te ontwikkelen dat erop is gericht de illegale activiteiten die in, of vanuit, deze *growshops* worden bedreven, zoveel mogelijk aan banden te leggen. Het breder doorvoeren van een integrale aanpak, waarmee in het afgelopen jaar in

¹²⁹ Deze zaak kon ten behoeve van het onderhavige onderzoek niet inhoudelijk worden bestudeerd, omdat het onderzoek op dat moment nog lopende was.

Rotterdam is geëxperimenteerd, biedt aanknopingspunten om overtredingen van de Opiumwet, die thans vrijwel openlijk in een deel deze groeiwinkels plaatsvinden, aan te pakken. Dit zal echter naar verwachting maar tijdelijk resultaat opleveren, aangezien de uitbaters van de *growshops* als gevolg van deze interventies de legale en illegale activiteiten nadrukkelijker van elkaar zullen scheiden. Op termijn zullen dus verdergaande maatregelen nodig zijn, waarvan de haalbaarheid en wenselijkheid nog nader moet worden onderzocht.

Het onderhavige onderzoek laat in de derde plaats zien dat er waarschijnlijk vele (kleine) exploitanten van wietkwekerijen actief zijn, die elk zo'n vijf à tien kwekerijen in bedrijf hebben. Ten aanzien van de exploitanten is geconcludeerd dat zij bij de politie vaak nauwelijks 'in beeld' zijn. Wanneer dat wel het geval is ontbreekt het op dit moment vaak de personele capaciteit, bij de districtsrecherches of de basisteams, om opsporingsonderzoek te doen. Deze onderzoeken hoeven op zichzelf niet veel tijd te kosten: het afschermingsniveau dat door de exploitanten wordt gehanteerd is over het algemeen vrij laag.

Alvorens de aanpak van exploitanten met succes ter hand kan worden genomen is het echter noodzakelijk om de informatiehuishouding bij de politie op orde te brengen. Wanneer duidelijk is wie als exploitant optreden, kunnen ook innovatieve methoden, zoals de 'Cabrio-aanpak' worden toegepast. Ook zouden onderzoeken dan kunnen worden gericht op dienstverleners, die vaak voor meerdere exploitanten tegelijk werken, waardoor met één onderzoek een breder resultaat kan worden bereikt. Inzicht in het (lokale) netwerk waarin deze exploitanten en dienstverleners functioneren is daarvoor echter essentieel.

Tot slot zijn de criminele samenwerkingsverbanden onderscheiden, die vooral grootschalig wiet kunnen verhandelen, of (laten) kweken omdat zij over grote afnemers beschikken, veelal in het buitenland. De belangrijkste figuren in deze groeperingen schermen hun illegale activiteiten goed af. Alleen middels intensief en langdurig opsporingsonderzoek valt het nodige bewijsmateriaal te verzamelen. Op dit moment worden zulke onderzoeken met name in de regio's Brabant Zuid-Oost en Brabant-Noord uitgevoerd, terwijl recent ook in de regio Midden- en West-Brabant in het kader van een grootschalig opsporingsonderzoek een actiedag heeft plaatsgevonden, waarbij enkele tientallen verdachten werden aangehouden. In andere politieregio's hebben deze groeperingen echter min of meer vrij spel, terwijl ook in de voornoemde regio's zeker nog vergelijkbare criminele samenwerkingsverbanden actief zijn.

Wanneer men de grootschaligheid van de wietteelt wil beteugelen is het zaak deze criminele groeperingen een hogere opsporingsprioriteit toe te kennen. Immers, de schaal waarop deze groeperingen toegang hebben tot buitenlandse afzetmarkten vormt een belangrijk 'crimineel kapitaal', waarover betrekkelijk weinigen in de wereld achter de wietteelt beschikken. Tot nog toe is de aanpak van de wietteelt met name gericht op de teelt zelf. Het verdient echter ook nadrukkelijk aanbeveling om de handel – de 'achterkant' van het bedrijfsproces – meer aandacht te geven.

Een belangrijk probleem op dit moment het betrekkelijk geringe rendement van deze intensieve onderzoeken, onder meer als gevolg van de verhoudingsgewijs lage strafmaten. In dat licht valt aan te bevelen om, bijvoorbeeld aan de hand van een gedetailleerde casusbeschrijving van de

werkwijze van zo'n groepering, het gehalte van dit type groeperingen sterker onder de aandacht te brengen, ook van de zittende magistratuur. Gezien de aard van deze verbanden, die maakt dat zij veelal ook nadat de kernleden zijn veroordeeld blijven voortbestaan, dient ook het financieel rechercheren binnen deze opsporingsonderzoeken vanaf het begin een zeer belangrijke plaats te krijgen en dit ook, in samenwerking met de FIOD-ECD, te combineren met fiscale trajecten.

Naast grootschalige opsporingsonderzoeken valt aan te bevelen om ook de meer zichtbare activiteiten van deze criminele samenwerkingsverbanden zoveel mogelijk te hinderen. Dit kan gestalte krijgen door de inkoopadressen (*growshops*), systematischer aan te pakken; door de grootschalige kwekerijen die een groep die in bedrijf heeft actiever op te sporen en te ontmantelen; door toepassing van de eerder genoemde Cabrio-aanpak, waarmee bijvoorbeeld luxegoederen van de leden van de groepering kunnen worden 'afgepakt.' Of verdergaande maatregelen met betrekking tot *growshops*, zoals de strafbaarstelling van voorbereidingshandelingen met betrekking tot Lijst II van de Opiumwet, of een vergunningstelsel, zinvol kunnen worden doorgevoerd, dient eerst nader te worden onderzocht.

De bestrijding van de wietteelt stelt de betrokkenen, zo kan uit het bovenstaande worden opgemaakt, voor een groot dilemma. Immers de wietteelt is een activiteit die tot dusverre sterk sociaal is ingebed in de gemeenschap. Er is weinig sociale afkeuring en bovendien is de kennis en apparatuur die benodigd zijn voor de teelt betrekkelijk gemakkelijk te verkrijgen. Maar tegelijkertijd zorgt die laagdrempeligheid er voor dat de wietteelt zich gemakkelijk kan verspreiden en bijdraagt aan de verloedering van bepaalde buurten. Immers de kleinschalige thuisteelt blijkt zeer winstgevend te zijn.

De aanscherping van de bestrijding van de thuisteelt, onder meer door middel van de zogeheten 'integrale' aanpak, verhoogt de risico's voor de thuisteelt. Dit zou kunnen betekenen dat de zelfstandige telers en exploitanten, die momenteel nog gebruik maken van hun sociale netwerken, plaats gaan maken voor telers die zich effectiever kunnen afschermen van politie en justitie-optreden. Het dilemma waarvoor de bestrijders van de wietteelt staan is dat zij ongewild een verschuiving in het spectrum bewerkstelligen, van thuishelers naar criminele samenwerkingsverbanden. Hoewel de aandacht van de politie zich met name in de pilotregio's specifiek richt op deze criminele samenwerkingsverbanden is het onzeker of de politie blijvend hoge prioriteit zal willen toekennen aan deze intensieve opsporingsonderzoeken; de kans is groot dat grootschalige wietteelt en de verhandeling van de wiet naar het buitenland het in de prioriteitenstelling zal afleggen tegen handel in hard drugs en andere ernstige misdrijven, zoals vrouwenhandel en omvangrijke fraudes. Het gevolg van de 'integrale' aanpak kan dus zijn dat de markt 'crimineler' wordt, zonder dat het vooruitzicht bestaat dat aan de aanpak van de criminele samenwerkingsverbanden blijvend hoge prioriteit wordt toegekend.

Summary

Several years ago, Bovenkerk (2001) and Bovenkerk & Hogewind (2003) painted an alarming picture of the stranglehold on cannabis cultivation in the Netherlands supposedly exerted by organised criminal groups. In 2004, the government took up their findings in the so-called 'Cannabis Letter', which announced a range of measures to curb professional cannabis cultivation. As a result, a pilot project was launched in the south of the Netherlands, in particular aimed at tackling organised crime in relation to cannabis cultivation.

In light of this project, further research was requested into the organisation of the cultivation of cannabis and the groups behind it, as well as into possible novel intervention strategies. The research was carried out by Erasmus University Rotterdam and the University of Tilburg, from July 2006 to March 2007. The files pertaining to nineteen closed large-scale criminal investigations were analysed and sixteen professional cannabis growers were interviewed. The researchers talked to police officers and representatives of other agencies involved in tackling cannabis cultivation, and also collected and analysed numerical data as well as a wide range of written material.

The present research focused, first of all, on the production process and the organisation of cannabis cultivation, and also paid attention to the international dimension and to violence in relation to the professional and large-scale cultivation of cannabis. The second central theme was the official approach to cannabis cultivation. The researchers examined current police efforts in the regions of North Brabant, South-East Brabant, North Limburg and South Limburg, as well as the effects of their actions to date.

The production process

The logistic process of cultivating and trading cannabis basically entails ten steps: acquiring grow equipment; acquiring cuttings; setting up a grow room; diverting electricity; growing the plants; cutting the flowering tops; drying the tops; offering the harvest to a buyer; getting rid of hemp waste and, finally, the subsequent trading of the product.

A further analysis of the logistic process reveals that it is strongly 'democratised': there are many people who have the necessary knowledge and skills to cultivate cannabis. Furthermore, most of the materials required for the production of cannabis are widely used in other applications, with perhaps the sole exception of the carbon filter used to eliminate the pungent cannabis odour, a device not many private individuals outside the world of cannabis would seem to be in need of.

It appears that *grow shops* in particular seem to facilitate the production process. They usually supply all the necessary legal cultivation equipment and they also give advice to growers. None of these activities are currently punishable by law. However, there are also a number of *mala fide grow shops* that will refer prospective cannabis growers to sellers of cuttings, wholesale cannabis buyers and service providers such as electricians or 'grow room builders.' They also collect hemp waste from cannabis growers. Some of these

grow shops go one step further: they will deliver cuttings on the spot and buy harvested cannabis from the growers. There is no denying that these practices lower the threshold for citizens to engage in cannabis cultivation. Further analysis points to a large majority of *grow shops* in the south of the Netherlands being involved (or having been involved in the last 5 years) in violations of the Opium Law in one way or another.

The organisation behind cannabis cultivation

In the organisation of professional cannabis cultivation four principal variations can be distinguished. Firstly, independent growers who operate at their own risk and use their own money to grow anywhere between 100 and 1000 plants on their own premises. To acquire grow supplies or cuttings they either go to *grow shops* or appeal to their social network. The same goes for assistance in building up a grow room or illegally diverting electricity. The harvest is either sold directly to *coffee shops* or offered to *grow shops* and other buyers.

Secondly, larger-scale independent growers who operate plantations in (rented) commercial properties or, for instance, farm sheds, where 1000 plants or more are cultivated.

Thirdly, operators who install 5 to 10 plantations in other people's houses, mostly acquaintances in their social network. With the occasional exception, there is no coercion involved in the running of these plantations. Often several operators employ the same 'grow room builders', electricians and cutters. While the focus of their activities is at a local level, they sometimes install plantations in a wider area or across the border, depending on their social network. These operators usually first gained the necessary experience in cannabis cultivation and made substantial profits from it themselves. They are then approached by others with the request to install a 'small garden' for them.

Finally, criminal cooperatives which are involved in buying, processing and selling cannabis products on a large scale and, in addition, often run their own sizeable plantations. They have one or more *grow shops* at their disposal, or a less visible address where independent growers or operators can deliver their harvests. The nature and quality of the product is of little importance, as these criminal cooperatives will buy both dried and undried cannabis of varying quality, as well as unprocessed plants. The intermediary products are processed by the cooperatives themselves. The finished product is largely exported but also sold domestically to *coffee shops* in the Netherlands, sometimes through middlemen.

The key figures in these criminal cooperatives have the contacts needed to sell large amounts of cannabis both at home and abroad. A turnover of 100 to 200 kilos per week is not unusual. Financial investigations revealed that sometimes tens of millions of euros were amassed in the span of only a few years. As a rule, the central players in these cooperatives have earned their spurs in serious crime. The investigation revealed examples of illegal contracting, armed robbery and the production of synthetic drugs, as well as convictions for murder and firing at police officers. Measures taken to conceal their operations from the outside world are similar to those used in the

production and trade of hard drugs. The cooperatives do not hesitate to use extreme violence against 'business partners' who fail to keep their end of the bargain in one way or another.

Criminal cooperatives play an important role in the world behind the cultivation of cannabis, not because they force people into installing plantations in their homes, but because they provide an assured market to independent growers and operators. They offer growers and operators an opportunity to cultivate cannabis in the knowledge that they will have no difficulty selling their harvest.

International dimensions

A considerable share of the cannabis produced in the Netherlands finds its way to foreign buyers. Large numbers of drug tourists from Belgium, Germany and France visit the *coffee shops* in Dutch border communities. Estimates from various regions put the number at thousands of visitors per day. Apart from these individual users, there are drug couriers who travel to and from the Netherlands every day, carrying several hundred grams to tens of kilos of cannabis. It appears from criminal investigations relating to Germany that these couriers make the journey on behalf of small and medium-sized dealers operating in German towns and cities. Regular border patrols by, among others, the Joint Hit Team usually result in one or more drug couriers being intercepted, but the risk of getting caught is generally low.

Another international dimension of cannabis cultivation relates to Dutch involvement in plantations in other countries. In particular, in Belgium more cannabis plantations are discovered every year, thus raising the question whether there is a conscious shift of cannabis cultivation to this country. This assumption could not be confirmed on the basis of the current research findings. Some independent growers stated during interviews that Belgium was indeed an attractive country because of the reduced chance of being caught by the police. However, an analysis of the *modus operandi* of individual operators and criminal cooperatives showed that their actions are largely driven by opportunistic motives: plantations are set up wherever a suitable location can be found. It should be mentioned here that in recent years an increasing number of Dutch citizens (among them aspiring cannabis growers) have bought houses in Belgium.

Finally, *mala fide grow shops* do not limit themselves to only advising Dutch cannabis growers; they are equally willing to offer their expertise to foreign customers. Frequently, the inventory of Belgian or German plantations turns out to have been purchased from Dutch *grow shops*. The available data were insufficient to determine whether or not *grow shop* activities, especially in the border region, lead to a growing number of Belgians and Germans turning to cannabis cultivation.

Violence related to cannabis cultivation

Bovenkerk and Hogewind (2003) conclude that, particularly in neglected urban areas, people were being coerced into cultivating cannabis. These findings attracted considerable attention. For this reason, violence related to cannabis cultivation was examined more closely in the present research.

First of all, the abovementioned conclusion with regard to ‘vertical violence,’ that is: violence by operators directed at growers, could not be confirmed. Operators usually have no trouble finding home growers and candidates willing to start a plantation within their own social network. Only one instance of vertical violence was found. The case concerned an operator who suspected a grower of stealing some of his plants.

‘Horizontal violence’ between criminal cooperatives resulted largely from business disputes, such as non-payment or failure to honour agreements. The precise cause of outbursts of violence could not always be established.

By far the most violence related to cannabis cultivation proved to result from the looting of plantations (‘rip-offs’). There are no figures available for theft from plantations, but from the interviews with growers it appears that the risk is real. When thieves are caught in the act, they are frequently faced with extreme violence. The victims of theft often make an effort to track down the culprits themselves. Suspicion generally falls on those who rendered assistance in setting up the plantation and were therefore aware of its location as well as the ideal harvest time.

The approach to cannabis cultivation

At present, the approach to cannabis cultivation in the south of the Netherlands is mainly focused on individual cannabis plantations. In 2005, the police destroyed 1,304 plantations in the regions North Brabant, South-East Brabant, North Limburg and South Limburg, according to the *Dienst Nationale Recherche Informatie* (National Investigation Information Service). The four police regions themselves arrived at a total of 1,443, while the largest energy supplier in the area assessed additional charges against 1,378 customers in the regions concerned. The difference between the numbers is mainly due to the lack of an unambiguous definition of the concept ‘cannabis plantation’. In by far the most cases, the plantations were found in private homes (80 to 90 percent), and nearly all of these were rented premises.

In some of the larger municipalities in the south of the Netherlands and in the countryside in the district of Venray in the police region North Limburg, an integral approach is being used, which means that various official bodies work together, such as local councils, the police, public prosecutors, the tax department, social services, housing corporations, et cetera. The risk of being evicted from rented premises especially appears to act as a deterrent. In the interviews, cannabis growers agreed that fewer people are now willing to set up a plantation in their homes as a result of this. The impact on the number of plantations discovered by the police, or a possible shift to other locations – commercial premises, privately owned properties, locations abroad – could not

yet be determined. In this context, it should be observed that these ‘cannabis covenants’ are still far from having been signed across the board.

It appears that operators running 5 to 10 cannabis plantations are only sporadically the object of a criminal investigation. For one thing, the police often have no clear view of their activities. Furthermore, these cases are generally assigned a lower investigative priority than violent crimes, serial burglaries, et cetera.

Finally, the criminal cooperatives involved in the cultivation and trade of cannabis are being investigated to a certain degree. In the police regions North Brabant and South-East Brabant, several major criminal investigations have been conducted at the level of the regional criminal investigation department. Elsewhere, these criminal groups have been the object of short-term investigations. However, there is no systematic investigative pressure on these cooperatives. A major problem involves the effectiveness of this type of investigation: members of criminal cooperatives who restrict themselves to cannabis cultivation often receive a relatively low sentence and usually find it easy to resume their illegal activities after serving a short time in prison. This is why the criminal investigation services are currently trying to focus their efforts on the seizure of unlawfully obtained assets, but the results of this approach remain to be seen.

Summary of possible interventions

- The integral approach to individual cannabis plantations seems to produce results, although its precise effects are not yet known. This approach focuses mainly on home growers, who are either operating at their own risk, using their own money, or offer floor space to operators. Assuming that demands of the cannabis market are not about to change in any significant way, it can be expected that changes will occur in the organisation of cannabis cultivation. It is conceivable that there will be an increase in measures to conceal plantations and that cannabis cultivation will move to safer locations. It is of the utmost importance to carefully monitor the possible occurrence of these consequences.
- *Grow shops* significantly lower the threshold for cannabis cultivation. More restraints should be imposed on the illegal activities of some of these shops. It is also advisable to further examine the possibility of banning the sale of materials solely used to conceal cannabis plantations from the outside world.
- At the moment, operators running several plantations are rarely investigated. It is advisable to try and survey the networks from which home growers are recruited and subsequently intervene through short-term criminal investigations or the seizure of luxury goods on the basis of article 420b Sr.
- Criminal cooperatives have access to a large market, both at home and abroad. This constitutes a form of capital only available to a select few. The prominent position of the cooperatives in the world of cannabis cultivation derives from their trading relations. Normally, police strategies

are aimed at combating the lucrative trade through tackling cultivation. But this strategy could also be redirected to tackling the trade first, in order to curb the lucrative cultivation. It should be possible to hamper criminal cooperatives by targeting both the addresses where they purchase other people's harvests, as well as the large plantations they run themselves. In addition to this, police investigations should focus more systematically on these cooperatives, also in regions where this is currently not being done. Financial investigations could play a crucial role in such an exercise.

Bijlage 1 Overzicht van onderzochte zaaksdossiers

Casus 1

Deze casus betreft een grootschalig opsporingsonderzoek van de regionale recherche Midden- en West-Brabant, dat werd gestart in 2001 en afgesloten in 2003. De bewuste criminele groepering hield zich bezig met de inrichting en exploitatie van hennepkwekerijen, met de vervaardiging van synthetische drugs, en met de export van zowel soft- als harddrugs. De hoofdverdachte was tenminste al sinds het midden van de jaren negentig nauw betrokken bij de fabricage van synthetische drugs, en onderhield nauwe contacten met belangrijke spelers in deze wereld. De hennepkwekerijen werden door leden van het criminele samenwerkingsverband ingericht en onderhouden. Er was sprake van een zekere functiescheiding tussen de 'divisie' synthetische drugs en de 'divisie' cannabis. Het criminele samenwerkingsverband had zijn basis in een achterstandswijk in één van de Brabantse steden en kon daaraan de nodige afscherming ontleen.

Casus 2

Het onderzoek werd uitgevoerd door de districtsrecherche van Zeeuwsch-Vlaanderen, regiopolitie Zeeland, in 2005. Hier was sprake van twee hoofdverdachten die zich gezamenlijk bezighielden met de exploitatie van cannabisplantages, zowel in Nederland als in België. De plantages bleken te worden ingericht bij kennissen en familieleden van de organisatoren. Personen uit het sociale netwerk van de exploitanten verzorgden de opbouw van de kwekerijen, leverden de hennepstekken aan. De oogsten werden verkocht aan *coffeeshops* en aan criminele samenwerkingsverbanden. De exploitant leverde onder meer aan het criminele samenwerkingsverband dat in casus 7 werd beschreven. Ook werd cannabis geleverd aan illegale verkooppunten in het westelijk deel van de regio Midden- en West-Brabant.

Casus 3

Deze casus betreft eveneens een onderzoek van de regiopolitie Zeeland, district Zeeuwsch-Vlaanderen, dat werd afgesloten in 2006. In deze zaak werden hennepkwekerijen gefaciliteerd vanuit een *grow- annex coffeeshop*. In de desbetreffende shop werd enerzijds hennep ingekocht en werden tevens verdovende middelen verkocht, ook aan buitenlandse afnemers. De leden van het criminele samenwerkingsverband waren tevens betrokken bij de inrichting van hennepkwekerijen. In totaal werd informatie over elf kwekerijen verkregen, waarvan één in België. De kwekers waren ook hier voornamelijk kennissen en familieleden van de organisator. In februari 2006 werd door de Nederlandse en Belgische politie een gezamenlijke controle gehouden, gericht op de bezoekers van de bewuste *coffeeshop*, waarbij diverse personen werden aangehouden in het bezit van verdovende middelen.

Casus 4

Dit opsporingsonderzoek werd uitgevoerd door de regionale recherche van de politie Brabant-Noord in de periode van mei 1999 tot en met januari 2001. De hoofdverdachte in het onderzoek hield zich bezig met allerlei vormen van illegale handel, het omkatten van en handelen in gestolen voertuigen, de heling van goederen die afkomstig waren uit bedrijfsdiefstallen, en met de productie van synthetische drugs. Ook werd een grote hoeveelheid vals geld bij hem aangetroffen. Daarnaast exploiteerde hij ook hennepkwekerijen. Als gevolg van problemen in de kwekerijen verloor de hoofdverdachte echter al snel zijn belangstelling en droeg hij de exploitatie over aan een secondant. De opbrengst werd verkocht aan het criminele samenwerkingsverband dat werd beschreven in casus 8.

De hoofdverdachte in deze zaak stond bekend als uitermate gewelddadig. Hij bedreigde onder meer een politiële pseudokoper, in relatie tot een aankoop van een partij xtc-pillen, met een vuurwapen. Hij probeerde later vanuit de gevangenis tevens de liquidatie van een collega uit het criminele netwerk te bewerkstelligen.

Casus 5

Deze casus omvat twee samenhangende opsporingsonderzoeken, die werden uitgevoerd door de regionale recherche Brabant-Noord, in 2003 en 2004. Het eerste onderzoek had betrekking op een crimineel samenwerkingsverband dat wiet inkocht en doorverhandelde. Het tweede onderzoek betrof het witwassen van wederrechtelijk verkregen voordeel voor, onder meer, de hoofdverdachte in de eerste zaak.

De wietteelt werd door het criminele samenwerkingsverband op grote schaal aangepakt, met de *growshop* van de organisator als draaischijf. In dit criminele samenwerkingsverband werkten personen van Nederlandse, Turkse en Marokkaanse herkomst nauw samen. Vanuit de *growshop* werden kweekattributen en hennepstekken geleverd en de oogsten afgenomen. In de loop van het onderzoek kwamen diverse grote kwekerijen, met 1.000 planten of meer, aan het licht. Het criminele samenwerkingsverband beschikte over ruime afzetmogelijkheden in binnen- en buitenland. Goede kwaliteit cannabis werd aan diverse *coffeeshops* in de regio Midden- en West-Brabant geleverd. De eigenaren van die shops hadden deels familiebanden met de organisatoren. Gemiddelde kwaliteit *weed* werd verkocht aan Britse en Duitse afnemers, onder andere via tussenpersonen in het Limburgse en het Amsterdamse. Ook werd in eindproducten en hennepstekken gehandeld met de groepering uit casus 7. Zelfs de slechtste kwaliteit wiet vond afzet: die werd aan bepaalde groepen afnemers in Frankrijk verkocht.

De opbrengsten van de wietteelt en –handel werden witgewassen via een handel in tweedehands personenwagens. Spil daarin was de eigenaar van twee autobedrijven in de regio Brabant-Noord en in België. Hij dreef een papieren handel met voertuigen die in Groot-Brittannië waren ingekocht, en die werden

afgezet in voormalige Oostbloklanden. Deze *facilitator* werkte overigens niet alleen voor de Brabantse groepering maar ook voor een Amsterdamse organisator, die betrokken was bij de export van illegale goederen naar Groot-Brittannië. Het wederrechtelijk verkregen voordeel werd onder meer geïnvesteerd in onroerend goed in Spanje.

Casus 6

Het opsporingsonderzoek in deze casus werd uitgevoerd door de regionale recherche van de politieregio Brabant-Noord in 2001 en 2002. In deze zaak was sprake van twee hoofdverdachten, die gezamenlijk een *growshop* bestierden. Deze winkel vormde het centrale punt voor de verkoop van legale en illegale kweekbenodigdheden en voor de afname van de gekweekte *weed*. Bovendien verzorgde het criminele samenwerkingsverband desgewenst ook de inrichting van de kwekerijen. Het ging zowel om grote kwekerijen, waaronder één met bijna 5.000 planten, als om relatief kleine plantages met slechts enkele honderden planten. De grote telers waren kennissen van de organisatoren uit het criminele netwerk. De opbrengst van de teelt werd deels afgezet aan *coffeeshops* in het Brabantse. De organisator had een goede naam in de wereld van de wietteelt, omdat hij een speciale soort cannabis van goede kwaliteit kon leveren. Daarnaast handelde hij echter ook in 'industriële wiet'. Hij onderhield, met betrekking tot deze handel, nauwe contacten met andere spilfiguren in het regionale criminele netwerk.

Casus 7

In deze casus stond een crimineel samenwerkingsverband centraal dat op zeer grote schaal hennep inkocht en doorverhandelde aan afnemers in binnen- en buitenland. Het onderzoek werd uitgevoerd door de regionale recherche Brabant Zuid-Oost in 2005 en 2006. Het criminele samenwerkingsverband beschikte over *growshops* in de politieregio Brabant Zuid-Oost en de politieregio Zeeland. De bedrijfsactiviteiten concentreerden zich enerzijds op de inkoop van wiet van zelfstandige thuistelers en de successievelijke verhandeling daarvan. Kwekers konden de teeltopbrengsten in elke hoedanigheid aanleveren: gedroogd, nat of de complete geogoste plant. Anderzijds had het criminele samenwerkingsverband ook zelf grote kwekerijen in bedrijf, in Nederland en België. De groepering beschikte over eigen hennepknipperijen en –drogerijen voor de verdere verwerking. Voor het knippen werden onder meer Polen ingeschakeld. Deze groepering concentreerde zich op industriële cannabis van middelmatige kwaliteit. De opbrengsten werden voor het belangrijkste deel, direct of via tussenpersonen, verkocht aan buitenlandse afnemers. Er werd met regelmaat wiet ingekocht bij andere criminele groeperingen: er konden bijvoorbeeld contacten worden vastgesteld met de samenwerkingsverbanden in casus 2 en casus 5. De belangrijkste organisator stak het wederrechtelijk verkregen voordeel in Nederland onder meer in een kapitale villa, waar ter plaatse tevens een grootschalige hennepkwekerij en –drogerij werd aangetroffen. Daarnaast werden investeringen in Spanje gedaan. De

hoofdverdachten onderhielden contacten met andere centrale figuren in het Brabantse en Limburgse criminele netwerk die, naast wietteelt, onder andere betrokken waren bij de fabricage van, en handel in, synthetische drugs, georganiseerde diefstallen van ladingen en bedrijfsdiefstallen, fraude, alsmede de handel in harddrugs en illegale vuurwapens. Deze contacten vloeiden onder meer voort uit de stroperij, die kennelijk bij wijze van hobby werd beoefend.

Casus 8

Deze casus betreft een opsporingsonderzoek van de regionale recherche Brabant Zuid-Oost, dat in 2004 werd afgesloten. Dit onderzoek had betrekking op een crimineel samenwerkingsverband dat op grote schaal wiet inkocht en verhandelde. Bij de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel werd uitgegaan van een schatting van gemiddeld 204 kilo per week. De afnemers bevonden zich onder meer in Groot-Brittannië. Het geld werd witgewassen via diverse autobedrijven, via een handel in boten, en via een seksclub in België. De politie nam tijdens het onderzoek zeventig auto's, twintig boten, een aantal vuurwapens en enkele tientallen kilo's hennep in beslag. De voordeelsberekening met betrekking tot de hoofdverdachte kwam uit op ruim 40 miljoen euro. Hij was al eerder veroordeeld voor het schieten op een politiefunctionaris. De twee belangrijkste verdachten werden in september 2005, in eerste aanleg, tot zes jaar cel veroordeeld.

Casus 9

Het opsporingsonderzoek in deze casus werd uitgevoerd door het Euregionale Opsporingsteam (EOT) van de politieregio Limburg-Zuid, in 2005. Hierbij ging het om een organisator die vanuit een *growshop* cannabisplantages in zowel Nederland als België faciliteerde. In vergelijking met de hiervoor besproken criminele samenwerkingsverbanden had hij betrekkelijk weinig criminele contacten waardoor de schaal van de activiteiten, vergeleken met bijvoorbeeld casus 5 en casus 7, betrekkelijk bescheiden was. De werkwijze was echter vergelijkbaar: vanuit de *growshop* werden kweekbenodigdheden en hennepstekken geleverd, en konden thuistelers desgewenst in contact worden gebracht met personen die de kwekerijen opbouwden of de electriciteit buiten de meter omlegden. De oogsten konden wederom bij de *growshop* worden afgeleverd. Een *coffeeshop* in het Limburgse was de belangrijkste afnemer van de ingekochte wiet.

Casus 10

Deze casus bestaat uit twee samenhangende opsporingsonderzoeken, en werd uitgevoerd door het basisteam Waalwijk van de politieregio Midden- en West-Brabant. Om te beginnen werd, tijdens het onderzoek in casus 6 de aflevering van 15 kilo hennetoppen geobserveerd. Nader onderzoek naar deze koper wees uit dat het ging om een makelaar in cannabis, die leverde aan *coffeeshops* in onder meer de Randstad. De wiet kocht hij zowel in bij uiteenlopende

growshops in Midden-Brabant als rechtstreeks bij leveranciers die meer grootschalige kwekerijen onderhielden. *Last but not least* nam hij zelf ook het initiatief tot het opzetten van grote cannabisplantages, die deels door zijn zoon werden gerund. Hij verklaarde 60 tot 70 kilo wiet per week om te zetten. Hij werd hiervoor medio 2002 aangehouden en legde, zeer ongebruikelijk, direct de nodige verklaringen af over zijn bezigheden. Hij vertelde onder meer het slachtoffer te zijn geweest van een overval in zijn eigen woning, en om die reden uit het criminele milieu te willen stappen. De hennepmakelaar werd tot een bescheiden straf veroordeeld, maar daarnaast werd wel een ontnemingsvordering van enkele honderdduizenden euro's opgelegd. Dit betekende echter niet het einde van de illegale activiteiten.

De regiopolitie Midden- en West-Brabant startte daarom ongeveer een jaar later een vervolgonderzoek. De hoofdverdachte bleek nog altijd actief met het bemiddelen tussen kopers en verkopers van cannabis. Bovendien participeerde hij financieel in diverse grote hennepkwekerijen. Die kwekerijen werden onderhouden door een aantal hulpkrachten. Anderen zorgden ervoor dat de hennepplanten werden geknipt en gedroogd. De opbrengst werd vervolgens aan *coffeeshops* en *growshops* geleverd.

Ook dit tweede onderzoek werd uitgevoerd door de recherche van het basisteam Waalwijk. Dit betekende dat de beschikbare personele capaciteit zeer beperkt was en het team moest zich dan ook tot het uiterste inspannen om het onderzoek te kunnen 'draaien'. Noodgedwongen moest het dan ook worden beperkt tot de meest zichtbare illegale activiteiten.

Casus 11

Deze casus betreft een onderzoek naar een schietpartij in de regio Brabant-Noord in 2004, waarbij iemand zwaar gewond raakte. Het slachtoffer werd door twee daders beschoten. Één van de schutters maakte gebruik van een machinepistool. De directe aanleiding was een geschil over het *rippen* van een hennepkwekerij. Het slachtoffer werd er door de daders van verdacht dat hij hun kwekerij had weggetipt naar een groepering die zich specialiseerde in de diefstal van volgroeide hennepplanten uit plantages. Hij zorgde voor het omleggen van de electriciteit, en wist derhalve de lokaties van allerlei hennepkwekerijen, en het tijdstip waarop de planten (bijna) volgroeid zouden zijn. Op dat moment haalde de ripploeg de kwekerij leeg. De eigenaars van de geripte kwekerij waren van mening dat de electricien de enige persoon was die van het bestaan van hun plantage op de hoogte was, en besloten hem ter verantwoording te roepen. Die bespreking liep om niet geheel opgehelderde redenen uit de hand, en eindigde met het schietincident.

Casus 12

Het opsporingsonderzoek in deze casus werd uitgevoerd door de districtsrecherche Walcheren van de regiopolitie Zeeland, en liep van augustus tot oktober 2003. De aanleiding was de aangifte van een zware mishandeling. Het slachtoffer was een hennepkweker. De hoofdverdachte was een exploitant

van hennepkwekerijen. Hij stond tevens bekend als geweldspleger en was in 2002 tot twaalf maanden cel veroordeeld voor de (kleinschalige) import van cocaïne. De reden voor de mishandeling was het verdwijnen van vier kilo geogoste hennep toppen uit de plantage, die bij de thuiskweker te drogen hingen. De exploitant verdacht het slachtoffer van de diefstal. Tijdens het opsporingsonderzoek kwamen twee kwekerijen in beeld. Het rechercheteam kon de hoofdverdachte daarnaast, gerekend vanaf 1999, in verband brengen met nog vijf plantages. Het betrof relatief kleinschalige kwekerijen met 150 à 300 planten. Hij maakte gebruik van twee hulpkrachten, waarvan er één de kwekerijen opbouwde en de ander voor het omleiden van de electriciteit zorgde. De opbrengst werd vermoedelijk geheel verkocht aan een *coffeeshop* waar de broer van de hoofdverdachte werkzaam was. Aldaar werd de kweker in kwestie geronseld. Het betrof een persoon die in financiële nood zat. Andere telers waren echter afkomstig uit het sociale netwerk van de exploitant. De kwekers ontvingen 40 procent van de waarde van de opbrengst.

Casus 13

Het opsporingsonderzoek in deze casus werd gestart in november 2001, door het rechercheteam Hektor van de regiopolitie Limburg-Noord. Dit team opereert in het kader van het gelijknamige project in de gemeente Venlo en houdt zich vooral bezig met drugshandel met betrekking tot Duitsland. Ook het onderhavige onderzoek had daarop betrekking. In het criminele samenwerkingsverband, speelden twee personen van Turkse herkomst de hoofdrol. Zij verkochten *softdrugs* aan afnemers in Duitsland, en lieten de bestellingen ter plaatse door eigen koeriers afleveren. De beide *dealers* deden deels hun eigen zaken, en werkten deels samen. De transporten vonden op zeer regelmatige basis plaats, en de partijen hadden een omvang van 20 tot 100 kilo, al naar gelang de afzetmogelijkheden van de kopers. De afnemers bevonden zich overal in Duitsland, in zowel grotere als kleinere steden. Tijdens het onderzoek kwamen bijvoorbeeld leveradressen in Berlijn, Kassel, Bochum en Remscheid naar voren. De belangrijkste verdachte versluisde het wederrechtelijk verkregen voordeel vooral naar Turkije. In relatie daarmee konden tientallen MOT-meldingen worden achterhaald, betreffende de periode van oktober 1999 tot en met december 2000. Op diverse rekeningen bij Turkse banken werd ruim 441.000 euro aangetroffen. De ontnemingsvorderingen in deze zaak bedroegen in totaal 634.000 euro. De belangrijkste verdachte werd in eerste aanleg tot drieënhalf jaar veroordeeld. In hoger beroep werd dat echter tot drie jaar teruggebracht.

Casus 14

Het opsporingsonderzoek in deze casus werd eveneens uitgevoerd door het rechercheteam Hektor van de regiopolitie Limburg-Noord. Dit project startte in april 2005. Ook in dit geval ging het om de verkoop van *softdrugs* aan Duitse afnemers. In deze zaak vond deze echter plaats vanuit vaste lokaties in Venlo, waaronder een kadoshop. Voornamelijk Duitse drugskoeriers haalden daar

regelmatig hoeveelheden verdovende middelen, in de orde van enkele kilo's, op. Één vaste koerier verdiende daarmee bedragen van vier à vijfduizend euro per week. Meer incidenteel leverden Nederlandse koeriers de drugs in Duitsland af. De ritten gingen naar dichtbijgelegen plaatsen als Brühl en Duisburg, maar ook naar Erfurt, München of Kassel. De hoofdverdachten in deze zaak waren eveneens van Turkse afkomst. Zij werkten echter nauw samen met autochtone Nederlanders. De verdovende middelen werden vooral betrokken van leveranciers die gerelateerd waren aan de Limburgse en Brabantse woonwagenwereld. De namen van de belangrijkste verdachte en een aantal van zijn hulpjes doken ook al in 1996 op in een onderzoek van de regiopolitie Brabant-Noord naar xtc-productie en -handel.¹³⁰

Casus 15

Het onderzoek in deze casus werd uitgevoerd door de Divisie Recherche van de regiopolitie Limburg-Zuid en startte begin 2005. De aanleiding was informatie over een exploitant die diverse grote hennepkwekerijen in bedrijf zou hebben. Hij werkte samen met enkele secondanten die op hun beurt personeel regelden voor het opbouwen van de plantages of het knippen van de planten. In augustus 2004 was een grote stekkenkwekerij (953 moederplanten en 13.550 stekken) opgerold waarbij één van deze medewerkers was aangehouden, en ook het voertuig van de hoofdverdachte was gezien. Tijdens het opsporingsonderzoek werd informatie verkregen over vier hennepkwekerijen in Nederland en België. Voorts konden plantages op nog eens acht lokaties in verband worden gebracht met de hoofdverdachte. De financiële opbrengsten werden onder meer geïnvesteerd in woningen en voertuigen, die op naam stonden van de vriendin van de hoofdverdachte. Hijzelf genoot een bijstandsuitkering.

Casus 16

Deze casus had betrekking op een onderzoek naar een criminele groepering die zich bezighield met het exploiteren van hennepkwekerijen en het verwerken van de oogsten. Een deel van de activiteiten werd in samenwerking met de hoofdverdachte uit casus 15 uitgevoerd. De Divisie Recherche van de regiopolitie Limburg-Zuid was verantwoordelijk voor het onderzoek, dat liep van mei tot september 2005. Daarbij kwamen zestien kwekerijen in beeld, waar in totaal bijna 14.000 planten werden aangetroffen. De grotere plantages, met tweeduizend planten of meer, waren ingericht in loodsen die speciaal voor dat doel waren gehuurd. De kleinere kwekerijen, met 300 à 700 planten, bevonden zich in woningen. Leden van het criminele samenwerkingsverband bouwden (desgewenst) de kwekerijen op, leverden de stekken, en de groepering had tevens een electricien in dienst die voor het illegaal aftappen van de stroom zorgde. Bij gelegenheid werden Poolse arbeidskrachten ingeschakeld om werkzaamheden in de kwekerijen te verrichten. De oogsten werden

¹³⁰ Zie casus 3 in T. Spapens (2006): pp. 333 – 334.

bijeengebracht op een centraal punt, waar knipploegen voor de verwerking zorgden. Voor het ronselen van de knipsters was een vrouw verantwoordelijk.

Casus 17

Het onderzoek werd eind 2004 gestart door de districtsrecherche Kerkrade. Dit project was een vervolg op het aantreffen van een grootschalige hennepkwekerij in een loods in Brunssum. Daarbij was vastgesteld dat de electriciteit in de loods illegaal was afgetapt en kwam als verdachte een electricien in beeld, die werkzaam was bij een energiemaatschappij. De telefoon van deze dienstverlener werd afgetapt, waarbij duidelijk werd dat hij zich regelmatig liet inhuren om meters terug te draaien. De electricien bleek daarbij ook te werken voor klanten van een *growshop* in Kerkrade, die door de eigenaar van deze shop naar hem werden verwezen. Tijdens het onderzoek werd vastgesteld dat de hoofdverdachte in een tiental hennepkwekerijen de stroommeter had gemanipuleerd, waarbij hij 250 euro per geval rekende. Hij ging professioneel te werk, hetgeen bleek uit het feit dat hij de electriciteitsrekeningen van de kwekers opvroeg die dateerden van voordat zij met de teelt begonnen waren, om te weten tot hoever hij de meters kon terugdraaien om geen argwaan te wekken. Hij maakte gebruik van een gestolen zegeltang, om een nieuwe verzegeling te kunnen aanbrengen. De electricien was al minstens vijf jaar actief. Zijn wederrechtelijk verkregen voordeel werd berekend op 150.000 euro.

Casus 18

In oktober 2006 werd in de politieregio Limburg-Noord een grote hennepknipperij aangetroffen. Ter plaatse waren 26 Polen bezig met het knippen van hennepplanten. Er lag een voorraad van 150.000 planten, oftewel naar schatting (gedroogd) 3300 kilo hennep die, gerekend met een minimale opbrengst van 2.500 euro per kilo, een totale waarde van 8,25 miljoen euro vertegenwoordigde. Gezien dat aantal en de manier van verwerking – oogsten van de gehele plant in plaats van knippen in de kwekerij – waren deze planten vermoedelijk niet alleen afkomstig uit thuiskwekerijen, maar tevens uit meerdere grote en professioneel opgezette plantages. Er werd dan ook een onderzoek opgestart met het doel de personen achter deze knipperij te kunnen identificeren en aan te houden. Zoals te verwachten viel kwamen uit de verhoren van de aangehouden knippers geen relevante aanknopingspunten naar voren. Ook via de eigenaar van de opstallen en de zogenaamde huurder van het pand kon geen informatie worden verkregen die leidde naar degenen die achter het geheel zaten. Andere methoden van informatieverzameling, die niet kunnen worden beschreven, werden eveneens toegepast, maar boden evenmin nieuwe aanknopingspunten. Het onderzoek moest op dat moment worden gestaakt, aangezien het opsporen van degenen die verantwoordelijk waren voor deze knipperij een meer grootschalig onderzoek zou vergen, dat de krachten van het basisteam te boven ging.

Casus 19

In april 2005 werd op een boerderij in de regio Brabant-Noord een zeer grote hennepkwekerij aangetroffen, met ongeveer 30.000 planten. De plantage werd ontdekt tijdens een routinecontrole op de illegale tewerkstelling van vreemdelingen. In de kwekerij zelf werd een Poolse man aangetroffen, die kennelijk verantwoordelijk was voor het verzorgen van de planten. Ook de eigenaar van de opstallen werd als verdachte aangehouden. Het geheel was ondergebracht in een ondergrondse silo, en de stroom werd door een grote generator geleverd (kostprijs 18.000 euro). Deze werd aangedreven met dieselolie die vermoedelijk afkomstig was van diefstal, aangezien gebruik werd gemaakt van gewone 'witte' diesel, in plaats van de aanzienlijk goedkopere 'rode' diesel die doorgaans in de landbouw wordt benut. Uit het onderzoek bleek dat iemand zeer regelmatig met een busje ter plaatse kwam, vermoedelijk om de brandstof bij te vullen en om andere benodigdheden te leveren voor de kwekerij, alsmede voedsel. Deze persoon fungeerde tevens als 'bewaker' van de kwekerij, aangezien hij bij onraad telkens zeer snel ter plaatse was. Hoewel hij dus kennelijk dicht in de buurt van de plantage woonde of verbleef, kon hij niet worden achterhaald. De verklaringen van de beide verdachten leverden evenmin aanknopingspunten op die zouden kunnen leiden naar degenen die voor de kwekerij verantwoordelijk waren. Ook hier werd het onderzoek niet voortgezet aangezien snelle resultaten niet verwacht konden worden, en bij het basisteam de personele capaciteit voor een meer diepgaand project ontbrak.

Bijlage 2 Overzicht van geïnterviewden

Respondent 1

Deze respondent is een man van 26 jaar. Hij heeft een middelbare schoolopleiding gevolgd, die hij met deelcertificaten heeft afgerond. Op dit moment is hij zonder vaste relatie en woonachtig in een huurwoning van een woningcorporatie. Hij is sinds anderhalf jaar werkzaam als servicemanager.

In samenwerking met een familielid heeft hij, in zijn woning, een kwekerij met 400 hennepplanten gehad. Zelf had hij geen ervaring met de wietteelt, maar hij kon daarvoor een beroep doen op het voornoemde familielid, die wel bekend was met het telen van hennep. De laatstgenoemde zorgde ook voor de stekken. Zelf regelde hij een afnemer voor de oogst. Andere familieleden hebben geholpen met knippen van de oogst. De kosten en de opbrengsten werden gedeeld door de beide partners. De geïnterviewde is thans gestopt met de wietteelt, vanwege de vrees dat hij uit huis zou kunnen worden gezet wanneer de kwekerij zou worden ontdekt.

In zijn sociale netwerk kunnen zowel grote als kleine hennep telers worden gevonden, die in meerdere woningen of in bedrijfspanden kweken, respectievelijk een kamer in hun woning ter beschikking hebben gesteld aan een meer ervaren hennep teler.

Deze respondent is in zijn jeugd in aanraking gekomen met de politie. Vanaf zijn dertiende is hij meerdere malen met justitie in aanraking geweest en hij heeft voor die feiten ook in jeugddetentie gezeten. Na zijn achttiende is hij tweemaal tot een celstraf veroordeeld. Hij is echter nog nooit veroordeeld voor de wietteelt.

Respondent 2

Deze respondent is een man van 28 jaar. Hij heeft een lagere beroepsopleiding gevolgd en deze ook afgerond. De geïnterviewde heeft al tien jaar een vaste relatie, waarmee hij samenwoont in een particuliere huurwoning. Na een aantal jaren te hebben gewerkt voor een ander bedrijf is hij bij een *growshop* gaan werken.

Deze respondent is zes jaar geleden begonnen met kweken van hennep in zijn eigen woning en hij heeft de teelt langzamerhand ook uitgebreid naar woningen van vrienden en familie. In totaal heeft hij in de afgelopen zes jaar ongeveer 2.500 planten gekweekt, op een zestal lokaties. Recent heeft hij echter de wietteelt gestaakt. De reden daarvoor is dat degenen bij wie hij kweekte niet meer verder wilden vanwege de risico's te worden ontdekt en de dreiging van huisuitzetting. Een andere persoon in wiens woning hij een hennepkwekerij had geïnstalleerd is zelfstandig verder gegaan als hennep teler, omdat hij zelf ook genoeg kennis had verworven. Bij deze respondent zelf werd in de woning een kwekerij van 700 planten ontdekt, waarna hij heeft besloten met de wietteelt te stoppen.

De stekkentoevoer werd in dit geval geregeld via de *growshop* waar deze geïnterviewde zelf werkte. Hij kende diverse ‘stekkenboeren’ die hem uiteenlopende soorten konden leveren. De oogsten werden via diverse kanalen afgezet. In de eerste jaren heeft de respondent zijn wiet verkocht aan wie hem het aantrekkelijkste aanbod deed. Ook deze afnemers kende hij via de *growshop* waar hij werkzaam was. Uiteindelijk vond hij een vaste afnemer, die voornamelijk buitenlandse bestemmingen voor de cannabis had. Familie en vrienden hielpen op de verschillende locaties met het knippen van de planten. De elektrische installatie in de kwekerijen had hij zelf aangelegd. De opbrengsten en de kosten werden gedeeld met degenen bij wie de kwekerijen waren geïnstalleerd.

Deze respondent is eerder veroordeeld vanwege het knippen van hennep. Hiervoor heeft hij 240 uur werkstraf opgelegd gekregen. Voorts werd een kwekerij in zijn woning ontdekt maar dat leidde, wegens gebrek aan bewijs, niet tot een veroordeling.

Respondent 3

Deze respondent is een man van 23 jaar die een HBO-opleiding heeft gevolgd. Hij heeft een vaste baan en woont samen in een huurwoning. Daarnaast bezit hij ook nog een koophuis dat hij heeft verhuurd.

De geïnterviewde is enkele jaren geleden, in zijn toenmalige huurwoning, gestart met een kwekerij met ongeveer 350 planten. Op dit moment beheert hij vier verschillende plantages, die zijn geïnstalleerd bij vrienden en familieleden. Twee ruimtes, met ongeveer 125 moederplanten, worden gebruikt voor het kweken van stekken. In de twee andere woningen zijn hennepkwekerijen met 150, respectievelijk 250 planten, opgezet. Hij werkt samen met twee partners. Één daarvan is verantwoordelijk voor de verkoop van de stekken, terwijl de ander de afzet van de kant-en-klare cannabis voor zijn rekening neemt. Het knippen doet hij samen met zijn vrienden en familie en zijn partners en diens familie en vrienden. De elektriciteit legt hij zelf aan. Hij heeft hiervan, naar eigen zeggen, voldoende verstand.

Deze respondent is nooit veroordeeld voor enig strafbaar feit. Wel werd door de politie een kwekerij van hem ontmanteld waar op dat moment echter nog geen planten in stonden. De kweekmaterialen werden weliswaar in beslag genomen, maar verder heeft dit voorval geen consequenties gehad.

Respondent 4

Deze respondent is een man van 29 jaar. Hij is werkzaam in de tuinbouwsector. Hij is woonachtig in een huurwoning en heeft sinds enige tijd een LAT-relatie.

Deze geïnterviewde kweekt als vanaf zijn veertiende hennepplanten, zij het op kleine schaal. Op dit moment is hij kleinschalig doende met het kweken van hennepstekken, met een vijftigtal moederplanten. Daarnaast kweekt hij, eveneens op kleine schaal buitenwiel. Het gaat om een vijftigtal planten die bij vrienden en familie in de tuin staan, en daarnaast heeft hij, op een landbouwperceel, ongeveer honderd planten tussen de mais staan. Daarnaast

helpt hij regelmatig vrienden mee met het knippen van de planten, of het geven van adviezen. Naast het klonen van hennepstekken houdt hij zich bezig met het ontwikkelen van nieuwe hennepsoorten.

Deze geïnterviewde is nooit veroordeeld. Hij is één keer betrappt in het bezit van zo'n honderd gram wiet, maar dat heeft verder geen strafrechtelijke gevolgen gehad.

Respondent 5

Dit interview betrof een man van 30 jaar, die tezamen met zijn vriendin van 24 jaar werd gesproken. De eerstgenoemde heeft diverse opleidingen gevolgd, maar geen daarvan afgemaakt. Op dit moment is hij zonder werk. Zijn vriendin heeft een HBO-opleiding afgerond en werkt wel. Beiden wonen samen in een koopappartement.

Ongeveer vijf jaar geleden zijn deze geïnterviewden een hennepkwekerij begonnen in een huurwoning. De verhuurder van het pand was op de hoogte van het feit dat er een plantage zou worden geïnstalleerd en deelde mee in de winst. Bovendien nam hij ook de kosten van de installatie van de kwekerij voor zijn rekening en had hij een adres voor de oogsten. Ter plaatse werden 350 planten gekweekt. De kweekmaterialen en de stekken verkregen zij via een *growshop*. De beide geïnterviewden zorgden voor het onderhoud van de kwekerijen en voor het knippen van de planten. Later huurden zij, via diezelfde persoon, nog een andere woning waar 600 planten werden neergezet. Voorts hadden zij in de woning van een familielid ook nog eens 150 planten staan.

De beide geïnterviewden zijn sinds 2006 gestopt met de wietteelt. De reden was dat ze contacten onderhielden met personen uit het milieu van de zware en de georganiseerde misdaad, en om die reden ook zelf de nodige aandacht kregen van de politie. Deze respondenten werden echter nooit aangehouden of voor enig strafbaar feit veroordeeld.

Respondent 6

Deze geïnterviewde is de veertig gepasseerd en heeft sinds een aantal jaren een eigen bedrijf. Hij heeft een opleiding op MAVO-niveau genoten. De respondent is getrouwd en heeft vier kinderen. Hij is met zijn gezin woonachtig in een koopwoning.

Deze respondent heeft op grote schaal hennep geteeld. Hij is daarmee ongeveer tien jaar geleden begonnen en er recentelijk mee gestopt. Twee jaar geleden had hij nog een vijftwintigtal hennepkwekerijen in bedrijf in woningen. In die plantages werden 150 tot 600 planten gekweekt. Vanwege de expertise van de geïnterviewde met de wietteelt kwamen de gegadigden voor een kwekerij op eigen initiatief naar hem toe. Zij gaven aan graag geld te willen verdienen met het kweken van hennep, bijvoorbeeld om schulden af te kunnen lossen. Het betrof allemaal mensen uit zijn sociale netwerk.

Door de groei van zijn bezigheden rondom de wietteelt is hij tevens met het kweken van stekken begonnen. Deze handel bedroeg op zeker moment ongeveer 10.000 stekken per week. Daarnaast kocht hij ook de gekweekte wiet

in. Zijn afnemers waren voornamelijk woonwagenbewoners, en daarnaast had hij ook rechtstreekse contacten met buitenlandse afnemers. Vanwege de omvang van de zaken – wietteelt, stekkenhandel, hennephandel – heeft deze geïnterviewde verschillende mensen in dienst genomen die uiteenlopende werkzaamheden voor hem verrichtten. Daarbij ging het bijvoorbeeld om een elektricien, knippersoneel, hokkenbouwers, vervoerders en beveiligingsmannen. Deze mensen kwamen allen uit zijn sociale netwerk. Hij was de ‘regelaar’ van het geheel, incasseerde het geld, en verdeelde dit onder zijn medewerkers. Korte tijd geleden heeft hij de hennepkwekerijen overgedaan aan andere exploitanten of aan de kwekers zelf, en is gestopt met de wietteelt. De reden hiervoor is naar zijn zeggen het toenemende risico en het feit dat moeilijker locaties te vinden zijn. Volgens hem is de enige optie die op dit moment voorligt om op grote schaal te gaan kweken in een bedrijfspand, maar daarvoor wilde hij niet kiezen omdathij een succesbedrijf runt en vier kinderen heeft.

Door de jaren heen zijn verschillende kwekerijen van deze respondent opgerold. Zelf is hij echter nooit veroordeeld, aangezien geen van de telers ooit verklaringen hebben afgelegd. Wel heeft deze respondent in zijn jeugd enkele jaren in jeugddetentie gezeten.

Respondent 7

Deze geïnterviewde is een man van midden 40. Hij is jaren arbeidsongeschikt geweest, maar sinds kort werkt hij weer. Hij heeft een MAVO-opleiding gevolgd, die hij echter niet heeft afgerond. Hij woont in een huurwoning, samen met zijn vriendin. Daarnaast heeft hij ook nog een ander pand gehuurd, enkel met het doel om daar hennepplanten te kweken.

Deze verdachte kweekt sinds zijn 25^e hennep, toen hij samen met een vriend een plantage is begonnen. Die samenwerking werd vanwege een verhuizing beëindigd. Twee jaar geleden is hij weer begonnen met de wietteelt, aangezien hij een huurwoning ‘over’ had, en een kennis van hem, een exploitant, kweekruimte zocht. In de woning staan 200 planten. Het aantal is bewust klein gehouden, vanuit de gedachte dat de planten een hogere opbrengst hebben wanneer zij over een groter oppervlak verspreid staan.

De exploitant waarmee hij samenwerkt zorgt voor het materiaal, voor de stekken en voor de afzet van de oogst. De kosten deelt hij met de respondent, die ook meedeelt in de winst. De oogsten worden vooral naar het buitenland geëxporteerd. Deze respondent is nog nooit in aanraking geweest met politie of justitie.

Respondent 8

Deze respondent is een man van midden 30. Hij heeft als hoogste opleiding de MAVO gevolgd, die hij pas op latere leeftijd heeft afgerond. Hij woont alleen en heeft geen kinderen.

In zijn tienerjaren heeft hij voor een *growshop* gewerkt, waar hij de eerste ervaringen met de wietteelt heeft opgedaan. Een aantal jaren later had hij

drie kwekerijen in bedrijf, waar in totaal zo'n 1.000 planten stonden. Deze plantages stonden in woningen van goede vrienden, die deelden in de kosten en in de winst. Nadat hij rond zijn dertigste tot drie keer toe werd aangehouden in verband met een hennepkwekerij, is hij de activiteiten gaan beperken. Op dit moment heeft hij in zijn eigen huis een hennepkwekerij met 150 planten. Hij gebruikt een deel van de planten om te stekken, en daarnaast heeft hij een experimenteerruimte waarin hij nieuwe soorten probeert te ontwikkelen. Tot slot is een deel van planten bedoeld voor eigen gebruik. De stekken verkoopt hij. Hij staat goed bekend in het wereldje, waardoor mensen vanzelf naar hem toekomen om stekken te kopen. De overschot van de oogst wordt, via een hennepmakelaar, afgezet aan *coffeeshops*.

Deze respondent is, zoals vermeld, drie maal veroordeeld voor de wietteelt. De eerste keer kreeg hij een boete, de tweede keer werd een werkstraf van 240 uur opgelegd. De derde keer is hij tien dagen vastgehouden, kreeg hij een boete en nogmaals een werkstraf van 240 uur.

Respondent 9

Respondent 9 is een man van 24 jaar die een LBO-opleiding heeft afgerond. Hij werkt sinds een aantal jaren bij een bouwbedrijf en woont nog bij zijn ouders. Op dit moment heeft hij geen vaste relatie.

Deze geïnterviewde heeft via een vriend van hem in een *growshop* werkt ervaring opgedaan met de wietteelt. Toen hij een aantal jaren eerder werkloos was hing hij hele dagen rond in de shop. Daardoor kwam hij in contact met exploitanten die op zoek waren naar kweekruimte. Hij woonde op dat moment op zichzelf. In zijn woning werd een hennepkwekerij van 400 planten geïnstalleerd. Dit ging een tijdlang goed totdat een jaar geleden de kwekerij werd ontmanteld. Recent is hij opnieuw begonnen met een hennepkwekerij in hetzelfde huis, waar hij opnieuw 400 planten heeft staan. Zelf woont hij er dus niet.

De exploitanten waarmee hij samenwerkt hebben al vele jaren ervaring met het telen van hennep in diverse woningen en bedrijfspanden. Zij zorgen voor alle benodigde materialen, voor de stekken en voor de afname van de hennep. Het knippen wordt door vrienden gedaan. De electriciteitsmeter wordt na elke kweek teruggedraaid. Hiervoor worden via-via loodjes gekocht. De wiet wordt vooral geëxporteerd. Een familielid van één van de exploitanten is een groothandelaar in hennep en in stekken. Hij zorgt hiervoor.

Deze respondent komt regelmatig in aanraking met politie en justitie. Hij stelt alle illegale activiteiten aan te pakken die opleveren. Voor de wietteelt is hij echter maar één keer opgepakt. Na bijna drie dagen te hebben vastgezeten is hij er uiteindelijk met een maximale werkstraf vanaf gekomen.

Respondent 10

Deze respondent is een man van eind veertig. Hij heeft een LBO-opleiding afgerond. Na een aantal jaren te hebben gewerkt voor een technisch bedrijf is werkloos geworden. Enkele jaren later heeft hij met vrienden een *growshop*

geopend. Hij raakte daarop echter uitgekeken en heeft zich door zijn zakenpartners laten uitkopen. Op dit moment is hij werknemer van een *growshop*. De geïnterviewde is twee keer gescheiden en heeft op dit moment geen vaste relatie.

Als eigenaar van een *growshop* heeft deze respondent zich bezig gehouden met de verkoop van materialen voor de wietteelt, en met het geven van advies en ondersteuning aan hennep telers. Daarnaast bemiddelde hij ook tussen telers en dienstverleners zoals stekkenverkopers, hennepafnemers, knippers en elektriciens. Zelf had hij daarnaast een kwekerij met enkele honderden planten. Die plantage heeft hij overigens nog steeds.

Deze geïnterviewde is in zijn jeugd in aanraking gekomen met de politie, en daarna ook nog enkele malen. Daarbij ging het enerzijds om handel in drugs en anderzijds om het voorhanden hebben van een grote hoeveelheid hennep. Voor het eerste heeft hij een aantal maanden celstraf gekregen en ook een werkstraf ondergaan. Voor de hennep heeft hij een werkstraf gekregen.

Respondent 11

Deze respondent is bijna 30 jaar en woont sinds zeven jaar samen met zijn vriendin in een vrijstaande koopwoning. Hij heeft geen kinderen. Zijn hoogstgenoten opleiding is HAVO. Deze geïnterviewde werkt in de tuinbouwsector, en is veel in Duitsland actief. Op papier werkt hij meer uren dan in werkelijkheid, om hiermee zijn zwarte inkomsten te maskeren.

In zijn tienerjaren heeft deze respondent veel contacten opgebouwd met personen die in de wietteelt waren verwickeld. Hij stond deze hennep telers regelmatig bij met adviezen, gezien zijn ervaring in de tuinbouw. Dit leidde ertoe dat hem werd aangeboden om in verschillende bedrijfsloodsen mee te gaan doen met de wietteelt. Op dit moment heeft hij vier kwekerijen in bedrijf, met elk ongeveer 1.000 planten. Hij maakt gebruik van de nieuwste technologieën, waardoor er nauwelijks bezoeken aan de ruimte hoeven te worden gebracht voor de verzorging van de planten. Hij maakt bijvoorbeeld gebruik van voedingscomputers en van op afstand te bedienen camera's.

Deze respondent werkt naar eigen zeggen alleen. De eigenaren van de panden verhuren slechts de ruimte. Hij maakt gebruik van vaste stekkenleveranciers, en heeft ook een vaste afnemer die de hennep naar het buitenland exporteert. Het knippen van de planten gebeurt op een afzonderlijke lokatie. Daarvoor maakt hij gebruik van Oost-Europese knippers.

Deze geïnterviewde is nog nooit in aanraking geweest met politie of justitie. Ook werd nog nooit één van zijn hennepkwekerijen door de politie gevonden.

Respondent 12

Deze respondent is 27 jaar oud. Hij woont nog thuis bij zijn moeder en heeft geen vaste relatie. Hij heeft HAVO-opleiding gevolgd, maar die heeft hij niet afgemaakt. Hij heeft uiteindelijk een LBO-opleiding afgerond. Op dit moment helpt hij mee in een *growshop* van een goede kennis. In de *growshop* waar

hij werkt vinden allerlei illegale drugsactiviteiten plaats, wordt wiet ingekocht en vindt verkoop van hennepstekken plaats.

Deze respondent kwam op school in contact met mensen die hem de 'kneepjes van het vak' hebben geleerd. Sinds een jaar heeft hij een kwekerij met 150 planten in de kelder van zijn huis staan. Daarvoor heeft hij met diverse vrienden geparticipeerd in hennepkwekerijen die zij in hun woningen hadden staan. Deze vrienden zijn daarmee echter gestopt vanwege de toegenomen strafdreiging en het risico van huisuitzetting. De geïnterviewde geeft aan druk bezig te zijn met 'netwerken' in het criminele milieu, om zo uiteindelijk zelf 'groot' te worden. Hij vertelt veel contact met hennep telers te hebben, en hen advies en ondersteuning te geven. Via de *growshop* kan hij hen aan stekken helpen, en afzetmogelijkheden voor de oogsten bieden. Deze respondent is volgens eigen zeggen nog nooit in aanraking geweest met politie of justitie.

Respondent 13

Deze respondent is 26 jaar oud en heeft de MAVO en verschillende MBO-opleidingen gevolgd. Geen daarvan heeft hij echter afgemaakt. Thans volgt hij ook nog een MBO-opleiding. Hij woont alleen in een particulier huurappartement. Zijn relatie is onlangs op de klippen gelopen.

Deze geïnterviewde is 'opgegroeid met de wietteelt', aangezien een zeer goede bekende, die hij zelf als familie beschouwt, op grote schaal hennep teelt, in kwekerijen met duizenden tot tienduizenden planten. Op zijn veertiende is deze respondent voor die teler begonnen met het knippen van de planten en het opbouwen van de kwekerijen. Nadat hij genoeg ervaring had opgedaan met het kweekproces is hij begonnen met de exploitatie van eigen kwekerijen in de woningen van vrienden. Het ging om plantages variërend van honderd tot duizend planten. Via mond-op-mond reclame boden zich steeds meer gegadigden voor een kwekerij bij hem aan. De inkoop van stekken verliep via diverse adressen en dat gold ook voor de afzet van de hennep. De stekken werden daar gekocht waar ze het goedkoopst waren en de hennep werd verkocht aan degene die op dat moment de hoogste prijs bood. Volgens deze respondent zijn de activiteiten grotendeels gestaakt. Veel kwekers zijn gestopt, uit angst voor opsporing en vervolging, de kwekerijen werden opgerold, of de kwekers zijn zelfstandig verder gegaan. Op dit moment heeft deze exploitant nog drie hennepkwekerijen in bedrijf, die goed zijn voor een totaal van 1500 planten. Zelf had hij tot een half jaar geleden ook nog een kwekerij met 1.000 planten, maar deze is door de politie gevonden en ontmanteld.

Deze respondent is in zijn jeugd in aanraking gekomen met politie en justitiem en hij heeft meerdere malen in jeugddetentie gezeten. Daarna is hij echter nooit meer aangehouden, totdat zijn kwekerij met 1000 planten werd ontmanteld. Hiervoor heeft hij een boete gekregen, de maximale werkstraf. De navordering van de stroomleverancier moet nog binnenkomen.

Respondent 14

Deze respondent is 26 jaar en heeft sinds 3 jaar een vaste relatie met een vrouw. Ze wonen samen in een koopwoning. Zelf werkt hij in bij een vervoersbedrijf en rijdt op het buitenland. Hij heeft de MAVO afgerond. Hij is tijdelijk werkeloos geweest, en in die periode is hij gestart met activiteiten in de wietteelt. Hij is begonnen als hennepknipper voor een goede bekende. Na verloop van tijd is hij zelf begonnen met de wietteelt. Vervolgens heeft hij een aantal jaren drie verschillende hennepkwekerijen bij bekenden in bedrijf gehad, in omvang variërend van 100 tot 500 planten. Hij wilde grootschalig kweken en heeft uiteindelijk een winkelpand gehuurd. Deze kwekerij werd echter binnen een half jaar opgerold, waarna één van zijn andere kwekerijen ook is ontmanteld. De overige vrienden hebben besloten met de wietteelt te stoppen, vooral vanwege het veranderende beleid van politie en justitie. Sinds kort is hij weer gestart met een hennepkwekerij van 150 planten, in de woning van een vriend. De respondent zorgt voor de kennis en expertise en zijn vriend voor woonruimte. De kosten en de opbrengsten worden gedeeld.

De stekken koopt hij in via een *growshop* van een vriendin van hem en de opbrengst verkoopt hij aan een *coffeeshop*, die hem een zeer aantrekkelijke prijs biedt. De elektriciteit laat hij terug draaien door een deskundige, die daarvoor voor 300 euro rekent. Knippen doet hij samen met vrienden en vriendinnen.

Er zijn in twee kwekerijen van deze respondent ontmanteld, maar hij is daar nooit strafrechtelijk voor vervolgd. Wel heeft hij zich moeten melden op het bureau. Verder heeft hij geen contacten met politie of justitie gehad.

Respondent 15

Deze geïnterviewde is een vrouw van 46 jaar. Ze woont in een volksbuurt in een stad in Zuid-Nederland. In deze wijk was het gebruikelijk dat het merendeel van de straat hennep kweekte. Ze heeft drie kinderen. Één is onder de 15 en de overige twee zijn begin 20. Ze werkt voor een sociale instelling in de buurt, waardoor ze veel contacten heeft met de bewoners. Ze is gescheiden, maar heeft sinds kort een nieuwe vriend, waar ze mee samenwoont in een koopwoning.

Ze heeft sinds zeven jaar ervaring in de wietteelt en is hiermee in aanraking gekomen doordat ook in de rest van de buurt op grote schaal hennep werd geteeld. Ze heeft vijf jaar lang succesvol een hennepkwekerij van een exploitant in bedrijf gehad met 500 planten. Hierna is ze naar een koopwoning verhuisd, waar een kwekerij in de kelder werd opgestart. Sinds haar scheiding ruim een jaar geleden is ze hier volledig mee gestopt. Haar nieuwe vriend wil niets te maken hebben met de wietteelt, waardoor ze niet opnieuw is begonnen.

De stekken kocht ze in bij een *growshop*, waar ze haar opbrengst ook terug naar toe bracht. Dit stond volledig los van de overige bewoners in haar buurt die hennep teelden. Van hen heeft ze veel advies en ondersteuning kunnen krijgen tijdens het kweekproces en ze hielpen elkaar met het knippen van de hennep en het aanleggen van de stroom.

Deze respondent is, meer dan 10 jaar geleden, één keer veroordeeld voor een ander delict dan wietteelt. Voor de wietteelt is ze nog nooit gepakt of veroordeeld.

Respondent 16

Deze respondent van tegen de 30 is zelf geen hennepteler, maar heeft meer dan zeven jaar een *coffeeshop* in zijn bezit gehad. Deze *coffeeshop* heeft vorig jaar zijn deuren moeten sluiten, waarna hij werkeloos is geworden. Hij heeft zijn middelbare opleiding niet afgemaakt, omdat hij op jonge leeftijd in een *coffeeshop* is gaan werken. Hij is al meer dan 5 jaar samen met een meisje, waarmee hij nu verloofd is.

In de tijd dat hij een *coffeeshop* runde, is hij vele malen in contact gekomen met verschillende henneptelers [van grote organisaties tot kleine huistelers] en heeft verschillende buitenlandse afnemers gehad. Vanwege het nul-beleid van de gemeente heeft hij de *coffeeshop* nooit feitelijk op zijn naam gehad. Hierdoor is deze ook gesloten. De gemeente kwam erachter dat de feitelijke eigenaar niets meer van doen had met de *coffeeshop*, waardoor deze alle rechten had verloren om geopend te blijven. Tot het laatst toe heeft hij dit aangevochten, maar zonder succes. Dit is tot de hoogste rechter gekomen, die de gemeente heeft bevestigd.

Deze respondent heeft verschillende antecedenten op zijn naam. Allen zijn ze gerelateerd aan de handel van wietteelt en de *coffeeshop*. Enerzijds werd er teveel voorraad in de *coffeeshop* aangetroffen tijdens invallen en anderzijds werden er grote hoeveelheden hasj en wiet aangetroffen bij de *coffeeshop* in de buurt. Dit werd echter wel al hem gerelateerd. Hiervoor heeft hij diverse keren werkstraf moeten uitvoeren en heeft bijna een jaar in de gevangenis gezeten.

Bijlage 3 Protocol voor de analyse van zaaksdossiers

Deel 1 Algemeen

- 1 Samenvatting zaaksdossier
 - Samenvatting van de afzonderlijke deeldossiers.
 - Zijn er bruikbare referenties naar uitspraken op www.rechtspraak.nl of naar andere openbare stukken of mediaberichten?
- 2 Aard en omvang van de illegale activiteiten
 - Waarmee hield het criminele samenwerkingsverband zich bezig?
 - In welke hoeveelheden werd er geproduceerd of gehandeld?
 - Wie waren de afnemers van eindproducten (nationaal en internationaal)?
- 3 Crimineel netwerk
 - Met welke personen in het criminele netwerk (blijkend uit betrokkenheid bij andere zware of georganiseerde illegale activiteiten) waren er contacten (via andere zaaksdossiers of BPS/Xpol)?
 - Wat zijn de antecedenten van de leden van het criminele samenwerkingsverband (via BPS)?
 - Wat was de aard van de bindingen tussen de leden van het criminele samenwerkingsverband (zakelijk, familiaal, vriendschapsbanden, et cetera)?

Deel 2 Organisatie van het criminele bedrijfsproces

- 4 Criminele samenwerking
 - 4.1 Wie waren de leden van het criminele samenwerkingsverband en welke rollen hebben zij gespeeld?
 - Financiers;
 - Organisatoren;
 - Hulpkrachten;
 - Dienstverleners;
 - Contacten in het criminele netwerk.
 - 4.2 Wat was de structuur van het criminele samenwerkingsverband?
- 5 Organisatie van het criminele bedrijfsproces
 - 5.1 Organisatie van de goederenstroom (voor zover relevant voor de specifieke illegale activiteiten)

- Waar werden grondstoffen verkregen?
- Waar werden productiemiddelen verkregen?
- Hoe vond productie plaats?
- Waar werden grondstoffen, tussen- en eindproducten, afval opgeslagen?
- Werden delen van de goederenstroom verdeeld over meer lokaties?
- Hoe werd getransporteerd?
- Hoe vond de verhandeling plaats?
- Hoe werd gesmokkeld?

5.2 Organisatie van de informatiestroom

- Welke communicatiehulpmiddelen werden gebruikt?
- Hoe verliep de inhoudelijke communicatie?
- Hoe verliep de organisatorische communicatie?
- Hoe verliep de sociale communicatie?
- Deden zich knelpunten voor in de communicatie?

5.3 Organisatie van de geldstroom

- Hadden de leden van het samenwerkingsverband reguliere inkomsten?
- Hoe verliep de financiering van het criminele bedrijfsproces?
- Hoe vond betaling in relatie tot handelstransacties plaats (legaal/ illegaal)
- Hoe werden de leden van het samenwerkingsverband betaald?
- Hoe werden de financiële opbrengsten witgewassen/besteed?

6 Afscherming

- Hoe werd de identiteit afgeschermd?
- Hoe werd de goederenstroom afgeschermd?
- Hoe werd de informatiestroom afgeschermd?
- Hoe werd de geldstroom afgeschermd?
- Overige constatering met betrekking tot afscherming.

Bijlage 4 Aandachtspuntenlijst interviews

1 Persoonsgegevens

- 1.1 Geboortedatum/ leeftijd.
- 1.2 Geslacht.
- 1.3 Werk, aard en aantal gewerkte uren.
- 1.4 Opleiding.
- 1.5 Leef-/ woonsituatie (partner/ kinderen).
- 1.6 Gebruik van verdovende middelen.

2 Historie

- 2.1 Hoe lang ervaring / wanneer begonnen?
- 2.2 Hoe ertoe gekomen.
- 2.3 Hoeveel planten/ kwekerijen.
- 2.4 Samenwerking met anderen.
- 2.5 Hoe is kennis verkregen?
- 2.6 Verdiensten.
- 2.7 Weten vrienden/ familie/ omgeving van het kweken?
- 2.8 Eerdere veroordelingen voor teelt.

3 Logistiek

- 3.1 Benodigde activiteiten (opbouw, groei, bloei, einde).
- 3.2 Benodigde materialen/ benodigde kennis.
- 3.3 Samenwerking met anderen.
- 3.4 Vaardigheden/ omstandigheden (intern versus extern).
- 3.5 Hoeveel tijd wordt aan de teelt gespendeerd.
- 3.6 Vervoer materialen/ eindproduct

4 Investeringsen/opbrengsten

- 4.1 Investeringsen (materialen, kennis, veiligheid, contacten, geldboete, straf et cetera).
- 4.2 Opbrengsten (winst, kennisvermeerdering, contacten et cetera).
- 4.3 Risico's (milieu, brand, veiligheid, geldboete, straf, maatregelen, pesticide, rippers et cetera).
- 4.4 Verdeling winsten/ investeringen/ verliezen.
- 4.5 Bestedingspatroon winsten.
- 4.6 Concurrentie.
- 4.7 Afwegingen voortzetten/ stoppen kweken.

5 Andere mensen

- 5.1 Afwegingen om met iemand wel of niet zaken te doen.
- 5.2 Hoe worden noodzakelijke contacten verkregen?
- 5.3 Welke problemen doen zich voor met contacten?
- 5.4 Zijn er veel mensen in de sociale omgeving die kweken?

6 Overig

- 6.1 Vind je zelf dat je met het telen iets verkeerd doet?
- 6.2 Zie je jezelf als een professional en waarom?
- 6.3 Eerdere veroordelingen/ mening over andere vormen van criminaliteit?
- 6.4 Eerdere veroordelingen familie/ vrienden/ kennissen?
- 6.5 Zijn er nog andere dingen die je kwijt wil?

Bibliografie

- Bie de E., H. Ferwerda en I. van Leiden, 2004, *Op de grens; Evaluatie van het A-team*, Arnhem, Advies- en Onderzoeksgroep Beke.
- Bieleman B. en H. Naayer, 2006, *Coffeeshops in Nederland 2005, Aantallen coffeeshops en gemeentelijk beleid 1999 – 2005*, Groningen, Intraval.
- Bovenkerk F., 2001, *Misdaadprofielen*, Amsterdam, Meulenhoff.
- Bovenkerk F. en W. Hogewind, 2003, *Hennepteelt in Nederland, het probleem van de criminaliteit en haar bestrijding*, Politiewetenschap nr. 8, Zeist, Kerckebosch.
- Bunt van de H., 2006, *Hoe stevig zijn de fundamenten van het Nederlandse cannabisbeleid?*, Justitiële Verkenningen, jrg. 32, nr. 1: 10 – 23.
- Elshout D., *Onze wijk, een volksbuurt in de vuurlinie*, Breda, De Geus.
- Faber W. en H. van Nunen, 2002, *Het ei van Columbo? Evaluatie van het Project Financieel Rechercheren*, Oss, Faber Organisatievernieuwing.
- Fijnaut C.J.C.F., A.C. Spapens en D. van Daele, 2005, *De strafrechtelijke rechtshulpverlening van Nederland aan de Lidstaten van de Europese Unie*, Politiewetenschap nr. 25, Zeist, Uitgeverij Kerckebosch.
- Gooren W. en J. Rebel, 1998, *Trendkaart Veiligheidsatlas georganiseerde criminaliteit in de politieregio Brabant-Noord*, Tilburg, IVA.
- Heijden van der, A., 2006, *De cannabismarkt in Nederland, Raming van aanvoer, productie, consumptie en uitvoer*, Zoetermeer, Korps Landelijke Politiediensten.
- Klerks P., 2000, *Groot in de hasj, Theorie en praktijk van de georganiseerde criminaliteit*, Anwerpen, Samson/Kluwer rechtswetenschappen.
- Ooyen-Houben van M., 2006, *Hoe werkt het Nederlandse drugsbeleid*, Justitiële Verkenningen, jrg. 32, nr. 1: 24 – 45.
- Paoli L., 2004, *Märkte der Kriminalität*, in: D. Oberwittler en S. Karstedt (red.), *Soziologie der Kriminalität*, Wiesbaden, VS Verlag für Sozialwissenschaften: 356 – 383.
- Politie Brabant-Noord, A.C. Spapens en M.Y. Bruinsma, 2003, *Veiligheid voorop, Veiligheidsatlas 2003*, Politieregio Brabant-Noord/IVA Tilburg, Den Bosch/Tilburg.
- Ruggiero V., 2000, *Crime and Markets*, Oxford, Oxford University Press.
- Ruyver de B., 2006, *Drugs in de lage landen, de Belgische kant van het verhaal*, in: Justitiële Verkenningen, jrg. 32, nr. 1: 135 – 145.
- Port van der M., 2001, *Geliquideerd, Criminele afrekeningen in Nederland*, Amsterdam, Meulenhoff.
- Snippe J., B. Bieleman, H. Naayer en C. Ogier, 2004, *Preventieve doorlichting cannabissector c.a.*, Groningen, Intraval.
- Spapens T. en C. Fijnaut, 2005, *Criminaliteit en rechtshandhaving in de Euregio Maas-Rijn, deel 1*, Antwerpen/Oxford, Intersentia.
- Spapens T., 2006, *Interactie tussen criminaliteit en opsporing, De gevolgen van opsporingsactiviteiten voor de organisatie en afscherming van XTC-productie en -handel in Nederland*, Antwerpen/Oxford, Intersentia.

- Tijhuis, A., 2006, *Transnational Crime and the Interface Between Legal and Illegal Actors; the Case of the Illicit Art and Antiquities Trade*, Nijmegen, Wolf Legal Publishers.
- T.M.C. Asser Instituut, 2005, *Experimenteren met het gedogen van de teelt van cannabis ten behoeve van de bevoorrading van coffeeshops – internationaal rechtelijke en Europees rechtelijke aspecten*, Den Haag.
- Terpstra J., 1996, *Over families, piraten en beunen. Achterstand en subcultuur in een Nederlandse nieuwbouwwijk*, *Sociologische Gids*, 43 (3): 204 – 224.
- Tweede Kamer, *Vergaderjaar 2004 – 2005*, 24077, nr. 156.
- Tweede Kamer, *Vergaderjaar 2005 – 2006*, 24077, nr. 170.
- Valkenburg H., 2006, *Erkennen en Herkennen, De Wet Bevordering Integriteitbeoordeling door het Openbaar bestuur in relatie tot de bestrijding van georganiseerde criminaliteit*, Antwerpen / Eindhoven / Luxemburg, Stichting BeNeLux-Universitair Centrum.
- Weustenraad RA E.A.H., 2005, *Wederrechtelijk verkregen voordeel hennepkwekerij bij binnenteelt onder kunstlicht, Standaardberekening en normen*, Leeuwarden, Bureau Ontnemingswetgeving Openbaar Ministerie (BOOM).